

2019

Risicobeoordeling van voedselbosbouw als introductieroute voor invasieve plantensoorten

J.H.T. Hoppenreijjs, R. Beringen,
F.P.L. Collas, D.D.M. Eeuwes, B. Odé,
J.L.C.H. van Valkenburg & R.S.E.W. Leuven

Risicobeoordeling van voedselbossen als introductieroute voor invasieve plantensoorten

J.H.T. Hoppenreijjs^{1,4}, R. Beringen^{2,4}, F. P.L. Collas^{1,4}, D.D.M. Eeuwes¹,
B. Odé^{2,4}, J.L.C.H. van Valkenburg³ & R.S.E.W. Leuven^{1,4}

7 augustus 2019

¹ Radboud Universiteit (Instituut voor Water en Wetland Research),

² FLORON, ³ Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit &

⁴ Nederlands Expertise Centrum Exoten

In opdracht van:

Team Invasieve Exoten

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Radboud Universiteit

Rapport Afdeling Dierecologie en Fysiologie 2019-2

Titel:	Risicobeoordeling van voedselbossen als introductieroute voor invasieve plantensoorten
Auteurs:	Hoppenreijjs, J.H.T., R. Beringen, F.P.L. Collas, D.D.M. Eeuwes, B. Odé, J.L.C.H. van Valkenburg & R.S.E.W. Leuven
Omslagfoto:	Voedselbos Ketelbroek in Groesbeek (© Foto: R.S.E.W. Leuven)
Projectmanager:	Prof. dr. R.S.E.W. Leuven, Nederlands Expertise Centrum Exoten (NEC-E) en Instituut voor Water en Wetland Research, Radboud Universiteit, Heyendaalseweg 135, 6525 AJ Nijmegen, e-mail: r.leuven@science.ru.nl
Projectnummer:	RU/FNWI/FEZ-VB-626424NVWA2018-2
Opdrachtgever:	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Team Invasieve Exoten, Bureau Risicobeoordeling & onderzoek, Postbus 43006, 3540 AA Utrecht
Orders:	Secretariaat van de afdeling Dierecologie en Fysiologie, Faculteit der Natuurwetenschappen en Informatica, Radboud Universiteit, Heyendaalseweg 135, 6525 AJ Nijmegen, e-mail: p.charpentier@science.ru.nl , tel. 024-3652902, onder vermelding van Rapport 2019-2
Trefwoorden:	Ecologische effecten, invasieve soorten, planten, risicobeoordeling, risicomangement, voedselbos, voedselbosbouw, volksgezondheid

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
English summary	9
1. Introductie	12
1.1 Achtergrond en probleemstelling	12
1.2 Doel- en vraagstelling	13
1.3 Afbakening en samenhang van het onderzoek	13
2. Materialen en methoden	15
2.1 Dataverzameling	15
2.1.1 Literatuuronderzoek	15
2.1.2 Schriftelijke enquête	17
2.1.3 Interviews	18
2.2 Analyse, integratie en interpretatie	19
2.2.1 Constructie databestanden	19
2.2.2 Verzameling plantattributen	20
2.2.3 Risico's van uitheemse voedselbossoorten voor natuur	23
2.2.3.1 Effecten op biodiversiteit	25
2.2.3.2 Effecten op functioneren van ecosystemen	29
2.2.3.3 Effecten op ecosysteemdiensten	32
2.2.4 Effecten van uitheemse soorten op veiligheid, infrastructuur en gebouwen	32
2.2.5 Risico's van inheemse en uitheemse voedselbossoorten voor volksgezondheid	33
2.2.6 Fytosanitaire risico's bij import van voedselbossoorten	35
3. Resultaten	36
3.1 Ontwikkelingen van voedselbossen in Nederland	36
3.2 Voedselbossoorten in Nederland	38
3.2.1 Soortenlijsten	38
3.2.2 Inrichting en beheer van voedselbossen en voedselbosplanten	42
3.2.3 Verwildering van uitheemse voedselbosplanten	47
3.3 Risicobeoordeling	49
3.3.1 Risico's van uitheemse voedselbossoorten	49
3.3.1.1 Effecten op biodiversiteit	49
3.3.1.2 Effecten op functioneren van ecosystemen	53
3.3.1.3 Effecten op ecosysteemdiensten	54
3.3.1.4 Effecten op veiligheid, infrastructuur en gebouwen	55
3.3.2 Risico's van inheemse en uitheemse voedselbosplanten voor volksgezondheid	55
3.3.3 Risico's van fytosanitaire aard	59
3.4 Financiering en beheer van voedselbossen	59
4. Discussie	62
4.1 Validiteit en betrouwbaarheid resultaten	62
4.2 Ontwikkeling voedselbossen in Nederland	63
4.3 Plantensoorten in voedselbossen	64
4.4 Beoordeling (uitheemse) soorten door initiatiefnemers of andere betrokkenen	64
4.5 Risico's uitheemse soorten voor biodiversiteit en ecosystemen	65
4.6 Risico's voedselbossoorten voor volksgezondheid	66
4.7 Overige ongewenste effecten	67
4.8 Risicobeheersing door voedselbosbouwers en beleidsmakers	67
4.9 Kennishiaten	68

5. Conclusies en aanbevelingen	71
5.1 Conclusies	71
5.2 Aanbevelingen voor beheer	74
5.3 Aanbevelingen voor beleid	74
5.4 Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	75
6. Dankwoord.....	76
7. Referenties.....	77
Bijlagen.....	82
Bijlage I. Begrippenlijst.....	83
Bijlage II. Lijst met afkortingen	85
Bijlage III. Lijst met potentiële voedselbossoorten.....	86
Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten.....	109
Bijlage V. Metadata aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten.....	126
Bijlage VI. Enquête voor voedselbosbeheerders	129
Bijlage VII. Uitkomsten enquêtevragen 3a en 4a.....	134
Bijlage VIII. Risicoscores	142
Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen.....	144
Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid	179

Samenvatting

Achtergrond

In Nederland neemt de belangstelling voor voedselbosbouw als alternatief voor de gangbare landbouw en voedselproductie toe. Veelgenoemde voordelen zijn de meerwaarde van voedselbossen voor biodiversiteit en andere maatschappelijke functies (zoals educatie over duurzame voedselproductie). In voedselbossen worden veel verschillende plantensoorten naast elkaar aangeplant en diverse vegetatielagen ontwikkeld. Over het algemeen wordt zo min mogelijk mechanisch of chemisch ingegrepen in de voedselbosontwikkeling. Er worden zowel inheemse als uitheemse voedselplanten aangeplant, evenals plantensoorten die niet eetbaar zijn maar wel belangrijke ecologische functies in het voedselbos vervullen. Sommige plantensoorten zijn invasief omdat ze zich kunnen verspreiden en vestigen in de natuur en significante gevolgen hebben voor biodiversiteit, functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten, volksgezondheid en/of economie.

In het voorliggende rapport is onderzocht hoe de voedselbosbouw in Nederland zich de laatste jaren heeft ontwikkeld en welke plantensoorten in voedselbossen worden aangeplant. Deze plantensoorten worden in het vervolg aangeduid met de term ‘voedselbossoorten’, maar dit wil uiteraard niet zeggen dat de aanplant van deze soorten exclusief tot voedselbossen is beperkt. Geanalyseerd is of en in welke mate uitheemse voedselbosplanten risicovol zijn voor de natuur in Nederland. Daarnaast is onderzocht welke voedselbosplanten potentiële risico’s hebben voor de volksgezondheid omdat zij giftige stoffen bevatten of allergen zijn. Tevens is gekeken hoe voedselbosbeheerders en (semi-)overheden omgaan met financiering, aanleg en beheer van voedselbossen. Op basis van de resultaten zijn aanbevelingen gedaan voor verdere verduurzaming van de voedselbosbouw in Nederland.

Aanpak

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende soorten data. Op basis van literatuuronderzoek en enquêtes onder voedselbosbeheerders is een totaalijst van potentiële voedselbossoorten (planten en paddenstoelen) samengesteld. Voor de aangeplante plantensoorten in voedselbossen is een database over hun risico’s voor natuur, volksgezondheid en overige maatschappelijke effecten ontwikkeld. Alle beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen uit eerdere projecten en resultaten van een aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten zijn gebruikt om (potentiële) risico’s van voedselbossoorten in kaart te brengen. Risico’s zijn geclassificeerd als ‘laag’, ‘matig’ of ‘hoog’. Ontwikkelingen in de sector zijn in kaart gebracht met behulp van de enquêtes en gesprekken met betrokkenen uit de sector en (semi-)overheid.

Resultaten

Het aantal en areaal voedselbossen in Nederland neemt snel toe. In dit onderzoek zijn 88 voedselbossen geïdentificeerd. De meeste voedselbossen zijn klein en worden niet bedrijfsmatig beheerd. De totaalijst van potentiële voedselbossoorten bevat 926 soorten. Onder de respondenten van de enquête bevonden zich beheerders van 14 voedselbossen die voldeden aan de gestelde criteria van omvang en diversiteit in vegetatielagen. Op basis van de aanplantlijsten voor deze 14 voedselbossen is een lijst samengesteld met in totaal 593 plantensoorten, waarvan 481 uitheemse soorten (81,1%) en 112 inheemse soorten (18,9%). De uitheemse soorten zijn vooral afkomstig uit Azië, Noord-Amerika en andere delen van Europa en worden in veel gevallen ook via andere introductieroutes geïntroduceerd en verspreid in Nederland (bijvoorbeeld via de sierteelt- en/of

tuinbouwketen). Tenminste 112 plantensoorten (18,9%) zijn in meer dan 3 voedselbossen aangeplant (de zogenoemde vaak aangeplante soorten).

Respondenten van de enquête geven aan dat de keuze van soorten voor aanplant in voedselbossen vooral wordt bepaald door de bijdrage van planten aan herstel van de biodiversiteit, bodemkwaliteit en bodemfunctie, winterhardheid en goede smaak en/of voedingswaarde. Plant- en pootgoed wordt vooral betrokken van Nederlandse bedrijven of verkregen via particulieren en minder vaak gekocht of meegenomen uit het buitenland.

De beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen van uitheemse voedselbossoorten zijn vooral gericht op (potentiële) risico's voor biodiversiteit en functioneren van ecosystemen. Voor 104 van de 481 uitheemse soorten (21,6%) is een (potentieel) risico voor biodiversiteit gesignaleerd wanneer deze planten zich in de natuur vestigen, waarvan 12 soorten met een hoog risico. Voor 105 soorten (21,9%) is sprake van een potentieel risico voor het functioneren van ecosystemen, waarvan 9 soorten met een hoog risico. Voor 377 en 376 soorten zijn geen kwantitatieve gegevens over mogelijke schade aan respectievelijk biodiversiteit en functioneren van ecosystemen beschikbaar. Kwantitatieve informatie over (potentiële) risico's voor ecosysteemdiensten is voor 8 soorten beschikbaar. Deze 8 soorten hebben allemaal een laag of matig risico. Aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten indiceert (potentiële) risico's van 9 en 13 soorten voor respectievelijk biodiversiteit en functioneren van ecosystemen, waarvan 7 en 9 soorten een hoge risicoscore hebben. Voor de vaak aangeplante soorten is in het aanvullend literatuuronderzoek geen extra informatie over hun risico's voor ecosysteemdiensten gevonden.

De onderstaande tabel vermeldt de uitheemse plantensoorten die in voedselbossen zijn aangeplant en op basis van beschikbare risicobeoordelingen zijn geïdentificeerd als potentieel invasieve soorten die significante gevolgen hebben voor biodiversiteit wanneer zij zich vestigen in natuurgebieden. Deze soorten zijn niet specifiek voor voedselbossen en worden ook aangeplant of geteeld in (moes)tuinen, openbaar groen, botanische tuinen en arboreta.

Wetenschappelijke soortnaam	Nederlandse naam	Risico voor biodiversiteit	Risico voor functioneren van ecosystemen
<i>Akebia quinata</i>	Klimaugurk	Hoog	Hoog
<i>Caragana arborescens</i>	Erwtenboompje	Hoog	Matig
<i>Cotoneaster franchetii</i>	Dwergmispel	Hoog	Matig
<i>Euonymus fortunei</i>	Kruipkardinaalsmuts	Hoog	Hoog
<i>Helianthus tuberosus</i>	Aardpeer	Hoog	Hoog
<i>Lonicera japonica</i>	Japanse kamperfoelie	Hoog	Hoog
<i>Lupinus polyphyllus</i>	Vaste lupine	Hoog	Hoog
<i>Populus alba</i>	Witte abeel	Hoog	Matig
<i>Rhus typhina</i>	Azijnboom	Hoog	Hoog
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Robinia	Hoog	Hoog
<i>Rosa rugosa</i>	Rimpelroos	Hoog	Hoog
<i>Vaccinium macrocarpon</i>	Cranberry	Hoog	Hoog

De scores in gebruikte waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen zijn altijd contextafhankelijk. Vanwege het grote aantal soorten dat wordt aangeplant en de beperkte onderzoektijd is geen klimaat- en habitatmatch voor uitheemse plantensoorten uitgevoerd. Daar moet rekening mee

worden gehouden bij de interpretatie en het gebruik van de resultaten. De risico's van de Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*) en Appelbes (*Aronia* spp.) zijn waarschijnlijk onderschat in de beschikbare risicobeoordelingen. Recente informatie indiceert dat ook deze soorten significante effecten op de biodiversiteit in natuurgebieden kunnen hebben.

Alle 593 aangeplante voedselbossoorten zijn beoordeeld op hun potentiële risico's voor de volksgezondheid. Plantendelen of sappen van 255 soorten (43,0%) kunnen in meer of mindere mate giftig en/of allergeen zijn voor mensen. Drie soorten scoren een hoog risico, namelijk Hulst (*Ilex aquifolium*), Wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) en Gewone vlier (*Sambucus nigra*). Deze soorten zijn inheems. De risico's van giftige en allergene soorten zijn uiteraard altijd afhankelijk van factoren zoals de teeltwijze, geconsumeerde plantendelen, rijpheid, bereidingswijze, mate van blootstelling en specifieke risicogroepen (bijvoorbeeld zwangere vrouwen of jonge kinderen). De plantendelen met giftige en/of allergene stoffen worden over het algemeen niet geconsumeerd.

Aanbevelingen

Belangrijke aangrijpingspunten voor de preventie van ongewenste gevolgen van risicovolle soorten in de voedselbosketen zijn 1) de aanpak van Unielijstsoorten in voedselbossen, 2) monitoring van verspreiding en zo nodig aanpak van overige (potentieel) invasieve exoten die zijn aangeplant, 3) risicobeoordeling vooraf bij introductie van nieuwe voedselbossoorten, 4) voorwaarden stellen aan aanplantlijsten bij subsidiëring en hier toezicht op houden, 5) opstellen van gedragscodes en certificering van voedselbossen en -producten, waarbij ook criteria worden opgenomen voor introductiepreventie van risicovolle soorten, en 6) risicocommunicatie over (potentieel) invasieve soorten en risicovolle soorten voor de volksgezondheid. Hiervoor ligt een verantwoordelijkheid bij alle betrokkenen in de voedselbosketen (initiatiefnemers, financiers en overheid).

Kennishiaten

Relevante kennishiaten zijn: 1) de habitat- en klimaatmatch van uitheemse voedselbossoorten in de Nederlandse context en risico's van deze soorten bij verschillende klimaatscenario's, 2) de risico's van plantensoorten die weinig of nog niet zijn aangeplant in Nederland maar wel te boek staan als geschikt voor voedselbossen; 3) de risico's van paddenstoelen die worden geteeld, 4) de risico's van eventuele meelifters bij de import van voedselbossoorten vanuit landen buiten de EU, 5) welke hybriden kunnen ontstaan door soorten van hetzelfde geslacht maar afkomstig uit verschillende gebieden in elkaars nabijheid te planten en hoe invasief zijn deze hybriden, 6) het vermogen van nieuwe cultivars om zich in de natuur te vestigen en te handhaven, 7) de kans op vestiging van invasieve soorten buiten het voedselbos wanneer dit onzorgvuldig of niet meer wordt beheerd, 8) de effecten van uitheemse voedselbossoorten voor ecosystemendiensten en overige milieugevolgen, 9) inzicht in de daadwerkelijk geconsumeerde plantendelen en/of daaruit bereide producten van voedselbossoorten die giftig en/of allergeen zijn, en 10) een overzicht van alle positieve en negatieve milieugevolgen en maatschappelijke effecten van voedselbosbouw in vergelijking met andere vormen van landbouw.

English summary

Background

In the Netherlands, there is growing interest in food forestry as an alternative to conventional agriculture and food production. The added value of food forests for biodiversity and other social functions (such as education about sustainable food production) are often mentioned benefits of food forestry. Food forests harbour a large number of species that are planted in various vegetation layers. Mechanical or chemical interventions are minimized. Both native and alien edible plant species are planted, as well as non-edible plants that fulfil important ecological functions in the food forest. Invasive alien plant species can have detrimental effects on biodiversity, the functioning of ecosystems and/or ecosystem services when they spread and establish in nature areas. Both native and alien plants can pose a risk to public health because they contain toxic substances or are allergenic.

This report examines how food forestry in the Netherlands has developed in recent years and which plant species are introduced. These plant species will be referred to as 'food forest species', but this does not mean that the planting of these species is limited exclusively to food forests. It has been analysed whether and to what extent alien food forest species pose a risk to nature in the Netherlands. In addition, it contains an assessment of the potential risks of food forest plants for public health. It also analyses how food forest managers and (semi) governmental organisations deal with the financing, development and management of food forests. Opportunities for enhancing sustainability of food forestry in the Netherlands are identified.

Research approach

Based on literature research and surveys among food forest managers, a database of potential food forest plants and mushrooms was compiled. The risks of cultivated plant species for nature, public health and other social interests were assessed. All available warning lists and risk assessments of alien species from previous projects and the results of an additional search for literature on risks of frequently occurring species were used to derive (potential) risks of food forest species. Risks have been classified as 'low', 'moderate' or 'high'. Developments in the sector have been described using analyses of surveys and interviews with food forest managers and representatives of the (semi) governmental organisations.

Results

The number and acreage of food forests in the Netherlands increases rapidly. In this study, 88 food forests were identified. The list of potential food forest species contains 926 species. Among the respondents to the survey were managers of 14 food forests who met the criteria of size and diversity in vegetation layers. Most food forests are small and are not managed commercially. Based on standardized planting lists of these 14 food forests, a list has been compiled with a total of 593 plant species, of which 481 species (81.1%) are alien. These species originate mainly from Asia, North America and other parts of Europe and may also be introduced and distributed in the Netherlands via other pathways (e.g., via the ornamental and horticulture chain). At least 112 plant species (18.9%) have been planted in more than three food forests. These species are defined as so-called common food forest species.

Respondents to the survey indicate that the selection of species for planting in their food forests is mainly based on their importance for restoration of biodiversity, improving soil quality and soil

functions, winter hardness and good taste and/or nutritional value. Plants, seeds and tubers are mainly sourced from Dutch companies or obtained from other food foresters and less often imported or taken from abroad.

The available warning lists and risk assessments of alien food forest species mainly aim at (potential) risks to biodiversity and ecosystem functioning. For 104 of the 481 alien species (21.6%), a (potential) risk to biodiversity has been identified when these plants establish in nature, including 12 high-risk species. For 105 species (21.9%) there is a potential risk to ecosystem functioning, including nine high-risk species. For 377 and 376 species, no quantitative data are available concerning their potential damage to biodiversity and ecosystem functioning, respectively. Quantitative information on (potential) risks to ecosystem services is available for 8 species. All of these species have a low or moderate risk. An additional search of literature on risks of frequently planted species indicates (potential) risks of 9 and 13 species to biodiversity and ecosystem functioning, respectively, of which 7 and 9 species have a high risk score. No additional information on risks of common food forest species for ecosystem services was found in the additional literature review.

The following table gives an overview of alien plant species that have been identified in available risk assessments as potentially invasive species with a high risk of impacts on biodiversity if they become established in nature areas. These species are not specific to food forests and are also planted or cultivated in gardens, vegetable gardens, public parks, botanical gardens and arboreta.

Scientific name	Dutch name	Risk for biodiversity	Risk for functioning of ecosystems
<i>Akebia quinata</i>	Klimaugurk	High	High
<i>Caragana arborescens</i>	Erwtenboompje	High	Medium
<i>Cotoneaster franchetii</i>	Dwergmispel	High	Medium
<i>Euonymus fortunei</i>	Kruipkardinaalsmuts	High	High
<i>Helianthus tuberosus</i>	Aardpeer	High	High
<i>Lonicera japonica</i>	Japanse kamperfoelie	High	High
<i>Lupinus polyphyllus</i>	Vaste lupine	High	High
<i>Populus alba</i>	Witte abeel	High	Medium
<i>Rhus typhina</i>	Azijnboom	High	High
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Robinia	High	High
<i>Rosa rugosa</i>	Rimpelroos	High	High
<i>Vaccinium macrocarpon</i>	Cranberry	High	High

The warning lists and risk assessments used are always context dependent. An extensive climate and habitat match of plant species was not feasible due to the large number of species and the limited research time. This should be taken into account when applying the outcomes of this study. The available risk assessments probably underestimate the effects of *Vaccinium corymbosum* and *Aronia* species. Recent information indicates that these species may also cause significant effects on biodiversity in Dutch nature areas .

All 593 plant species have been assessed for potential risks to public health. Specific parts of plants, fruits or extracts of 255 species (42.0%) can contain toxic and/or allergenic substances. Few species pose high risks to public health. All plant species with high risk scores are native (i.e., *Ilex aquifolium*, *Ligustrum vulgare* and *Sambucus nigra*). The risks of toxic and allergenic species always depend on

factors such as cultivation methods, consumed plant parts, ripeness of fruit, food preparation methods, level of exposure and sensitivity of specific risk groups (e.g., pregnant women or young children). Well-informed consumers will not eat toxic parts of plant or reduce their exposure allergenic plants.

Recommendations

Important recommendations for prevention of undesirable effects of high-risk species in the food forest chain are: 1) eradication or control of invasive species of EU concern that occur in food forests, 2) monitoring the distribution and, if necessary, eradicate or contain other (potentially) invasive alien species that have been planted, 3) perform risk assessments prior to introductions of new species in food forest, 5) drawing up codes of conduct on best practices and certification of food forests and products, including criteria for the prevention of the introduction of high-risk species, and 6) risk communication on (potentially) invasive species and high-risk species for public health. All actors in the food forest chain (i.e., initiators, financiers and government) must be involved and should take their responsibility to implement appropriate risk management measures.

Gaps in knowledge

Relevant knowledge gaps concern 1) the habitat and climate match of alien food forest species within the Dutch context and future risks of these plant species under various climate scenario's, 2) the risks of species that have not or not yet been planted in the Netherlands but are considered suitable for food forests, 3) the risks of mushroom species that are cultured in food forests, 4) the risks of possible hitch hikers when importing plant species for food forests from non-EU countries, 5) which hybrids may be produced by planting in close proximity species of the same genus but originating from different areas and how invasive are these hybrids, 6) the ability of new cultivars to spread to and establish in nature, 7) the potential establishment of invasive species outside the food forest if managed carelessly, 8) the effects of alien food forest species on ecosystem services and other environmental impacts, 9) insight into the actual consumed parts of plants and/or the products of food forests that are toxic and/or allergenic, and 10) an overview of all the positive as well as negative environmental and social effects of food forestry and a comparison with other types of agriculture.

1. Introductie

1.1 Achtergrond en probleemstelling

Voedselbosbouw, of in het Engels *food forestry*, is een vorm van permacultuur waarvoor de belangstelling in Nederland sterk toeneemt (zie o.a. Eshuis n.d.). Deze wijze van voedselproductie onderscheidt zich van de in Nederland gangbare landbouw doordat het geen monocultuur is maar een polycultuur waarbij niet of nauwelijks in het systeem wordt ingegrepen wat betreft grondbewerking, bemesting en gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Voedselbosbouw onderscheidt zich van andere vormen van permacultuur doordat dit productiesysteem in principe zeven vegetatielagen bevat, waaronder in elk geval een permanente kruinlaag met bijvoorbeeld notenbomen. Voedselbossen verschillen van natuurlijke bossen doordat ze door de mens ontworpen zijn met voedselproductie als hoofddoel en een bovengemiddeld aantal soorten in de verschillende vegetatielagen bevatten (RVO 2017). In tegenstelling tot andere vormen van permacultuur (Nair 1985) is in voedselbossen volgens deze definitie geen of slechts zeer beperkte ruimte voor het houden van landbouwhuisdieren.

Voedselbossen passen in de trend van lokaal, biologisch en duurzaam geproduceerd voedsel, waarbij er veel aandacht is voor de maatschappelijke en educatieve aspecten van het productiesysteem. Cijfers over productieoppervlakte en opbrengsten zijn echter lastig te verkrijgen, omdat voedselbosareaal zowel onder natuur- als onder landbouwdoelen kan vallen. Daarnaast wordt een groot deel van de opbrengst lokaal gebruikt of verkocht. In een aantal voedselbossen wordt ook ruimte gemaakt voor schooltuinen of waterberging. Daarnaast worden ook rondleidingen en andere educatieve activiteiten georganiseerd waarbij deelnemers kennismaken met deze vorm van voedselproductie. Voedselbossen zijn dus gericht op meerdere doelen. In Nederland veelgenoemde voordelen zijn de bijdrage die voedselbossen kunnen leveren aan biodiversiteit, bodemkwaliteit en klimaatmitigatie en -adaptatie (Limareva 2015, Van Eck 2018).

Ondanks toenemende belangstelling voor voedselbosbouw is nog weinig zicht op de precieze ontwikkelingen van deze sector in Nederland. Torralba et al. (2016) publiceerden wel een overzicht van Europese ontwikkelingen in de sector. In Nederland is weinig onderzoek verricht naar de voordelen of eventuele ongewenste effecten van de voedselbosbouw. De voedselbosbouw wordt in algemene zin gesteund door de (Rijks)overheid, onder andere via de 'Green Deal Voedselbossen' (RVO 2017). Daarin zijn afspraken gemaakt over het wegnemen van knelpunten in regelgeving, het inventariseren van beschikbaar onderzoek en opstellen van een onderzoekagenda. Daarnaast wordt gestreefd naar het ontwikkelen van een kennisstructuur voor kennisuitwisseling en meer interactie met de samenleving.

Stichting Voedselbosbouw Nederland (2017) noemt uitheemse soorten als waardevol voor vergroting van het menu en als mogelijke toevoeging aan vitaliteit en veerkracht van het voedselbossysteem, met de kanttekening dat geen gebruik mag worden gemaakt van "soorten die als 'invasief' te boek staan". Momenteel bestaat echter onvoldoende inzicht in de (uitheemse) plantensoorten die in voedselbossen worden aangeplant en de potentiële risico's die mogelijke introducties van invasieve exoten nu of in de toekomst met zich meebrengen. Ook ontbreekt inzicht in de aanplant van soorten die risico's voor de volksgezondheid met zich meebrengen (bijvoorbeeld door giftigheid van bepaalde plantendelen of -sappen).

De Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) vindt het daarom zinvol om te inventariseren welke uitheemse en inheemse soorten in voedselbossen in Nederland zijn of worden aangeplant en of dit potentieel invasieve soorten zijn. Uiteindelijk doel is dat bij de initiatiefnemers, opdrachtgevers, financiers, ontwerpers en gebruikers van voedselbossen in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) aandacht is voor de risico's van de aanplant van uitheemse soorten of inheemse soorten die schadelijk kunnen zijn voor natuur of volksgezondheid. In dit rapport wordt in opdracht van de NVWA onderzocht welke risico's de aanplant van (uitheemse) plantensoorten in voedselbossen hebben voor natuur en volksgezondheid in Nederland.

1.2 Doel- en vraagstelling

In het kader van zowel ecologische als sociale duurzaamheid is het van belang om kritisch te kijken naar hoe voedselbosbouw hier het beste aan kan bijdragen. In dit rapport wordt gefocust op de potentiële effecten van uitheemse plantensoorten op biodiversiteit, functioneren van ecosystemen en ecosysteemdiensten. Tevens wordt in kaart gebracht in hoeverre inheemse en uitheemse plantensoorten risico's voor de volksgezondheid met zich mee kunnen brengen. Daarnaast worden kennis en motivatie omtrent deze thema's bij voedselbosbeheerders verkend. Daartoe worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Waar in Nederland zijn al voedselbossen gerealiseerd of zijn initiatieven daarvoor in een vergevorderde planfase?
2. Welke soorten zijn of worden aangeplant in voedselbossen?
3. Worden uitheemse soorten voorafgaand aan de aanplant in voedselbossen door de initiatiefnemers of andere betrokkenen beoordeeld op mogelijke ongewenste gevolgen voor inheemse biodiversiteit, functioneren van ecosystemen en/of ecosysteemdiensten?
4. Wat is het risico van deze uitheemse soorten voor de biodiversiteit, functioneren van ecosystemen en ecosysteemdiensten?
5. Wat is het risico van in- en uitheemse soorten voor de volksgezondheid?
6. Zijn er mogelijk nog andere schadelijke effecten te verwachten?

1.3 Afbakening en samenhang van het onderzoek

Hoewel het aantal voedselbossen ook in omliggende landen, zoals België, toeneemt, wordt in dit onderzoek gefocust op voedselbossen in Nederland. De overzeese Caraïbische gebiedsdelen van het Koninkrijk der Nederlanden zijn dus niet meegenomen. In dit onderzoek wordt de definitie van voedselbosbouw gehanteerd zoals in de 'Green Deal Voedselbossen' is beschreven (RVO 2017):

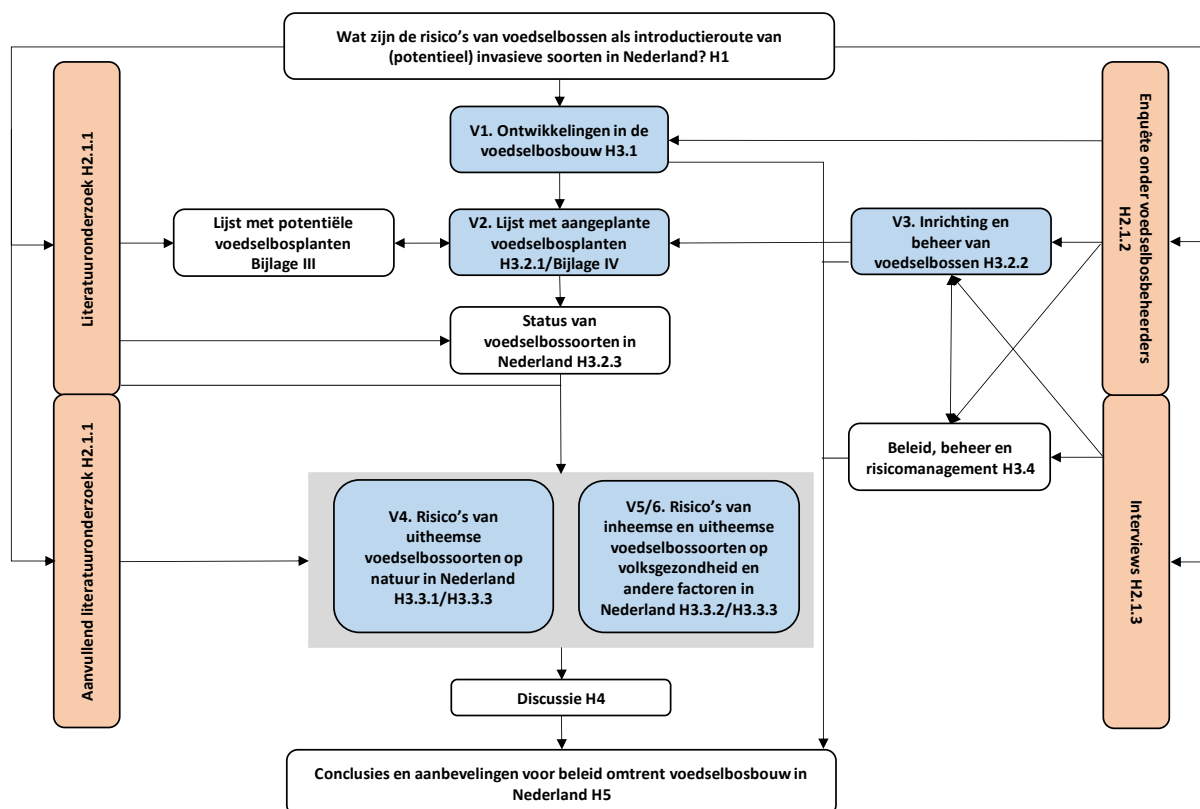
- Een door mensen ontworpen productief ecosysteem naar het voorbeeld van een natuurlijk bos, met een hoge diversiteit aan meerjarige en/of houtige soorten, waarvan delen (zoals vruchten, zaden, bladeren of stengels) voor de mens als voedsel dienen;
- Aanwezigheid van een kruinlaag van hogere bomen;
- Aanwezigheid van minimaal drie van de andere niches of vegetatielagen van respectievelijk lagere bomen, struiken, kruiden, bodembedekkers, ondergrondse gewassen en klimplanten;
- Aanwezigheid van een rijk bosbodemleven;
- Een robuuste omvang, d.w.z. een oppervlakte van minimaal 0,5 hectare in een ecologisch rijke omgeving; in een ernstig verarmde omgeving is een minimale oppervlakte tot 20 hectare vereist.

Het onderzoek is beperkt tot de (potentiële) risico's van terrestrische uitheemse plantensoorten op biodiversiteit, functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten en volksgezondheid in

Nederland. Bij inheemse soorten zijn alleen (potentiële) risico's voor volksgezondheid in beeld gebracht. Plantensoorten worden als uitheems beschouwd als zij na het jaar 1500 door de mens zijn geïntroduceerd in Nederland. Risico's van plantensoorten voor diergezondheid of als waardplant of tussengastheer van plantenziekten voor productiegewassen zijn buiten beschouwing gelaten.

2. Materialen en methoden

Met behulp van verschillende onderzoeksmethoden zijn de benodigde gegevens verzameld voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen over risicovolle soorten in voedselbossen (Paragraaf 1.2). In de volgende paragrafen worden deze methoden toegelicht. Figuur 2.1 toont de samenhang tussen de methoden en resultaten in de context van dit onderzoek. De definities van belangrijke termen en betekenissen van gebruikte afkortingen staan in Bijlagen I en II.

Figuur 2.1. Samenhang van het voorliggende onderzoek naar risicovolle soorten in voedselbossen (Rode blokken: methoden; Blauwe blokken: antwoorden op onderzoeksvragen V1 t/m V6; H: Nummer van hoofdstuk of paragraaf).

2.1 Dataverzameling

2.1.1 Literatuuronderzoek

Voor de beantwoording van de in paragraaf 1.2 gestelde onderzoeksvragen zijn wetenschappelijke publicaties, rapporten en websites geraadpleegd. In deze paragraaf wordt per onderdeel weergegeven op welke wijze dit literatuuronderzoek is uitgevoerd.

Voedselbossenlijst

Voor het samenstellen van een lijst met voedselbossen in Nederland werd een [overzichtskaart](#) van voedselbossen geraadpleegd (Stichting Van Akker naar Bos 2018). Daarnaast werd berichtgeving over voedselbossen in de landelijke media geïnventariseerd en op internet gericht gezocht naar initiatieven voor voedselbossen. Tevens werden alle bij de auteurs van dit rapport bekende voedselbossen aan de lijst toegevoegd. Dit resulteerde in een lijst van 88 voedselbossen.

Totaallijst potentiële plantensoorten

Om inzicht te verwerven in planten en paddenstoelen die kunnen worden aangeplant in Nederlandse voedselbossen is een lijst met potentiële voedselbossoorten opgesteld (Bijlage III). Deze totaalijst bevat 926 soorten en is samengesteld op basis van de volgende bronnen:

1. [Nederlandse Eetbare Planten en Paddenstoelen Database](#) op de website van Permacultuur Nederland (2018).
2. [Catalogus](#) van Voedselboskwekerij Arborealis (2018).
3. Bijlagen 1 en 2 van Limareva (2015).
4. In totaal 593 plantensoorten op aanplantlijsten en plattegronden die door voedselbosbeheerders in de enquête zijn aangemeld (paragraaf 2.1.2), inclusief enkele plantensoorten die tijdens veldbezoeken door de auteurs in voedselbossen zijn waargenomen.

Aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten

Voor plantensoorten die vaak worden aangeplant in Nederlandse voedselbossen is, naast een analyse van al beschikbare risicoclassificaties (paragraaf 2.2.3), ook aanvullend literatuuronderzoek uitgevoerd om risicobeoordelingen en wetenschappelijke literatuur over risico's daarvan op te sporen. Vanwege de korte doorlooptijd van het project is ervoor gekozen om de internationale literatuur te doorzoeken op de soorten die meer dan drie keer in voedselbossen voorkwamen (112 van de 593 soorten). Als zoekmachine is gekozen voor [Google](#). Deze zoekmachine is gebruikt in de 'incognito'-modus om de effecten van cookies op zoekresultaten te minimaliseren.

Per soort is in overeenstemming met het volgende voorbeeld voor *Humulus lupulus* met de volgende zoektermen naar literatuur gezocht:

"*Humulus lupulus*" OR "*H. lupulus*") AND ("risk assessment" OR "risk assessments" OR "risk analysis" OR "risk analyses"

In dit literatuuronderzoek is enkel de officiële wetenschappelijke naam voor elke soort gebruikt (zoals gehanteerd in Bijlage III en IV). Per soort en zoekopdracht zijn de eerste 20 zoekresultaten beoordeeld op relevantie door de titel en korte beschrijving van de publicatie te scannen. Bij soorten met minder dan 20 zoekresultaten zijn alle zoekresultaten beoordeeld. Per zoekopdracht is de datum, de zoekterm, het aantal zoekresultaten en het aantal relevante zoekresultaten genoteerd. De relevante zoekresultaten zijn gedownload en opgeslagen als:

Naam_eerste_auteur(jaar_van_publicatie) Titel_van_publicatie.

In het aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten zijn de (mogelijke) risico's van eventuele genetische modificatie van de soort, meeliftende soorten en verontreinigingen van soorten niet meegenomen omdat dit buiten de projectopdracht valt. De metadata over de resultaten van dit aanvullend literatuuronderzoek zijn samengevat in Tabel 2.1 en per soort weergegeven in Bijlage V.

Tabel 2.1. Metadata van resultaten van het aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante voedselbossoorten.

	Aantal soorten	Aantal soortregistraties in aanplantlijsten		Aantal hits	Aantal relevante hits
Aanvullend literatuuronderzoek	112	719*	Gemiddeld per soort	15.033	1,9
Totaallijst	593	1398*	Totaal	1.683.647	212
Percentage	18,9%	51,4%	Range	1 - 71.000	0 - 8
Minimum en maximum aantal aanplantlijsten met vermelding van een soort	-	1 - 14			

*: Een vaak aangeplante soort (n=112) is op vier of meer aanplantlijsten genoemd (gemiddeld 6,4 keer). De totaallijst (n=593) bevat naast de 112 vaak aangeplante soorten ook 481 soorten die op minder dan vier aanplantlijsten zijn genoemd (totaal 1398 - 719 = 679 meldingen; gemiddeld 1,4 keer per soort).

2.1.2 Schriftelijke enquêtering

Een online enquête is opgesteld om inzicht te krijgen in 1) de beweegredenen van betrokkenen bij voedselbossen, 2) de soorten die daarin worden aangeplant, 3) de mogelijkheden voor interactie met bezoekers, en 4) het beheer en de ondersteuning van voedselbossen (Bijlage VI). De vragen voor deze enquête zijn geformuleerd door het projectteam in overleg met de opdrachtgever. De conceptversie van de enquête is beoordeeld door dr. R. van den Born (Radboud Universiteit). De verbeterde versie is daarna getoetst door twee beheerders van voedselbossen nabij Nijmegen en op basis van hun feedback is de definitieve versie opgesteld.

Een link naar de online enquête in LimeSurvey is per e-mail uitgezet bij de initiatiefnemers en beheerders van 88 voedselbossen die zijn opgespoord via diverse bronnen (Paragraaf 2.1.1). Ontvangers konden de enquête van 2 tot en met 23 november 2018 invullen, waarbij op 13 november een herinnering werd gestuurd aan degenen die de vragen nog niet (volledig) hadden ingevuld. Op die datum werden ook de contactgegevens geactualiseerd en nieuwe uitnodigingen verstuurd naar initiatiefnemers en beheerders van voedselbossen waarvan het initiële e-mailadres niet bleek te werken. Uiteindelijk werd 75 keer gereageerd (niet per se door 75 unieke personen) op de enquête en werd de vragenlijst 25 keer volledig ingevuld. Enkele respondenten werden bereikt doordat de enquêtelink via betrokkenen verspreid werd binnen hun eigen netwerk.

In totaal zijn 29 aanplantlijsten verkregen waarop de aangeplante soorten deels of volledig stonden weergegeven, waarvan 26 via de enquête, 2 via websites van voedselbossen en 1 van een beheerder die was betrokken bij de testfase van de enquête.

Om te toetsen of een voedselbos voldeed aan de criteria van de 'Green Deal Voedselbossen' (Paragraaf 1.3) werd met behulp van de enquête achterhaald of een verondersteld voedselbos een bepaalde oppervlakte had en in hoeveel vegetatielagen soorten waren aangeplant. In dit project werden percelen als een voedselbos beschouwd wanneer zij een oppervlakte van minimaal 0,5 ha hadden en, op basis van de aanplantlijst, in elk geval soorten van één kruinlaag (hier: hoge of lage boomlaag), struiklaag en nog één andere vegetatielaag bevatten. De toedeling van soorten aan vegetatielagen is beschreven in paragraaf 2.2.2 en nader uitgewerkt in Tabel 2.4. Het was vanwege

de beperkt beschikbare tijd voor het project en de ambigue formulering van sommige criteria, niet mogelijk om de voedselbossen op alle criteria van de ‘Green Deal Voedselbossen’ te beoordelen.

Lijst van aangeplante voedselbossoorten

Na selectie op basis van de bovenstaande eisen bleven veertien voedselbossen met 655 aangeplante soorten over. Deze lijst werd opgeschoond door ondersoorten samen te voegen met de soort en meldingen van alleen geslachtenamen, waterplanten, eenjarige planten en paddenstoelen te verwijderen. Hierna bleven veertien aanplantlijsten met in totaal 593 plantensoorten over voor verdere analyse. Deze zogenoemde lijst van aangeplante voedselbossoorten is weergegeven in Bijlage IV.

Kwantitatieve analyse van antwoorden op enquêtevragen

Bij vraag 3a en 3c van de enquête (zie Bijlage VI) konden de respondenten een waardering geven voor een reeks antwoorden. Om de antwoorden te kunnen rangschikken op importantie, werden de verschillende waardeopties getransformeerd naar een kwantitatieve schaal van 0 tot 4 punten (Tabel 2.2).

Tabel 2.2. Waarderingsysteem voor antwoordopties van vraag 3a en 3c in de online enquête.

K	Waardeopties antwoorden vraag 3a	Waardeopties antwoorden vraag 3c	Punten
1	Zeer belangrijk	Heel vaak	4
2	Belangrijk	Vaak	3
3	Redelijk belangrijk	Soms	2
4	Enigszins belangrijk	Zelden	1
5	Onbelangrijk	Nooit	0

De importantie van ieder mogelijk antwoord is berekend met de volgende formule:

$$\text{Importantie antwoord} = \sum_{k=1}^5 X_k = (\text{aantal keer dat waardeoptie } X_k \text{ gekozen werd}) * (\text{aantal punten waardeoptie } X_k)$$

Kwalitatieve analyse van antwoorden op enquêtevragen

In aanvulling op de kwantitatieve analyse van de enquêteantwoorden zijn ook de toelichtingen van respondenten geanalyseerd. Relevante informatie over bijvoorbeeld het gedrag van bepaalde voedselbossoorten is meegenomen in de beschrijving van de resultaten. Hierbij is zoveel mogelijk de meest gangbare Nederlandse naam van de soort aangehouden. De Nederlandse en wetenschappelijke soortnamen zijn gecorrigeerd wanneer fouten in de schrijfwijze werden vermoed of geconstateerd.

2.1.3 Interviews

Twee voedselbossen zijn bezocht om meer inzicht te krijgen in de beweegredenen en werkwijze van voedselbosbeheerders. Met de betreffende beheerders is gesproken over 1) de drijfveren voor hun voedselbosactiviteiten, 2) de manier waarop aanplant en beheer plaatsvinden, en 3) hun visie op het aanplanten van (invasieve) exoten of soorten die negatieve gevolgen kunnen hebben voor de gezondheid van mensen. Tevens is met een medewerker van het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOF) gesproken om meer inzicht te verkrijgen in de manier waarop in het beleid wordt omgegaan met voedselbosbouw. Daarbij kwamen de volgende onderwerpen aan bod: 1) de doelstellingen van het GOF, 2) procedures rondom subsidieaanvragen, en 3) de controle op eventuele afspraken die gemaakt worden tijdens zulke procedures. Ieder gesprek is vastgelegd in een verslag dat door de betreffende gespreksdeelnemer is goedgekeurd.

2.2 Analyse, integratie en interpretatie

2.2.1 Constructie databestanden

Naamgeving

In de in paragraaf 2.1.1 genoemde bronnen worden planten zowel met wetenschappelijke als Nederlandse soortnamen aangeduid. Vaak werden planten alleen met de naam van de cultivar aangeduid. Van alle met wetenschappelijke namen aangeduide planten zijn de namen van inheemse soorten, indien nodig, omgezet naar de geldende wetenschappelijke naam, zoals die genoemd worden in de 23^e druk van de Heukels' Flora van Nederland (Van der Meijden 2005) of in de soortenlijst van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF 2018). De wetenschappelijke namen van uitheemse soorten, die ontbreken op de soortenlijst in de NDFF, zijn omgezet in de geldende namen conform [The Plant List](#) (TPL 2019). Voor enkele Noord-Amerikaanse en Oost-Aziatische taxa uit de genera *Rubus*, *Sambucus* en *Viburnum*, die als soort op de aanplantlijsten staan vermeld, is de recente naamgeving gebruikt, conform de website van het [Germplasm Resources Information Network](#) (GRIN 2019). Volgens deze nomenclatuur worden deze taxa niet meer als soort maar als ondersoort of variëteit beschouwd (o.a. *Rubus idaeus* subsp. *strigosus*, *Sambucus nigra* subsp. *cerulea*, *Sambucus nigra* subsp. *palmensis*, *Sambucus racemosa* subsp. *kamtschatica*, *Sambucus racemosa* subsp. *pubens*, *Sambucus racemosa* subsp. *sibirica* en *Viburnum opulus* var. *americanum*).

Van de alleen met Nederlandse namen aangeduide planten zijn de geldende wetenschappelijke namen opgezocht zoals hierboven beschreven. Niet eenduidige Nederlandse namen die niet tot één soort te herleiden zijn, zoals Meidoorn, Moerbei, Olijfwilg en Appelbes, zijn alleen opgenomen in de totaalijst van potentiële voedselbossoorten (Bijlage III) en daarin als genus genoteerd (respectievelijk *Crataegus*, *Morus*, *Elaeagnus* en *Aronia*). Sommige planten werden alleen als cultivar aangeduid. In zulke gevallen zijn de wetenschappelijke namen opgezocht in Hoffman (2016).

Veel planten zijn van hybride oorsprong. Bij cultivars van hybride oorsprong zijn de oudersoorten vermeld indien dit kon worden achterhaald. De vele cultivars van Appel, Pruim, Peer en Rode bes, die in de loop der tijd door hybridisatie en/of introgressie uit meerdere soorten zijn ontstaan (zie bijvoorbeeld Lanham & Brennan 1998, Horvath et al. 2011, Cornille et al. 2014, Silva et al. 2014), zijn aangeduid met respectievelijk *Malus domestica*, *Prunus domestica*, *Pyrus communis* en *Ribes rubrum*.

Op basis van de beschikbare informatie kon niet worden gecontroleerd of de naamgeving op de aangeleverde aanplantlijsten juist was. Voor sommige planten blijkt er enige naamsverwarring te bestaan. Josta-bes wordt zowel aangeduid met *Ribes x culverwellii* als met *Ribes x nidigrolaria*, terwijl dit volgens Weber (1995) verschillende planten zijn en de naam Josta-bes alleen van toepassing is op *R. x nidigrolaria*. Planten die op aangeleverde lijsten alleen met 'Josta bes' zijn aangeduid zijn omgezet naar *R. x nidigrolaria*. Af en toe wordt Chinese yam abusievelijk aangeduid met *Dioscorea opposita* (bijvoorbeeld op de website van Arborealis) of *D. oppositifolia* (*D. opposita* Thunb. is een synoniem van *D. oppositifolia* L.). De namen van planten die worden aangeduid met Chinese yam en/of *D. opposita* dan wel *D. oppositifolia* (zonder auteursnaam) zijn omgezet naar *D. polystachya* Turcz. Van de soortenlijsten die zijn verzameld naar aanleiding van de enquête, zijn de aangeplante, overblijvende soorten overgenomen op de totaalijst. De inheemse soorten uit uitgezaaide zaaimengsels, aangeleverd in de vorm van foto's van de inhoud van de verpakking, zijn niet overgenomen. Ook soorten die zijn aangeplant in of rond een vijver buiten het eigenlijke

voedselbos, bijvoorbeeld enkele inheemse vijverplanten, zijn deze niet overgenomen op de soortenlijst.

Analyse volledigheid aanplantlijsten

Ter indicatie van de volledigheid van de soortenlijst die met behulp van de aanplantlijsten uit de enquête is samengesteld, zijn saturatiecurves gemaakt voor deze steekproef van veertien aanplantlijsten. Een dergelijke curve verschaft inzicht in: 1) het aantal unieke soorten toegevoegd per aanplantlijst, en 2) de representativiteit van de soortenlijst gebaseerd op de verkregen steekproef.

Constructie van de saturatiecurve vond plaats door het berekenen van het totale aantal unieke soorten na het telkens toevoegen van een additionele aanplantlijst. Aangezien de volgorde van toevoeging van de aanplantlijsten een groot effect kan hebben op het aantal toegevoegde unieke soorten is de volgorde honderd keer willekeurig veranderd. Vervolgens is voor elk van deze honderd volgorden van aanplantlijsten het totale aantal unieke soorten per toegevoegde assortimentslijst vastgesteld. De verkregen waarden zijn weergegeven door middel van een boxplot die de variatie in unieke soorten bij verschillende volgordes van aanplantlijsten toont. Deze methode signaleert ook wanneer statistisch gezien bij een bepaalde omvang van de steekproef sprake is van uitschieters. Deze uitschieters zijn voor de overzichtelijkheid van grafieken niet opgenomen in de gepresenteerde saturatiecurves. De complete soortenlijst kan als representatief worden gezien als de stijgende lijn voor het aantal soorten bij toename van het aantal aanplantlijsten afvlakt. Tevens moet dan de bandbreedte van de boxplots afnemen. De saturatiecurves zijn geproduceerd in R (versie 3.5.2), met behulp van de functie soortenaccumulatiecurve (specaccum) in het 'package vegan' (R Core team 2017, Oksanen et al. 2019).

2.2.2 Verzameling plantattributen

Alle informatie over de plantensoorten van de totaalijst (bijlage III) is samengebracht in een excel-basisbestand dat als basis heeft gediend voor de analyses. Tabel 2.3 geeft een overzicht van alle plantattributen die zijn opgenomen in dit excel-basisbestand.

Tabel 2.3. Overzicht van plantattributen in het excel-basisbestand met voedselbossoorten.

Kolomnaam	Omschrijving plantattribuut	Bron
soortnummer	soortnummer in de NDFF	Standaardlijst NDFF (2018)
wetnaambron	wetenschappelijke naam zoals vermeld in aangeleverde lijsten	Diverse bronnen
wetenschappelijke naam	wetenschappelijke naam	NDFF (2018), TPL (2019)
auteur	auteur van de publicatie waarin de naam van het taxon voorgesteld wordt	NDFF (2018), TPL (2019)
Nednaam1	Officiële Nederlandse naam	NDFF (2018)
Nednaam2	Niet-officiële Nederlandse (handels)naam	Online-catalogi, verschillende websites o.a. NVBT (2019a)
Engnaam1	Engelse naam inheemse soorten	Standaardlijst NDFF (2018)
Engnaam2	Engelse naam niet-inheemse soorten	PFAF (2019), GRIN (2019)
familie	Familie waartoe de plantensoort behoort	NDFF (2018), TPL (2019)

Vervolg tabel 2.3.

Kolomnaam	Omschrijving plantattribuut	Bron
indigeniteit	inheems / periode van inburgering	Standaardlijst NDFF (2018)
Nhok_NDFF	Aantal kilometerhokken met bekende waarnemingen sinds 1990	NDFF (2018)
gem%landgebruik	Gemiddeld oppervlaktepercentage landgebruik in de categorieën agrarisch, stedelijk, natuur en bos binnen de km-hokken waarin de soort is aangetroffen	Berekend uit NDFF (2018)
herkomst	Oorspronkelijk verspreidingsgebied	NDFF (2018), PFAF (2019), GRIN (2019)
hardiness VS	Gemiddelde jaarlijkse minimumtemperatuur USDA schaal	PFAF(2019)
hardiness UK	Gemiddelde jaarlijkse minimumtemperatuur RHS schaal	PFAF (2019)
hoogte	Gemiddelde hoogte van de plant	PFAF (2019)
laag	Etage in voedselbos waarin soort voorkomt	Diverse bronnen, en afgeleid uit groeivorm en hoogte (Tabel 2.4)
eetbare delen	Geoogste onderdelen van de plant	PFAF (2019)
ander gebruik	Overige toepassingen van de plant	PFAF (2019)
andere functies	Andere functies van de plant (omheining, stikstofbinder, hout, stikstofbinder, windkering, omheining, bijenplant)	Diverse bronnen
groeivorm	Groeivorm (éénjarig, tweejarig, overblijvend, houtig)	PFAF (2019)

Vegetatielagen

De vegetatielagen waarin de soorten binnen een voedselbos voorkomen zijn deels overgenomen van de website van Permacultuur Nederland (2018) en Limareva (2015). De overige soorten zijn bij een vegetatielaag ingedeeld aan de hand van hun eigenschappen volgens de indeling in Tabel 2.4.

Tabel 2.4. Karakterisering van volgroeide planten in verschillende vegetatielagen van een voedselbos.

Groeivorm	Vegetatielaag	Hoogte	Aanvullende kenmerken
Houtig	Hoge bomen	> 15 m	Boom met opgaande stam
	Lage bomen	4,5 - 15 m	Lage boom met opgaande stam, o.a. hoogstamfruitbomen
	Struiken	0,1 - 4,5 m	Meestal geen opgaande stam, vaak onderin al sterk vertakt, ook dwergstruiken. o.a. de meeste bessen en laagstamfruitbomen.
Houtig of kruidachtig	Klimplanten	N.v.t.	Planten die voor groei in de hoogte steun van andere planten of andere structuren gebruiken
Kruiden	Klimplanten/wortel	N.v.t.	Kruidachtige klimplant met eetbare wortels
	Kruidlaag	Over het algemeen < 3m	Overblijvende kruiden met rechtopstaande stengels
	Wortel- en knolgewassen	N.v.t.	Overblijvende kruiden met ondergrondse eetbare delen
	Bodemkruipers	< 35 cm	Overblijvende, lage kruiden (bodembedekkers) met liggende stengels (stolonen) of kruipende wortelstokken (rhizomen)

Herkomst

In de totaalijst is het herkomstgebied van voedselbossoorten beschreven als 'oorspronkelijk verspreidingsgebied'. Het oorspronkelijke verspreidingsgebied is voor uitheemse voedselbossoorten omgezet naar oorspronkelijke aanwezigheid op een bepaald continent (naar voorbeeld van tabel 2.5). Analyses met betrekking tot de herkomst van voedselbossoorten zijn uitgevoerd op het niveau van continent(en) van herkomst.

Tabel 2.5. Voorbeelden van omzetting van informatie over het herkomstgebied van voedselbossoorten.

Soortnaam	Oorspronkelijk verspreidingsgebied	Inheems/uitheems (1/0)	Afrika	Azië	Europa	Noord-Amerika	Oceanië	Zuid-Amerika	Kruising of bastaard	Uitheems (onbekend)
<i>Achilleum millefolium</i>	Oorspronkelijk inheems	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Agastache scrophulariifolia</i>	Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0	1
<i>Alchemilla mollis</i>	Midden-Europa	0	0	0	1	0	0	0	0	0
<i>Allium triquetrum</i>	Middellandse Zeegebied	0	1	1	1	0	0	0	0	0
<i>Malus domestica</i>	Bastaard met verschillende herkomst oudersoorten	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Verspreiding

De verspreiding of mate van algemeenheid van voedselbossoorten in Nederland is bepaald aan de hand van het aantal kilometerhokken waarin ze volgens de NDFF Verspreidingsatlas Vaatplanten (NDFF 2018) voorkomen. Hierbij is een enigszins versimpelde versie van het classificatiesysteem van Tamis & van 't Zelfde (2003) aangehouden (Tabel 2.6). Soorten waarvoor geen informatie beschikbaar is over het aantal kilometerhokken zijn geclassificeerd als 'Onbekend'.

Tabel 2.6. Classificatiesysteem voor de verspreiding van voedselbossoorten in Nederland.

Aantal km-hokken	Classificatie
0	Afwezig
1-10	Uiterst zeldzaam
11-100	Zeer zeldzaam
101-300	Zeldzaam
301-1000	Vrij zeldzaam
1001-3000	Vrij algemeen
3001-10000	Algemeen
>10000	Zeer algemeen

Vestigingsstatus

De vestigingsstatus van een uitheemse voedselbossoort geeft aan of deze soort zich in Nederland in het wild op één of meerdere locaties heeft gevestigd en, indien de soort is gevestigd, sinds wanneer dit het geval is. Een gevestigde soort kan zich zonder hulp van de mens handhaven en voortplanten in de natuur. Soorten die zich hebben gevestigd voor het jaar 1500 zijn gemarkeerd als archeofyt, soorten die zich sindsdien gevestigd hebben als neofyt. Soorten kunnen daarnaast aangeplant of adventief aanwezig zijn (Bijlage I). Informatie over de vestigingsstatus van uitheemse voedselbossoorten was voor 173 van de 481 soorten bekend.

Invasiviteit

De invasiviteitstatus van uitheemse voedselbossoorten is ontleend aan Exotenpaspoorten in het NSR (2018). Het NSR gaf op het moment van schrijven voor 49 van de 481 uitheemse voedselbossoorten aan of deze 'niet invasief', 'potentieel invasief' of 'invasief' waren.

2.2.3 Risico's van uitheemse voedselbossoorten voor natuur

Bij de beoordeling van de risico's van (uitheemse) soorten zijn drie scoremethoden gebruikt, namelijk de 1) 'pluis/niet pluis' score, 2) risicoscore I, en 3) risicoscore II (Tabel 2.7). Deze methoden worden hieronder kort uitgelegd. De risico's voor biodiversiteit, functioneren van ecosystemen en ecosysteemdiensten zijn alleen beoordeeld voor uitheemse soorten. De risico's voor volksgezondheid zijn beoordeeld voor zowel inheemse als uitheemse soorten.

Tabel 2.7. Risicolijsten en -beoordelingen die zijn gebruikt voor de 'pluis/niet pluis' score en het berekenen van risicoscores I en II.

Omschrijving risicobeoordeling	Referentie	'Pluis/niet pluis' score	Risicoscore I	Risicoscore II
Unielijst invasieve soorten	Europese Commissie (2014)	X	-	-
100 of the World's Worst Invasive Alien Species	GISD (2018)	X	-	-
EPPO Invasive Alien Plants	EPPO (2018)	X	-	-
EPPO Observation List of Invasive Alien Plants	EPPO (2018)	X	-	-
Exotenpaspoort	NSR (2018)	X	-	-
Risicobeoordelingen Nederland	NVWA (2018a)	X	X	X
Risicobeoordelingen België volgens het ISEIA-protocol	Belgian Biodiversity Platform (2018)	X	X	X
Risicobeoordelingen ten behoeve van de Unielijst	CIRCABC (2018a,b)	X	X	X
Risicobeoordeling Verenigd Koninkrijk (GB-NNRA-protocol)	GB Non-native species secretariat (2018)	X	X	X
Risicobeoordeling volgens het GISS-protocol	Nentwig et al. (2018)	X	X	X
Risicobeschrijving in de Global Invasive Species Database	Invasive Species Specialist Group (2018)	X	X	X
Risicobeoordelingen Denemarken	Danish Environmental Protection Agency (2017)	X	X	X
Risicobeoordelingen uit aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten	Bronnen zijn opgenomen in de database	X	-	X

Pluis/niet pluis score

Voor alle 593 plantensoorten op de lijst met aangeplante soorten is op basis van alle direct beschikbare risicolijsten en alle databestanden van risicobeoordelingen een 'pluis/niet pluis' score gegeven voor hun risico voor de volksgezondheid (Tabel 2.7). Voor de 481 uitheemse voedselbossoorten is ook een 'pluis/niet pluis' score gegeven voor hun risico voor aantasting van biodiversiteit, functioneren van ecosystemen en ecosysteemdiensten. De 'pluis/niet pluis' score is een 0/1 score, waarbij 1 wordt toegekend wanneer één of meerdere bronnen duiden dat de betreffende soort potentieel risicovol is voor biodiversiteit, functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten en/of volksgezondheid. Elk van deze effectcategorieën is afzonderlijk

beoordeeld als 'pluis' of 'niet pluis'. Een 0 betekent dat geen informatie over het betreffende risico van de soort is gevonden.

Risicoscore I

Voor het beoordelen van de grootte van de risico's van 593 voedselbossoorten (Risicoscore I) is gebruik gemaakt van alle beschikbare risicobeoordelingen in Nederland (NVWA 2018a) en andere gebieden of landen. Tabel 2.7 geeft een overzicht van de risicobeoordelingen die zijn gebruikt voor het bepalen van risicoscore I.

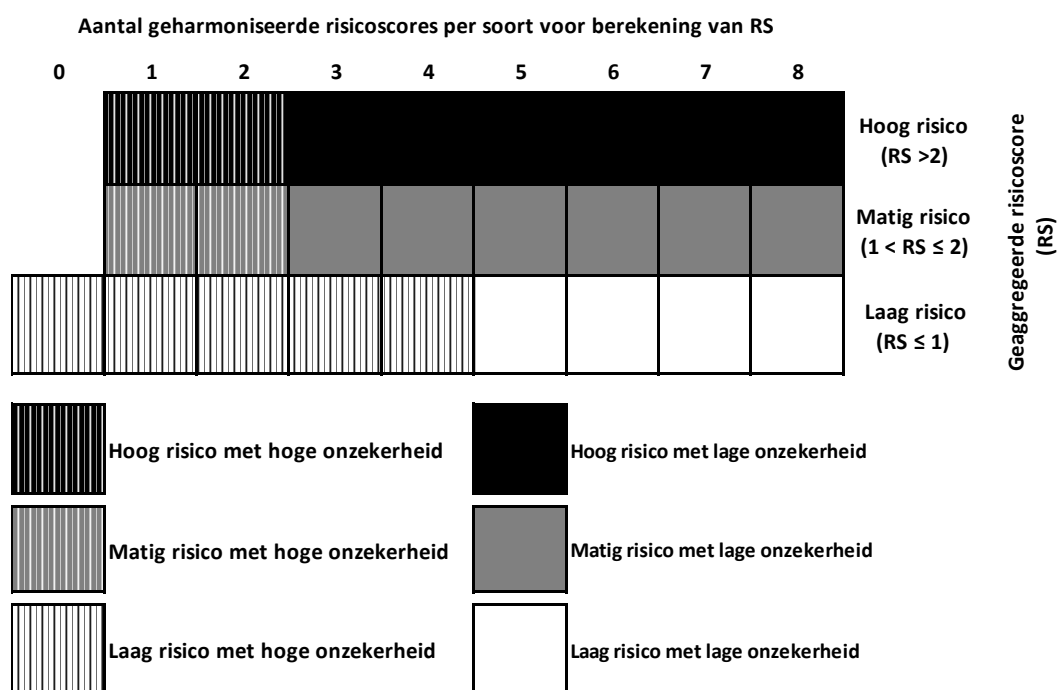
Risicoscore II

Voor soorten die vaker dan drie keer voorkwamen op de aanplantlijsten (n=112) is aanvullend literatuuronderzoek uitgevoerd (Paragraaf 2.1.1), waarbij specifiek is gezocht naar risicobeoordelingen van deze vaak aangeplante soorten. Op basis van daarin vermelde risicoscores is risicoscore II berekend.

Harmonisatie en berekening van risicoscores I en II

De risicobeoordelingen zijn doorzocht op risicoscores die vervolgens zijn geharmoniseerd met de in dit rapport gehanteerde scores 'laag' (1), 'matig' (2) of 'hoog' (3). Naast deze scores bestaat de mogelijkheid dat er geen risico is, of is vermeld dat het risico onbekend is. In verschillende bronnen zijn risico's enkel kwalitatief beschreven. Dergelijke omschrijvingen van risico's kunnen niet worden geharmoniseerd met de in dit rapport gehanteerde risicocategorieën.

In paragraaf 2.2.3.1 t/m 2.2.3.5 is toegelicht hoe de scores voor elke type risicobeoordeling zijn geharmoniseerd. Voor elke soort is vervolgens de risicoscore I berekend. Voor de 112 vaak aangeplante soorten is ook de risicoscore II berekend. De geaggregeerde risicoscores I en II zijn het gemiddelde van de geharmoniseerde scores. Bij elke risicoscore is op basis van het aantal geharmoniseerde risicobeoordelingen de mate van onzekerheid bepaald (Figuur 2.2) volgens de methode van Matthews et al. (2017).

Figuur 2.2. Beoordelingsschema voor het vaststellen van risicocategorie en onzekerheid van deze score (Matthews et al. 2017).

Validiteit van risicoscores voor de Nederlandse situatie

Bij de beoordeling van potentiële risico's van uitheemse soorten is veelvuldig gebruik gemaakt van buitenlandse informatie. Het voordeel hiervan is dat op deze manier ook potentiële risico's kunnen worden geïdentificeerd van soorten die nog niet in Nederland zijn beoordeeld. Bij de interpretatie van de risicoscores moet wel rekening worden gehouden met het feit dat risicoscores voor effecten op biodiversiteit en ecosystemen altijd contextafhankelijk zijn. Zo is de validiteit van risicoscores voor effecten van uitheemse soorten op de natuur in Nederland hoger naarmate de voorspellingen betrekking hebben op gebieden die wat betreft klimaat en habitat meer overeenkomen met de situatie in ons land. Gelet op het grote aantal soorten en de beperkte projecttijd is in de voorliggende studie geen klimaat- en milieumatch van uitheemse soorten voor de Nederlandse situatie uitgevoerd. Daarmee moet rekening worden gehouden bij de interpretatie van resultaten. Risicoscores voor giftigheid en allergene werking van planten zijn over het algemeen generiek toepasbaar, maar uiteraard wel afhankelijk van factoren zoals bereidingswijze, mate van blootstelling en specifieke gevoeligheid van mensen.

2.2.3.1 Effecten op biodiversiteit

Biodiversiteit kan op verschillende niveaus worden benaderd, namelijk binnen soorten, tussen soorten en tussen ecosystemen. Door competitie, predatie, begrazing, overdracht van ziekten, kruisingen met inheemse soorten (hybridisatie) en verandering van ecosystemen kunnen invasieve exoten er voor zorgen dat populaties van inheemse soorten kleiner worden of verdwijnen. Als een soort lokaal of regionaal uitsterft, vermindert de genetische variatie van inheemse soorten en soortenrijkdom van ecosystemen. Daardoor wordt de biodiversiteit bedreigd.

De gebruikte risicobeoordelingen verschillen in het aantal risicocategorieën, de benaming van risicocategorieën of de mate waarin de risico's kwantitatief worden beschreven. De risicoscores van deze beoordelingen zijn daarom geharmoniseerd in vier risicocategorieën, namelijk 'geen', 'laag', 'matig' en 'hoog' risico (Matthews et al. 2017). De schema's voor harmonisering van de 'pluis/niet pluis' score, risicoscore I en risicoscore II voor (potentiële) effecten op biodiversiteit zijn weergegeven in Tabellen 2.8 t/m Tabel 2.10.

Bij het harmoniseren van de risicocategorieën is waar nodig het voorzorgsprincipe toegepast (Tickner & Raffensperger 1998). Daarom is hierbij altijd de hoogste risicoclassificatie aangehouden. Scores 'geen effect' of 'geen risico' zijn alleen toegepast als in de betreffende risicobeoordeling expliciet staat vermeld dat geen effecten of risico's voor de biodiversiteit zijn waargenomen of worden verwacht. De score 'onbekend' is toegekend als in een risicobeoordeling de effecten van een soort op de biodiversiteit niet kwantitatief zijn beoordeeld.

Tabel 2.8. Beoordelingsschema voor de 'pluis/niet pluis' analyse van risicobeoordelingen van (potentiële) effecten op biodiversiteit.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Pluis	Niet pluis	Toelichting
NSR Exotenpaspoort: Toxisch^a	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^a	1 ^a	NSR effectscore ^a
NSR Exotenpaspoort: Concurrentie^b	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^b	1 ^b	NSR effectscore ^b
NSR Exotenpaspoort: Genetisch^c	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^c	1 ^c	NSR effectscore ^c
NSR Exotenpaspoort: Uitsterven^d	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^d	1 ^d	NSR effectscore ^d
Risicobeoordeling voor België met het ISEIA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar of data deficiëntie	'No impact' of '(very) unlikely' impact	'Low', 'Medium', Likely' of 'High' impact	Hoogste score bij 'Impacts on Species'
Risicobeoordeling in procedure voor de Unielijst met het GB- NNRA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal (0)', 'Minor (1)', 'Moderate (2)', 'Major (3)', 'Massive (4)'	Score bij 'How important is the impact of the organism on biodiversity likely to be in the future (in Europe)?'
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag, matig of hoog risico	Risicoscore voor effect op biodiversiteit
GISS-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0 ^e	1-5	Hoogste score uit vragen 1.1 t/m 1.5
Global Invasive Species Database	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0 ^e	1	Score bij beschrijving bij 'general impacts'
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0 ^e	1-3	Score bij 'Conservation value or natural value of the habitat'
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0 ^e	1-3	Score bij 'Effect on indigenous species'
Risicobeoordelingen uit het aanvullend literatuuronderzoek	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag, matig of hoog risico	Op basis van toegekende scores

^a: Is wel (1) of niet (0) toxisch voor andere lokale soorten, waardoor deze worden verdreven; ^b: Concurrenteert wel (1) of niet (0) met andere soorten die dezelfde niche in het voedselweb bezetten of fysieke verstoring van andere soorten; ^c: Hybridiseert wel (1) of niet (0) met verwante (inheemse) soorten of variëteiten. Gevaar van vervuilen van de lokale genenpoel; ^d: Veroorzaakt wel (1) of niet (0) (mogelijk) uitsterven van inheemse soorten of verdwijnen van lokale inheemse populaties; ^e: geen effect of risico.

Tabel 2.9. Beoordelingsschema voor de harmonisering van risicoscores voor (potentiële) effecten op biodiversiteit uit risicobeoordelingen bij de berekening van risicoscore I.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Geen risico	Laag risico	Matig risico	Hoog risico	Toelichting
Risicobeoordeling voor België met het ISEIA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar of DD	0	1 'Low' of 'Unlikely'	2 'Medium' of 'Likely'	3 'High'	Hoogste score bij 'Adverse impact on native species'
Risicobeoordeling in voorbereiding ten behoeve van de Unielijst met het GB-NNRA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal (0)' of 'Minor (1)'	'Moderate (2)' of 'Major (3) with low certainty'	Major (3) with high certainty' of 'Massive'	Score bij 'How important is the impact of the organism on biodiversity likely to be in the future (in Europe)?'
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag	Matig	Hoog	
GISS-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1-2	3	4-5	Hoogste score uit vragen 1.1 t/m 1.5
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1	2	3	Score bij 'Conservation value or natural value of the habitat'
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1	2	3	Score bij 'Effect on indigenous species'

Tabel 2.10. Beoordelingsschema voor de harmonisering van risicoscores voor (potentiële) effecten op biodiversiteit uit risicobeoordelingen uit het aanvullend literatuuronderzoek voor de berekening van risicoscore II.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Geen risico	Laag risico	Matig risico	Hoog risico	Toelichting
Risicobeoordeling voor Victoria (Australië)	Onbekend	'Low'	'Medium low'	'Medium'	'Medium high' of 'High'	Hoogste score bij vragen 10a t/m 14
Risicobeoordeling voor Luxemburg met het ISEIA-protocol	Geen risico-beoordeling beschikbaar of DD	0	1 'Low' of 'Unlikely'	2 'Medium' of 'Likely'	3 'High'	Hoogste score bij 'Adverse impact on native species'
Risicobeoordeling voor Alaska (VS) met het Alaska Ranking System for Non-Native Plants	Onbekend	0	Score bij vragen 1.2 t/m 1.4: 1-3	Score bij vragen 1.2 t/m 1.4: 4-7 2.5: 0.1-1	Score bij vragen 1.2 t/m 1.4: 8-10 2.4: 2 2.5: 1.1-3	Hoogste score bij vragen 1.2 t/m 1.4, 2.4 en 2.5
Risicobeoordeling voor New York (VS) met het New York Ranking System for Non-Native Plants	Geen risico-beoordeling beschikbaar	0	Score bij vragen 1.2 t/m 1.4: 1-3	Score bij vragen 1.2 t/m 1.4: 4-7 2.4: 1-3	Score bij vragen 1.2 t/m 1.4: 8-10 2.4: 3-6	Hoogste score bij vragen 1.2 t/m 1.4 en 2.4
Risicobeoordeling voor Ierland en Noord-Ierland met het NAPRA-protocol (v2.66)	Geen risico-beoordeling beschikbaar	0	'Minimal (0)' of 'Minor (1)'	'Moderate (2)' of 'Major (3) with low certainty'	Major (3) with high certainty' of 'Massive'	Score bij vraag 4.08
CABI	Geen risico-beoordeling beschikbaar	'None'	N.v.t	N.v.t	N.v.t	Beschrijving bij 'Biodiversity (generally)/Native fauna/Native flora/Rare/protected species', als deze 'none' is. In het geval van 'negative': geen score

2.2.3.2 Effecten op functioneren van ecosystemen

De harmoniseringsschema's voor de pluis/niet-pluis-analyse, risicoscore I en risicoscore II voor (potentiële) effecten op het functioneren van ecosystemen zijn weergegeven in Tabellen 2.11 t/m 2.13.

Tabel 2.11. Beoordelingsschema voor de 'pluis/niet pluis' analyse van risicobeoordelingen van (potentiële) effecten op het functioneren van ecosystemen.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Pluis	Niet pluis	Toelichting
NSR Exotenpaspoort: Decompositie^a	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^a	1 ^a	NSR effectscore ^a
NSR Exotenpaspoort: Nieuwe bron in voedselweb^b	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^b	1 ^b	NSR effectscore ^b
NSR Exotenpaspoort: Abiotische veranderingen^c	Geen exotenpaspoort aanwezig	0 ^c	1 ^c	NSR effectscore ^c
Risicobeoordeling voor België met het ISEIA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar of DD	0 ^d	'Low', 'Unlikely', 'Medium', 'Likely' of 'High'	Hoogste score bij 'Impacts on Ecosystems'
Risicobeoordeling ten behoeve van de Unielijst met het GB-NNRA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal (0)', 'Minor (1)', 'Moderate (2)', 'Major (3)', 'Massive (4)'	Score bij 'How important is alteration of ecosystem function (e.g. habitat change, nutrient cycling, trophic interactions), including losses to ecosystem services, caused by the organism likely to be in Europe/EU in the future?'
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag, matig of hoog risico	Risicoscore voor effect op functioneren ecosystemen
Risicobeoordeling voor het Verenigd Koninkrijk met het GB-NNRA-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal (0)', 'Minor (1)', 'Moderate (2)', 'Major (3)', 'Massive (4)'	Score bij vraag 'How important is environmental harm likely to be in the Risk Assessment area?'
GISS-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0 ^d	1-5	Score bij vraag 1.6
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0 ^d	1-3	Score bij 'Effect on ecosystem functions'
Risicobeoordelingen uit aanvullend literatuuronderzoek	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag, matig of hoog risico	Op basis van toegekende scores

^a: Komt wel (1) of niet (0) het lokale voedselweb binnen als nieuwe afbreker van organisch materiaal; ^b: Is wel (1) of niet (0) een nieuwe bron in het voedselweb voor inheemse of geïntroduceerde soorten (voor herbivoren, predatoren of afbrekers); ^c: Veroorzaakt wel (1) of niet (0) een verandering in bijvoorbeeld vuurregime, successie, hydrologie of beschikbaarheid van voedingsstoffen; ^d: geen effect of risico.

Tabel 2.12. Beoordelingsschema voor de harmonisering van risicoscores van (potentiële) effecten op het functioneren van ecosystemen uit risicoboordelingen bij de berekening van risicoscore I.

Risicoklasse/ Risicoboordeling	Onbekend	Geen risico	Laag risico	Matig risico	Hoog risico	Toelichting
Risicoboordeling voor België met het ISEIA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar of DD	0	1 'Low' of 'Unlikely'	2 'Medium' of 'Likely'	3 'High'	Hoogste score bij 'Impacts on Ecosystems'
Risicoboordeling in voorbereiding ten behoeve van de Unielijst met het GB-NNRA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal (0)' of 'Minor (1)'	'Moderate (2)' of 'Major (3) with low certainty'	Major (3) with high certainty' of 'Massive'	Score bij 'How important is alteration of ecosystem function (e.g. habitat change, nutrient cycling, trophic interactions), including losses to ecosystem services, caused by the organism likely to be in Europe/EU in the future?'
Risicoboordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risico- beoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag	Matig	Hoog	
Risicoboordeling voor het Verenigd Koninkrijk met het GB-NNRA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal (0)' of 'Minor (1)'	'Moderate (2)' of 'Major (3) with low certainty'	Major (3) with high certainty' of 'Massive'	Score bij 'How important is environmental harm likely to be in the Risk Assessment area?'
GISS-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	0	1-2	3	4-5	Score bij vraag 1.6
Danish Environmental Protection Agency	Geen risico- beoordeling beschikbaar	0	1	2	3	Score bij 'Effect on ecosystem functions'

Tabel 2.13. Beoordelingsschema voor de harmonisering van risicoscores van (potentiële) effecten op het functioneren van ecosystemen uit risicobeoordelingen uit het aanvullend literatuuronderzoek bij de berekening van risicoscore II.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Geen risico	Laag risico	Matig risico	Hoog risico	Toelichting
Risicobeoordeling voor Tasmanië (Australië) met het WRA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	‘No’	N.v.t.	N.v.t.	‘Yes’	Score bij vraag 3.04
Risicobeoordeling voor Hawaï (VS) met het WRA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	‘No’	N.v.t.	N.v.t.	‘Yes’	Score bij vraag 3.04
Risicobeoordeling voor Australië en Nieuw-Zeeland met het WRA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	‘No’	N.v.t.	N.v.t.	‘Yes’	Score bij vraag 3.04
Risicobeoordeling voor Florida (VS) met het WRA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar	‘No’	N.v.t.	N.v.t.	‘Yes’	Score bij vraag 3.04
Risicobeoordeling voor Victoria (Australië)	Geen risico- beoordeling beschikbaar	‘Low’	‘Medium low’	‘Medium’	‘Medium high’ of ‘High’	Hoogste score bij vragen 5 t/m 9
Risicobeoordeling voor Luxemburg met het ISEIA-protocol	Geen risico- beoordeling beschikbaar of DD	0	1 ‘Low’ of ‘Unlikely’	2 ‘Medium’ of ‘Likely’	3 ‘High’	Hoogste score bij ‘Alteration of ecosystem functions’
Risicobeoordeling voor Alaska (VS) met het Alaska Ranking System for Non- Native Plants	Geen risico- beoordeling beschikbaar	0	1-3	4-7	8-10	Score bij vraag 1.1
Risicobeoordeling voor New York (VS) met het New York Ranking System for Non-Native Plants	Geen risico- beoordeling beschikbaar	0	1-3	4-7	8-10	Score bij vraag 1.1
Risicobeoordeling voor Ierland en Noord-Ierland met het NAPRA-protocol (v2.66)	Geen risico- beoordeling beschikbaar	0	‘Minimal (0)’ of ‘Minor (1)’	‘Moderate (2)’ of ‘Major (3) with low certainty’	Major (3) with high certainty’ of ‘Massive’	Score bij vraag 4.10

2.2.3.3 Effecten op ecosysteemdiensten

De harmoniseringsschema's voor de 'pluis/niet pluis' score, risicoscore I en risicoscore II voor (potentiële) effecten op ecosysteemdiensten zijn weergegeven in Tabellen 2.14 t/m 2.16.

Tabel 2.14. Beoordelingsschema voor de 'pluis/niet pluis' score van risicobeoordelingen van (potentiële) effecten op ecosysteemdiensten.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Pluis score	Niet pluis score	Toelichting
Risicobeoordeling volgens Pieters et al. (2019)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	N.v.t.	Score >0%	
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag, matig of hoog risico	
GISS-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1-5	Hoogste score bij vragen 2.1 t/m 2.3 en 2.6

Tabel 2.15. Beoordelingsschema voor de harmonisering van risicoscores van (potentiële) effecten op ecosysteemdiensten uit risicobeoordelingen bij de berekening van risicoscore I.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Geen risico	Laag risico	Matig risico	Hoog risico	Toelichting
Risicobeoordeling volgens Pieters et al. (2019)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	>0%	>100%	>200%	
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen effect of risico	Laag	Matig	Hoog	
GISS-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1-2	3	4-5	Hoogste score bij vragen 2.1 t/m 2.3 en 2.6

Tabel 2.16. Beoordelingsschema voor de harmonisering van risicoscores van (potentiële) effecten op ecosysteemdiensten uit risicobeoordelingen uit het aanvullend literatuuronderzoek bij de berekening van risicoscore II.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Geen risico	Laag risico	Matig risico	Hoog risico	Toelichting
Risicobeoordeling voor Ierland en Noord-Ierland met het NAPRA-protocol (v2.66)	Beoordeling heeft geen betrekking op ecosysteemdiensten	'No effect' of 'no risk' of 'effect category not applicable'	'Minimal' of 'minor'	'Moderate'	'Major' of 'massive'	

2.2.4 Effecten van uitheemse soorten op veiligheid, infrastructuur en gebouwen

Het harmoniseringsschema voor de 'pluis/niet pluis' score voor (potentiële) overige effecten is weergegeven in Tabel 2.17. Deze categorie is in dit rapport niet nader gespecificeerd maar omvat vooral sociaaleconomische gevolgen, zoals effecten op infrastructuur of veiligheid, wanneer die in de beschikbare risicobeoordelingen en -lijsten staan beschreven in effectcategorieën zoals 'safety', 'infrastructure' en 'economic effects'

Tabel 2.17. Beoordelingsschema voor de ‘pluis/niet pluis’ analyse van risicobeoordelingen van (potentiële) overige effecten.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Pluis	Niet pluis	Toelichting
NSR Exotenpaspoort: Ziekte-overdracht	Geen exotenpaspoort aanwezig	0	1	
NSR Exotenpaspoort: Sociaal-economisch	Geen exotenpaspoort aanwezig	0	1	
NSR Exotenpaspoort: Gering	Geen exotenpaspoort aanwezig	0	1	
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen	Laag/Matig/Hoog	Score bij ‘Safety’
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA)	Geen risicobeoordeling beschikbaar	Geen	Laag/Matig/Hoog	Score bij ‘Infrastructure’
GISS-protocol	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1-5	Hoogste score bij vragen 2.4
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1-3	Score bij ‘Spreading potential’
Danish Environmental Protection Agency	Geen risicobeoordeling beschikbaar	0	1-3	Score bij ‘Economic effects’

2.2.5 Risico’s van inheemse en uitheemse voedselbossoorten voor volksgezondheid

Op basis van alle beschikbare waarschuwingslijsten, risicobeoordelingen en aanvullende literatuur is voor de aangeplante voedselbossoorten geanalyseerd of de consumptie of aanraking van bepaalde plantendelen (zoals bladeren, wortels, stengels, bloemen, pollen, vruchten en zaden), -stoffen en/of -sappen gepaard gaat met potentiële risico’s voor de volksgezondheid. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen uitheemse soorten (n=481) die weinig (n=413) of vaak (n=68) worden aangeplant en inheemse soorten (n=112) die weinig (n=68) of vaak (n=44) worden aangeplant. De ‘pluis/niet pluis’ analyse is uitgevoerd voor alle voedselbossoorten. De risicoscores I zijn berekend voor alle soorten waarvoor waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen beschikbaar waren. Voor vaak aangeplante inheemse en uitheemse plantensoorten zijn ook risicoscores II berekend op basis van risicobeoordelingen die zijn opgespoord bij aanvullend onderzoek.

Voor de ‘pluis/niet pluis’ score is beoordeeld of inheemse en uitheemse plantensoorten giftig en/of allergeen zijn (Score voor giftigheid: 1 = giftig, 0 = er is geen informatie gevonden die duidt op giftigheid; Score voor allergeeniteit: 1 = allergeen, 0 = er is geen informatie gevonden die duidt op allergeeniteit). Een plant is als allergeen beschouwd wanneer die een stof bevat die allergische reacties bij mensen kan veroorzaken, zoals tranende ogen, jeuk of benauwdheid. Dergelijke allergische reacties zijn vaak gerelateerd aan eczeem (huidontsteking) of astma (reacties van de luchtwegen). Voor informatie over giftige en allergene stoffen in planten is gebruik gemaakt van databases van Kolkman (1998), Marino (2001), Thomson (2007), Filmer (2012), Alsop & Karlik (2016), California Poison Control System (2019), Denisow-Pietrzyk et al. (2019), Meier (2019) en PFAF (2019). Tevens is relevante informatie verzameld uit alle beschikbare waarschuwingslijsten, risicobeoordelingen en aanvullende literatuur die is verzameld voor de berekeningen van de risicoscores I en II (Tabellen 2.18, 2.19 en 2.20). Indien een plantensoort giftig is (score 1) en/of allergeen is (score 1) en/of een risicoscore I en/of risicoscore II heeft van laag, matig of hoog dan is de betreffende soort beoordeeld als ‘niet pluis’ (score 1). De score ‘pluis’ (0) is toegekend wanneer een soort geen of een onbekend risico heeft voor de volksgezondheid.

Tabel 2.18. Beoordelingsschema voor de ‘pluis/niet pluis’ score voor (potentiële) risico’s (giftigheid en allergeniteit) van uitheemse soorten voor volksgezondheid op basis van beschikbare databases en risicobeoordelingen die zijn gebruikt bij de berekening van risicoscore I en II (Tabel 2.19 en 2.20).

Bronnen voor risicoscore	Pluis (0)	Niet pluis (1)	Toelichting
Databases van Kolkman (1998), Marino (2001), Thomson (2007), Filmer (2012), Alsop & Karlik (2016), California Poison Control System (2019), Denisow-Pietrzyk et al. (2019), Meier (2019), PFAF (2019) en artikelen verzameld bij aanvullend onderzoek voor vaak aangeplante soorten	Geen (informatie over) giftige en/of allergene stoffen of effecten vermeld in geraadpleegde bronnen	Vermelding van aanwezigheid van giftige en/of allergene stoffen in plantendelen of effecten daarvan bij mensen	
Alle gebruikte waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen voor berekening van de risicoscores I van soorten	Vermelding ‘geen effecten bekend’ of geen risico-beoordelingen beschikbaar	Risicoscore I: laag, matig of hoog risico of melding negatief effect voor volksgezondheid	Op basis van getransformeerde scores in database
Alle risicobeoordelingen opgespoort in aanvullend literatuuronderzoek voor berekening van de risicoscores II van vaak aangeplante soorten	Geen	Risicoscore II: laag, matig of hoog risico	Op basis van getransformeerde scores in database

Tabel 2.19. Beoordelingsschema voor de harmonisering van scores van (potentiële) effecten van uitheemse soorten op volksgezondheid bij de berekening van risicoscore I.

Risicoklasse/ Risicobeoordeling	Onbekend	Risicoscore	Toelichting
Risicobeoordeling in voorbereiding ten behoeve van de Unielijst met het GB-NNRA-protocol	Geen beoordeling beschikbaar	‘Minimal (0)’, ‘Minor (1)’, ‘Moderate (2)’, ‘Major (3)’, ‘Massive (4)’	Score bij ‘How important is social, human health or other harm (not directly included in economic and environmental categories) caused by the organism within its existing geographic range?’ of ‘How important is social or human health harm (not directly included in economic and environmental categories) caused by the organism within its global distribution’
Risicobeoordelingen voor Nederland (NVWA website)	Geen beoordeling beschikbaar	Laag, matig, hoog	
Risicobeoordeling voor het Verenigd Koninkrijk met het GB-NNRA-protocol	Geen beoordeling beschikbaar	‘Minimal (0)’, ‘Minor (1)’, ‘Moderate (2)’, ‘Major (3)’, ‘Massive (4)’	Beschrijving bij ‘Impact Summary’
GISS-protocol	Geen beoordeling beschikbaar	1-5	Score bij vraag 2.5
Global Invasive Species Database	Geen beoordeling beschikbaar	1	Beschrijving bij ‘general impacts’
Danish Environmental Protection Agency	Geen beoordeling beschikbaar	1-3	Score bij ‘Health effects’

Tabel 2.20. Beoordelingsschema voor de harmonisering van scores van (potentiële) effecten van vaak aangeplante uitheemse soorten op volksgezondheid bij de berekening van risicoscore II op basis van risicobeoordelingen uit het aanvullend literatuuronderzoek.

	Onbekend	Geen	Laag	Matig	Hoog	Toelichting
Risicobeoordeling voor Tasmanië (Australië) met het WRA-protocol	Geen risico-beoordeling beschikbaar	'No'	N.v.t.	N.v.t.	'Yes'	Score bij vraag 4.07
Risicobeoordeling voor Hawaï (VS) met WRA-protocol	Geen risico-beoordeling beschikbaar	'No'	N.v.t.	N.v.t.	'Yes'	Score bij vraag 4.07
Risicobeoordeling voor Australië en Nieuw-Zeeland met WRA-protocol	Geen risico-beoordeling beschikbaar	'No'	N.v.t.	N.v.t.	'Yes'	Score bij vraag 4.07
Risicobeoordeling voor Florida (VS) met WRA-protocol	Geen risico-beoordeling beschikbaar	'No'	N.v.t.	N.v.t.	'Yes'	Score bij vraag 4.07
Risicobeoordeling voor Victoria (Australië)	Onbekend	'Low'	'Medium low'	'Medium'	'Medium high' of 'High'	Score bij vraag 3
Risicobeoordeling voor Alaska (VS) met het Alaska Ranking System for Non-Native Plants	Onbekend	0	1-3	4-7	8-10	Score vraag 1.4, Indien de soort wordt genoemd als toxisch voor zoogdieren, mensen of schadelijk voor volksgezondheid
Risicobeoordeling voor New York (VS) met het New York Ranking System for Non-Native Plants	Geen risico-beoordeling beschikbaar	0	Score bij vraag 1.2 t/m 1.4: 1-3	Score bij vraag 1.2 t/m 1.4: 4-7 2.4: 1-3	Score bij vraag 1.2 t/m 1.4: 8-10 2.4: 3-6	Score vraag 1.4, Indien de soort wordt genoemd als toxisch voor zoogdieren, mensen of schadelijk voor volksgezondheid
Risicobeoordeling voor Ierland en Noord-Ierland met het NAPRA-protocol (v2.66)	Geen risico-beoordeling beschikbaar	0	'Minimal (0)' of 'Minor (1)'	'Moderate (2)' of 'Major (3) with low certainty'	Major (3) with high certainty' of 'Massive'	Score bij vraag 4.13
CABI	Geen risico-beoordeling beschikbaar	'None'	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Beschrijving bij 'Human health', als deze 'none' is. In het geval van 'negative': geen score.

2.2.6 Fytosanitaire risico's bij import van voedselbossoorten

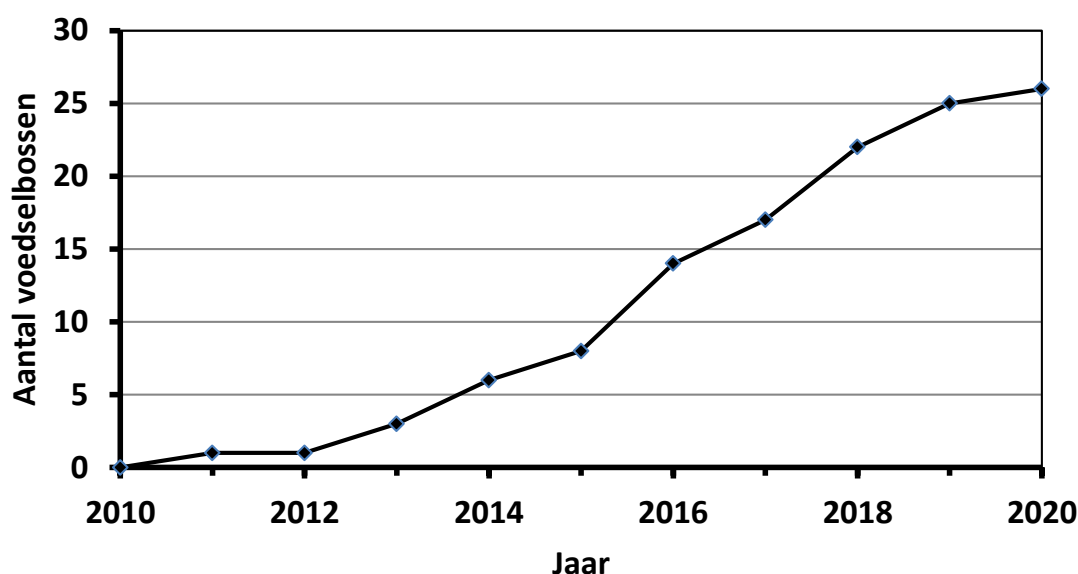
Voor soorten en cultivars in de aanplantlijsten van voedselbossen is geanalyseerd of deze een risico voor de insleep van schadelijke organismen (meelifters) hebben wanneer deze worden geïmporteerd vanuit landen buiten de Europese Unie. Hierbij is gebruik gemaakt van de lijst van soorten en geslachten van houtige planten waarvoor per 14 december 2019 een importverbod gaat gelden (Europese Commissie 2018, NVWA 2018b).

3. Resultaten

3.1 Ontwikkelingen van voedselbossen in Nederland

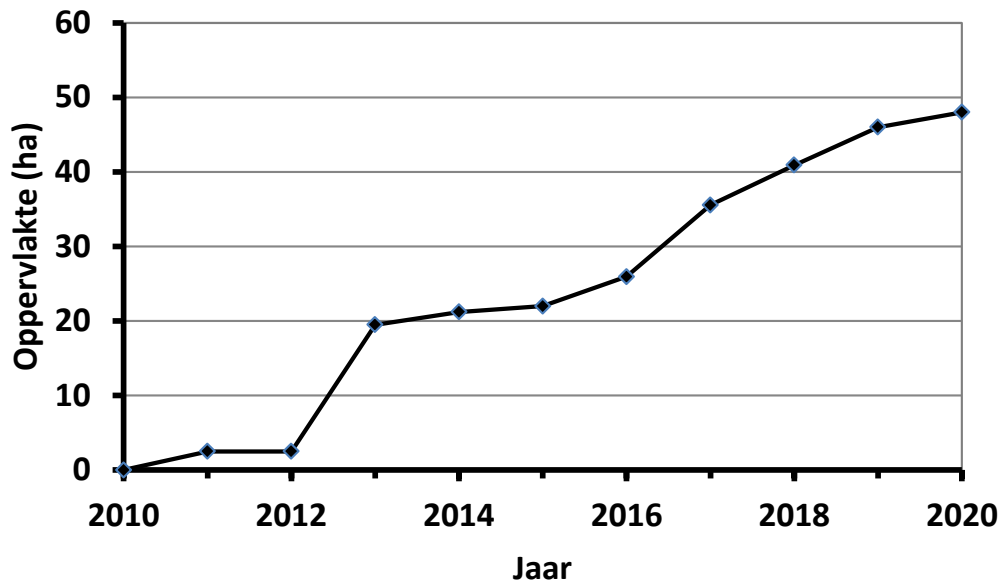
Informatie over de ontwikkelingen in deze voedselbossen is vooral verkregen met behulp van de online enquête onder initiatiefnemers en beheerders. In dit onderzoek zijn 88 voedselbossen in Nederland geïdentificeerd en aangeschreven. Niet alle respondenten hebben de enquête volledig ingevuld. Omdat het aantal respondenten per vraag verschilt, wordt per onderdeel aangegeven wat de totale respons (n) is. De enquête is in totaal 75 keer geopend en 25 keer volledig ingevuld. In een enkel geval is een onduidelijk of onwaarschijnlijk antwoord gegeven en is getracht contact op te nemen met de respondent. Waar mogelijk is, op basis van dit contact, verduidelijking aangebracht om de analyse te verbeteren.

Het aantal voedselbossen neemt sinds 2010 sterk toe (peildatum eerste oogstjaar; Figuur 3.1). Omdat de tijd tussen planning, ontwikkeling en operationalisering per voedselbos verschilt, is ervoor gekozen om naar het eerste oogstjaar te vragen. De respondenten zijn allemaal beheerders of betrokkenen bij initiatieven van voedselbossen die na 2010 operationeel zijn geworden. Eén respondent is buiten beschouwing gelaten, omdat deze het onwaarschijnlijke jaar 2 als eerste oogstjaar heeft aangegeven.

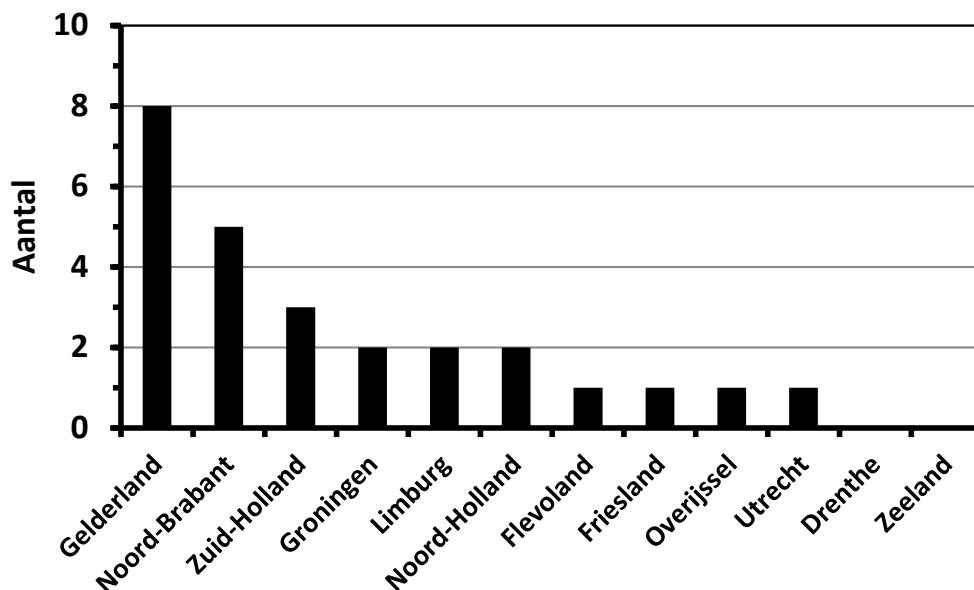
Figuur 3.1. Cumulatieve weergave van het aantal voedselbossen op basis van hun eerste oogstjaar, zoals gemeld in de enquête (n=26 respondenten).

Ook de totale oppervlakte van voedselbossen (peildatum eerste oogstjaar) neemt sinds 2010 toe, met een opvallende stijging in 2013 (Figuur 3.2). Deze stijging wordt verklaard door twee voedselbossen die in dat jaar hun eerste oogstjaar hadden, waarvan één groot voedselbos met een oppervlakte van 16,00 ha. De gemiddelde oppervlakte van voedselbossen die zijn gemeld in de enquête is 1,85 ha (standaardafwijking 0,65 ha). De totale voedselbosoppervlakte van de deelnemende voedselbosbeheerders is 48,01 ha.

Figuur 3.2. Cumulatieve weergave van de ontwikkeling van de oppervlakte (in hectaren) van voedselbossen op basis van hun eerste oogstjaar, zoals gemeld in de enquête (n=26 respondenten).

De meeste respondenten van de enquête zijn betrokken bij voedselbossen in de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Zuid-Holland (Figuur 3.3). Vanuit Drenthe en Zeeland zijn geen reacties ontvangen.

Figuur 3.3. De verdeling van voedselbossen over provincies in Nederland, zoals gemeld door de enquêterespondenten (n=26 respondenten).

Motivatatie van voedselbosbeheerders

Op de vraag naar de reden voor hun betrokkenheid bij voedselbosbouw gaven 50 respondenten (vaak uitgebreid) antwoord. Hoewel de enquête is ingevuld door zowel particulieren als beroepsmatig betrokkenen, zijn hun redenen in grofweg drie categorieën in te delen, namelijk 1) persoonlijke ontwikkeling en/of welzijn, 2) maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel, en 3) de gevoelde noodzaak voor een transitie van gangbare naar duurzame landbouw. De redenen die naar

voren kwamen in gesprekken met voedselbosbeheerders kwamen overeen met deze categorieën (Van Eck 2018, Wisse 2018).

Veel respondenten zien het eten van voeding uit een voedselbos en, eventueel het nabij hebben van een dergelijk gebied, als positieve bijdrage aan het eigen welzijn. Ook het ‘gewoon genieten’ van buiten zijn en het bereiden van zelf geoogst voedsel wordt meermaals genoemd. Tevens geven respondenten aan dat voedselbossen belangrijke educatieve functies vervullen voor bijvoorbeeld omwonenden en andere beheerders. Deze functie krijgt vorm in zelfeducatie maar ook in openstelling van het voedselbos en aanbod van workshops of cursussen (zie ook paragraaf 3.2.2).

Voedselbosbouw komt meerdere keren naar voren als een gezamenlijk bezigheid van familie, vrienden of buurtgenoten en draagt op die manier bij aan het saamhorigheidsgevoel van meerdere beheerders. Voedselbossen worden ook in sociale zorgvoorzieningen, zoals zorgboerderijen, aangelegd en vormen daar een zinvolle en leerzame dagbesteding of werkervaringsplek. Verantwoordelijkheidsgevoel naar volgende generaties is ook een belangrijke drijfveer voor beheerders die voedselbosbouw als verkenning naar een duurzamere landbouwtoekomst zien. Meerdere respondenten geven aan dat zij hun ‘eigen’ perceel zien als een voorbeeld of zelfs pilot voor een uiteindelijk grootschalige verandering in de landbouw.

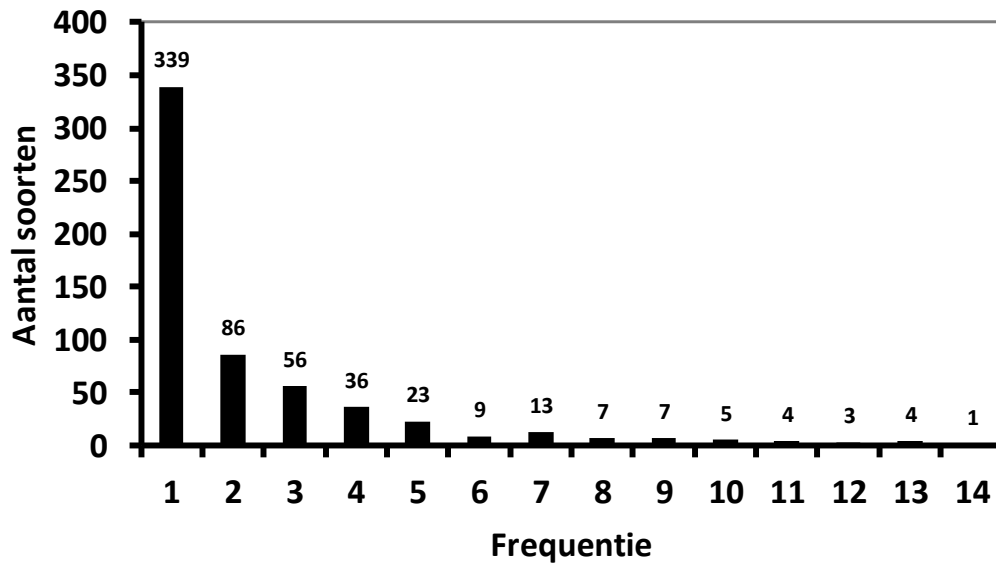
Terugdringen van het gebruik van kunstmest, pesticiden en fossiele brandstoffen lijkt de grootste drijfveer voor respondenten die een transitie naar duurzamere landbouw nastreven en raakt daarmee aan het fysieke welzijn van de consument en zijn/haar omgeving. Enkele respondenten verwoorden dit zo sterk als wantrouwen in de richting van gangbare landbouw en supermarkten, anderen spreken vooral hun waardering uit voor het zelfvoorzienend zijn en het samenwerken met de natuur. Ook klimaatverandering wordt genoemd als gevolg en toekomstige bedreiging van gangbare landbouw, waaruit de noodzaak van voedselbosbouw als alternatief geboren is. De verwachte bijdrage van voedselbosbouw aan biodiversiteit en bodemkwaliteit zal volgens veel respondenten tot een betere balans tussen of win-winsituatie voor natuur en voedselproductie leiden.

3.2 Voedselbossoorten in Nederland

3.2.1 Soortenlijsten

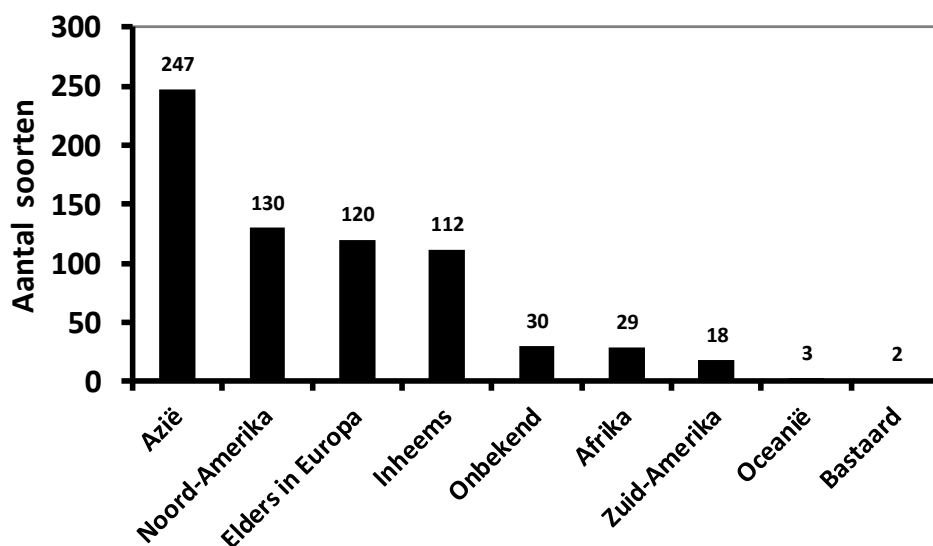
Om inzicht te verwerven in de inheemse en uitheemse soorten die kunnen worden aangeplant in Nederlandse voedselbossen is de totaalijst met potentiële voedselbossoorten opgesteld (Bijlage III). Deze lijst bevat 926 soorten (voornamelijk planten, maar ook enkele paddenstoelen).

De opgeschoonde en gecorrigeerde lijst met aangeplante soorten in veertien voedselbossen (paragraaf 2.1.2) bevat 593 plantensoorten (Bijlage IV) waarvoor de risico's in kaart zijn gebracht. Het merendeel van deze soorten kwam slechts één keer voor op een aanplantijst (Figuur 3.4). Slechts één soort was vermeld in alle aangeleverde aanplantlijsten, namelijk de Aalbes (*Ribes rubrum*). In dit rapport wordt de term vaak aangeplante soorten gebruikt voor de 112 soorten die vaker dan drie keer zijn gemeld. De overige 481 soorten zijn weinig aangeplante soorten. Deze soorten zijn maximaal drie keer gemeld op aanplantlijsten die door voedselbosbeheerders zijn toegestuurd (Let op: het gaat hier dus niet om het aantal planten dat is aangeplant).

Figuur 3.4. De frequentie waarmee voedselbossoorten zijn gemeld door respondenten in de enquête (n=14 aanplantlijsten).

In totaal 18,9% (112 soorten) van de aangeplante soorten in voedselbossen komt oorspronkelijk in Nederland voor en is dus inheems (Figuur 3.5). De overige 481 uitheemse soorten zijn vooral afkomstig uit andere delen van Europa, Azië en Noord-Amerika. Voor relatief veel soorten geldt dat zij van nature op meerdere continenten voorkomen en daarom bij meerdere herkomstgebieden zijn meegerekend.

Figuur 3.5. Herkomstgebieden van de voedselbossoorten (n=593) zoals gemeld in de enquête (aantallen per continent). Sommige soorten hebben meerdere continenten als herkomstgebied. Deze soorten zijn dan bij alle relevante continenten meegerekend.

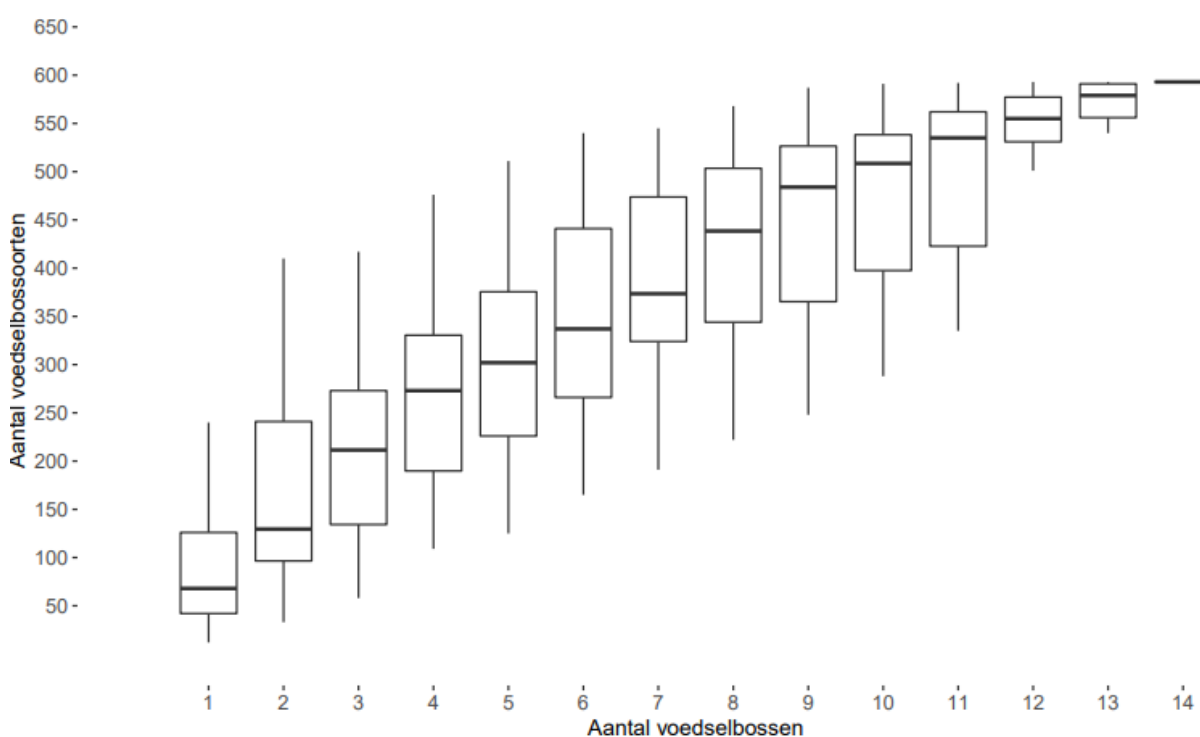
De verdeling van soorten naar herkomst en registratiefrequentie is weergegeven in Tabel 3.1. Naar verhouding komt een hoger percentage van de inheemse soorten vaak voor in voedselbossen dan bij uitheemse soorten (39,3% versus 14,1%). Hierbij moet opgemerkt worden dat deze getallen niets zeggen over de aantallen waarin de soorten in de voedselbossen voorkomen of de productieomvang van de gewassen.

Tabel 3.1. Herkomst en registratiefrequentie van voedselbossoorten op de aanplantlijsten.

	Uitheems	Inheems	Totaal
Alle soorten	481	112	593
Weinig aangeplante soorten¹	413	68	481
Vaak aangeplante soorten²	68	44	112

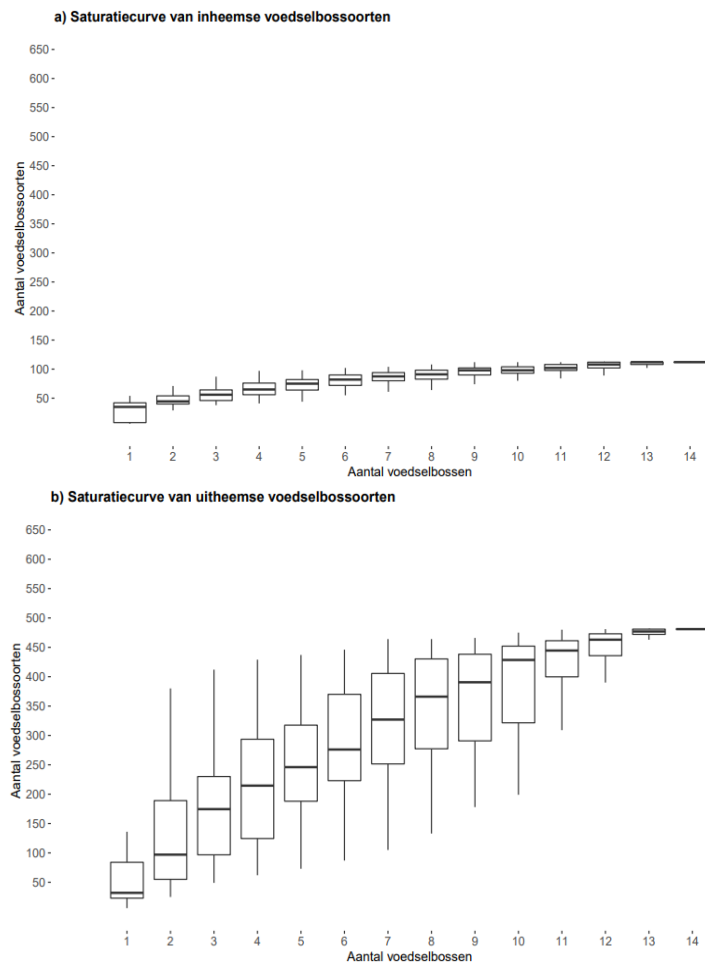
1: zijn gemeld in aanplantlijsten van drie of minder voedselbossen; 2: zijn gemeld voor meer dan drie voedselbossen.

De soortenaccumulatiecurve (SAC) van de gemelde voedselbossoorten laat een afvallende stijgende lijn zien waarbij ook de bandbreedte van de boxplots afneemt (Figuur 3.6 en 3.7). Dit duidt erop dat met de steekproef van veertien aanplantlijsten een representatief beeld van de voedselbossoorten is verkregen.

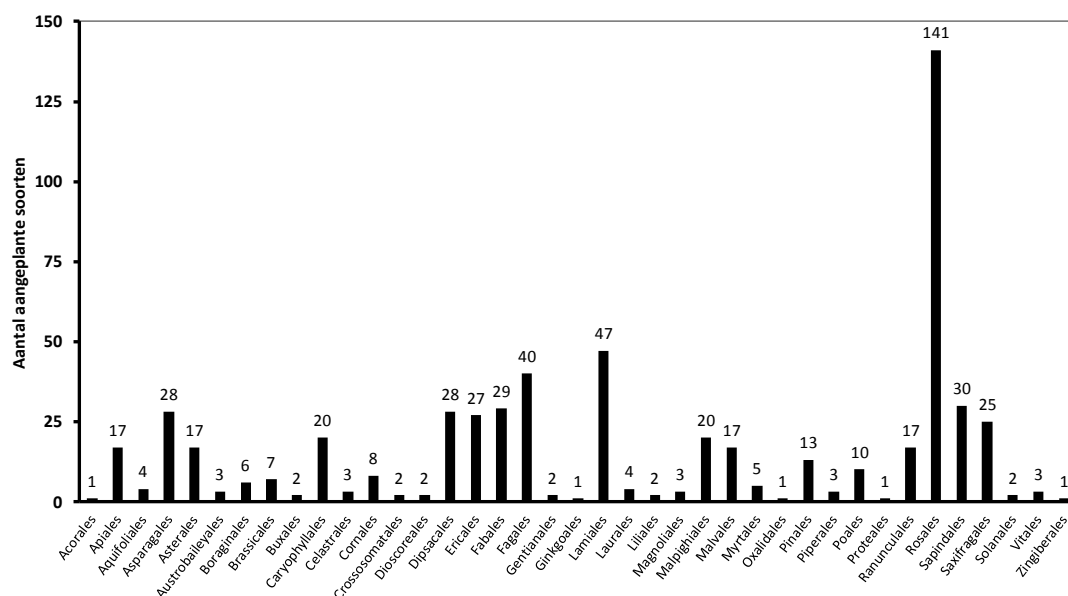
Figuur 3.6. Soortenaccumulatiecurve van in de enquête aangemelde voedselbossoorten. De boxplots tonen het derde kwartiel, de mediaan en het eerste kwartiel. De verticale lijnen duiden de maximale en minimale waarde.

De afvallende SAC van inheemse voedselbossoorten (Figuur 3.7a) laat duidelijk zien dat de steekproef van aanplantlijsten voldoende groot was om een representatief beeld van de inheemse soorten te krijgen. Ook in het geval van de uitheemse voedselbossoorten (Figuur 3.7b) is een duidelijke afvallende te zien en wordt de steekproef ook voor deze groep als representatief beschouwd.

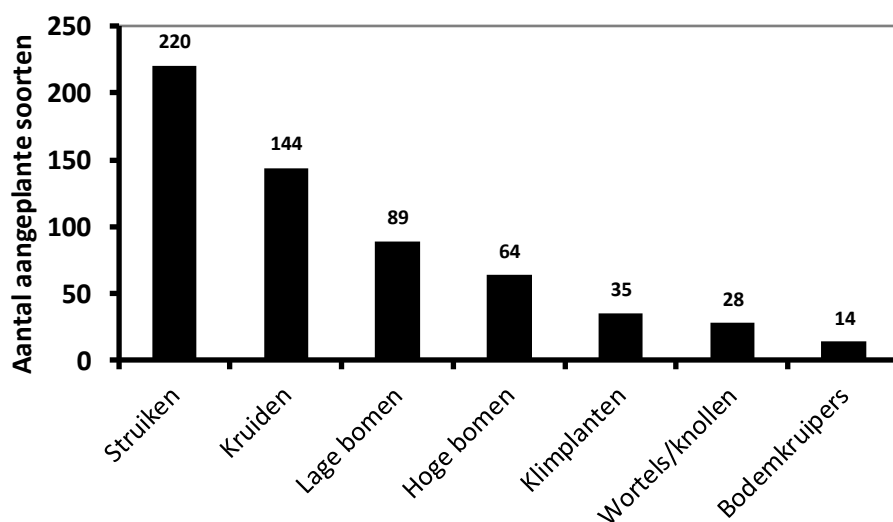
Figuur 3.7: Soortenaccumulatiecurve van in de enquête gemelde inheemse (a) en uitheemse (b) voedselbossoorten. De boxplots tonen het derde kwartiel, de mediaan en het eerste kwartiel. De verticale lijnen duiden de maximale en minimale waarde.

De plantensoorten in de aanplantlijsten zijn over 92 families en 39 ordes verdeeld. Figuur 3.8 toont de verdeling over de ordes. De Rosales zijn met 141 soorten het meest vertegenwoordigd.

Figuur 3.8. De verdeling van soorten over verschillende ordes van de voedselbossoorten (n=593) zoals gemeld in de enquête.

De zeven vegetatielagen die over het algemeen onderscheiden worden in voedselbossen, zijn alle vertegenwoordigd in de aanplantlijsten (Figuur 3.9). Drie soorten behoren tot twee vegetatielagen volgens de gehanteerde definities bij het samenstellen van de plantenlijst en zijn daarom bij meerdere vegetatielagen meegerekend. De meeste aangeplante soorten behoren tot de kruidenlaag, struiklaag en kruinlaag (lage en hoge bomen).

Figuur 3.9. Weergave van de verdeling van de voedselbossoorten (n=593) zoals gemeld in de enquête over verschillende vegetatielagen.

3.2.2 Inrichting en beheer van voedselbossen en voedselbosplanten

In de enquête (Bijlage VI) werd in vraag 3 tot en met 6 gevraagd naar verschillende aspecten van de inrichting en het beheer van voedselbossen.

Tabel 3.2. Rangschikking van de verschillende selectiecriteria voor voedselbossoorten op importantie, gebaseerd op de enquête (n=28 respondenten).

Antwoordoptie	Importantie
Bijdrage aan herstel biodiversiteit	93
Bijdrage aan herstel bodemkwaliteit en bodemfuncties (bijv. door stikstofbinding)	91
Goede kans van winteroverleving	87
Goede smaak en/of hoge voedingswaarde	76
Niet giftig of allergeen voor de mens	60
Hoge opbrengst (kwantitatief)	57
Positieve bijdrage aan de gezondheid door medicinale werking	56
Geen of positief effect van soort op inheemse soorten	55
Exclusieve of zeldzame soort	42
Makkelijk verkrijgbaar plantgoed en zaden	41
Fraai uiterlijk van de soort	40
Hoge opbrengst (financieel)	32
Voorkeur voor inheemse soort boven uitheemse soort	32

Tabel 3.2 toont hoe de eigenschappen van voedselbosplanten (zowel eetbaar als niet-eetbaar) door respondenten geprioriteerd zijn (enquêtevraag 3a). Soorten worden vooral geselecteerd op basis van hun bijdrage aan natuurwaarden (biodiversiteit en bodemkwaliteit en -functies) en hun

winterhardheid. Smaak en voedingswaarde van de plant zijn daarna pas van belang. Financiële waarde en herkomst van de soort krijgen de laagste importantie. Bij de open vraag naar andere selectiecriteria voor de keuze van aan te planten soorten zijn ook de grondsoort en het successiestadium van het perceel genoemd als belangrijke selectiecriteria. De antwoorden op vraag 3a zijn in meer detail weergegeven in Bijlage VII.

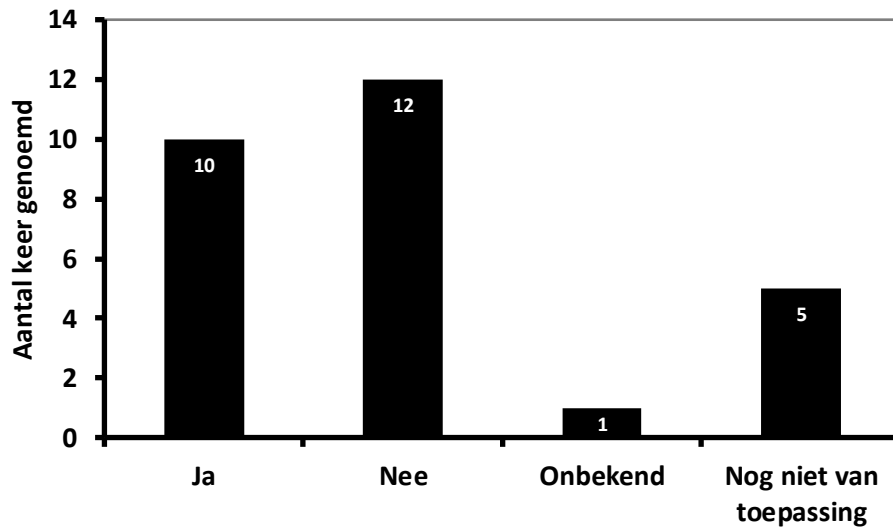
Door respondenten is enkele keren gespecificeerd dat uitheemse soorten bewust zijn aangeplant, maar voorafgaand beoordeeld zijn op eventuele invasieve eigenschappen (enquêtevraag 3b). Daarbij is niet gespecificeerd welke specifieke eigenschappen daarbij zijn beoordeeld.

Tabel 3.3 toont de importantie voor respondenten van verschillende mogelijkheden om plant- en pootgoed voor voedselbossoorten te verkrijgen (enquêtevraag 3c). Dit betreft zowel de eetbare planten als de niet-eetbare soorten die worden aangeplant voor ondersteunende functies in het voedselbos (zoals bodemverbeteraars en hagen). Het plant- en pootgoed wordt vaak aangekocht bij kwekerijen en groothandels in Nederland en hun webwinkels. Uitwisseling met andere voedselbosbouwers en het zelf meenemen uit andere gebieden in Nederland zijn ook relatief belangrijk om het benodigde plant- en pootgoed te verkrijgen. Bij de open vraag naar andere mogelijkheden geven respondenten aan dat veel plantenmateriaal zelf wordt opgekweekt of gestekt, en dat vaak ook spontane opslag van soorten in voedselbossen plaatsvindt. De antwoorden op vraag 3c zijn in meer detail weergegeven in Bijlage VII.

Tabel 3.3. Rangschikking van de verschillende mogelijkheden voor het verkrijgen van plant- en pootgoed voor voedselbossoorten op importantie, gebaseerd op de enquête (n=28 respondenten).

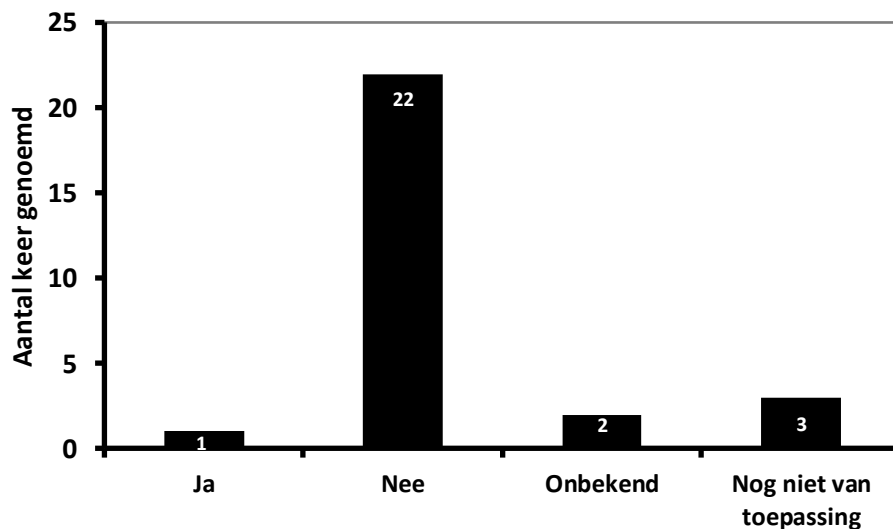
Antwoordoptie	Importantie
Aangekocht via een fysieke kwekerij/groothandel in Nederland	81
Aangekocht via het internet bij een Nederlands bedrijf	75
Geruild met of gekregen van andere voedselbosbouwers	33
Zelf meegenomen uit andere gebieden in Nederland	29
Aangekocht via een fysieke kwekerij/groothandel in buitenland	18
Aangekocht via het internet bij een Nederlandse particulier	16
Aangekocht via het internet bij een buitenlands bedrijf	15
Aangekocht via het internet bij een buitenlandse particulier	4
Zelf meegenomen uit het buitenland	4

Volgens 10 respondenten is sprake van verspreiding van aangeplante soorten binnen het perceel van hun voedselbos (enquêtevraag 5a, Figuur 3.10). In de toelichting op deze vraag geven respondenten aan dat verscheidene soorten (vegetatief) woekeren, namelijk: *Alpensla*, *Rimpelroos*, *Rubus setchuenensis*, *Acacia*, Grote brandnetel, Gewone berenklauw, Haagwinde, Akkerdistel, Dolle kervel, Heggenrank, Gladde witbol, Bosbraam, Japanse wijnbes, Grote bosaardbei, Japanse duizendknoop, Gewone smeerwortel, Toorts, Lupine en Groot kaasjeskruid. Met *Acacia* wordt waarschijnlijk bedoeld *Robinia pseudoacacia*, omdat deze soort vaak als *Acacia* wordt aangeduid. Minder specifieke aanduidingen als ‘bramen’, ‘wilgen’ en ‘andere inheemse soorten’ zijn ook genoemd. Respondenten vermelden dat sommige woekerende soorten (zoals Bosbraam en Japanse duizendknoop) al voorkwamen in het perceel voor de inrichting van het voedselbos. Dergelijke soorten zijn door respondenten niet vermeld op de assortimentslijst omdat zij niet zijn aangeplant.

Figuur 3.10. De mate waarin aangegeven wordt dat soorten zich binnen het voedselbos uitbreiden (n=28 respondenten).

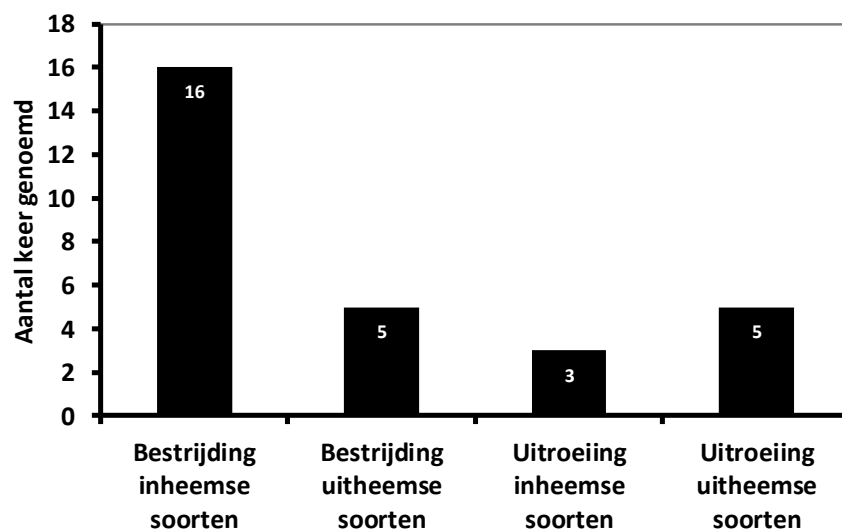
Volgens de respondenten is nauwelijks sprake van verspreiding van aangeplante voedselbossoorten buiten het perceel (enquêtevraag 5b, Figuur 3.11). In de toelichting is één keer aangegeven dat Japanse duizendknoop zich verspreidt. Ook andere soorten vestigen zich in de omgeving van de percelen, namelijk Japanse wijnbes en Amerikaanse vogelkers. Daarbij is door respondenten opgemerkt dat onbekend is of deze soorten vanuit het voedselbos naar het omringende landschap verspreiden of andersom.

Figuur 3.11. De mate waarin aangegeven wordt dat soorten zich buiten het voedselbos uitbreiden (n=28 respondenten).

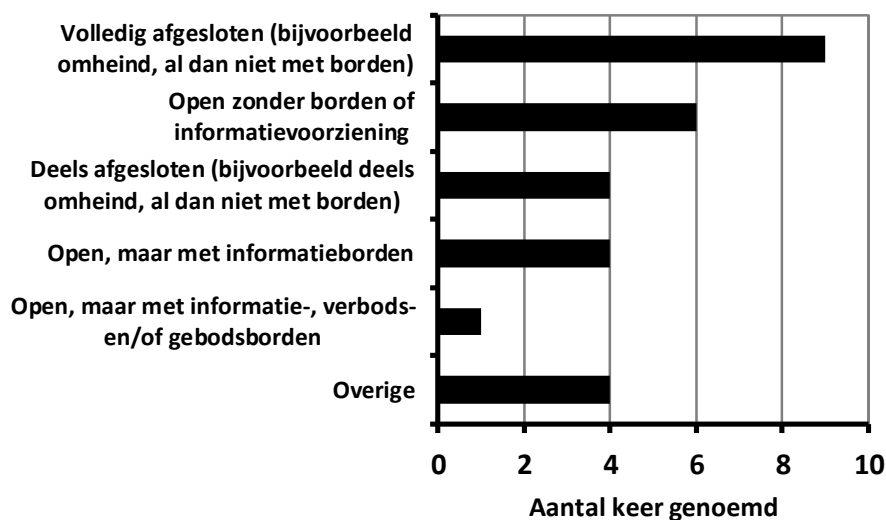
Voedselbosbeheerders konden in de enquête (vraag 6) aangeven of en op welke manier beheer plaatsvindt in hun voedselbos. In totaal gaven 18 respondenten aan dat er op één of meerdere manieren beheer plaatsvindt (Figuur 3.12). Dit beheer richt zich vooral op inheemse soorten. In de toelichting bij vraag 6 gaven enkele respondenten aan zij ook één of meerdere van de volgende uitheemse soorten beheren: *Ailanthus altissima* (Hemelboom), *Buxus* spp. (Buxus), *Fallopia japonica* (Japanse duizendknoop), *Heracleum mantegazzianum* (Reuzenberenklauw), *Impatiens glandulifera* (Reuzenbalsemien), *Physalis alkekengi* (Lampionplant), *Prunus serotina* (Amerikaanse vogelkers) en

Pseudosasa japonica (Japanse bamboe of pijlbamboe). Opmerkelijk is dat deze soorten niet staan vermeld op aanplantlijsten (met uitzondering van Buxus). Omdat deze soorten wel worden genoemd in de vragenlijst maar niet zijn opgenomen in aanplantlijsten is aangenomen dat deze exoten reeds aanwezig waren op de betreffende percelen of zich zelf hebben gevestigd. De Hemelboom, Reuzenberenklauw en Reuzenbalsemien zijn invasieve soorten van EU belang en staan op de Unielijst. Buxus is waarschijnlijk als heg aangeplant die moet worden geknipt. De antwoorden op de open vraag geven blijk van het grijze gebied rondom een term als ‘beheer’, omdat technieken als ‘mulchen’ gezien kunnen worden als bestrijding van ongewenste soorten maar ook als bevoordeling van gewenste soorten. Daarnaast wordt monitoring van de ontwikkelingen op het perceel genoemd als een vorm van beheer. Daarbij is ook aangegeven dat wordt gestreefd naar de vorming van een natuurlijk evenwicht en zo min als mogelijk beheer.

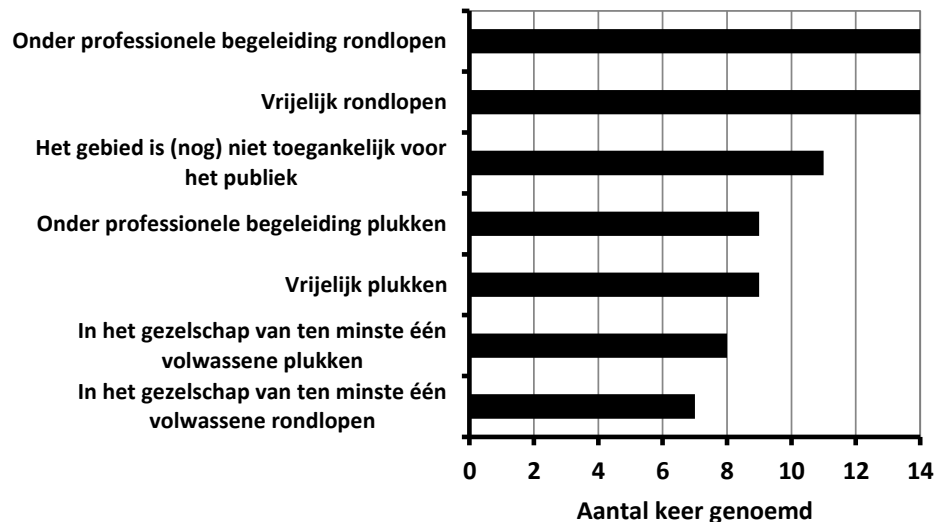
Figuur 3.12. De mate waarin (groepen) voedselbossoorten bestreden en/of uitgeroeid worden (n=18 respondenten).

De toegankelijkheid van voedselbossen verschilt sterk volgens de respondenten (enquêtevraag 4c, Figuur 3.13). Een aanzienlijk deel van de voedselbossen (64%) is deels of geheel opengesteld of toegankelijk voor bezoekers, terwijl de percelen niet in alle gevallen zijn voorzien van informatieborden en/of gebods- en verbodsborden. Bij ‘Overige’ zijn door de respondenten ook nog varianten en combinaties van de gegeven opties aangegeven.

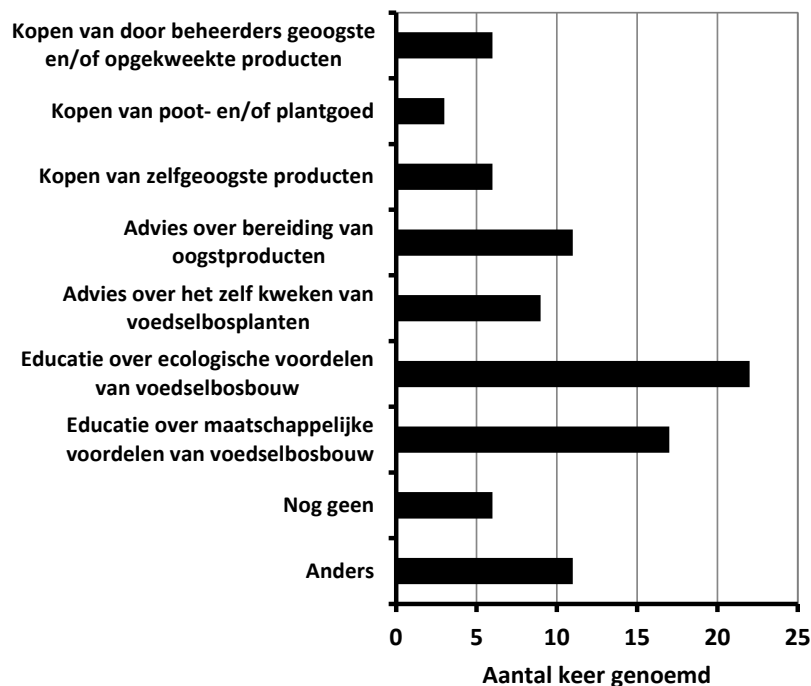
Figuur 3.13. De toegankelijkheid van voedselbossen (28 respondenten).

De meeste voedselbossen kunnen op één of meerdere manieren door publiek worden betreden (Enquêtevraag 4a, Figuur 3.14). De meest genoemde interacties met publiek zijn: ‘vrijelijk rondlopen’ en ‘onder professionele begeleiding rondlopen’. De antwoorden zijn echter niet eenduidig omdat tien respondenten zowel de optie ‘Het gebied is (nog) niet toegankelijk voor het publiek’ als één of meerdere andere antwoordopties aangeklikt hebben.

Figuur 3.14. De manieren waarop en de mate waarin volgens de enquête interactie met publiek mogelijk is in de verschillende voedselbossen (n=28 respondenten).

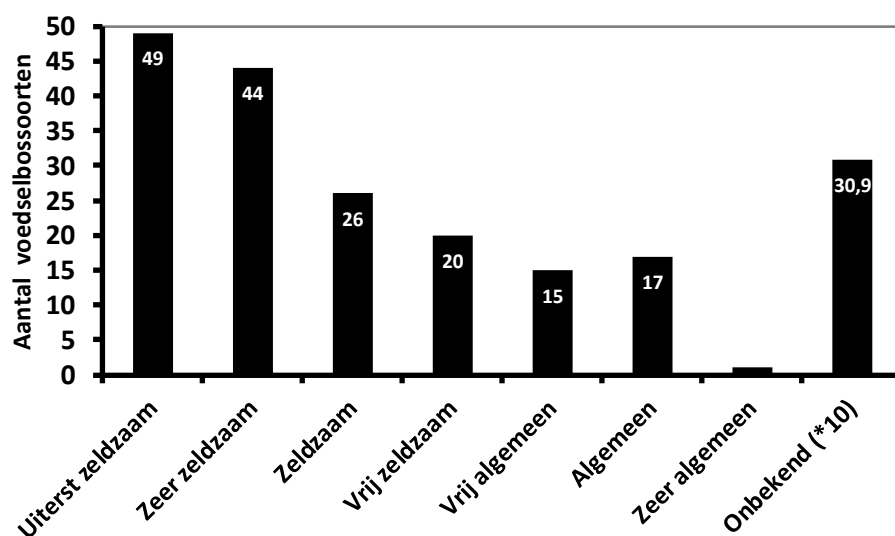
Respondenten noemen (meerdere) andere mogelijkheden naast het bekijken van en oogsten in het voedselbos, waarbij ‘educatie over ecologische voordelen van voedselbosbouw’ het vaakst genoemd wordt (Vraag 4b, Figuur 3.15). In de opmerkingen worden bijvoorbeeld ook nog meewerkdagen, workshops over voedselbosbouw, andere vormen van permacultuur en andere activiteiten, en rondleidingen genoemd.

Figuur 3.15. De manieren waarop en de mate waarin volgens de enquête publieksinteractie rondom de verschillende voedselbossen mogelijk is (28 respondenten).

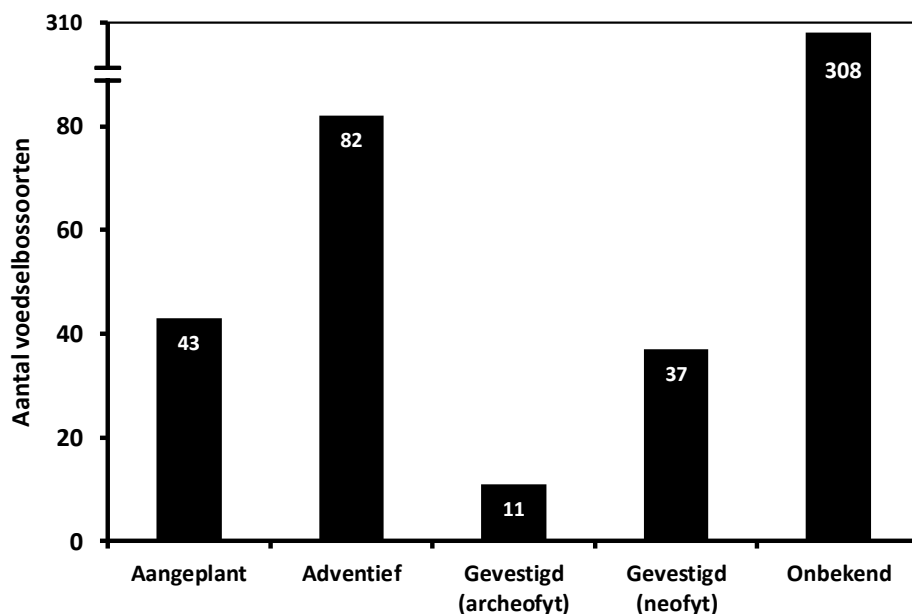
3.2.3 Verwildering van uitheemse voedselbosplanten

In totaal zijn 172 van de 481 aangeplante uitheemse voedselbossoorten geregistreerd als in het wild in Nederland waargenomen (Figuur 3.16), waarvan de meeste soorten zeldzaam tot uiterst zeldzaam zijn en de overige soorten vrij algemeen tot zeer algemeen voorkomen. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de verwildering van deze soorten niet gerelateerd hoeft te zijn aan aanplant in voedselbossen omdat ook andere introductieroutes mogelijk zijn. Van 309 uitheemse soorten waren geen gegevens over hun verspreiding in het wild bekend.

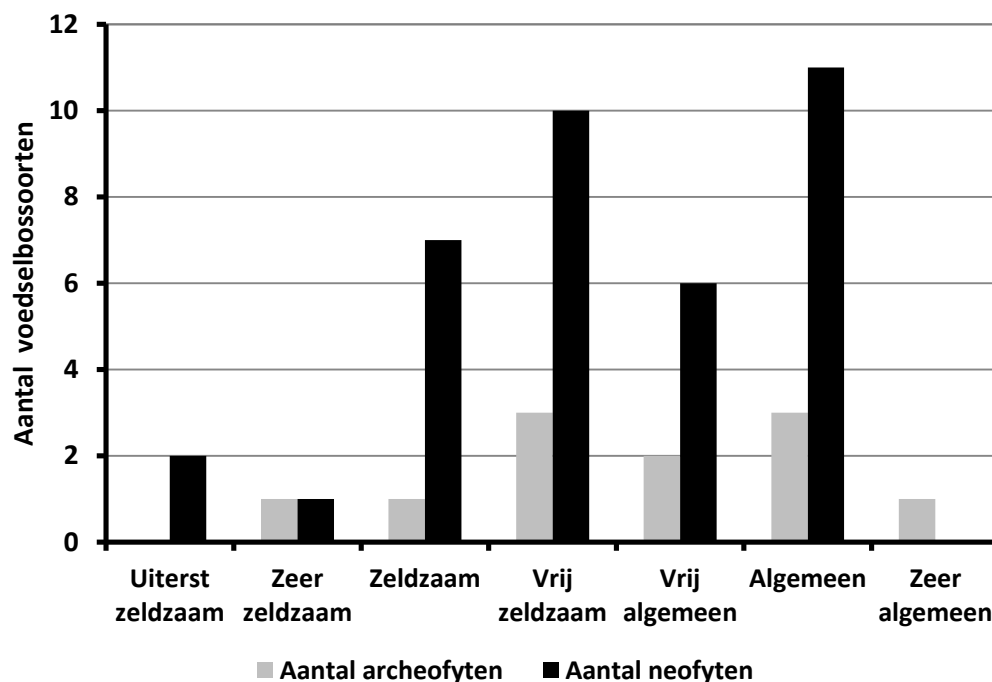
Figuur 3.16. Verspreiding van in het wild waargenomen uitheemse voedselbossoorten (n=172).

Er zijn 481 aangeplante uitheemse voedselbossoorten en van 173 soorten is de vestigingsstatus bekend. Het merendeel hiervan (125 soorten) blijkt zich (nog) niet definitief te hebben gevestigd en komt alleen aangeplant voor of als adventief (Figuur 3.17). In totaal 48 soorten hebben zich gevestigd in de Nederlandse natuur, waarvan 37 soorten na het jaar 1500 (neofyten). De betreffende soorten zijn niet specifiek voor voedselbossen en zijn of worden ook aangeplant of geteeld in tuinen, moestuinen, openbaar groen, botanische tuinen en/of arboreta.

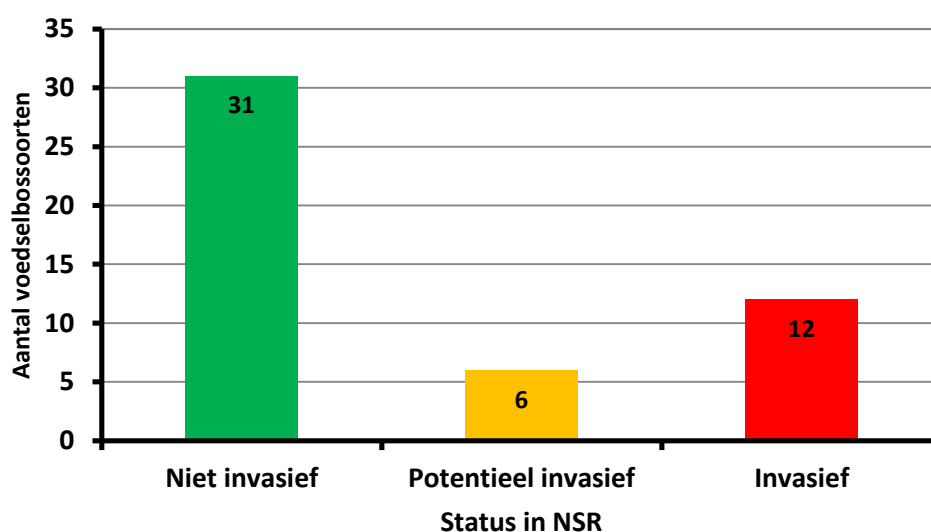
Figuur 3.17. Vestigingsstatus van uitheemse voedselbossoorten (n=481).

In Nederland gevestigde uitheemse voedselbossoorten komen in alle verspreidingsklassen voor (Figuur 3.18). Vergeleken met archeofyten en rekening houdend met het feit dat ze recenter in Nederland populaties hebben gevestigd, komen neofyten relatief vaak (vrij) algemeen voor.

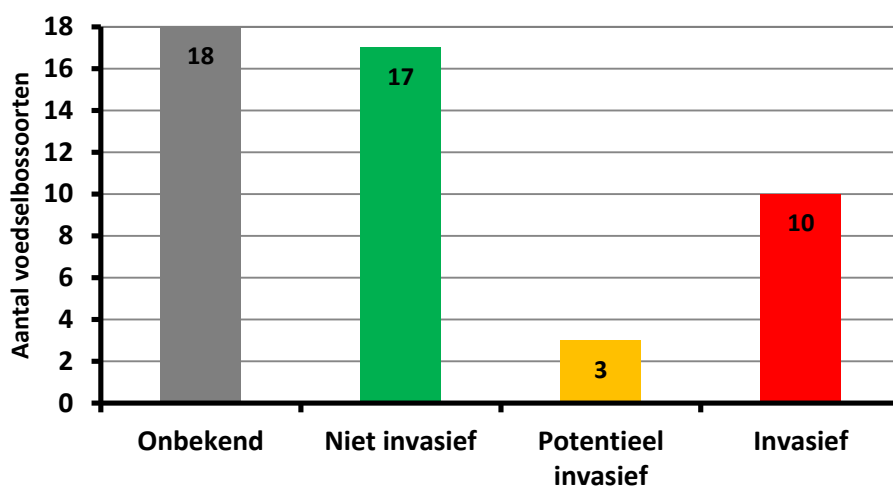
Figuur 3.18. Verspreiding van alle gevestigde uitheemse voedselbossoorten (n=48).

In het NSR is voor 49 van de 481 aangeplante uitheemse voedselbossoorten vermeld of deze al dan niet (potentieel) invasief zijn (Figuur 3.19). Hiervan zijn 12 soorten invasief genoemd, 6 soorten potentieel invasief en 31 soorten niet invasief. Hierbij wordt opgemerkt dat de Zijdeplant (*Asclepias syriaca*), die op de Unielijst is opgenomen als invasieve exoot van EU-belang, in het NSR als niet-invasief voor Nederland staat genoteerd. Van 432 van de 481 uitheemse voedselbossoorten was geen informatie over hun invasiviteit in het NSR vermeld. Deze soorten zijn daarom niet in Figuur 3.19 opgenomen.

Figuur 3.19. Invasiviteit van uitheemse voedselbossoorten (n=49), volgens het Nederlands Soortenregister (NSR). 432 soorten waarvan geen gegevens over hun verspreiding bekend waren, zijn niet in deze grafiek opgenomen.

In totaal 48 van de 49 in het NSR vermelde uitheemse voedselbossoorten komen in Nederland in het wild voor. Van deze 48 voedselbossoorten zijn 13 soorten (potentieel) invasief (Figuur 3.20). Potentieel invasief zijn de soorten Aardpeer (*Helianthus tuberosus*), Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*) en Cranberry (*Vaccinium macrocarpon*). Invasief zijn Witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*), Fraaie vrouwenmantel (*Alchemilla mollis*), Amerikaans krentenboompje (*Amelanchier lamarckii*), Koolzaad (*Brassica napus*), Vlinderstruik (*Buddleja davidii*), Roze winterpostelein (*Claytonia sibirica*), Knolcyperus (*Cyperus esculentus*), Witte populier (*Populus alba*), Robinia (*Robinia pseudoacacia*) en Rimpelroos (*Rosa rugosa*). Het NSR vermeldt voor 17 gevestigde uitheemse voedselbossoorten dat deze exoten niet invasief zijn en voor 18 soorten is geen informatie over hun invasiviteit in het NSR opgenomen.

Figuur 3.20. Invasiviteit van gevestigde uitheemse voedselbossoorten (n=48) die zijn vermeld in het Nederlands Soortenregister.

3.3 Risicobeoordeling

De aanplantlijsten met voedselbossoorten bevatten in totaal 593 soorten. De uitheemse soorten (n=481) zijn beoordeeld op risico's voor biodiversiteit, functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten en volksgezondheid ('pluis/niet pluis' score en risicoscore I en II) en effecten op infrastructuur etc. (alleen 'pluis/niet pluis' score). De 'pluis/niet pluis' score is bepaald op basis van alle beschikbare informatie over de betreffende soorten (paragraaf 2.2.3 t/m 2.3.5). De risicoscore I is berekend op basis van alle direct beschikbare databestanden en risicolijsten met risicoscores (voor de aggregatiemethode van risicoscores zie paragraaf 2.2.3.). Voor de 112 vaak aangeplante voedselbossoorten is een aanvullend literatuuronderzoek verricht naar beschikbare risicobeoordelingen en is op basis daarvan risicoscore II berekend (voor de aggregatiemethode van risicoscores zie paragraaf 2.2.3). De resultaten van dit aanvullende literatuuronderzoek voor de vaak aangeplante soorten worden afzonderlijk in paragrafen 3.3.1.1 t/m 3.3.2 beschreven. Een samenvatting van de resultaten van de 'pluis/niet pluis' analyse, risicoscore I en risicoscore II voor (potentiële) effecten op biodiversiteit, functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten, volksgezondheid en overige effecten is te vinden in Bijlage VIII.

3.3.1 Risico's van uitheemse voedselbossoorten

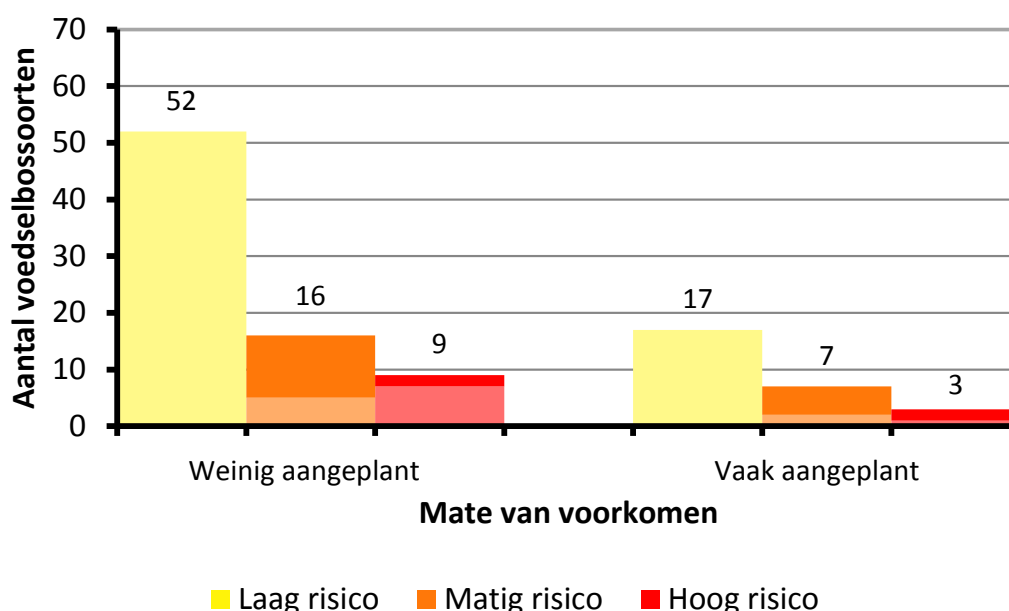
3.3.1.1 Effecten op biodiversiteit

De 481 uitheemse voedselbossoorten zijn vergeleken met de beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen waarin hun effecten op biodiversiteit zijn geïndiceerd ('pluis/niet pluis' score).

Hieruit blijkt dat van de 413 weinig aangeplante soorten er voor 95 één of meerdere indicaties voor (potentiële) risico's zijn gevonden en 28 van de 68 vaak aangeplante soorten. Dit houdt in dat voor 123 aangeplante uitheemse voedselbossoorten er (potentiële) risico's voor biodiversiteit bestaan wanneer deze soorten zich in natuurgebieden vestigen (Bijlage VIII: Tabel VIII.1). De volledige lijst van (potentiële) effecten van deze voedselbossoorten op biodiversiteit is opgenomen in Bijlage IX.

Er zijn 413 uitheemse soorten die weinig aangeplant zijn. Hiervan was voor 336 soorten geen kwantitatieve informatie beschikbaar om de hoogte van deze risico's te bepalen. Van 77 soorten is met behulp van lijsten met kwantitatieve informatie over de hoogte van deze risico's bepaald dat 52, 16 en 9 van de 413 weinig aangeplante soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor negatieve effecten op biodiversiteit hebben (risicoscore I, Figuur 3.21). Voor 11 soorten met matig risico (*Alcea rosea*, *Asclepias syriaca*, *Elaeagnus angustifolia*, *Fallopia baldschuanica*, *Oenothera biennis*, *O. glazioviana*, *Populus x canadensis*, *Pseudotsuga menziesii*, *Spiraea douglasii*, *Symphytum x uplandicum* en *Tropaeolum majus*) en 2 soorten met hoog risico (*Buddledja davidii* en *Lupinus polyphyllus*) geldt een lage onzekerheid. Bij 5 soorten met risicoscore matig (*Amorpha fruticosa*, *Anredera cordifolia*, *Phyllostachys bisetii*, *P. nigra*, *Vinca major* en 7 met een hoog risico (*Cotoneaster franchetii*, *Euonymus fortunei*, *Lonicera japonica*, *Petasites japonicus*, *Populus alba*, *Rhododendron ponticum* en *Vaccinium macrocarpon*) is sprake van een hoge onzekerheid.

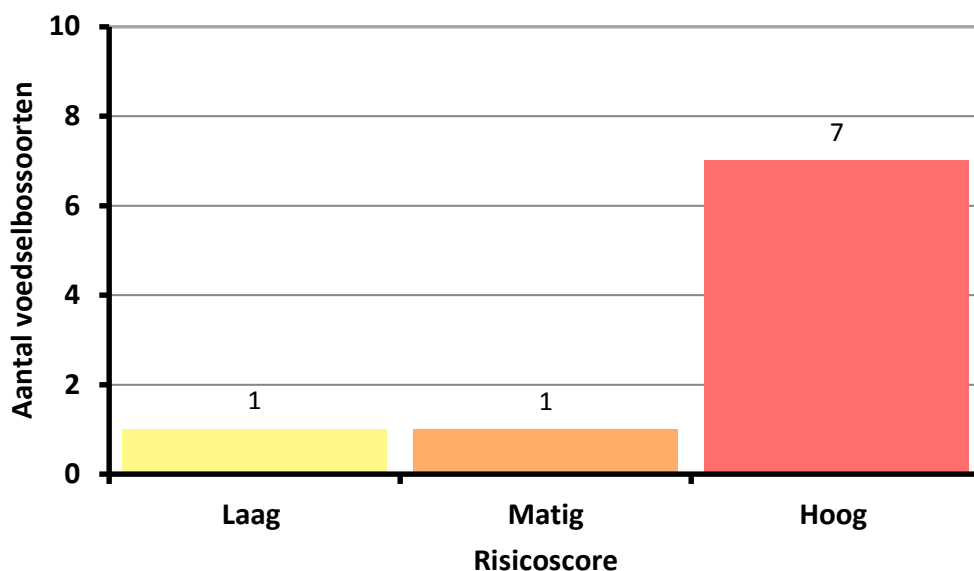
Van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten hebben 17, 7 en 3 soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor biodiversiteit. Voor 5 soorten met matig risico (*Amelanchier lamarckii*, *Caragana arborescens*, *Helianthus tuberosus*, *Rhus typhina* en *Vaccinium corymbosum*) en 2 soorten met hoog risico (*Robinia pseudoacacia* en *Rosa rugosa*) geldt een lage onzekerheid. Bij enkele risicoscores (matig risico: *Aronia x prunifolia* en *Lycium barbarum*, hoog risico: *Akebia quinata*) is sprake van een hoge onzekerheid. Voor 41 vaak aangeplante soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar.

Figuur 3.21. Risicoscore I van uitheemse voedselbossoorten (n=104) voor biodiversiteit. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

In het aanvullende literatuuronderzoek, waarbij op basis van risicobeoordelingen is gekeken naar de (potentiële) risico's van vaak aangeplante soorten (n=68) op de biodiversiteit, is voor 9 soorten

kwantitatieve informatie in risicobeoordelingen gevonden (Risicoscore II; Figuur 3.22). Hierbij is het risico voor biodiversiteit van 1, 1 en 7 van deze soorten respectievelijk laag, matig en hoog. Voor deze 9 risicoscores geldt een hoge mate van onzekerheid. Voor 59 soorten ontbreekt informatie. De resultaten van het aanvullend literatuuronderzoek tonen dat de vaak aangeplante soorten *Akebia quinata*, *Caragana arborescens*, *Helianthus tuberosus*, *Rhus typhina*, *Robinia pseudoacacia* en *Rosa rugosa* een hoog risico voor de biodiversiteit vormen, *Amelanchier lamarckii* een matig risico en *Paulownia tomentosa* een laag risico.

Figuur 3.22. Risicoscore II van vaak voorkomende, uitheemse voedselbossoorten (n=9) voor biodiversiteit. Alle risicoscores hebben een hoge onzekerheid.

De geraadpleegde risicobeoordelingen kunnen de effecten van uitheemse voedselbossoorten onder de milieuomstandigheden in Nederland overschatten (bijvoorbeeld *Ficus carica*) of onderschatten (bijvoorbeeld *Vaccinium corymbosum* en *Aronia* spp.) omdat hiervoor in het voorliggende onderzoek geen klimaat- of habitatmatch is uitgevoerd. *Buddledja davidii*, *Robinia pseudoacacia* en *Rhus typhina* zijn bijvoorbeeld soorten die vooral zuidelijker in België en Frankrijk plaatselijk talrijk aanwezig zijn. Daarnaast zijn voor sommige soorten geen risicobeoordelingen beschikbaar, terwijl er in Nederland wel al aanwijzingen zijn voor snelle verspreiding en mogelijke invasiviteit (bijvoorbeeld *Ribes divaricatum*).

De vijgenboom (*Ficus carica*) scoort een hoog risico op basis van beschikbare risicobeoordelingen uit het buitenland. Evenals op de Britse eilanden (Stace & Crawley 2015) is het echter in Nederland niet waarschijnlijk dat deze soort kiemkrachtige zaden vormt en invasief wordt vanwege het ontbreken van bestuivers (Beringen & Odé 2018). De vondsten in Nederland betreffen vooral stedelijk gebied en rivieroeveren. Deze planten zijn waarschijnlijk gekiemd uit weggeworpen consumptiefruit.

Op basis van de best beschikbare kennis van het projectteam wordt verwacht dat de risico's van de Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*) voor de biodiversiteit in Nederland waarschijnlijk hoger zijn. Van Trosbosbes zijn meer dan 100 cultivars in de handel. De meeste worden met *Vaccinium corymbosum* aangeduid en dit is ook de enige naam die wordt vermeld in de Heukels' Flora van Nederland (Van der Meijden 2005). In werkelijkheid zijn de in ons land aanwezige trosbosbessen selecties en hybriden van meerdere Noord-Amerikaanse soorten. In Duitsland wordt tegenwoordig alleen *Vaccinium atlanticum* (= *V. angustifolium* x *V. corymbosum*) onderscheiden (Schepker & Kowarik 1998, Starfinger & Kowarik 2003, Floraweb 2019). In de rassenlijst wordt ook *V. x*

covilleum onderscheiden. Er zijn ook parthenocarpe rassen in ontwikkeling (of beschikbaar) die zich niet uitzaaien (Ehlenfeldt & Vorsa 2007, Ehlenfeldt 2012).

De Trosbosbes heeft grote effecten in hoogveengebieden, zoals de Grote Peel en het Fochteloërveen (Van Duinen et al. 2013, Van Duinen 2018, Siebel 2019). De soort is inmiddels ook in veel andere hoogveengebieden in Nederland en Duitsland aanwezig (Wulf 2014). Af en toe zijn ook vestigingen in droog dennenbos gemeld. Mogelijk verschillen de cultivars in vermogen tot verwilderen onder verschillende milieumomstandigheden. Met de bestrijding van de Trosbosbes is in de Grote Peel ervaring opgedaan en dit blijkt lastig. De kosten zijn hoog. Vanwege hergroei vanuit wortels moeten de betreffende gebieden eigenlijk geheel worden afgegraven (Van Duinen 2018, Siebel 2019). Bij enkele exemplaren kan nog worden ingegrepen, maar het probleem is moeilijk oplosbaar indien struiken al wijder zijn verspreid. Dit speelt onder andere in het Fochteloërveen, waar vanuit drogere kades vestiging op hoogveenbulten is waargenomen (Siebel 2019). Hiermee is de Trosbosbes een grote bedreiging voor hoogveengebieden. Een strategie voor de lange termijn is vooral steriele vormen telen. Op korte termijn kunnen zoveel mogelijk eerste vestigingen in de natuur worden verwijderd. Aan grootschalige projecten in hoogveengebieden is waarschijnlijk niet te ontkomen waarbij een combinatie van verwijderen en vernatten het doel is (Siebel 2019). Ook in de Duitse deelstaat Niedersachsen heeft de overheid de bestrijding van de Trosbosbes in Natura 2000-gebied Hannoversche Moorgeest (inclusief particuliere gronden) geïntensiveerd (Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz, 2014).

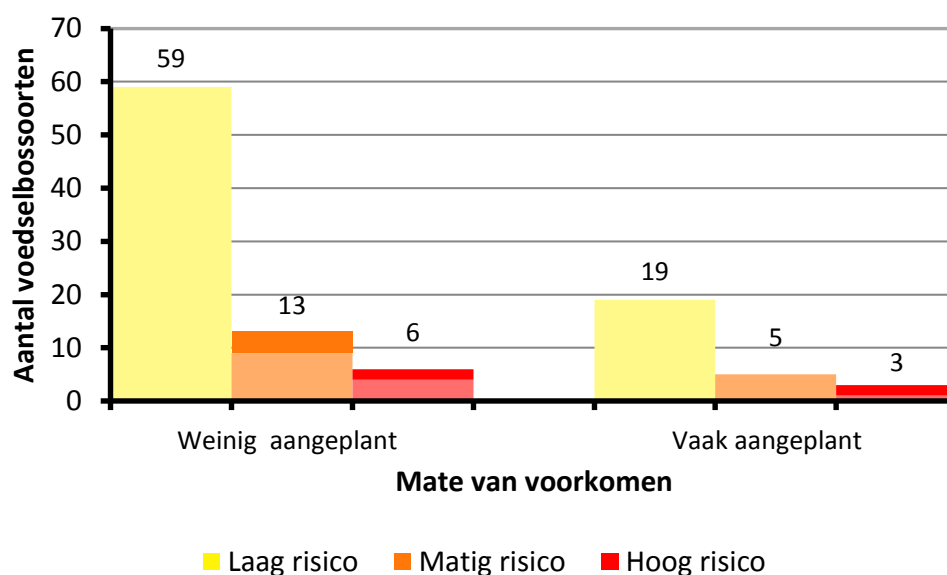
Ook Appelbes (*Aronia* spp.) veroorzaakt in Nederland waarschijnlijk problemen voor de biodiversiteit. Vertegenwoordiger van deze soortgroep koloniseren vooral (laag)veengebieden, waaronder veenmosrietlanden, veenheiden en laagveenbossen en ook hoogveenbossen (Rotermundt 1978, Wiegers 1984, Siebel 2019). Informatie over effecten op biodiversiteit en de bestrijding is echter schaars, ook in het buitenland (Brand 2010, NOBANIS 2019). In veenmosrietlanden in het westen van het land worden soorten in de kruid- en moslagen verdrongen en is de soortensamenstelling van de vegetatie sterk gecorreleerd met de dichtheid van *A. x prunifolia* (Wiegers 1984). Natuurmonumenten meldt problemen met de Appelbes in haar terreinen Nieuwkoopse plassen, de Vechtplassen en Naardermeer (Siebel 2019). Appelbes vermeerderd zich vegetatief door middel van rhizomen en vormt dichte éénvormige vegetaties. Dit leidt tot verlies van natuurwaarden in Natura 2000-gebieden doordat een dichte struiklaag de oorspronkelijke vegetatie verdringt. Vanwege ontoegankelijkheid zijn geen effectieve beheerstrategieën beschikbaar. Volgens Siebel (2019) is de enige optie om late successiestadia af te graven en er weer petgaten van te maken. Dit is een kostbare maatregel. In Letland en Noorwegen wordt *Aronia x prunifolia* als invasief beschouwd (Nobanis 2019). De taxonomie is nog onduidelijk. Er zijn tientallen cultivars in de handel van 3 soorten (*A. arbutifolia*, *A. melanocarpa* en *A. x prunifolia*) en een cultivar met grote vruchten waarin ook een Lijsterbes is ingekruist (Leonard 2013, Hop 2015). Onbekend is welke cultivars verwilderen en invasief zijn.

De Amerikaanse kruisbessenstruik (*Ribes divaricatum*) is een voorbeeld van een soort waarvan geen risicobeoordelingen zijn gevonden. Recente verspreidingsgegevens tonen dat deze soort sinds 2001 aan het verwilderen is (Beringen 2019). In totaal is deze Amerikaanse kruisbessenstruik al in ongeveer 20 kilometerhokken waargenomen (Drenthe, Zuid-Holland, Flevoland, Gelderland, Overijssel, Limburg, Noord-Brabant en Utrecht). Ook in andere Europese landen is sprake van verwildering (zoals België, Groot-Brittannië, Noorwegen en Zweden). De soort laat zich gemakkelijk stekken en kan zich potentieel snel gaan verspreiden via vogels. Vegetatieve verspreiding is mogelijk door takken die de grond raken en gaan wortelen (afliggers). Onbekend is of *Ribes divaricatum* invasief is.

3.3.1.2 Effecten op functioneren van ecosystemen

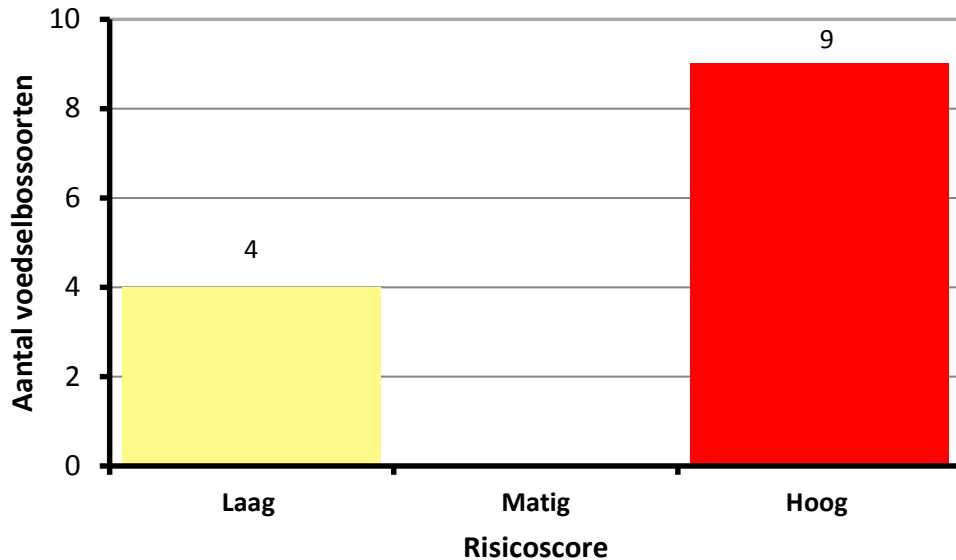
De 481 uitheemse voedselbossoorten zijn vergeleken met de beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen waarin hun effecten op het functioneren van ecosystemen zijn geïndiceerd ('pluis/niet pluis' score). Hieruit blijkt dat van de 413 weinig aangeplante uitheemse soorten er voor 78 één of meerdere indicaties voor (potentiële) risico's zijn gevonden en voor 43 van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten. Dit houdt in dat voor 121 van de vaak aangeplante uitheemse voedselbossoorten er (potentiële) risico's voor het functioneren van ecosystemen bestaan wanneer deze soorten zich in natuurgebieden vestigen (Figuur 3.21 en Bijlage VIII, Tabel VIII.2). De volledige lijst van (potentiële) effecten van deze voedselbossoorten op het functioneren van ecosystemen is opgenomen in Bijlage IX.

Met behulp van lijsten met kwantitatieve informatie over de hoogte van deze risico's (risicoscore I, Figuur 3.23) is bepaald dat 59, 13 en 6 van de 413 weinig aangeplante uitheemse soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor negatieve effecten op het functioneren van ecosystemen hebben. Voor 4 van deze soorten met matig en 2 soorten met hoog risico geldt dat er een lage mate van onzekerheid over hun risicoscore geldt, bij de andere risicoscores is sprake van een hoge mate van onzekerheid. Over 335 weinig aangeplante uitheemse soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar. Van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten hebben 19, 5 en 3 soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor het functioneren van ecosystemen. Voor 2 soorten met hoog risico geldt dat een lage mate van onzekerheid over hun risicoscore. Bij de andere risicoscores is sprake van een hoge mate van onzekerheid. Over 41 vaak aangeplante uitheemse soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar.

Figuur 3.23. Risicoscore I van uitheemse voedselbossoorten (n=105) voor functioneren van ecosystemen. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

In het uitgebreide literatuuronderzoek, waarbij op basis van risicobeoordelingen gekeken werd naar de (potentiële) risico's van vaak aangeplante uitheemse soorten (n=68) op het functioneren van ecosystemen (risicoscore II), is voor 13 soorten kwantitatieve informatie in risicobeoordelingen gevonden (Figuur 3.24). Hierbij is het risico voor ongewenste effecten op het functioneren van 4 en 9 van deze soorten respectievelijk laag en hoog. Voor de 4 met 'laag risico' beoordeelde soorten risicoscores geldt een hoge mate van onzekerheid, voor de 9 met 'hoog risico' beoordeelde soorten geldt een lage mate van onzekerheid. Voor 55 uitheemse soorten ontbreekt informatie.

Figuur 3.24. Risicoscore II van vaak aangeplante, uitheemse voedselbossoorten (n=13) voor functioneren van ecosystemen. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

De vaak aangeplante uitheemse soorten *Elaeagnus umbellata*, *Helianthus tuberosus*, *Paulownia tomentosa*, *Rhus typhina*, *Robinia pseudoacacia* en *Rosa rugosa* hebben op basis van het aanvullend literatuuronderzoek een hoog risico voor significante effecten op het functioneren van ecosystemen.

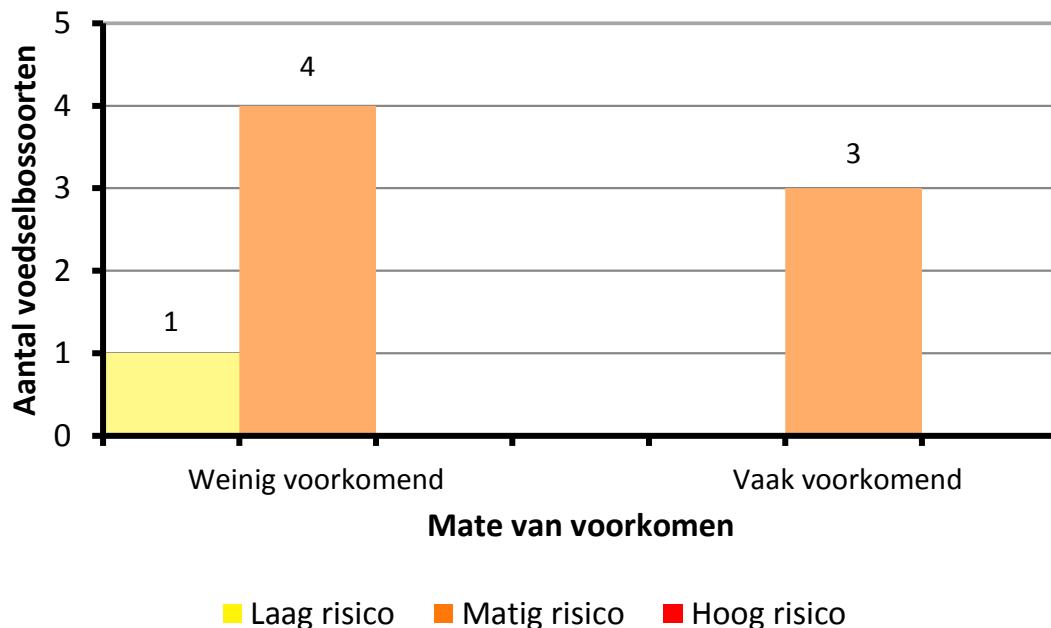
Voor de goede orde wordt opgemerkt dat de resultaten van risicobeoordelingen altijd context-afhankelijk zijn en niet specifiek voor de Nederlandse situatie zijn uitgevoerd. Zo scoren ook *Actinidia deliciosa*, *Asparagus officinalis* en *Ficus carica* in buitenlandse risicobeoordelingen hoog wat betreft effecten op het functioneren van ecosystemen. *Asparagus officinalis* verwildert wel in Nederland, maar veroorzaakt voor zover bekend geen risico voor het functioneren ecosystemen in Nederland (wel in Nieuw-Zeeland en op de Galapagoseilanden). Dit geldt ook voor *Actinidia deliciosa* en deze soort zal alleen verspreiden als vrouwelijke en mannelijke planten dicht bij elkaar staan. Vanwege het ontbreken van bestuivers en klimatologische omstandigheden is het ook niet aannemelijk dat *Ficus carica* invasief wordt in Nederland (Paragraaf 3.3.1.1) en ongewenste effecten op ecosystemen zal veroorzaken.

3.3.1.3 Effecten op ecosysteemdiensten

De 481 uitheemse voedselbossoorten zijn vergeleken met de beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen waarin hun effecten op ecosysteemdiensten zijn geïndiceerd ('pluis/niet pluis' analyse). Hieruit blijkt dat van de 413 weinig aangeplante soorten er voor 5 één of meerdere indicaties voor (potentiële) risico's zijn gevonden en 3 van de 68 vaak aangeplante soorten. Dit houdt in dat voor 8 van de aangeplante uitheemse voedselbossoorten er (potentiële) risico's voor ecosysteemdiensten bestaan wanneer deze soorten zich in natuurgebieden vestigen (Bijlage VIII: Tabel VIII.3). De volledige lijst van (potentiële) effecten van deze voedselbossoorten op ecosysteemdiensten is opgenomen in Bijlage IX.

Met behulp van kwantitatieve informatie over de hoogte van deze risico's (risicoscore I, Figuur 3.25) is bepaald dat 1, 4 en 0 van de 413 weinig aangeplante soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor negatieve effecten op ecosysteemdiensten hebben. Voor alle soorten geldt een hoge onzekerheid van hun risicoscore. Over 408 weinig aangeplante soorten was geen kwantitatieve

informatie beschikbaar. Van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten hebben 0, 3 en 0 soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor ecosysteemdiensten. Voor alle soorten geldt een hoge onzekerheid van hun risicoscore. Over 65 vaak aangeplante soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar.

Figuur 3.25. Risicoscore I van uitheemse voedselbossoorten (n=8) voor ecosysteemdiensten. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

In het aanvullende literatuuronderzoek is op basis van risicobeoordelingen onderzocht of (potentiële) risico's van vaak aangeplante soorten op ecosysteemdiensten (Risicoscore II) bekend zijn. Voor geen enkele soort is daarin kwantitatieve informatie in risicobeoordelingen gevonden (Bijlage VIII: Tabel VIII.3).

3.3.1.4 Effecten op veiligheid, infrastructuur en gebouwen

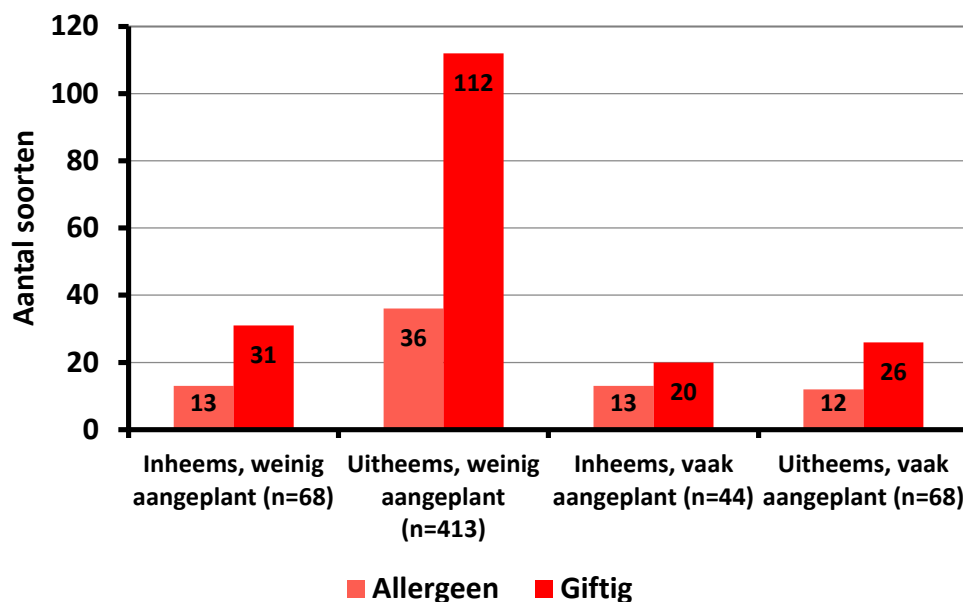
De 481 uitheemse voedselbossoorten zijn vergeleken met de beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen waarin hun effecten op veiligheid, infrastructuur, gebouwen of economie zijn geïndiceerd ('pluis/niet pluis' analyse). Hieruit blijkt dat van de 413 weinig aangeplante soorten er voor 73 één of meerdere indicaties voor (potentiële) risico's zijn gevonden en 26 van de 68 vaak aangeplante soorten. Dit houdt in dat voor 99 van de aangeplante uitheemse voedselbossoorten er (potentiële) risico's bestaan in categorieën zoals infrastructuur of economie (Bijlage VIII: Tabel VIII.5).

3.3.2 Risico's van inheemse en uitheemse voedselbosplanten voor volksgezondheid

Voedselbossoorten worden meestal aangeplant omdat één of meerdere plantendelen geschikt zijn voor menselijke consumptie of stoffen met positieve gezondheidseffecten bevatten. Daarnaast worden ook niet-eetbare planten aangeplant als bijvoorbeeld drachtplant of stikstofbinder. Om te beoordelen of voedselbossoorten ongewenste gevolgen kunnen hebben voor de volksgezondheid zijn alle inheemse (n=112) en uitheemse (n=481) aangeplante voedselbossoorten vergeleken met de beschikbare waarschuwingslijsten ('pluis/niet pluis' score).

Voor 149 (36,1%) van de 413 weinig aangeplante uitheemse soorten en 38 (55,9%) van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten indiceren één of meerdere waarschuwingslijsten of risicobeoordelingen dat bij consumptie of aanraking van specifieke plantendelen en -stoffen door mensen negatieve effecten kunnen optreden (Figuur 3.26; Bijlage VIII.4 en X). Eén of meerdere waarschuwingslijsten of risicobeoordelingen vermelden voor 38 (55,9%) van de 68 weinig aangeplante inheemse soorten en voor 30 (68,2%) van de 44 vaak aangeplante inheemse soorten dat negatieve effecten kunnen optreden bij consumptie of aanraking van specifieke plantendelen of -stoffen door mensen (Figuur 3.28; Bijlage X). Het aantal inheemse voedselbossoorten is lager terwijl het percentage risicovolle soorten voor de volksgezondheid in deze groep juist hoger is dan voor de groep uitheemse planten. Voor zowel inheemse als uitheemse voedselbosplanten geldt dat de risico's voor de volksgezondheid altijd contextafhankelijk zijn.

Bij de beoordeling van de (potentiële) risico's voor de volksgezondheid is onderscheid gemaakt tussen soorten die potentieel giftig of allergeen zijn voor mensen of beide effecten veroorzaken. Uit deze gegevens blijkt dat risicovolle plantensoorten vaker giftig zijn dan allergeen. Dit geldt voor zowel de groep van weinig als vaak aangeplante soorten.

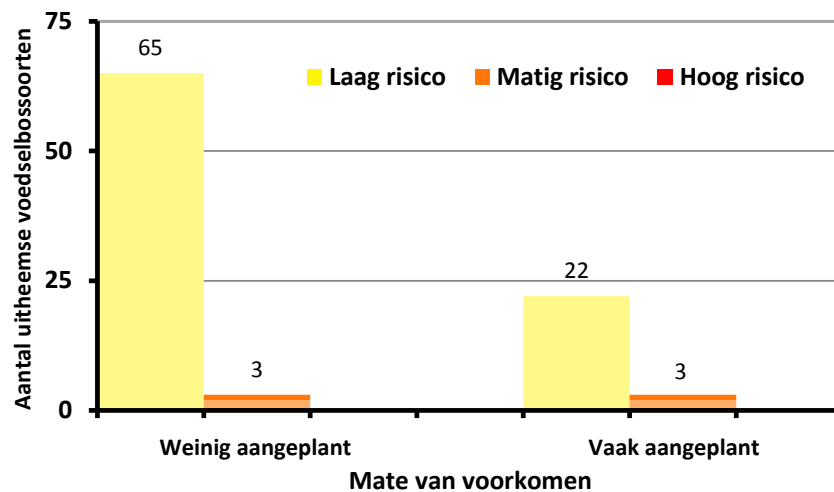

Figuur 3.26. Potentieel risicovolle voedselbossoorten voor de volksgezondheid.

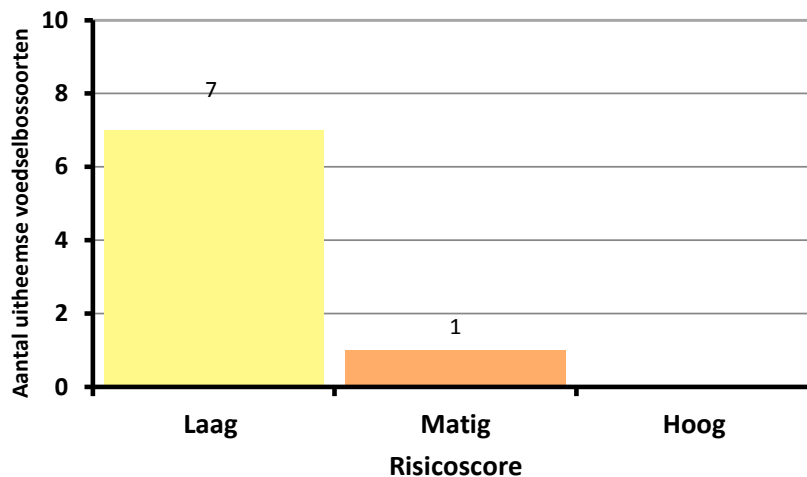
Uitheemse soorten

Met behulp van lijsten met kwantitatieve informatie over de hoogte van risico's (risicoscore I) is bepaald dat 65, 3 en 0 van de 413 weinig aangeplante uitheemse soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor negatieve effecten op de volksgezondheid hebben (Figuur 3.27, Tabel VIII.4). Voor één soort met een matig risico (*Asclepias syriaca*) geldt een lage onzekerheid van de risicoscore. Voor de andere twee weinig aangeplante uitheemse soorten met een matig risico (*Fallopia baldschuanica* en *Oenothera biennis*) geldt een hoge onzekerheid van de risicoscore. Over 345 weinig aangeplante uitheemse soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar. Van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten hebben 22, 3 en 0 soorten respectievelijk een laag, matig en hoog risico voor de volksgezondheid. Voor één soort met een matig risico (*Robinia pseudoacacia*) geldt een lage onzekerheid van de risicoscore. Voor de andere twee vaak aangeplante uitheemse soorten met een matig risico (*Helianthus tuberosus* en *Lycium barbarum*) geldt een hoge

onzekerheid van de risicoscore. Over 43 vaak aangeplante uitheemse soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar.

Figuur 3.27. Risicoscore I van uitheemse voedselbossoorten (n=93) voor de volksgezondheid. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

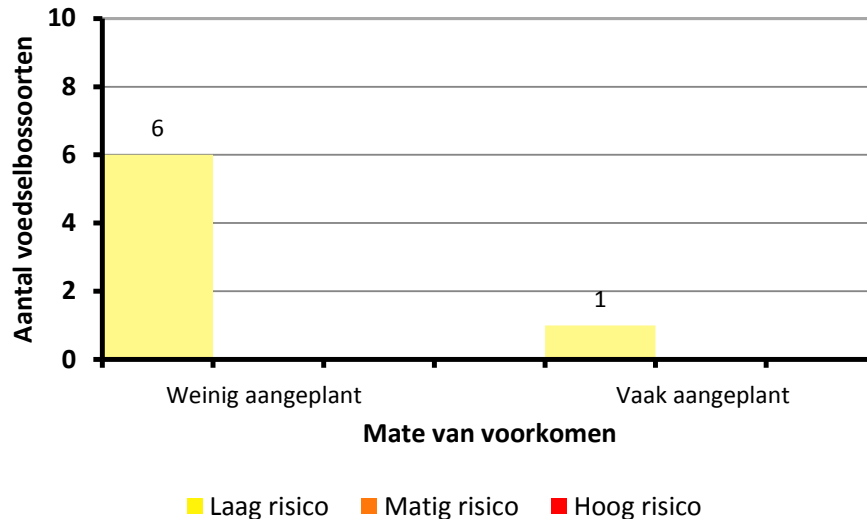
Figuur 3.28. Risicoscore II van vaak aangeplante, uitheemse voedselbossoorten (n=8) voor de volksgezondheid. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

In het aanvullende literatuuronderzoek, waarbij op basis van risicobeoordelingen is onderzocht of (potentiële) risico's van vaak aangeplante soorten (n=68) op de volksgezondheid bekend zijn (risicoscore II), is voor 8 uitheemse soorten kwantitatieve informatie in risicobeoordelingen gevonden (Figuur 3.28, Tabel VIII.4). Hierbij is het risico voor volksgezondheid van 7 en 1 van deze soorten respectievelijk laag en matig. Voor de risicoscores van deze 8 soorten geldt een hoge onzekerheid. Voor 60 soorten ontbreekt informatie. De vaak aangeplante uitheemse soort *Ficus carica* vormt volgens het aanvullend literatuuronderzoek een matig risico voor de volksgezondheid. Wanneer het melkachtige sap op de huid komt en tevens sprake is van blootstelling aan ultraviolet licht kan een fotoallergische reactie optreden. Het eten van onrijpe vijgen kan buikklachten veroorzaken.

Inheemse soorten

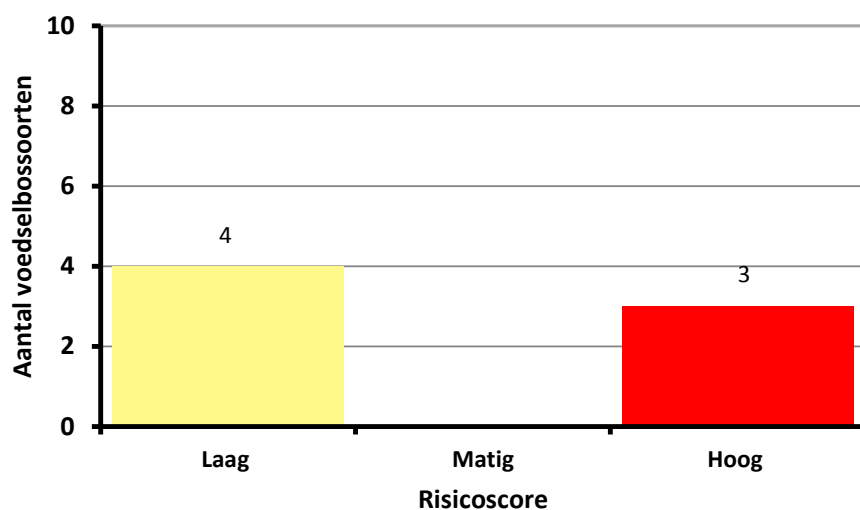
Met behulp van lijsten met kwantitatieve informatie over de hoogte van risico's (risicoscore I, Figuur 3.29) is bepaald dat 6 van de 68 weinig aangeplante inheemse soorten een laag risico voor negatieve

effecten op de volksgezondheid hebben. Voor deze soorten geldt een hoge onzekerheid van de risicoscore. Over 62 weinig aangeplante inheemse soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar. Van de 44 vaak aangeplante inheemse soorten heeft één soort een laag risico voor de volksgezondheid. Voor deze soort geldt een hoge onzekerheid van de risicoscore. Over 43 vaak aangeplante inheemse soorten was geen kwantitatieve informatie beschikbaar.

Figuur 3.29. Risicoscore I van inheemse voedselbossoorten (n=7) voor de volksgezondheid. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

In het aanvullende literatuuronderzoek, waarbij op basis van risicobeoordelingen is onderzocht of (potentiële) risico's van vaak aangeplante soorten op de volksgezondheid bekend zijn (risicoscore II), is voor 7 inheemse soorten kwantitatieve informatie in risicobeoordelingen gevonden (Figuur 3.30, Bijlage VIII: Tabel VIII.4). Hierbij is het risico voor volksgezondheid van 4 en 3 van deze soorten respectievelijk laag en hoog. Voor de 4 soorten met laag risico geldt een hoge onzekerheid van de risicoscore en voor de 3 soorten met een hoog risico lage onzekerheid. Voor 37 soorten ontbreekt informatie. De vaak aangeplante inheemse soorten *Ilex aquifolium*, *Ligustrum vulgare* en *Sambucus nigra* vormen volgens het aanvullend literatuuronderzoek een hoog risico voor de volksgezondheid.

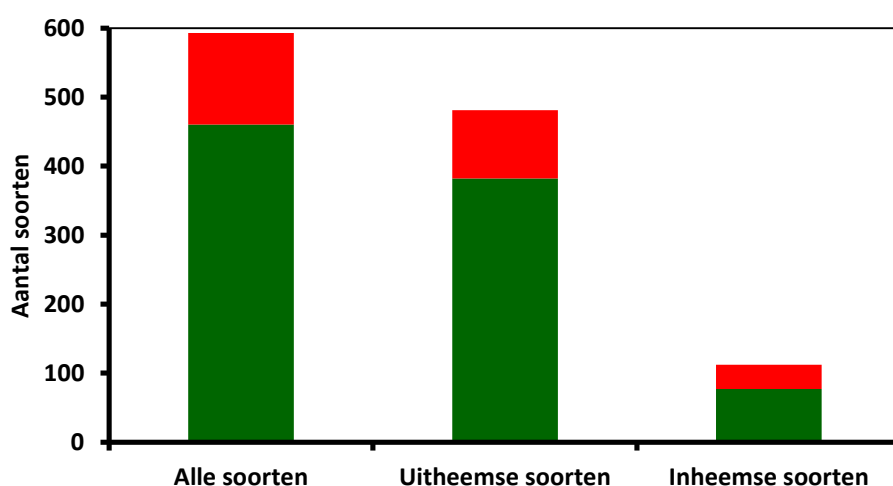

Figuur 3.30. Risicoscore II van vaak aangeplante, inheemse voedselbossoorten (n=7) voor de volksgezondheid. Delen van balken met donkere kleuren betekenen dat de score lage onzekerheid heeft, lichtgekleurde delen geven hoge onzekerheid aan.

3.3.3 Risico's van fytosanitaire aard

Voor aanplant in voedselbossen worden (uitheemse) plantensoorten vanuit het buitenland geïmporteerd (Paragraaf 3.2.1). Onbekend is welke soorten en hoeveel plantenmateriaal vanuit EU-lidstaten of andere landen geïmporteerd. De Europese Commissie heeft per 14 december 2019 een importverbod ingesteld voor 35 geslachten en enkele soorten houtige planten (Europese Commissie 2018, NVWA 2018b). Dit besluit vloeit voort uit de nieuwe Plantengezondheidsverordening 2016/2031 (Europese Commissie 2016), waarbij de Europese Unie (EU) meer inzet op preventieve maatregelen om de insleep van schadelijke organismen uit derde landen tegen te gaan. Volgens de verordening kunnen nieuwe importverboden worden ingesteld voor planten met een hoog risico op basis van een voorlopige beoordeling. Vanwege de uitbraken van schadelijke organismen afgelopen decennia wordt vooral de import van houtige planten gezien als hoog risico.

Vanaf 14 december 2019 geldt dit importverbod voor 137 (23,1%) van de 593 soorten en cultivars in de assortimentslijsten van voedselbossen wanneer deze planten worden geleverd vanuit landen die geen lid zijn van de EU (rood gemarkeerd in figuur 3.31). Dit verbod betreft 102 (21,2%) en 35 (31,3%) van de respectievelijk 481 en 112 uitheemse en inheemse soorten voedselbosplanten (inclusief cultivars). Het verbod geldt voor twee soorten (*Ullucus tuberosus* en *Ficus carica*) en de geslachten *Acacia*, *Acer*, *Albizia*, *Alnus*, *Annona*, *Bauhinia*, *Berberis*, *Betula*, *Caesalpinia*, *Cassia*, *Castanea*, *Cornus*, *Corylus*, *Crataegus*, *Diospyros*, *Fagus*, *Fraxinus*, *Hamamelis*, *Jasminum*, *Juglans*, *Ligustrum*, *Lonicera*, *Malus*, *Nerium*, *Persea*, *Populus*, *Prunus*, *Quercus*, *Robinia*, *Salix*, *Sorbus*, *Taxus*, *Tilia* en *Ulmus*. Alle onderstreepte soorten en geslachten zijn vertegenwoordigd in de assortimentslijsten van voedselbosplanten. Autoriteiten van derde landen kunnen informatie aanleveren aan de Europese Commissie voor specifieke plantensoorten, om in aanmerking te komen voor een vrijstelling van dit verbod. De procedure hiervoor is vastgelegd in een EU-besluit (Europese Commissie 2018, NVWA 2018b).

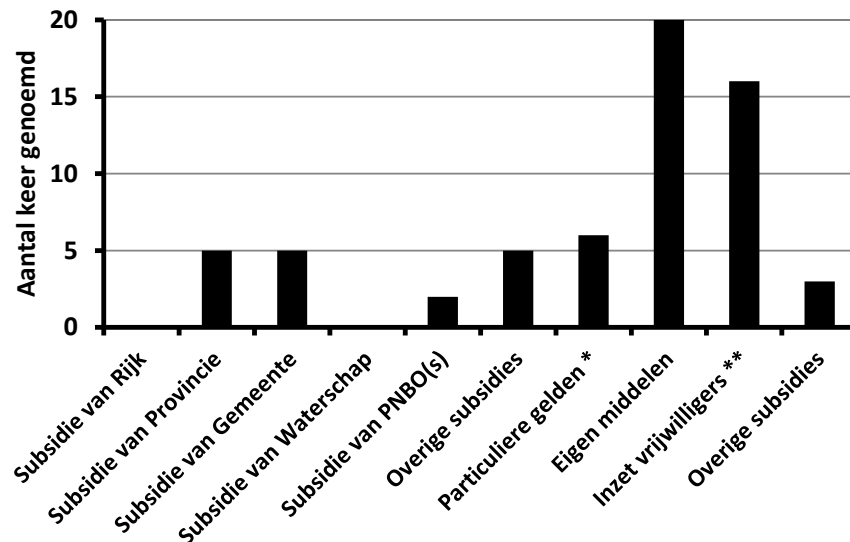

Figuur 3.31. Aantal aangeplante voedselbossoorten die geen risico (in groen) of een hoog risico (in rood) voor de insleep van schadelijke organismen hebben bij import vanuit landen buiten de Europese Unie. De voedselbossoorten met een hoog risico zijn bepaald op basis van de lijst van Europese Commissie (2018).

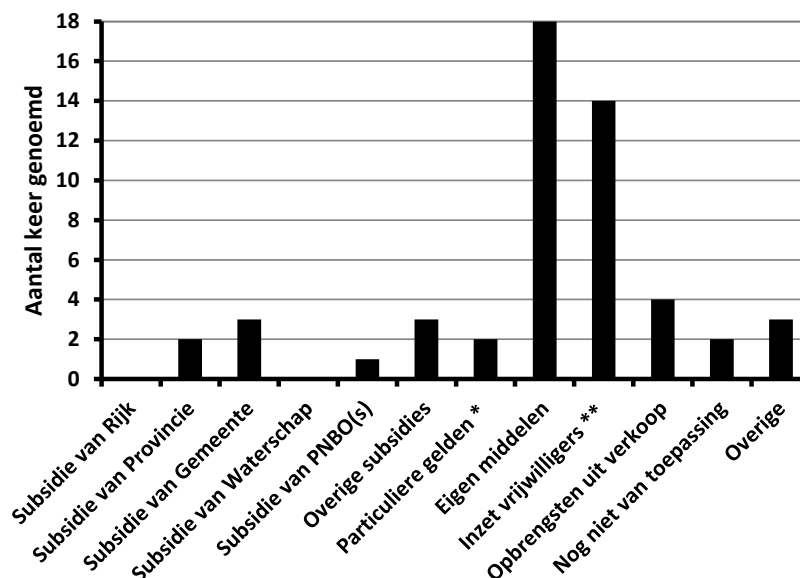
3.4 Financiering en beheer van voedselbossen

Respondenten noemen meerdere financieringswijzen voor de aanleg van hun voedselbos, waarbij 'eigen middelen' en 'inzet van vrijwilligers' het vaakst worden genoemd (vraag 7d, Figuur 3.32). In veel gevallen worden meerdere financieringsmogelijkheden gecombineerd. Subsidies van het Rijk en Waterschap worden geen enkele keer genoemd. De antwoordopties van de vragenlijst worden door respondenten wel nog aangevuld met 'particuliere leningen' en 'sponsoring door bedrijven'.

Ook voor het beheer van hun voedselbos geven respondenten aan dat vaak meerdere vormen van financiering worden gebruikt. Hierbij worden ‘eigen middelen’ en ‘inzet van vrijwilligers’ wederom het vaakst genoemd (vraag 7e, Figuur 3.33). In meerdere gevallen worden bij het beheer ook verschillende financieringswijzen gecombineerd. Subsidies van het Rijk of Waterschap worden geen enkele keer genoemd. Een enkele respondent geeft aan dat geen kosten zijn gemaakt voor het beheer omdat dit volledig zelf wordt uitgevoerd of dat er ook inkomsten voor beheer zijn door andere activiteiten dan verkoop van producten.

Figuur 3.32. De verschillende manieren waarop volgens respondenten (n=26) van de enquête de aanleg van voedselbossen gefinancierd is (*: crowdfunding, donaties of erfenis; **: d.w.z. besparing onderhoudskosten; PNBO: Particuliere Natuurbeschermingsorganisatie).

Figuur 3.33. De verschillende manieren waarop volgens respondenten (n=26) van de enquête het onderhoud van voedselbossen gefinancierd wordt (*: crowdfunding, donaties of erfenis; **: d.w.z. besparing onderhoudskosten; PNBO: Particuliere Natuurbeschermingsorganisatie).

Alle bovengenoemde financieringswijzen zijn ook in de interviews genoemd als voornaamste bronnen. Daarbij is opgemerkt dat internetplatforms (zoals [Crowdfundring VoorNatuur](#)) mogelijkheden bieden voor de verwerving van particuliere middelen voor aanleg of aankoop van

vaste beplanting van een voedselbos (bijvoorbeeld de projecten [Van klei-akker naar voedselbos 2019](#) en [Voedselbos op de Groene Oase Koedijk](#)). Andere vormen van samenwerking dan subsidiëring spelen ook een rol. Tijdens de interviews is genoemd dat afdelingen en publieke-private partnerschappen van provincies steeds vaker betrokken zijn bij het aanleggen van voedselbossen (Van der Drift 2018). Gemeentes kunnen zich bijvoorbeeld behulpzaam opstellen bij het schrijven van aanvragen van de benodigde vergunningen (Van Eck 2018, Wisse 2018). Waterschappen kunnen meewerken aan multifunctionele voedselbossen waarin bijvoorbeeld waterberging wordt gerealiseerd op of naast het voedselbosperceel en grondverzet daarvoor wordt gecombineerd zoals in het voedselbos Ketelbroek (Van Eck 2018). Naar deze vormen van samenwerking is in de enquête niet specifiek gevraagd.

In de provincie Noord-Brabant worden bij samenwerking met voedselbossen eisen gesteld om introductie van invasieve exoten te voorkomen (Persoonlijke communicatie: Van der Drift 2019). In de pachtovereenkomst of in een 'Kwalitatieve verplichting' wordt opgenomen dat beheerders van voedselbossen moeten voldoen aan de Europese verordening voor preventie en beheer van invasieve exoten. Ons is niet bekend of andere provincies of (semi)-overheidsinstanties ook zulke eisen stellen bij subsidieverlening of samenwerking met voedselbossen.

4. Discussie

4.1 Validiteit en betrouwbaarheid resultaten

Enquête

Uit het relatief grote aantal (deels) ingevulde enquêtes en de inhoudelijke reacties die zijn verkregen via e-mail en/of telefoongesprekken blijkt de grote betrokkenheid van initiatiefnemers en beheerders bij (onderzoek naar) hun voedselbossen. Daarnaast is de enquête ook verder verspreid binnen de gemeenschap van voedselbosbouwers, waardoor meer respondenten de vragenlijst hebben ingevuld. In aanvulling op de enquêtes stuurden respondenten ook inhoudelijke en soms bezorgde reacties die zich vooral richtten op de intenties van het onderzoek. Door intenties vooraf duidelijk te communiceren, kan het responspercentage bij toekomstige onderzoeken wellicht nog hoger worden.

De analyses met betrekking tot de inrichting, aanplant van soorten en het beheer van voedselbossen zijn vooral gebaseerd op de enquêtedata. Ondanks de relatief hoge responsratio is echter onbekend of daarmee de visies van de gehele voedselbosbouwsector in Nederland zijn weergegeven.

Aanplantlijsten

In dit onderzoek zijn alleen soortenlijsten gebruikt die betrekking hebben op een voedselbos dat voldoet aan de gestelde criteria voor oppervlakte en aantal vegetatielagen (Paragraaf 2.1.2). De ruimtelijke configuratie van de beschouwde voedselbossen is onduidelijk. De beoordeling of al dan niet sprake is van een voedselbos en de daarbij gehanteerde criteria, zoals de aanwezigheid van soorten in de aanplantlijst die representatief zijn voor (minstens) één kruinlaag (hoge of lage boomlaag), struiklaag en nog een vegetatielaag, bieden immers geen informatie over de precieze inrichting van het betreffende perceel. In theorie is het bijvoorbeeld mogelijk dat alle kruinsoorten in een bosachtige hoek van het perceel zijn aangeplant en alle kruiden in een andere, tuinachtige hoek. In strikte zin is dan geen sprake van een voedselbos.

De data over de plantensoorten in voedselbossen die aan de criteria voldoen (Paragraaf 2.1.2) zijn vooral verzameld via vrijwillige toezending van aanplantlijsten door initiatiefnemers en beheerders. Het is altijd mogelijk dat deze soortenlijsten niet meer compleet zijn vanwege recente aanplant van nieuwe soorten of overcompleet omdat bepaalde soorten toch niet zijn aangeplant of weer zijn verdwenen of verwijderd. De saturatiecurves (Paragraaf 3.2.1) laten echter zien dat voldoende aanplantlijsten zijn aangeleverd om een representatief beeld te krijgen van de voedselbossoorten in Nederland. Binnen de beschikbare tijd voor het onderzoek was het helaas niet mogelijk om steekproefsgewijs of op alle locaties te valideren of de betreffende voedselbossen daadwerkelijk voldoen aan de gestelde criteria en de vermelde soorten op aanplantlijsten daar (nog) aanwezig zijn. In toelichtingen op de enquêtevraag over de verspreiding van aangeplante soorten binnen of vanuit hun voedselbos noemden respondenten negentien soorten die (vegetatief) woekeren (paragraaf 3.2.2). Enkele respondenten hebben aangegeven dat woekerende soorten, zoals de Bosbraam en Japanse duizendknoop, al voorkwamen in hun perceel voor de inrichting van het voedselbos. Die soorten zijn niet vermeld op hun aanplantlijst en daarom ook niet in de totaalijst terechtgekomen. Vanwege onduidelijkheid over hun aanplantstatus is de totaalijst niet gecorrigeerd voor soorten die wel in voedselbossen kunnen woekeren maar niet op aanplantlijsten zijn gemeld. Vanwege het lage aantal soorten heeft dit waarschijnlijk een marginaal effect op uitkomsten van ons onderzoek.

Aanvullend literatuuronderzoek

Gelet op het grote aantal plantensoorten paste de keuze voor een aanvullend literatuuronderzoek naar risicobeoordelingen het beste binnen de afweging tussen het korte tijdsbestek voor het project en het (in ieder geval voor de vaak aangeplante voedselbossoorten) op de meest betrouwbare en systematische manier kennis verzamelen. Het nadeel van de gekozen methode is dat niet-soortgerichte of anderstalige kennisdocumenten en publicaties die (potentiële) effecten beschrijven onopgemerkt kunnen blijven.

Harmonisatie risicoscores

Inherent aan het harmoniseren van de risicoscores is dat een zekere mate van kennisverlies optreedt. Zo wordt bijvoorbeeld bij het harmoniseren van de risico's voor biodiversiteit vanuit de ISEIA-documenten de hoogste waarde van vier factoren (predatie/herbivorie, competitie, ziekteoverdracht, genetische effecten) aangehouden (Belgian Biodiversity Platform 2009). In sommige gevallen is voor één of meerdere factoren geen informatie beschikbaar, waardoor de geaggregeerde waarde altijd een onderschatting van de situatie is. Dergelijke kennisgebreken zijn inherent aan dit type onderzoek en kunnen alleen worden opgelost door een gedetailleerde risicobeoordeling voor iedere soort uit te voeren of worden ondervangen door het voorzorgsprincipe te hanteren totdat onomstotelijk is aangetoond dat een soort geen significante effecten veroorzaakt.

4.2 Ontwikkeling voedselbossen in Nederland

De resultaten van de enquête bevestigen het beeld van de toenemende interesse voor voedselbosbouw in Nederland. Zowel het aantal voedselbossen als hun oppervlakte neemt toe en zal dat de komende jaren verder doen. Het grote voedselbos (20 hectare) dat in Schijndel wordt aangelegd (Groen Ontwikkelfonds Brabant 2018) kan het startschot zijn voor schaalvergroting van andere locaties, omdat hier voor het eerst op een voor bedrijven potentieel rendabele schaal gewerkt wordt en gemonitord gaat worden hoe voedselproductie verloopt en wat het effect op de natuur is. De toenemende belangstelling blijkt ook uit het met de tijd toenemende aantal op Nederland en/of Noord- en West-Europa gerichte publicaties dat tijdens dit onderzoek is gesignaleerd. Deze publicaties zijn bijvoorbeeld ingestoken als (wetenschappelijke) studies (Limareva 2015, Boulestreau & Van Eck 2016), handboeken (Oostwoud 2019) en talrijke online fora (Veerman 2018, Van Teeffelen 2018). Aandacht in meer *mainstream* media, zoals bij de NOS en in kranten, is ook illustratief voor de toenemende belangstelling voor alternatieve landbouwvormen zoals voedselbosbouw (NOS 2018, Van Dinther 2019).

Uit de in het kader van dit onderzoek gevoerde gesprekken bleek ook dat onder (semi-)overheden de belangstelling voor voedselbosbouw toeneemt. De meeste respondenten zijn betrokken bij voedselbossen in de provincie Gelderland (Figuur 3.3). De provincie Noord-Brabant lijkt voorop te lopen wat betreft de ondersteuning en financiering van nieuwe initiatieven voor voedselbossen (Van der Drift 2018). Door betrokkenen is zelf ook in kaart gebracht welke mogelijkheden provincies bieden voor facilitering van initiatieven (Platform Aarde Boer Consument 2018). Gelet op de toenemende belangstelling voor voedselbosbouw als een alternatieve landbouwvorm en subsidieregeling zet waarschijnlijk de groei van het aantal en areaal voedselbossen de komende jaren nog verder door.

Niet alle soorten hulp van de overheid bij het aanleggen en beheren van voedselbossen is in de enquête aan bod gekomen. Zo is bijvoorbeeld soms ook sprake van samenwerking met waterschappen bij de fysieke aanleg van een voedselbos (bijvoorbeeld werk met werk maken bij

grondverzet voor de aanleg van waterretentie) of ondersteunt de gemeente bij het schrijven van een subsidieaanvraag.

4.3 Plantensoorten in voedselbossen

Uit de aanplantlijsten die verkregen werden via de enquête bleek dat er 593 plantensoorten zijn die in voedselbossen in Nederland aangeplant zijn of worden. Er is slechts één soort die op alle lijsten voorkwam en meer dan 300 soorten kwamen slechts één keer voor. Ruim 80% van de plantensoorten die zijn aangeplant in voedselbossen is uitheems. Net als in andere sectoren zijn de meeste uitheemse soorten te herleiden tot Azië en/of Noord-Amerika, of andere delen van Europa (Pieters et al. 2018). Deze uitheemse soorten kwamen in verhouding minder vaak voor dan de 112 inheemse plantensoorten.

Ruim een derde van de uitheemse soorten die worden aangeplant in voedselbossen is in Nederland in het wild waargenomen. Minder dan 50 daarvan komen vrij algemeen of frequenter voor. Van 48 soorten is bekend dat deze zich daadwerkelijk met één of meerdere populaties in het wild hebben gevestigd. Hieronder bevinden zich enkele soorten met een hoge risicoscore. Voorbeelden van soorten met (potentiële) risico's voor natuur zijn *Aronia x prunifolia*, *Asclepias syriaca*, *Buddleja davidii*, *Lupinus polyphyllus*, *Rhododendron ponticum*, *Robinia pseudoacacia* en *Rosa rugosa* en *Vaccinium corymbosum*. Soorten als *Amelanchier lamarckii*, *Asclepias syriaca* en *Helianthus tuberosus* zijn beoordeeld als (potentieel) risicovol voor de volksgezondheid. Preventie van verspreiding van risicovolle soorten vanuit de voedselbosbouw verdient aandacht. Opgemerkt wordt dat deze soorten ook in de natuur terecht komen via andere introductie- en verspreidingsroutes, zoals (moes)tuinen, openbaar groen, botanische tuinen en/of arboreta (NSR 2018, Pieters et al. 2018). Voor een doeltreffende aanpak van de verspreiding van risicovolle soorten is een aanpak van alle introductie- en verspreidingsroutes nodig.

4.4 Beoordeling (uitheemse) soorten door initiatiefnemers of andere betrokkenen

Uit de enquêteresultaten blijkt dat voedselbossoorten vooral worden geselecteerd op basis van hun bijdrage aan natuurwaarden (biodiversiteit, bodemkwaliteit en bodemfuncties), winterhardheid, smaak en voedingswaarde. De herkomst van de soort is minder van belang. Enkele keren specificeren respondenten dat uitheemse soorten bewust zijn aangeplant, maar op voorhand wel zijn beoordeeld op eventuele invasieve eigenschappen. Sommige initiatiefnemers van voedselbossen bestempelen discussies over uitheemse soorten als beklagenswaardig (Van Dinther 2018). In die discussies wordt echter niet altijd duidelijk onderscheid gemaakt tussen uitheemse soorten en invasieve exoten (Limareva 2015, Buiters 2017). In voedselbossen staan ook invasieve exoten die (potentieel) risicovol zijn voor biodiversiteit, ecosystemen, volksgezondheid of overige maatschappelijke belangen, zoals de Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*), Rimpelroos (*Rosa rugosa*) en Robinia (*Robinia pseudoacacia*). In een enkel voedselbos zijn invasieve exoten van EU-belang (Unielijstsoorten) aanwezig, zoals de Zijdeplant (*Asclepias syriaca*). Onduidelijk is of dergelijke plantensoorten al dan niet met kennis over hun risico's zijn aangeplant of al aanwezig waren op de betreffende percelen. Duidelijk is echter dat bij de keuze van (uitheemse) voedselbossoorten meestal geen systematische risicobeoordeling van (potentiële) effecten voor biodiversiteit en volksgezondheid wordt uitgevoerd.

Initiatiefnemers van voedselbossen zouden zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen door hun assortiment plantensoorten (vooraf) te (laten) beoordelen op risico's voor natuur, milieu en volksgezondheid en op basis daarvan besluiten om invasieve exoten en risicovolle soorten voor de

volksgezondheid niet aan te planten dan wel te verwijderen uit hun percelen. Import, verspreiding, aanplant en verkoop van Unielijstsoorten is wettelijk verboden. Eigenaren van voedselbossen kunnen zelf ook initiatief nemen om Unielijstsoorten te elimineren wanneer die aanwezig zijn op hun terreinen. Subsidiegevers en andere betrokkenen kunnen eveneens de risico's van plantensoorten meewegen in hun besluit om projecten al dan niet te financieren of aan specifieke voorwaarden te verbinden om ongewenste effecten voor natuur, milieu of volksgezondheid te voorkomen. In het geval van certificering van (producten uit) voedselbossen kunnen ook criteria worden geformuleerd om aanplant van invasieve exoten of andere risicovolle plantensoorten te voorkomen.

4.5 Risico's uitheemse soorten voor biodiversiteit en ecosystemen

De risico's van uitheemse soorten voor biodiversiteit en ecosystemen blijken over het algemeen mee te vallen. Dit is waarschijnlijk deels te verklaren doordat de huidige, pionierende beheerders zich goed verdiepen in de materie en vaak al ervaring met alternatieve vormen van landbouw, natuurbeheer en/of natuurstudie hebben. Het hoge kennisniveau en de uitgebreide ervaring die diverse pioniers kenmerken, benadrukt wel het belang van veilige omgang met de materie als het concept voedselbosbouw wijder verbreid raakt in de samenleving. Preventie van problemen in de toekomst kan op basis van de huidige ervaringen direct leiden tot een gunstige implementatie-wijze van voedselbosbouw.

Voor 25,6% van de uitheemse voedselbossoorten is minstens één waarschuwing voor mogelijke schade aan biodiversiteit gevonden in een beschikbare risicobeoordeling of waarschuwingslijst (paragraaf 3.3.1.1). Dit geldt relatief vaker voor vaak aangeplante soorten (41,2% van de gevallen) dan voor weinig aangeplante soorten (23,0% van de gevallen), wat mogelijk is te verklaren doordat deze soorten ook vaker worden bestudeerd en/of beter beschreven. Dit verschil geldt nog sterker voor de (potentiële) risico's voor het functioneren van ecosystemen: 24,7% van de soorten is beoordeeld als mogelijk 'niet pluis' (zie paragraaf 3.3.1.2). Voor de weinig aangeplante soorten is dit 18,9% en voor de vaak aangeplante soorten 60,3%.

Na harmonisatie en aggregatie van de beschikbare risicoscores blijkt dat voor de meeste soorten het risico op ongewenste effecten voor biodiversiteit of functioneren van ecosystemen laag of matig is. Een aantal soorten heeft een hoog potentieel risico om schade aan biodiversiteit en/of functioneren van ecosystemen te veroorzaken. Aanvullend literatuuronderzoek naar vaak aangeplante soorten laat een ander beeld zien. Daaruit blijkt dat de meeste soorten waarvoor literatuur beschikbaar is, een hoog risico hebben voor biodiversiteit, functioneren van ecosystemen of beide. De mate van zekerheid over deze risicoscores is vaak laag of matig door het beperkte aantal risicobeoordelingen dat beschikbaar is. Het is belangrijk om te vermelden dat effecten van invasieve soorten altijd contextafhankelijk zijn. Specifieke klimatologische of andere omgevingsfactoren voor de Nederlandse situatie zijn gelet op het grote aantal soorten en de beperkte omvang van deze studie nog niet meegewogen. Daarnaast zijn voor de meeste plantensoorten geen systematische risicobeoordelingen beschikbaar, waardoor ook voor deze groep onduidelijk blijft hoe groot het risico op schade aan biodiversiteit en functioneren van ecosystemen is.

Informatie over (potentiële) risico's van voedselbossoorten voor ecosysteemdiensten blijkt nauwelijks voorhanden. Op basis van beschikbare risicobeoordelingen of waarschuwingslijsten wordt voor 1,6% van de plantensoorten gewaarschuwd (paragraaf 3.3.1.1). Bij de weinig aangeplante soorten is dat 1,2% en bij de vaak aangeplante soorten 4,4%. Voor geen enkele soort is een hoog risico berekend en evenmin is voldoende informatie beschikbaar om de voorspelling over

de hoogte van de risicoscore voor ecosysteemdiensten met lage onzekerheid te doen. In het aanvullend literatuuronderzoek is voor geen enkele vaak aangeplante voedselbossoort informatie gevonden over potentiële risico's voor ecosysteemdiensten.

4.6 Risico's voedselbossoorten voor volksgezondheid

De vergelijking van de lijsten van verschillende groepen voedselbossoorten (inheems/uitheems en vaak/weinig aangeplant) met beschikbare waarschuwingslijsten voor volksgezondheidsrisico's toont dat plantendelen of –sappen van 255 (43,0 %) van de 593 soorten stoffen bevatten die bij (overmatige) consumptie of aanraking gevolgen kunnen hebben voor de gezondheid van mensen. Het percentage risicovolle soorten voor de volksgezondheid is hoger voor inheemse dan voor uitheemse planten en voedselbossoorten zijn vaker giftig dan allergeen (paragrafen 3.3.1.4 en 3.3.2). Slechts voor een klein aantal soorten zijn uitgebreide risicobeoordelingen met risicoscores beschikbaar. De zekerheid van de daarop gebaseerde risicoclassificaties (laag, matig of hoog) is echter laag vanwege gebrek aan kwantitatieve informatie over de blootstelling, dosis-effect relaties en (generieke) grenswaarden voor gezondheidsrisico's.

De risico's van planten voor volksgezondheid verschillen sterk per soort en zijn uiteraard altijd contextafhankelijk. Dit wil zeggen dat negatieve effecten van een aantal soorten alleen optreden indien bepaalde plantendelen of -stoffen in grote hoeveelheden, (on)behandeld of door specifieke risicogroepen (zoals jonge kinderen, zwangere vrouwen of personen met specifieke gevoeligheid voor stoffen, ziekten of medicatie) worden geconsumeerd. Gezondheidsrisico's zijn vaak gerelateerd aan niet voor consumptie bedoelde onderdelen van planten. De geconsumeerde of gebruikte producten zijn meestal afkomstig van plantendelen of sappen die niet of minder giftig dan wel allergeen zijn. Dit leidt voor een aantal soorten tot ogenschijnlijke tegenstrijdigheden, zoals bij de Vijgenboom (*Ficus carica*) die als matig risico voor de volksgezondheid kwalificeert en de inheemse Hulst (*Ilex aquifolium*), Wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) en Gewone vlier (*Sambucus nigra*) die als hoog risico voor de volksgezondheid. De bessen van Hulst en Wilde liguster worden in de regel niet gegeten door mensen en ook kleine kinderen krijgen niet snel te veel binnen. Bij de Gewone vlier gaat het vooral om allergische stoffen in onrijpe bessen en gevoeligheid van specifieke groepen mensen. Het sap van de Vijgenboom kan oogirritatie veroorzaken en onrijpe vruchten bevatten giftige stoffen. Ook kan gemakkelijk verwarring optreden wat betreft de eetbaarheid van planten(delen). In tegenstelling tot Gewone gember (*Zingiber officinalis*) zijn bijvoorbeeld de wortels van de Japanse gember (*Zingiber mioga*) giftig en van deze uitheemse gembersoort zijn alleen bloemknoppen eetbaar (NVBT 2019b). Bij een aantal soorten zijn negatieve gevolgen alleen aan de orde wanneer die planten onder specifieke milieumomstandigheden worden verbouwd (zoals bij extreem hoge stikstofbelasting of op kalkarme en zure bodems) of wanneer de gebruikte plantenproducten op specifieke wijze worden bereid.

Vanwege de contextafhankelijkheid en lage zekerheid van veel risicoclassificaties wordt aanbevolen om de informatie over de risico's van voedselbossoorten voor de volksgezondheid met de nodige zorgvuldigheid te hanteren. Het hoge aantal potentieel risicovolle soorten ('pluis/niet pluis' analyse) en de uitgebreide risicobeoordelingen voor de vaak aangeplante soorten illustreren wel dat de nodige voorzichtigheid is geboden wanneer giftige plantendelen en -producten in de consumptieketen van de mens terechtkomen of wanneer personen met specifieke gevoeligheden worden blootgesteld aan allergene of giftige plantenstoffen. Bij zowel de overheid als de eigenaren van voedselbossen ligt daarom een belangrijke verantwoordelijkheid om de consumentenveiligheid van voedselbosproducten te bewaken. Hierbij is speciale aandacht vereist voor situaties waarin consumenten planten(delen) zelf kunnen oogsten voor consumptie en daarbij geen of onvoldoende

informatie wordt verstrekt over mogelijke gezondheidseffecten en onvoldoende toezicht wordt gehouden door voedselboscijgenaren.

4.7 Overige ongewenste effecten

Voor 99 (16,7%) van de 593 voedselbossoorten werd minstens één waarschuwing voor mogelijke 'overige' effecten (zoals veiligheid, infrastructuur of economie) gevonden in een beschikbare risicobeoordeling of waarschuwingslijsten (paragraaf 3.3.1.5). Dit percentage ligt lager voor weinig aangeplante soorten (15,2%) dan voor vaak aangeplante soorten (23,2%). Voor deze 99 soorten is op zijn minst een risico met betrekking tot verspreidingspotentieel en economische schade beschreven.

De Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*) is een bekend voorbeeld van een soort met nadelige gevolgen voor infrastructuur (Williams et al. 2010, Pieters et al. 2018). In Denemarken wordt economische schade verwacht door de introductie van Japans hoefblad (*Petasites japonicus*) en het in Nederland als inheems beschouwde Groot hoefblad (*Petasites hybridus*) (Danish Environmental Protection Agency 2017). Deze soorten verdringen andere planten en daardoor is de kale bodem in de winter gevoelig voor erosie. Volgens Rumlerová et al. (2016) heeft de Middelste teunisbloem (*Oenothera biennis*) een laag risico voor schade aan infrastructuur. In de bron voor deze beoordeling wordt echter niets over schade aan infrastructuur vermeld (Abramova 2012). Deze soort groeit weliswaar in bermen langs wegen en trottoirs maar gezien de groeivorm en maximale abundantie van dit tweejarig kruid is het niet aannemelijk dat schade aan infrastructuur optreedt. Niet alle soorten met (potentiële) risico's voor infrastructuur of overige effecten zijn gesignaleerd in de gebruikte risicobeoordelingen. Van sommige soorten bamboe (*Phyllostachys* spp.) is bijvoorbeeld bekend dat deze zich door klonale voortplanting snel verspreiden en tot verstopping van natuurlijke en kunstmatige waterwegen of habitatdegradatie kunnen leiden (Pagad 2016). Voor deze soortgroep ontbreekt informatie over risico's in de Nederlandse situatie.

4.8 Risicobeheersing door voedselbosbouwers en beleidsmakers

Uit risicobeoordelingen, waarschuwingslijsten en verbodlijsten (zoals de Unielijst) komen diverse soorten naar voren die negatieve effecten (kunnen) hebben op biodiversiteit, het functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten en/of de volksgezondheid in Nederland. Toekomstige effecten van invasieve soorten kunnen door de sector zelf worden voorkomen door bij de aanleg van voedselbossen en keuze van plantensoorten meer aandacht te besteden aan indicaties van potentiële risico's voor natuur en volksgezondheid. Waar risicovolle voedselbossoorten zijn aangeplant of al voorkwamen in het perceel, kan door zorgvuldige monitoring en tijdig ingrijpen worden voorkomen dat schade aan natuur optreedt of de volksgezondheid in het geding komt. Overheden die zijn betrokken bij initiatieven voor de aanleg van voedselbossen kunnen een belangrijke rol spelen bij de advisering en voorlichting van voedselbosbouwers over risicovolle plantensoorten.

Natuurbeheerders kampen nu al met vestiging van talrijke lastig te bestrijden invasieve plantensoorten, struiken en bomen (VBNE 2018). Diverse soorten worden ook in voedselbossen aangeplant, zoals Rimpelroos (*Rosa rugosa*) en Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*). De vroegtijdige signalering van invasiviteit van soorten en verspreiding van invasieve exoten dient zich ook te richten op gebieden rondom voedselbossen. Hierbij kan ook de kennis en informatie van voedselbosbouwers worden gebruikt. Wij adviseren om *Rosa rugosa* niet aan te planten nabij natuurgebieden in de kuststreek, *Vaccinium corymbosum* niet in de buurt van hoogveengebieden en *Aronia xprunifolia* niet in de omgeving van laagveengebieden.

Bij verlening van subsidies of inzet van andere beleidsinstrumenten voor de stimulering en aanleg van voedselbossen kunnen overheden en andere betrokkenen voorwaarden stellen om de introductie en verspreiding van risicovolle soorten voor natuur en/of volksgezondheid te voorkomen. De Belgische overheid heeft zo bijvoorbeeld op basis van een lijst met invasieve planten in overleg met de groensector een gedragscode ontwikkeld (Alterias 2013). Daarin zijn de invasieve planten ingedeeld in twee lijsten. Lijst 1 is de zogenoemde consensuslijst en omvat alle invasieve soorten (inclusief cultivars en variëteiten) die een sterk negatief effect op de biodiversiteit kunnen hebben. Hierover is met de groensector een unaniem akkoord bereikt om de verkoop en aanplant stop te zetten. Op deze lijst staan 28 soorten, die ongeveer 50% van alle invasieve plantensoorten in België vertegenwoordigen. Lijst 2 omvat de overige invasieve planten. Hierin zijn de soorten opgenomen waarvan het effect op biodiversiteit lager is of die enkel in zeer specifieke natuurlijke milieus invasief worden. Deze soorten kunnen nog wel worden toegepast, mits enkele voorzorgsmaatregelen en aanbevelingen voor aanplant en onderhoud (zoals het gebruik van een rhizoombegrenzer of het verwijderen van bloemen voor zaadzetting) in acht worden genomen. Bij aanplant wordt aanbevolen om deze planten niet te plaatsen in de buurt van gevoelige biotopen, waar ze invasief kunnen worden. Een dergelijke gedragscode zou ook met de voedselbossector in Nederland kunnen worden opgesteld.

De controle en handhaving van de overheid in het kader van EU-verordeningen en nationale regelgeving over risicovolle soorten dient ook te worden gericht op voedselbossen. Daarmee wordt voorkomen dat daar introductie, aanplant, verspreiding of verkoop plaatsvindt van Unielijstsoorten, soorten die onder fytosanitaire regelgeving vallen en andere risicovolle soorten.

4.9 Kennishiaten

Tijdens dit onderzoek zijn diverse kennishiaten gesignaleerd, zoals 1) de habitat- en klimaatmatch van uitheemse voedselbossoorten in de Nederlandse context hun risico's bij verschillende klimaatscenario's, 2) de risico's van soorten die weinig of nog niet zijn aangeplant in Nederland maar wel te boek staan als geschikt voor voedselbossen, 3) de risico's van paddenstoelen die worden geteeld in voedselbossen, 4) de risico's van eventuele meelifters bij de import van voedselbossoorten vanuit landen buiten de EU, 5) welke hybriden kunnen ontstaan door soorten van hetzelfde geslacht maar afkomstig uit verschillende gebieden in elkaars nabijheid te planten en hoe invasief zijn deze hybriden, 6), het vermogen van nieuwe cultivars om zich in de natuur te vestigen en te handhaven, 7) de kans op vestiging van invasieve soorten buiten het voedselbos wanneer dit onzorgvuldig of niet meer wordt beheerd, 8) de gevolgen van uitheemse voedselbossoorten voor ecosysteemdiensten en overige effecten, 9) inzicht in de daadwerkelijk geconsumeerde plantendelen en/of daaruit bereide producten van voedselbossoorten die giftig en/of allergeen zijn, en 10) een overzicht van alle positieve en negatieve milieugevolgen en maatschappelijke effecten van voedselbosbouw in vergelijking met andere vormen van landbouw.

Vanwege het grote aantal aangeplante soorten (593) in voedselbossen en de beperkte tijd en middelen voor het voorliggende onderzoek zijn de habitat- en klimaatmatch van uitheemse voedselbossoorten in de Nederlandse context niet beoordeeld en de risico's van deze soorten niet bij verschillende klimaatscenario's geanalyseerd. Alleen voor de vaak aangeplante voedselbossoorten is aanvullend literatuuronderzoek uitgevoerd naar hun risico's voor natuur en volksgezondheid. Voor de weinig aangeplante soorten is gebruik gemaakt van waarschuwingslijsten en al beschikbare risicobeoordelingen van plantensoorten bij de NVWA, EU en Radboud Universiteit. In het uitgebreide literatuuronderzoek ook (potentiële) risico's van voedselbossoorten naar voren

zijn gekomen die niet in de beschikbare lijsten staan vermeld. Daarom wordt aanbevolen om voor de beoordeling van weinig en nog niet aangeplante soorten ook een uitgebreid literatuuronderzoek naar hun risico's voor natuur, volksgezondheid en overige effecten te verrichten. Dit literatuuronderzoek kan eventueel worden uitgevoerd met een nadruk op soorten uit klimatologisch vergelijkbare gebieden. Voor relatief veel soorten is immers nog onbekend of ze zich in Nederland kunnen verspreiden en in het wild kunnen handhaven of invasief zijn. In een aantal voedselbossen worden ook paddenstoelen geteeld. De eventuele risico's van (uitheemse) paddenstoelsoorten zijn in dit onderzoek niet geanalyseerd.

In het voorliggende onderzoek zijn de eventuele meelifters bij de import van voedselbossoorten buiten beschouwing gebleven. In de enquête is echter naar voren gekomen dat een deel van het plant- en pootgoed waarschijnlijk rechtstreeks wordt geïmporteerd vanuit andere landen (Enquêtevraag 3c, Tabel 3.3). Waarschijnlijk vindt ook import van plantenmateriaal plaats vanuit landen buiten de EU. Via internet zijn veel plantensoorten te bestellen, ook uit andere continenten. Import van plantenmateriaal, poot- en zaaigoed kan gepaard gaan met de introductie van uitheemse meelifters die invasief zijn voor Nederland (Pieters et al. 2018). Dit risico neemt in de toekomst waarschijnlijk wel af omdat tussen voedselbosbeheerders in Nederland veel uitwisseling van plant- en pootgoed plaatsvindt.

In voedselbossen worden geregeld soorten uit hetzelfde geslacht in elkaars nabijheid aangeplant die in de natuur niet dicht bij elkaar voorkomen. Hierdoor ontstaan mogelijkheden voor de vorming van nieuwe hybriden. Gebleken is dat sommige hybriden invasiever zijn dan de oudersoorten, onder andere *Fallopia xbohemica* (= *Reynoutria xbohemica*), *Aronia xprunifolia*, *Vaccinium atlanticum*. Kruisingen die mogelijk in voedselbossen kunnen ontstaan zijn bijvoorbeeld *Akebia x pentaphylla* (*A. quinata* x *A. trifoliata*) en kruisingen tussen de verschillende *Elaeagnus*-soorten. Welke hybriden kunnen ontstaan en hoe invasief deze zijn is grotendeels onbekend.

Onbekend is wat de gevolgen zijn voor de verspreiding van invasieve soorten wanneer een voedselbos onzorgvuldig of niet meer wordt beheerd. Bij verwaarlozing van voedselbossen kan dit risico op verspreiding en vestiging buiten het voedselbos toenemen. Als bij voorbeeld bessen niet meer worden geoogst, maar door vogels worden gegeten, zal de kans op zaadverspreiding door vogels toenemen.

Voor relatief veel uitheemse plantensoorten ontbreekt kwantitatieve informatie over effecten op ecosysteemdiensten, infrastructuur, veiligheid en economie of zijn daarvoor nog geen risicoscores beschikbaar. Methodiekontwikkeling en verzamelen van data voor het kwantificeren van dergelijke effecten is wenselijk. In voedselbossen worden ook talrijke cultivars aangeplant. Onbekend is of deze cultivars zich verspreiden en in het wild kunnen handhaven.

De risico's van inheemse en uitheemse plantensoorten voor de volksgezondheid zijn altijd contextafhankelijk (Paragraaf 4.6). Tevens wordt opgemerkt dat consumptie van diverse voedselbossoorten ook positieve effecten op de gezondheid kan hebben. De geconsumeerde plantendelen en/of daaruit bereide producten hoeven bijvoorbeeld niet te matchen met de plantendelen die giftig en/of allergeen zijn. Voor de meeste aangeplante soorten is helaas niet bekend in welke mate door welke consumentengroepen welke plantendelen al dan niet bewerkt worden geconsumeerd. Met het oog op de risico's voor de volksgezondheid is het daarom zinvol om nader te onderzoeken welke plantendelen in welke hoeveelheden, al dan niet bewerkt worden

geconsumeerd door specifieke risicogroepen zoals zwangere vrouwen, personen met specifieke gevoeligheid of ziektes en/of jonge kinderen.

Dit onderzoek geeft vooral inzicht in de mogelijke risico's van de introductie van uitheemse soorten door voedselbosbouw voor biodiversiteit en ecosystemen. Tevens is geanalyseerd welke inheemse en uitheemse plantensoorten risicovol zijn voor de volksgezondheid. Voor de goede orde wordt vermeld dat voedselbossen in vergelijking met andere vormen van landbouw positieve effecten kunnen hebben voor biodiversiteit, ecosystemen en samenleving. Torralba et al. (2016) noemen bijvoorbeeld positieve effecten op biodiversiteit en ecosysteemdiensten, na vergelijking van *agroforestry* met andere landbouwwormen. Het voedselbos Ketelbroek nabij Groesbeek biedt in vergelijking met het nabijgelegen natuurgebied De Bruuk relatief veel ruimte voor inheemse diergroepen zoals vogels, nachtvlinders en loopkevers (Breidenbach et al. 2017). Voor het bepalen van de toegevoegde waarde van voedselbosbouw in Nederland is een integrale vergelijking van alle positieve en negatieve milieugevolgen en maatschappelijke effecten van voedselbosbouw met die van andere vormen van landbouw vereist.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Ontwikkeling voedselbossen in Nederland

- De populariteit van en belangstelling voor voedselbossen in Nederland zijn groot. Zowel het aantal als areaal voedselbossen neemt snel toe, maar het tempo van deze toename verschilt sterk per provincie. De meeste voedselbossen lijken vooralsnog gerealiseerd in de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Zuid-Holland.
- Uit de enquêtegegevens blijkt dat in de periode 2010-2018 tenminste 26 percelen (totale oppervlakte van 48 ha) voedselbossen zijn gerealiseerd die voldoen aan de criteria ($>0,5$ ha en drie of meer vegetatielagen). De gemiddelde oppervlakte is 1,85 ha (standaardafwijking: 0,65 ha). De verwachting is dat het aantal en areaal voedselbossen de komende jaren nog sterk blijft stijgen vanwege diverse stimuleringsregelingen van de overheid.
- Belangrijke motieven voor de ontwikkeling van een voedselbos zijn: 1) persoonlijke ontwikkeling en/of welzijn, 2) maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel, en 3) de gevoelde noodzaak voor een transitie van gangbare naar duurzame landbouw.
- Veel initiatiefnemers van voedselbossen werken samen met vrijwilligers, diverse afnemers van producten en een breed scala van maatschappelijke organisaties en overheden (zoals provincie, gemeente en waterschap). De voedselbosketen heeft daardoor talrijke aangrijpingspunten om het maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen verder vorm te geven.

Plantensoorten in voedselbossen

- Op basis van 14 aangeleverde assortimentslijsten is een gestandaardiseerde lijst samengesteld met 593 plantensoorten die zijn aangeplant in voedselbossen. De soortenaccumulatiecurves voor de assortimentslijsten indiceren dat deze steekproef een representatief beeld verschaft van de plantensoorten die worden aangeplant.
- De lijst van 593 plantensoorten bevat 481 weinig aangeplante soorten (maximaal drie keer gemeld) en 112 vaak aangeplante soorten (meer dan drie keer gemeld). In totaal 481 plantensoorten zijn uitheems en 112 inheems. Naar verhouding komt een hoger percentage van de inheemse soorten vaak voor in voedselbossen dan van de uitheemse soorten (39,3% versus 14,1%).
- De uitheemse soorten zijn vooral afkomstig uit Azië, Noord-Amerika en andere delen van Europa.
- Het plant- en pootgoed voor voedselbossen wordt vooral aangekocht via kwekerijen, groothandels en (hun) webwinkels in Nederland, dan wel geruild met of verkregen via andere voedselbosbouwers. Enkele respondenten geven aan dat zij zelf ook plant- en pootgoed meebrengen vanuit het buitenland of betrekken van een buitenlands bedrijf.

Beoordeling (uitheemse) soorten door initiatiefnemers of andere betrokkenen

- De belangrijkste selectiecriteria voor voedselbossoorten door initiatiefnemers zijn bijdragen aan herstel biodiversiteit, bodemkwaliteit en bodemfuncties, winterhardheid en goede smaak en/of hoge voedingswaarde.
- Bij de keuze van plantensoorten voor de aanplant in voedselbossen vindt slechts in een klein aantal gevallen vooraf toetsing plaats op de risico's voor natuur en volksgezondheid. Eventuele verspreiding of woekering van aangeplante soorten worden over het algemeen wel nauwlettend gevolgd.

Risico's van uitheemse soorten voor de biodiversiteit en ecosystemen

- Eén of meerdere waarschuwingslijsten of risicobeoordelingen indiceren voor 96 van de 413 weinig aangeplante uitheemse soorten en 28 van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten dat (potentiële) risico's voor biodiversiteit bestaan wanneer deze soorten zich in natuurgebieden vestigen. Voor slechts een klein aantal soorten is kwantitatieve informatie beschikbaar over de hoogte van de risico's en de risicoclassificaties hebben meestal een hoge mate van onzekerheid. Het aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten toont dat Klimaugurk (*Akebia quinata*), Erwttenboompje (*Caragana arborescens*), Aardpeer (*Helianthus tuberosus*), Azijnboom (*Rhus typhina*), Robinia (*Robinia pseudoacacia*) en Rimpelroos (*Rosa rugosa*) een hoog risico voor de biodiversiteit vormen. Alle risicoclassificaties hebben een hoge onzekerheid.
- Eén of meerdere waarschuwingslijsten of risicobeoordelingen indiceren voor 78 van de 413 weinig aangeplante uitheemse soorten en 43 van de 68 vaak aangeplante uitheemse soorten dat (potentiële) risico's voor het functioneren van ecosystemen bestaan wanneer deze soorten zich in natuurgebieden vestigen. Voor slechts een klein aantal soorten is kwantitatieve informatie beschikbaar over de hoogte van de risico's en de risicoclassificaties hebben meestal een hoge mate onzekerheid. Het aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten toont dat Schermolijfwilg (*Elaeagnus umbellata*), Aardpeer (*Helianthus tuberosus*), Anna Paulowna boom (*Paulownia tomentosa*), Azijnboom (*Rhus typhina*), Robinia (*Robinia pseudoacacia*) en Rimpelroos (*Rosa rugosa*) een hoog risico voor het functioneren van ecosystemen vormen. Deze risicoclassificaties hebben een lage onzekerheid.
- Voor 8 van 481 uitheemse voedselbossoorten zijn op basis van beschikbare waarschuwingslijsten en risicobeoordelingen aanwijzingen voor potentiële negatieve effecten voor ecosysteemdiensten wanneer deze plantensoorten zich in de natuur vestigen. Kwantitatieve informatie over de hoogte van deze risico's toont dat 1 soort laag scoort en 7 soorten een matig risico hebben.
- Volgens de respondenten is nauwelijks sprake van verspreiding van voedselbossoorten buiten hun percelen. Genoemde soorten die zich mogelijk vestigen in de omgeving van percelen zijn Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*), Japanse wijnbes (*Rubus phoenicolasius*) en Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*). Voor 19 soorten is aangegeven dat deze planten zich wel snel (vegetatief) vermeerderen en/of gaan woekeren in voedselbossen. Een aantal woekerende soorten was waarschijnlijk al aanwezig op de locatie voordat het voedselbos werd aangelegd. Tenminste negen uitheemse soorten worden met diverse maatregelen beheerd. De kans op verspreiding naar de omgeving is mogelijk onderschat omdat veel voedselbossen nog vrij jong zijn.

Risico's van in- en uitheemse soorten voor de volksgezondheid

- In totaal 255 (43,0%) van de 593 voedselbossoorten bevat giftige en/of allergene stoffen. Consumptie of aanraking van specifieke plantendelen of –stoffen van deze soorten kan ongewenste gevolgen hebben voor de gezondheid van mensen. Het percentage soorten met giftige en/of allergene stoffen is hoger voor inheemse planten (55,9% van de weinig aangeplante soorten en 68,2% van de vaak aangeplante soorten) dan voor uitheemse planten (36,1% van de weinig aangeplante soorten en 55,9% van de vaak aangeplante soorten). Voor veel soorten is echter geen risicoscore bekend. Drie soorten scoren een hoog risico voor de volksgezondheid, namelijk Hulst (*Ilex aquifolium*), Wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) en Gewone vlier (*Sambucus nigra*). Dit zijn inheemse soorten.
- De risico's van planten voor volksgezondheid verschillen sterk per soort en zijn uiteraard altijd contextafhankelijk. Dit wil zeggen dat negatieve effecten pas optreden bij teelt onder specifieke milieumstandigheden, bepaalde bereidingswijzen, hoge mate van blootstelling en/of consumptie van (on)behandelde plantendelen of door bepaalde risicogroepen (bijvoorbeeld zwangere vrouwen of jonge kinderen). De geconsumeerde of gebruikte producten zijn meestal afkomstig plantendelen of -stoffen die niet of minder giftig dan wel allergeen zijn. De resultaten moeten daarom altijd met de nodige voorzichtigheid en in de juiste context worden gehanteerd.

Overige ongewenste effecten

- Eén of meerdere waarschuwingslijsten of risicobeoordelingen indiceren voor 73 van de 481 weinig aangeplante voedselbossoorten en voor 26 van de 112 vaak aangeplante voedselbossoorten dat (potentiële) risico's op overige ongewenste effecten bestaan, zoals gevolgen voor infrastructuur of veiligheid. Nader onderzoek naar overige milieugevolgen van voedselbosplanten is wenselijk omdat de effecten van enkele soorten in de Nederlandse context niet waarschijnlijk of juist onderschat zijn. Hierbij is in ieder geval aandacht vereist voor mogelijke effecten van bamboe soorten (*Phyllostachys* spp.).
- Voor 102 (21,2%) en 35 (31,3%) van de respectievelijk 481 en 112 uitheemse en inheemse voedselbossoorten geldt in de gehele EU vanwege fytosanitaire risico's vanaf 14 december 2019 een importverbod wanneer deze planten afkomstig zijn uit niet-EU-landen. Het is niet uit te sluiten dat een aantal van deze plantensoorten ook vanuit niet-EU-landen wordt geïmporteerd door voedselbosbouwers, kwekers of plantenhandelaren in Nederland.

Aangrijpingspunten voor risicobeheersing

- De voedselbosketen biedt diverse aangrijpingspunten om ongewenste gevolgen van risicovolle soorten te beperken, namelijk 1) aanpak van Unielijstsoorten die aanwezig zijn, 2) monitoring van verspreiding en zo nodig aanpak van overige (potentieel) invasieve exoten die al zijn aangeplant, 3) risicobeoordeling vooraf bij introductie van nieuwe voedselbossoorten, 4) voorwaarden aan aanplantlijsten stellen bij subsidiëring en hier toezicht op houden, 5) zelfregulering door certificering of gedragscodes en daarbij ook criteria opnemen voor introductiepreventie van risicovolle soorten, en 5) risicocommunicatie over (potentieel) invasieve soorten en risicovolle soorten voor de volksgezondheid.
- Relatief veel uitheemse voedselbossoorten worden ook via diverse andere introductieroutes geïntroduceerd en verspreid in Nederland (bijvoorbeeld via de sierteeltketen). Een aanpak van

risicovolle exoten zal daarom alleen succesvol zijn wanneer alle introductie- en verspreidingsroutes (inclusief al in het wild gevestigde populaties) worden aangepakt.

Kennishiaten

- De volgende kennishiaten zijn gesignaleerd: 1) de habitat- en klimaatmatch van uitheemse voedselbossoorten in de Nederlandse context en risico's van deze soorten bij verschillende klimaatscenario's, 2) de risico's van plantensoorten die weinig of nog niet zijn aangeplant in Nederland maar wel te boek staan als geschikt voor voedselbossen; 3) de risico's van paddenstoelen die worden geteeld, 4) de risico's van eventuele meelifters bij de import van voedselbossoorten vanuit landen buiten de EU, 5) welke hybriden kunnen ontstaan door soorten van hetzelfde geslacht maar afkomstig uit verschillende gebieden in elkaars nabijheid te en hoe invasief zijn deze hybriden, 6), het vermogen van nieuwe cultivars om zich in de natuur te vestigen en te handhaven, 7) de kans op vestiging van invasieve soorten buiten het voedselbos wanneer dit onzorgvuldig of niet meer wordt beheerd, 8) de effecten van uitheemse voedselbossoorten voor ecosysteemdiensten en overige milieugevolgen, 9) inzicht in de daadwerkelijk geconsumeerde plantendelen en/of daaruit bereide producten van voedselbossoorten die giftig en/of allergeen zijn, en 10) een overzicht van alle positieve en negatieve milieugevolgen en maatschappelijke effecten van voedselbosbouw in vergelijking met andere vormen van landbouw.

5.2 Aanbevelingen voor beheer

- Initiatiefnemers en eigenaren van voedselbossen dienen zelf verantwoordelijkheid te nemen om hun assortiment plantensoorten vooraf te (laten) beoordelen op risico's voor natuur en volksgezondheid en op basis daarvan invasieve exoten en risicovolle soorten voor de volksgezondheid niet aan te planten dan wel te verwijderen uit hun percelen.
- Het importeren, verspreiden, aanplanten en verkopen van invasieve exoten van EU-belang (Unielijstsoorten) is wettelijk verboden. Eigenaren van voedselbossen dienen zelf initiatief te nemen om Unielijstsoorten te elimineren dan wel te beheersen en verspreiding te voorkomen indien dergelijke invasieve soorten aanwezig zijn op hun terreinen.
- Afnemers en consumenten van producten uit voedselbossen dienen informatie te ontvangen over plantensoorten of -producten die risicovol kunnen zijn voor de volksgezondheid, ook als het risico laag is of alleen bepaalde bevolkingsgroepen of specifieke bereidingswijzen betreft.
- Voor voedselbossen waarin plantensoorten groeien die risicovol zijn voor de volksgezondheid wordt aanbevolen om betreding en zelfplukken door derden te verbieden dan wel alleen toe te staan onder toezicht en nadrukkelijke vermelding van risico's van de betreffende plantensoorten en specifieke plantendelen die giftig en/of allergeen zijn.
- Voedselbosbouwers kunnen zelf een actieve bijdrage leveren aan de vroegtijdige signalering van verspreiding van potentieel invasieve soorten door monitoring van de ontwikkeling van uitheemse soorten in hun percelen.

5.3 Aanbevelingen voor beleid

- Bij verlening van subsidies of inzet van andere beleidsinstrumenten voor de stimulering en aanleg van voedselbossen kunnen overheden en andere betrokkenen voorwaarden stellen om

de introductie en verspreiding van risicovolle soorten voor natuur en/of volksgezondheid te voorkomen.

- De vroegtijdige signalering van invasiviteit van soorten en verspreiding van invasieve exoten dient zich ook te richten op gebieden rondom voedselbossen en hierbij kan ook de kennis en informatie van voedselbosbouwers worden gebruikt.
- Richt de controle en handhaving van de overheid in het kader van EU-verordeningen en nationale regelgeving over risicovolle soorten ook op voedselbossen. Daarmee kan worden voorkomen dat daar introductie, aanplant, verspreiding of verkoop plaatsvindt van Unielijst- en andere risicovolle soorten en soorten die onder fytosanitaire regelgeving vallen.
- Overheden die zijn betrokken bij initiatieven voor de aanleg van voedselbossen moeten een belangrijke rol spelen bij de advisering en voorlichting van voedselbosbouwers over risicovolle plantensoorten.

5.4 Aanbevelingen voor verder onderzoek

- Vanwege het grote aantal plantensoorten en beperkte tijd en middelen voor het voorliggende onderzoek is alleen voor de vaak aangeplante voedselbossoorten een uitgebreid literatuuronderzoek uitgevoerd naar hun risico's voor natuur en volksgezondheid. Daarom wordt aanbevolen om ook voor de minder algemene soorten nog een uitgebreid literatuuronderzoek naar hun risico's voor natuur en volksgezondheid uit te voeren. Tevens is beoordeling nodig van plantensoorten die nog niet zijn aangeplant in Nederland maar wel te boek staan als geschikt voor voedselbossen en voor paddenstoelen die worden geteeld.
- Beoordeel ook de risico's van eventuele meelifters bij de import van voedselbossoorten omdat een deel van het plant- en pootgoed waarschijnlijk ook rechtstreeks wordt geïmporteerd vanuit landen buiten de EU.
- Voor soorten die risicovol zijn voor de volksgezondheid is het zinvol om te onderzoeken of geconsumeerde plantendelen en/of daaruit bereide producten ook overeenkomen met plantendelen die giftig en/of allergeen zijn.
- Dit onderzoek geeft alleen inzicht in de mogelijke risico's van de introductie van invasieve soorten door voedselbosbouw in Nederland. Voor het bepalen van de toegevoegde waarde van voedselbosbouw wordt aanbevolen om alle positieve en negatieve milieugevolgen (inclusief maatschappelijke effecten) van voedselbosbouw integraal te beoordelen en te vergelijken met de effecten van andere vormen van landbouw.

6. Dankwoord

De auteurs bedanken de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (inkoopnummer 60024252 d.d. 25 juli 2018) voor de financiering van dit onderzoekproject en ir. Jenneke Leferink (Team Invasieve Exoten, Bureau Risicobeoordeling & onderzoek, NVWA) voor de prettige samenwerking en waardevolle suggesties tijdens de uitvoering van dit onderzoek. Dr. Riyan van den Born (Radboud Universiteit, Institute for Science in Society) leverde waardevolle feedback op de concept-enquête. Greet Goverde en Ab Verheul participeerden in de testfase van de enquête en gaven diverse verbeter suggesties. Alle betrokken voedselbosbeheerders worden bedankt voor het invullen van de enquête en toesturen van aanplantlijsten. Wouter van Eck gaf ons een leerzame rondleiding in het voedselbos Ketelbroek (Groesbeek), voorzag ons van zijn aanplantlijst en reflecteerde constructief op onze vragen over de inrichting en het beheer van voedselbossen en de risico's van invasieve soorten. Rascha Wisse deelde haar visie en gaf een rondleiding in Ecodorp Bergen. Jiri van der Drift van het Groen Ontwikkelfonds Brabant gaf informatie over het provinciale beleid en recente ontwikkelingen van voedselbossen in de provincie Noord-Brabant. Henk Siebel (Natuurmonumenten) voorzag ons van relevante informatie over de Zwarte appelbes en Trosbosbes.

7. Referenties

- Abramova, L.M., 2012. Expansion of invasive alien plant species in the Republic of Bashkortostan, the Southern Urals: Analysis of causes and ecological consequences. *Russian Journal of Ecology* 43/ 5: 352-357.
- Alsop, J.A. & J.F. Karlik, 2016. *Poisonous Plants*. Agriculture & Natural Resources Publication 8560. University of California, Davis.
- Alterias, 2013. Gedragscode invasieve planten in België. Plant anders. Agentschap voor Natuur en Bos, Leefmilieu, Service Public de Wallonie en FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu, Brussel. <http://www.alterias.be>. Laatst bezocht 9 april 2019.
- Belgian Biodiversity Platform, 2009. Guidelines for environmental impact assessment and list classification of non-native organisms in Belgium Version 2.6.
- Belgian Biodiversity Platform, 2018. Invasive Species in Belgium. <http://ias.biodiversity.be/>.
- Beringen, R. & B. Odé, 2018. *Ficus* (Moraceae). In: Genera op de lijst met inperkingsmaatregelen; relevante soorten en eigenschappen. Onderzoeksrapport CGM 2018-02, COGEM.
- Beringen, R., 2019. *Ribes divaricatum* een Amerikaanse kruisbes. Kijk op Exoten 27: 18-19.
- Boulestreau, Y. & W. van Eck, 2016. Design and performance evaluation of a 1 ha productive food forest model. Department of Farming Systems Ecology, Wageningen University, Wageningen.
- Brand, M. 2010. Aronia: native shrubs with untapped potential. *Arnoldia* 67(3): 14-25.
- Breidenbach, J., E. Dijkgraaf, B. Rooduijn, S.E. Nijpels-Cieremans & A.M. Strijkstra, 2017. Voedselbossen van belang voor biodiversiteit. *De Levende Natuur* 118/3: 90-93.
- Buiter, M., 2017. Over het gebruik van uitheemse soorten in voedselbossen. Stichting Voedselbosbouw Nederland, Lelystad.
- California Poison Control System, 2019. Toxic plants. University of California, School of Pharmacy, San Francisco. <https://calpoison.org/topics/plant>.
- CIRCABC, 2018a. 1 Risk Assessments - IAS Listed." 2018. <https://circabc.europa.eu>.
- CIRCABC, 2018b. 3 Risk Assessments - Check by Scientific Forum. <https://circabc.europa.eu/>.
- Cornille, A., T. Giraud, M.J.M. Smulders, I. Roldán-Ruiz & P. Gladieux, 2014. The domestication and evolutionary ecology of apples. *Trends in Genetics* 30 (2): 57-65.
- Danish Environmental Protection Agency, 2017. Liste over alle ikke hjemmehørende og invasive arter i Danmark (Opdateret D. 21. Februar 2018).
- Denisow-Pietrzyk, M., Ł. Pietrzyk & B. Denisow, 2019. Asteraceae species as potential environmental factors of allergy. *Environmental Science and Pollution Research* 26: 6290-6300.
- Ehlenfeldt, M.K. & N. Vorsa, 2007. Inheritance patterns of parthenocarpic fruit development in highbush blueberry (*Vaccinium corymbosum* L.). *Hortiscience* 42(5): 1127-1130.
- Ehlenfeldt, M.K., 2012. Breeding for parthenocarpic fruit development in blueberry. *International Journal of Fruit Science* 12: 261-268.
- EPPO. 2018. EPPO Lists of invasive alien plants. https://www.eppo.int/INVASIVE_PLANTS/ias_lists.htm.
- Eshuis, H. n.d. Een duurzaam voedselsysteem moet zichzelf kunnen organiseren. Laatst bezocht 24 augustus 2018. <http://toekomstboeren.nl/portretten/food-forestry-netherlands/>.
- European Commission, 2016. Regulation (EU) 2016/2031 of the European Parliament of the Council of 26 October 2016 on protective measures against pests of plants, amending Regulations (EU) No 228/2013, (EU) No 652/2014 and (EU) No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 69/464/EEC, 74/647/EEC, 93/85/EEC, 98/57/EC, 2000/29/EC, 2006/91/EC and 2007/33/EC.
- European Commission, 2018. Commission implementation Regulation (EU) 2018/2018 of 18 December 2018 laying down specific rules concerning the procedure to be followed in order to carry out the risk assessment of high risk plants, plant products and other objects within the meaning of Article 42(1) of Regulation (EU) 2016/2031 of the European Parliament and

- of the Council. Official Journal of the European Union L323: 7-9.
- Europese Commissie, 2014. Verordening (EU) Nr. 1143/2014 Van het Europees Parlement en de Raad van 22 Oktober 2014. Publicatieblad van de Europese Unie. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1143&from=EN>.
- Filmer, A.K., 2012. Safe and poisonous garden plants. California Poison Control System. University of California, Davis.
- Floraweb, 2019. *Vaccinium atlanticum* E. P. Bicknell - Strauch-Heidelbeere. Bundesamt für Naturschutz, Bonn. <http://floraweb.de/webkarten/karte.html?taxnr=29633>
- GB Non-native species secretariat, 2018. Risk assessment. Animal and Plant Health Agency, Sand Hutton. <http://www.nonnativespecies.org/index.cfm?pageid=143>.
- GISD, 2018. 100 of the world's worst invasive alien species. http://www.iucngisd.org/gisd/-100_worst.php.
- GRIN, 2019. GRIN Taxonomy. US National Plant Germplasm System and Global Biodiversity Information Facility, Copenhagen. <https://www.gbif.org/dataset/66dd0960-2d7d-46ee-a491-87b9adcfe7b1#>
- Groen Ontwikkelfonds Brabant, 2018. Grootste productievoedselbos van Nederland in Schijndel. <https://www.groenontwikkelfondsbrabant.nl/grootste-productievoedselbos-van-nederland-in-schijndel>.
- Hoffman, M.H.A., 2016. List of names of woody plants: naamlijst van houtige gewassen. Naktuinbouw, Roelofarendsveen.
- Hop, M.E.C.M., 2015. Aronia – Appelbes, deel 3. Dendroflora 51: 24-33.
- Huigen, P. & R. Vogel, 2017. Topografische inventarisatieatlas voor flora en fauna van Nederland. Vogelbescherming, Zeist.
- Horvath, A., E. Balsemin, J.-C. Barbot, H. Christmann, G. Manzano, P. Reynet, F. Laigret & S. Mariette. 2011. Phenotypic variability and genetic structure in plum (*Prunus domestica* L.), Cherry plum (*P. cerasifera* Ehrh.) and Sloe (*P. spinosa* L.). Scientia Horticulturae 129 (2): 283-93.
- Invasive Species Specialist Group, 2018. Global Invasive Species Database. <http://www.iucngisd.org/gisd/>.
- Kolkman, D., 1998. Gezond en duurzaam bouwen KAN. Gezondheidskundige aspecten voor de inrichting van een woonwijk. GGD regio Arnhem - Dienst Brandweer en Volksgezondheid, Arnhem.
- Lanham, P. & R.M. Brennan, 1998. Characterization of the genetic resources of redcurrent (*Ribes rubrum*: Subg. *ribesia*) using anchored microsatellite markers. Theoretical and Applied Genetics 96 (6): 917-21.
- Leonard, P.J., M.H. Brand, B.A. Connolly & S.G. Obae, 2013. Investigation of the origin of *Aronia mitschurinii* using amplified fragment length polymorphism analysis. Hortiscience 48 (5): 520-524.
- Limareva, A., 2015. Basis handboek aanleg en beheer van voedselbossen. Leeuwarden.
- Marino, C., 2001. Phytodermatitis: reactions in the skin caused by plants. Safety & Health Assessment & Research for Prevention Report 63-8-2001. Washington State Department of Labor and Industries, Olympia.
- Matthews, J., R. Beringen, R.C.M. Creemers, H. Hollander, N. van Kessel, H.H. van Kleef, S. van de Koppel, A.J.J. Lemaire, B. Odé, L.N.H. Verbrugge, A.J. Hendriks, A.M. Schipper, G. van der Velde & R.S.E.W. Leuven, 2017. A new approach to horizon-scanning: identifying potentially invasive alien species and their introduction pathways. Management of Biological Invasions 8 (1): 37-52.
- Meier, E. 2019. The wood database: wood allergies and toxicity. www.wood-database.com.
- Meijden, R. van der, 2005. Heukels' flora van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- Nair, P.K.R., 1985. Classification of agroforestry systems. Agroforestry Systems 3: 97-128.
- NDFF, 2018. NDFF Verspreidingsatlas. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen. <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.

- Nentwig, W., S. Bacher, S. Kumschick, P. Pyšek, & M. Vilà, 2018. More than '100 worst' alien species in Europe. *Biological Invasions* 20 (6): 1611–1621.
- Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz, 2014. Verstärktes Vorgehen der Naturschutzbehörde gegen die nordamerikanische Kulturheidelbeere. NLWKN, Hannover.
https://www.nlwkn.niedersachsen.de/naturschutz/foerderprogramme/life/-hannoversche_moorgeest/aktuelles/verstaerktes-vorgehen-der-naturschutzbehoerde-gegen-die-nordamerikanische-kulturheidelbeere-126107.html. Laatst bezocht 5 april 2019.
- NOBANIS, 2019. *Aronia x prunifolia* (Rosaceae, Angiosperms). European Network on Invasive Alien Species (NOBANIS), Iceland. <https://www.nobanis.org/>, Laatst bezocht 9 april 2019.
- NOS, 2018. Het Voedselbos: landbouw met meer winst, maar zonder gif en kunstmest.
<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2254670-het-voedselbos-landbouw-met-meer-winst-maar-zonder-gif-en-kunstmest.html>.
- NSR, 2018. Exotenpaspoort. <https://www.nederlandsesoorten.nl/content/exotenpaspoort>.
- NVBT, 2019a. Zoek een plant. Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT), Utrecht.
<https://www.botanischetuinen.nl/planten/>
- NVBT, 2019b. Japanse gember (*Zingiber mioga*). Frisse bloemknoppen. Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT), Utrecht.
<https://www.botanischetuinen.nl/planten/plant/15736/zingiber-mioga/>
- NVWA, 2018a. Risicobeoordelingen & reactieperiode. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Utrecht. <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/risicobeoordelingen--reactieperiode-invasieve-exoten>.
- NVWA, 2018b. Vakmelding plantenziekten en plagen.
https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-wetgeving-vanaf-14-december-2019/nieuws/2018/12/19/nvwa-wijst-belanghebbenden-op-nieuw-eu-importverbod-hoog-risico-planten?utm_source=e-mailnieuwsbrief&utm_medium=email&utm_campaign=NVWA+-vakmelding+plantenzi.
- Oksanen, J., F.G. Blanchet, M. Friendly, R. Kindt, P. Legendre, D. Mcglinn, P.R. Minchin, et al., 2019. Package Vegan.
- Oostwoud, M., 2019. Voedselbos. Inspiratie voor ontwerp en beheer. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Pagad, S. 2016. Bamboos and invasiveness. INBAR Working Paper 77. IUCN Invasive Species Specialist Group and International Network for Bamboo and Rattan, Peking.
<https://resource.inbar.int/-upload/file/1493088106.pdf>.
- Permacultuur Nederland, 2018. Nederlandse eetbare planten en paddenstoelen database.
<https://www.permacultuurnederland.org/planten.php>.
- PFAF, 2019. Database Plants for a Future (PFAF). Plants for a Future, Dawlish. <https://pfaf.org/>
- Pieters, B., J.H.T. Hoppenreijns, R. Beringen, L.B. Sparrius, J.L.C.H. van Valkenburg, G. van der Velde & R.S.E.W. Leuven. 2018. Risico's van de sierteeltketen als introductieroute voor invasieve exoten. . Rapporten Dierecologie en Fysiologie 2018-3. Radboud Universiteit, Floron en Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Nijmegen. 100 p.
- Pieters, B., K.R. Koopman, P. Lorenzo, and R.S.E.W. Leuven. 2019. Assessing the impact of invasive alien species on ecosystem services. Radboud University, Nijmegen.
- Platform Aarde Boer Consument, 2018. Overzicht van inspanningen voor de voedseltransitie, per provincie. <https://www.aardeboerconsument.nl/artikelen/agro-ecologie>.
- R Core team, 2017. R: A language and environment for statistical computing. Vienna, Austria.
<https://www.r-project.org/>.
- Rotermundt, C. 1978, Verslag Naardermeertocht 25 mei 1978. De Korhaan 12(3): 87.
- Rumlerová, Z., M. Vilà, J. Pergl, W. Nentwig & P. Pyšek. 2016. Scoring environmental and socioeconomic impacts of alien plants invasive in Europe. *Biological Invasions* 18: 3697-3711.
- RVO, 2017. Green deal voedselbossen. <http://www.greendeals.nl/wp-content/uploads/2017/11/-GD219-dealtekst-Voedselbossen.pdf>.

- Schepker, H. & I. Kowarik, 1998. Invasive North American blueberry hybrids (*Vaccinium corymbosum* x *angustifolium*) in northern Germany. In: Starfinger, U. Edwards, K., Kowarik, I. & Williamson, M. (Eds.): Plant invasions: Ecological Mechanisms and Human Responses. Backhuys Publishers, Leiden. pp. 253-351.
- Siebel, H. 2019. Effecten van de trosbosbes in natuurgebieden van Natuurmonumenten. Persoonlijke mededeling 18 maart 2019.
- Silva, G. J., T.M. Souza, R.L. Barbieri & A. Costa de Oliveira, 2014. Origin, domestication, and dispersing of pear (*Pyrus* spp.). *Advances in Agriculture* ID 541097, 8 p.
<https://doi.org/10.1155/2014/541097>.
- Starfinger, U. & I. Kowarik, 2003. *Vaccinium angustifolium* x *V. corymbosum*, KulturHeidelbeere. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
<http://www.neobiota.de/12620.html>
- Stichting Van Akker naar Bos, 2018. Voedselbossenkaart van Nederland en België.
<https://akkernaarbos.nl/voedselbossenkaart/>.
- Stichting Voedselbosbouw Nederland, 2017. Voedselbos, definitie en randvoorwaarden.
- Tamis, W.L.M., & M. van 't Zelfde. 2003. Kilometerhokfrequentieklassen, een nieuwe zeldzaamheidsschaal voor de Nederlandse flora. *Gorteria: Tijdschrift voor onderzoek aan de wilde flora* 29 (3): 57–83. <http://repository.naturalis.nl/document/568607>.
- Thomson, N. , 2007. Poisonous and invasive plants in Australia: enabling consumers to buy safe plants. WWF-Australia, Sydney.
- Tickner, J.A. & C. Raffensperger, 1998. The precautionary principle: a framework for sustainable business decision-making. *Corporate Environmental Strategy* 5 (4): 75-82.
- Torralba, M., N. Fagerholm, P.J. Burgess, G. Moreno & T. Plieninger, 2016. Do European agroforestry systems enhance biodiversity and ecosystem services ? A meta-analysis. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 230: 150-61.
- TPL, 2019. The Plant List (TPL) was a working list of all known plant species. Royal Botanic Gardens, Kew. <http://www.theplantlist.org/>
- Van der Drift, J., 2018. Gespreksverslag voedselbosbouw in Noord-Brabant. Intern Rapport. Radboud Universiteit, Nijmegen.
- Van Dinther, M., 2018. Voedsel verbouwen in het bos. *Volkskrant*, 28 november 2018.
- Van Dinther, M., 2019. Leuk, zo'n voedselbos, maar valt er ook een boterham mee te verdienen? *Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2019/plantenvoorlater/>.
- Van Duinen, G.J., 2018. Verslag Trosbosbes. Terreinbeheerderssymposium invasieve exoten, Nijkerk.
https://www.vbne.nl/Uploaded_files/Zelf/trosbosbes-verslag-symposium-invasieve-exoten-8-februari-2018.d865eb.pdf
- Van Duinen, G.J., A. Klimkowska, M. Oonk & H. Dielissen, 2013. Trosbosbes: een lekker lastige exoot in hoogveen. *Vakblad Natuur Bos Landschap* 2013/10: 19-23.
- Van Eck, W., 2018. Gespreksverslag bezoek Ketelbroek. Intern Rapport. Radboud Universiteit, Nijmegen.
- Van Teeffelen, W., 2018. Groeien de bomen tot in de hemel voor voedselboswachters?
<https://www.foodlog.nl/artikel/groeien-de-bomen-tot-in-de-hemel-voor-voedselboswachters/>.
- VBNE, 2018. Praktijkadvies. Bestrijding invasieve exotische planten, struiken en bomen. Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren, Driebergen. 7 p. https://www.vbne.nl/Uploaded_files/-Zelf/Activiteiten/praktijkadvies-bestrijding-invasieve-exotische-planten-23-januari-2018.2330b1.pdf. Laatst bezocht 9 april 2019.
- Veerman, D, 2018. Het beloofde land komt tot stand in het voedselbos van Schijndel.
<https://www.foodlog.nl/artikel/het-beloofde-land-komt-tot-stand-in-het-voedselbos-van-schijndel/>.
- Voedselboskwekerij Arborealis, 2018. Catalogus Arborealis. <https://www.voedselbos.eu/catalog/-index.html>.
- Weber, H.E, 1995. Grossulariaceae. In: G. Hegi (Ed.), *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*, Deel IV/2A.

- Blackwell Wissenschafts-Verlag, Berlin. pp. 48-65.
- Wiegers, J., 1984. *Aronia* Medik. in The Netherlands. II. Ecology of *A. x prunifolia* (Marsh) Rehd. in the Dutch Haf district. Acta Botanica Neerlandica 33(3): 307-322.
- Williams, F., R. Eschen, A. Harris, D. Djeddour, C. Pratt, R.S. Shaw, S. Varia, J. Lamontagne-Godwin, S.E. Thomas & S.T. Murphy, 2010. The economic cost of invasive non-native species on Great Britain. Report CAB/001/09. CABI, Wallingford.
- Wisse, R., 2018. Gespreksverslag bezoek Ecodorp Bergen. Intern Rapport. Radboud Universiteit, Nijmegen.
- Wulf, C.L., 2014. Rodung von Kulturheidelbeeren im Bissendorfer Moor und Otternhagener Moor. Kurzbericht: 5 S.

Bijlagen

Bijlage I. Begrippenlijst

Bijlage II. Lijst met afkortingen

Bijlage III. Lijst met potentiële voedselbossoorten

Bijlage IV. Lijst met gemelde voedselbossoorten

Bijlage V. Metadata aanvullend literatuuronderzoek per soort

Bijlage VI. Enquête voor voedselbosbeheerders

Bijlage VII. Uitkomsten enquêtevragen 3a en 4a

Bijlage VIII. Risicoscores

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid

Bijlage I. Begrippenlijst

Begrip	Beschrijving
Aangeplant	In tuinen, parken en/of bossen aangeplante soorten waarbij nog geen verwildering (vegetatieve of generatieve verspreiding buiten de locatie waar zij zijn aangeplant) is vastgesteld.
Adventief	Botanische term voor soorten die toevallig of door menselijk ingrijpen op een plaats terecht zijn gekomen en daar niet inheems zijn. Plant waarvan de diasporen (verspreidingseenheden zoals zaden, bollen of knollen) onopzettelijk door de mens zijn aangevoerd (bijvoorbeeld als verontreiniging in zaadmengsels, in grond) en waarvan de groeiplaatsen niet bestendig zijn.
Archeofyt	Een plant die voor het jaar 1500 bewust of onbedoeld door de mens is ingevoerd en in het wild gevestigd. In het Nederlands Soortenregister worden deze soorten niet als exoot beschouwd (NSR 2018).
Cultivar	Een plant of plantengroep die is geselecteerd op specifieke eigenschappen en waarvan het behoud mogelijk is door teelt of andere vormen van vermeerdering.
Exoot	Uitheimse soort die niet op eigen kracht Nederland kan bereiken, maar bewust of onbedoeld door de mens buiten zijn natuurlijke verspreidingsgebied is geïntroduceerd. In het Nederlands Soortenregister worden soorten die voor 1500 zijn geïntroduceerd (zoals archeofyten) en zich sindsdien in het wild handhaven niet als exoot beschouwd (NSR 2018).
Gevestigde exoot	Uitheimse soort die niet op eigen kracht Nederland kan bereiken, maar bewust of onbedoeld buiten zijn natuurlijke verspreidingsgebied door de mens is geïntroduceerd en zich meer dan 10 jaar zelfstandig kan handhaven (voortplantend). Voor exotische bomen worden minimaal drie generaties en drie locaties aangehouden.
Introductie	Door de mens bedoeld of onbewust invoeren van een uitheimse soort buiten zijn natuurlijk verspreidingsgebied waarbij vervolgens verspreiding in het wild en vestiging kan plaatsvinden.
Invasieve soort	Soort die significante gevolgen kan veroorzaken voor biodiversiteit, functioneren van ecosystemen, ecosysteemdiensten, volksgezondheid en/of economie.
Kilometerhok	Een topografisch atlashok van 1*1 kilometer. De indeling van Nederland in kilometerhokken is weergegeven in Huigen & Vogel (2017).
Mulchen	Bodembedekking met behulp van mulch, een beschermende laag. Mulch kan zowel organisch als anorganisch zijn. Helpt bijvoorbeeld met regulatie van bodemtemperatuur en het tegengaan van onkruidgroei en verdamping.
Natura 2000	Een Europees netwerk van natuurgebieden die extra bescherming krijgen omdat daarin bijzondere planten en diersoorten voorkomen. Door het Rijk aangewezen doelen van een Natura 2000-gebied worden uitgewerkt in een beheerplan waarin staat wat moet gebeuren om de doelstellingen in het gebied te behalen en wie dat uitvoert.
Neofyt	Term voor een uitheimse plantensoort (exoot) die na het jaar 1500 door de mens is geïntroduceerd buiten zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied (nieuwkomer).
Unielijstsoort	Invasieve exoten die in delen van de EU schade toebrengen (of dat in de toekomst waarschijnlijk zullen gaan doen) aan de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten en in het kader van EU-exotenverordening 1143/2014 op de Unielijst zijn geplaatst. Ze kunnen ook nadelige gevolgen hebben voor de menselijke gezondheid, veiligheid of de economie. Voor deze schadelijke exotische plant- en diersoorten geldt een Europees verbod op bezit, handel,

	kweek, transport en import. Voor lidstaten geldt de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen. Als dit niet kosteneffectief is of niet meer kan, moet de populatie zodanig worden beheerd dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.
Verwilderd	Van verwildering wordt gesproken als niet oorspronkelijk inheemse, in tuinen gekweekte of op akkers geteelde planten zich via vegetatieve of generatieve verspreiding vestigen op min of meer natuurlijke standplaatsen buiten de locatie waar zij zijn aangeplant.
Vestigingsstatus	De vestigingsstatus geeft aan of een uitheemse voedselbossoort zich in Nederland in het wild op één of meerdere locaties heeft gevestigd.
Voedselbossoorten	Plantensoorten die in voedselbossen worden aangeplant (n.b.: deze soorten zijn echter niet beperkt tot voedselbossen).

Bijlage II. Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
EC	Europese Commissie
EPA	Environmental Protection Agency
EPPO	European and Mediterranean Plant Protection Organization
EU	Europese Unie
GB-NNRA	Great Britain Non-Native species Risk Assessment
GGO	Genetisch gemodificeerd organisme
GISS	Generic Impact Scoring System
GOF	Groen Ontwikkelfonds Brabant
GRIN	Germplasm Resources Information Network
ISEIA	Invasive Species Environmental Impact Assessment
ISSG	Invasive Species Specialist Group
NDFF	Nationale Databank Flora en Fauna
NAPRA	Non-native species APplication based Risk Analysis
NSR	Nederlands Soortenregister
NVBT	Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
PFAF	Plants For A Future
TPL	The Plant List

Bijlage III. Lijst met potentiële voedselbossoorten

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
1	+ <i>Crataegomespilus dardarii</i> (<i>Crataegus laevigata</i> + <i>Mespilus germanica</i>)		Meimispel, Asnieresii meidoornmispel
2	+ <i>Pyro-cydonia danieli</i> (<i>Cydonia oblonga</i> + <i>Pyrus communis</i>)		Peerkwee
3	<i>Acca sellowiana</i>		Ananasguave
4	<i>Acer campestre</i>	Spaanse aak	
5	<i>Acer davidii</i>		
6	<i>Acer glabrum</i>		
7	<i>Acer griseum</i>		Papieresdoorn
8	<i>Acer pensylvanicum</i>		Streepjesbastesdoorn
9	<i>Acer rubrum</i>		Rode esdoorn
10	<i>Acer saccharum</i>	Suikeresdoorn	
11	<i>Achillea ageratum</i>		
12	<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad	
13	<i>Acorus gramineus</i>		Zoethoutgras
14	<i>Actinidia</i>		
15	<i>Actinidia arguta</i>		Mini-kiwi, 'Vitikiwi'
16	<i>Actinidia arguta</i> var. <i>purpurea</i>		Kiwibes
17	<i>Actinidia chinensis</i>		Kiwi
18	<i>Actinidia deliciosa</i>	Kiwi	Chinese kruisbes
19	<i>Actinidia kolomikta</i>		Siberische kiwi, Straalstempel
20	<i>Actinidia melanandra</i>		
21	<i>Actinidia polygama</i>		Mata-Tabi kiwi
22	<i>Aegopodium podagraria</i>	Zevenblad	
23	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Witte paardenkastanje	
24	<i>Aesculus parviflora</i>	Kleinbloemige kastanje	
25	<i>Agaricus bisporus</i>	Gekweekte champignon	Champignon
26	<i>Agastache</i>		
27	<i>Agastache foeniculum</i>	Dropplant	
28	<i>Agastache rugosa</i>	Koreaanse munt	Dropplant
29	<i>Agastache scrophulariifolia</i>		Violette reuzendropplant
30	<i>Agrocybe aegerita</i>		Populierenleemhoed
31	<i>Ajuga reptans</i>	Kruipend zenegroen	
32	<i>Akebia quinata</i>	Klimaugurk	Schijnaugurk
33	<i>Akebia trifoliata</i>		Chocoladewingerd
34	<i>Albizia julibrissin</i>		Perzische slaapboom, Zijdeacacia
35	<i>Alcea rosea</i>	Stokroos	
36	<i>Alchemilla mollis</i>	Fraaie vrouwenmantel	Vrouwenmantel
37	<i>Allium ascalonicum</i>		Sjalot
38	<i>Alkanna orientalis</i>		Alkanet
39	<i>Alliaria petiolata</i>	Look-zonder-look	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
40	<i>Allium</i>	Look (G)	
41	<i>Allium ampeloprasum</i>		Oerprei/Wilde ui
42	<i>Allium cepa</i>	Ui	
43	<i>Allium cepa</i> var. <i>viviparum</i>		Boomui
44	<i>Allium chinense</i>		
45	<i>Allium fistulosum</i>		Stengelui, grove bieslook
46	<i>Allium hookeri</i>		
47	<i>Allium ledebourianum</i>		Japanse bieslook, Asatzuki
48	<i>Allium neapolitanum</i>		Bruidsuitje
49	<i>Allium obliquum</i>		Siberische knoflook
50	<i>Allium paradoxum</i>	Armbloemig look	
51	<i>Allium porrum</i>	Prei	
52	<i>Allium ramosum</i>		Chinees bieslook
53	<i>Allium sativum</i>		Knoflook
54	<i>Allium schoenoprasum</i>	Bieslook	
55	<i>Allium senescens</i> subsp. <i>glaucum</i>		Duitse knoflook
56	<i>Allium tricoccum</i>		
57	<i>Allium triquetrum</i>	Driekantig look	
58	<i>Allium tuberosum</i>	Chinees bieslook	Knoflookbieslook
59	<i>Allium ursinum</i>	Daslook	
60	<i>Allium vineale</i>	Kraailook	
61	<i>Alnus cordata</i>	Hartbladige els	Italiaanse els
62	<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els	
63	<i>Alnus incana</i>	Witte els	Grijze els
64	<i>Alnus rubra</i>		Rode els
65	<i>Althaea officinalis</i>	Heemst	
66	<i>Amelanchier</i>	Krentenboompje	
67	<i>Amelanchier alnifolia</i>		Krentenboompje
68	<i>Amelanchier canadensis</i>		
69	<i>Amelanchier laevis</i>		
70	<i>Amelanchier lamarckii</i>	Amerikaans krentenboompje	Krentenboompje
71	<i>Amelanchier ovalis</i>		
72	<i>Amelanchier spicata</i>		
73	<i>Amelanchier x intermedia</i>		
74	<i>Amorpha fruticosa</i>		Valse Indigostruik, Indigobloem
75	<i>Amphicarpaea bracteata</i>		Bospinda, Wilde pinda
76	<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong	Ossetong
77	<i>Anethum graveolens</i>	Dille	
78	<i>Angelica archangelica</i>	Grote engelwortel	
79	<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel	
80	<i>Anredera cordifolia</i>		Peruaanse postelein
81	<i>Anthemis tinctoria</i>	Gele kamille	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
82	<i>Apios americana</i>		Amerikaanse grondnoot, Indianenaardappel
83	<i>Apium graveolens</i> var. <i>dulce</i>		Bleekselderij
84	<i>Apium graveolens</i> var. <i>rapaceum</i>		Knolselderij
85	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Wilde akelei	
86	<i>Aralia cordata</i>		Udo
87	<i>Aralia elata</i>	Duivelswandelstok	
88	<i>Aralia nudicaulis</i>		Wilde sarsaparilla
89	<i>Araucaria araucana</i>	Slangenden	Apenboom
90	<i>Arbutus unedo</i>		Aardbeiboom
91	<i>Arctium lappa</i>	Grote klit	Klismwortel
92	<i>Aristolochia clematitis</i>	Pijpbloem	
93	<i>Armoracia rusticana</i>	Mierikswortel	
94	<i>Arnica montana</i>	Valkruid	
95	<i>Aronia</i>	Appelbes (G)	
96	<i>Aronia arbutifolia</i>		
97	<i>Aronia melanocarpa</i>	Zwarte appelbes	Appelbes
98	<i>Aronia x prunifolia</i>	Appelbes	
99	<i>Artemisia abrotanum</i>		Cola-kruid
100	<i>Artemisia absinthium</i>	Absintalsem	Absinth alsem
101	<i>Artemisia dracunculus</i>	Dragon	
102	<i>Asarum europaeum</i>	Mansoor	
103	<i>Asclepias syriaca</i> *	Zijdeplant	
104	<i>Asclepias tuberosa</i>		Knolzijdeplant
105	<i>Asimina triloba</i>		Pawpaw
106	<i>Asparagus officinalis</i>	Asperge / Liggende asperge	
107	<i>Asphodeline lutea</i>		
108	<i>Atriplex canescens</i>		Zoutmelde
109	<i>Atriplex halimus</i>		Zoutmelde
110	<i>Atriplex hortensis</i>	Tuinmelde	
111	<i>Auricularia auricula-judae</i>	Echt Judasoor	Judasoor
112	<i>Bambusoideae</i> sp.	Bamboe (soort onbekend)	
113	<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid	
114	<i>Berberis</i>	Berberis	
115	<i>Berberis aggregata</i>	Roze berberis	
116	<i>Berberis aquifolium</i>	Mahonie	
117	<i>Berberis aristata</i>		
118	<i>Berberis darwinii</i>		
119	<i>Berberis julianae</i>		
120	<i>Berberis koreana</i>		Zuurbes
121	<i>Berberis lycium</i>		
122	<i>Berberis microphylla</i>		
123	<i>Berberis trigona</i>		

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
124	<i>Berberis vulgaris</i>	Zuurbes	
125	<i>Berberis x bidentata</i>		Zuurbes
126	<i>Berberis x bidentata</i>		
127	<i>Berberis x frikartii</i>		
128	<i>Berberis x georgii</i>		
129	<i>Berberis x stenophylla</i> (B. darwinii x B. empetrifolia)		
130	<i>Bertholletia excelsa</i>		Paranoot
131	<i>Beta vulgaris subsp. maritima</i>	Strandbiet	
132	<i>Beta vulgaris var. cicla</i>		Snijbiet
133	<i>Beta vulgaris var. rubra</i>		Rode biet
134	<i>Betula</i>	Berk (G)	
135	<i>Betula papyrifera</i>		Papierberk
136	<i>Betula pendula</i>	Ruwe berk	
137	<i>Betula pubescens</i>	Zachte berk	
138	<i>Betula utilis</i>		
139	<i>Boletus edulis</i>	Gewoon eekhoorntjesbrood	Eekhoorntjesbrood
140	<i>Bomarea edulis</i>		
141	<i>Borago officinalis</i>	Bernagie	Komkommerkruid
142	<i>Brassica napus</i>	Koolzaad	
143	<i>Brassica napus var. napobrassica</i>		Koolraap
144	<i>Brassica oleracea L. convar. acephala</i> (DC.) Alef. var. gongylodes L.		Koolrabi
145	<i>Brassica oleracea L. convar. acephala</i> (DC.) Alef. var. ramosa		Eeuwige moes, bladkool
146	<i>Brassica oleracea L. convar. acephala</i> (DC.) Alef. var. sabellica L.		Boerenkool
147	<i>Brassica oleracea L. convar. botrytis</i> (L.) Alef. var. botrytis		Bloemkool/Romanesco
148	<i>Brassica oleracea L. convar. botrytis</i> (L.) Alef. var. cymosa Duch.		Broccoli
149	<i>Brassica oleracea L. convar. capitata</i> (L.) Alef. var. alba D.C.		Witte kool
150	<i>Brassica oleracea L. convar. capitata</i> (L.) Alef. var. rubra D.C.		Rode kool
151	<i>Brassica oleracea L. convar. capitata</i> (L.) Alef. var. sabauda D.C.		Savooiekool
152	<i>Brassica oleracea L. convar. oleracea</i> var. gemmifera DC.		Spruitjes
153	<i>Brassica rapa</i>	Raapzaad	Raapstelen
154	<i>Brassica rapa var. chinensis</i>		Paksoi
155	<i>Brassica rapa var. pekinensis</i>		Chinese kool
156	<i>Broussonetia kazinoki</i>		Japanse papierboom
157	<i>Broussonetia papyrifera</i>	Papiermoerbe	Papiermoerbeboom
158	<i>Brunnera macrophylla</i>	Kaukasisch vergeet-mij-nietje	
159	<i>Buddleja davidii</i>	Vlinderstruik	
160	<i>Buddleja lindleyana</i>		Vlinderstruik
161	<i>Bunias orientalis</i>	Grote hardvrucht	Turkse raket

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijstsoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
162	<i>Bunium bulbocastanum</i>	Aardkastanje	
163	<i>Buxus sempervirens</i>	Buxus	
164	<i>Calendula officinalis</i>	Goudsbloem	
165	<i>Calycanthus floridus</i>		Gewone specerijstruik
166	<i>Camassia leichtlinii</i>		
167	<i>Camassia quamash</i>		Prairie lelie
168	<i>Campanula</i>	Klokje (G)	
169	<i>Campanula glomerata</i>	Kluwenklokje	
170	<i>Campanula lactiflora</i>		
171	<i>Campanula latifolia</i>	Breed klokje	
172	<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje	
173	<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje	
174	<i>Campsis</i>		
175	<i>Campsis x tagliabuana</i> (<i>C. radicans</i> x <i>C. grandiflora</i>)		Trumpet creeper 'Madame Rosy'
176	<i>Canna indica</i>		Inca pijlwortel, Indisch bloemriet
177	<i>Capsicum annum</i>	Paprika	
178	<i>Caragana arborescens</i>	Erwtenboompje	Erwtenstruik
179	<i>Caragana jubata</i>		
180	<i>Cardamine concatenata</i>		
181	<i>Cardamine diphylla</i>		
182	<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk	
183	<i>Carum carvi</i>	Karwij	
184	<i>Carya cordiformis</i>		
185	<i>Carya illinoensis</i>		Pecannoot
186	<i>Carya laciniata</i>		Koningsnoot
187	<i>Carya ovata</i>		Hickorienoot, witte bitternoot
188	<i>Carya ovata</i> x <i>Carya illinoensis</i>		Hican (Burton)
189	<i>Carya x dunbarii</i>		Yoder nr1
190	<i>Castanea crenata</i>		Japanse kastanje
191	<i>Castanea mollissima</i>		Chinese kastanje
192	<i>Castanea pumila</i>		
193	<i>Castanea sativa</i>	Tamme kastanje	
194	<i>Castanea sativa</i> x <i>Castanea crenata</i>		Kastanje 'Maraval'/'Marigoule'
195	<i>Castanea x pulchella</i> (<i>C. sativa</i> x <i>C. pumila</i>)		
196	<i>Ceanothus americanus</i>		Amerikaanse sering
197	<i>Ceanothus impressus</i>		Amerikaanse Sering
198	<i>Ceanothus thyrsiflorus</i>		
199	<i>Ceanothus x delilianus</i> (<i>C. americanus</i> x <i>C. coeruleus</i>)		Amerikaanse sering
200	<i>Ceanothus x pallidus</i> (<i>C. ovatus</i> x (<i>C. americanus</i> x <i>C. coeruleus</i>))		Amerikaanse Sering
201	<i>Celtis australis</i>		Europese netelboom

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
202	<i>Celtis occidentalis</i>		Zwepenboom
203	<i>Centranthus ruber</i>	Spoorbloem	Rode spoorbloem
204	<i>Cephalotaxus harringtonii</i>		Knoptaxus
205	<i>Ceratonia siliqua</i>		Johannesbroodboom
206	<i>Cercidiphyllum japonicum</i>		Hartjesboom
207	<i>Cercis canadensis</i>		Canadese judasboom
208	<i>Cercis siliquastrum</i>	Europese judasboom	Judasboom
209	<i>Chaenomeles cathayensis</i>		Chinese kwee
210	<i>Chaenomeles japonica</i>	Japanse sierkwee	Japanse dwergkwee
211	<i>Chaenomeles sinensis</i>		Chinese kwee
212	<i>Chaenomeles speciosa</i>	Chinese sierkwee	
213	<i>Chaenomeles x superba</i>		
214	<i>Chaerophyllum bulbosum</i>	Knolribzaad	Knolkervel
215	<i>Chamaemelum nobile</i>		Roomse kamille
216	<i>Chenopodium bonus-henricus</i>	Brave hendrik	
217	<i>Chenopodium capitatum</i>	Trosaardbeispinazie	Aardbeimelde
218	<i>Choisya ternata</i>		Glansmispel, Mexicaanse oranjebloesem
219	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Verspreidbladig goudveil	
220	<i>Chrysosplenium oppositifolium</i>	Paarbladig goudveil	
221	<i>Cichorium endivia</i>	Andijvie	
222	<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei	
223	<i>Cichorium intybus</i> var. <i>foliosum</i>		Witlof/Groenlof/Roodlof
224	<i>Cistus albidus</i>		Rotsroos of Wit zonneroosje
225	<i>Cistus x pulverulentus</i> (<i>C. albidus</i> x <i>C. crispus</i>)		
226	<i>Citrus trifoliata</i>		Wilde citroen, winterharde citroen
227	<i>Claytonia perfoliata</i>	Winterpostelein	
228	<i>Claytonia sibirica</i>	Roze winterpostelein	
229	<i>Clematis montana</i>		
230	<i>Clematis urophylla</i>		Clematis 'Winter Beauty'
231	<i>Clematis vitalba</i>	Bosrank	
232	<i>Clerodendrum bungei</i>		Kansenboom
233	<i>Clerodendrum trichotomum</i>		Kansenboom of Pindakaasboom
234	<i>Clethra alnifolia</i>	Clethra	
235	<i>Clethra barbinervis</i>		Schijnels
236	<i>Clinopodium menthifolium</i>	Bergsteentijm	
237	<i>Clinopodium nepeta</i>		
238	<i>Colutea persica</i>		
239	<i>Colutea x media</i> (<i>C. arborescens</i> x <i>C. orientalis</i>)		
240	<i>Conopodium majus</i>	Franse aardkastanje	
241	<i>Coprinus comatus</i>	Geschubde inktzwam	Inktzwam
242	<i>Cornus</i>	Kornoelje (G)	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtsnaam)	Andere Nederlandse namen
243	<i>Cornus canadensis</i>		Dwergkornoelje
244	<i>Cornus capitata</i>		
245	<i>Cornus capitata x Cornus kousa</i>		
246	<i>Cornus florida</i>		
247	<i>Cornus kousa</i>		Japanse kornoelje
248	<i>Cornus kousa subsp. chinensis</i>		Chinese kornoelje
249	<i>Cornus mas</i>	Gele kornoelje	
250	<i>Cornus sanguinea</i>	Rode kornoelje	
251	<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar	Hazelnoot
252	<i>Corylus colurna</i>		Boomhazelaar, Bosnoot, Turkse hazelaar
253	<i>Corylus maxima</i>	Lambertsnoot	
254	<i>Corylus sieboldiana</i>		Japanse hazelnoot
255	<i>Corylus x colurnoides (C. colurna x C. avellana)</i>		Hazelboom, Trazel
256	<i>Corynabutilon vitifolium</i>		
257	<i>Cotinus coggygria</i>	Pruikenboom	
258	<i>Cotoneaster franchetii</i>		Dwergmispel
259	<i>Crambe cordifolia</i>		
260	<i>Crambe maritima</i>	Zeekool	
261	<i>Crataegus</i>	Meidoorn (G)	
262	<i>Crataegus arnoldiana</i>		Canadese vruchtmeidoorn
263	<i>Crataegus azarolus</i>		
264	<i>Crataegus baroussana</i>		
265	<i>Crataegus brachyacantha</i>		Meidoorn, zwartvruchtig
266	<i>Crataegus chlorosarca</i>		Mantsjoerije vruchtmeidoorn
267	<i>Crataegus crus-galli</i>	Hanendoorn	Meidoorn
268	<i>Crataegus durobrivensis</i>		
269	<i>Crataegus ellwangeriana</i>		Amerikaanse vruchtmeidoorn
270	<i>Crataegus laevigata</i>	Tweestijlige meidoorn	Meidoorn (tweestijlig)
271	<i>Crataegus mexicana</i>		
272	<i>Crataegus mollis</i>		
273	<i>Crataegus monogyna</i>	Eenstijlige meidoorn	
274	<i>Crataegus opaca</i>		
275	<i>Crataegus orientalis</i>		
276	<i>Crataegus pedicellata</i>		
277	<i>Crataegus pennsylvanica</i>		
278	<i>Crataegus persimilis</i>		Pruimbladige meidoorn
279	<i>Crataegus pinnatifida</i>		Chinese vruchtmeidoorn
280	<i>Crataegus schraderiana</i>		
281	<i>Crataegus succulenta</i>		
282	<i>Crataegus tanacetifolia</i>		
283	<i>Crataegus viridis</i>		

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
284	<i>Crithmum maritimum</i>	Zeevenkel	
285	<i>Crocoshia x crocosmiflora</i>	Montbretia	
286	<i>Crocus sativus</i>		Saffraancrocus
287	<i>Cryptotaenia canadensis</i>		
288	<i>Cryptotaenia canadensis var. japonica</i>		
289	<i>Cucumis melo</i>	Meloen	
290	<i>Cucumis sativus</i>	Komkommer	Augurk
291	<i>Cucurbita maxima</i>	Reuzenkalebas	Pompoen
292	<i>Cucurbita pepo</i>	Sierpompoen	Courgette
293	<i>Cydonia oblonga</i>	Kweeper	Kweeper 'Vranja'
294	<i>Cynara cardunculus</i>	Kardoen	
295	<i>Cynara scolymus</i>		Artisjok
296	<i>Cyperus esculentus</i>	Knolcyperus	
297	<i>Cytisus scoparius</i>	Brem	
298	<i>Daphne mezereum</i>	Rood peperboompje	
299	<i>Darmera peltata</i>	Indianenrabarber	
300	<i>Daucus carota subsp. sativus</i>		Wortel
301	<i>Decaisnea insignis</i>		Tibetaanse augurkenstruik, Augurkenstruik
302	<i>Deutzia scabra</i>	Roze deutzia	
303	<i>Dicksonia</i>		Boomvaren
304	<i>Dioscorea</i>		
305	<i>Dioscorea japonica</i>		Japanse yam
306	<i>Dioscorea polystachya</i>		Chinese yam
307	<i>Diospyros</i>		
308	<i>Diospyros kaki</i>		Kaki, Kakiboom
309	<i>Diospyros lotus</i>		Lotusboom, Kakipruim, Dadelpruim, Godenpeer
310	<i>Diospyros virginiana</i>		Westerse persimoon, Amerikaanse persimoon
311	<i>Diospyros virginiana x Diospyros kaki</i>		Kaki 'Rosseyanka'/'Russian Beauty'/ 'Nikita's Gift'
312	<i>Diplotaxis tenuifolia</i>	Grote zandkool	Wilde rucola
313	<i>Dystaenia takesimana</i>		
314	<i>Echinacea angustifolia</i>		Smalbladige rode zonnehoed
315	<i>Edgeworthia tomentosa</i>		Papierstruik
316	<i>Elaeagnus</i>	Olijfwilg (G)	
317	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	Smalle olijfwilg	Smalbladige olijfwilg
318	<i>Elaeagnus commutata</i>	Zilverwilg	
319	<i>Elaeagnus multiflora</i>	Langstelige olijfwilg	
320	<i>Elaeagnus pungens</i>	Stekelige olijfwilg	
321	<i>Elaeagnus umbellata</i>	Schermolijfwilg	Olijfwilg
322	<i>Elaeagnus x submacrophylla (E. macrophylla x E. pungens)</i>		Zilverbes
323	<i>Eleutherococcus senticosus</i>		Siberische ginseng

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijstsoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtsnaam)	Andere Nederlandse namen
324	<i>Erica tetralix</i>	Gewone dophei	
325	<i>Eriobotrya japonica</i>	Japanse mispel	Japanse wolmispel
326	<i>Eruca vesicaria</i>	Zwaardherik	
327	<i>Erythronium albidum</i>		
328	<i>Erythronium americanum</i>		
329	<i>Erythronium dens-canis</i>	Hondstand	
330	<i>Erythronium revolutum</i>		
331	<i>Eucalyptus glaucescens</i>		
332	<i>Euonymus europaeus</i>	Wilde kardinaalsmuts	Kardinaalsmuts
333	<i>Euonymus fortunei</i>	Kruipkardinaalsmuts	
334	<i>Euphorbia</i>	Wolfsmelk (G)	
335	<i>Eutrema japonicum</i>		Wasabi
336	<i>Fagopyrum dibotrys</i>		
337	<i>Fagopyrum esculentum</i>	Boekweit	
338	<i>Fagus sylvatica</i>	Beuk	
339	<i>Fallopia baldschuanica</i>	Chinese bruidssluier	
340	<i>Fallopia japonica</i>	Japanse duizendknoop	
341	<i>Ficaria verna</i>	Gewoon / Vreemd speenkruid	
342	<i>Ficus carica</i>	Vijgenboom	Vijgen “Pingo de mel” en “Petit negri”
343	<i>Flammulina velutipes</i>		Fluweelpootje
344	<i>Foeniculum vulgare</i>	Venkel	
345	<i>Forsythia x intermedia</i> (F. <i>suspensa</i> x F. <i>viridissima</i>)		
346	<i>Fragaria</i>	Aardbei (G)	
347	<i>Fragaria moschata</i>	Grote bosaardbei	
348	<i>Fragaria vesca</i>	Bosaardbei	
349	<i>Fragaria virginiana</i>		Virginia aardbei
350	<i>Fragaria x ananassa</i> (F. <i>virginiana</i> x F. <i>chiloensis</i>)	Aardbei	
351	<i>Fragaria x vesca</i> (F. <i>vesca</i> x F. <i>x ananassa</i>)		
352	<i>Fraxinus excelsior</i>	Es	
353	<i>Fritillaria meleagris</i>	Wilde kievitsbloem	
354	<i>Fuchsia</i>		
355	<i>Fuchsia magellanica</i>		Fuchsia
356	<i>Galanthus nivalis</i>	Gewoon sneeuwkllokje	
357	<i>Galium odoratum</i>	Lievevrouwebedstro	
358	<i>Gaultheria procumbens</i>	Bergthee	
359	<i>Gaultheria shallon</i>	Gaultheria	Shallonfruit
360	<i>Gaylussacia baccata</i>		Zwarte bosbes
361	<i>Geum rivale</i>	Knikkend nagelkruid	
362	<i>Gevuina avellana</i>		
363	<i>Ginkgo biloba</i>	Ginkgo	Tempelboom
364	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Amerikaanse gleditsia	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
365	<i>Glycyrrhiza echinata</i>		
366	<i>Glycyrrhiza glabra</i>		Zoethout
367	<i>Gomphostigma virgatum</i>		Besembossie
368	<i>Gunnera magellanica</i>		
369	<i>Gynostemma pentaphyllum</i>		Onsterfelijkheidskruid
370	<i>Hablitia tamnoides</i>		Rankspinazie
371	<i>Halesia carolina</i>	Sneeuwklorkesboom	
372	<i>Hamamelis x intermedia</i> (<i>H. japonica</i> x <i>H. mollis</i>)		Toverhazelaar 'Arnold's promise'
373	<i>Hedera helix</i>	Klimop	
374	<i>Helianthus annuus</i>	Zonnebloem	
375	<i>Helianthus hirsutus</i>		Zonnewortel
376	<i>Helianthus tuberosus</i>	Aardpeer	
377	<i>Hemerocallis</i>	Daglelie	
378	<i>Hemerocallis dumortieri</i>		Daglelie
379	<i>Hemerocallis fulva</i>	Bruine daglelie	
380	<i>Heptacodium miconioides</i>		Bloem der zeven zonen
381	<i>Hericum erinaceus</i>	Pruikzwam	
382	<i>Hibiscus syriacus</i>		Hibiscus, Altheastruik
383	<i>Hippophae rhamnoides</i>	Duindoorn	
384	<i>Hippophae salicifolia</i>		
385	<i>Hosta</i>		Hosta
386	<i>Hosta sieboldiana</i>		
387	<i>Houttuynia cordata</i>		Moerasanemoon
388	<i>Hovenia dulcis</i>		Japanse krentenboom, Rozijnenboom
389	<i>Humulus lupulus</i>	Hop	
390	<i>Hyacinthus orientalis</i>	Hyacint	
391	<i>Hydrangea macrophylla</i> subsp. <i>serrata</i>		Thee hortensia
392	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	Kikkerbeet	
393	<i>Hypericum maculatum</i>	Kantig / Gevlekt hertshooi	
394	<i>Hypericum perforatum</i>	Sint-Janskruid	
395	<i>Hypsizygus tessulatus</i>		Beukenzwam
396	<i>Hyssopus officinalis</i>	Hyssop	
397	<i>Hyssopus officinalis</i> subsp. <i>aristatus</i>		Berg hyssop
398	<i>Ilex aquifolium</i>	Hulst	
399	<i>Ilex ciliospinosa</i> x <i>Ilex aquipernyi</i>		Ilex 'September Gem'
400	<i>Ilex crenata</i>	Japanse hulst	
401	<i>Ilex verticillata</i>		Beshulst
402	<i>Imperata cylindrica</i>		Japans bloedgras
403	<i>Indigofera heterantha</i>		Indigostruik
404	<i>Indigofera himalayensis</i>		
405	<i>Indigofera potaninii</i>		Indigostruik
406	<i>Inula helenium</i>	Griekse alant	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
407	<i>Ipomoea batatas</i>		Zoete aardappel
408	<i>Iris</i>	Lis (G)	
409	<i>Iris laevigata</i>		
410	<i>Iris pseudacorus</i>	Gele lis	
411	<i>Jasminum nudiflorum</i>	Winterjasmijn	
412	<i>Jasminum officinale</i>		Jasmijn
413	<i>Juglans ailanthifolia</i>		Japanse walnoot
414	<i>Juglans cinerea</i>		Boternoot
415	<i>Juglans microcarpa</i>		
416	<i>Juglans nigra</i>	Zwarte walnoot	
417	<i>Juglans regia</i>	Okkernoot	Walnoot
418	<i>Juglans x bixbyi</i> (<i>J. ailanthifolia</i> x <i>J. cinerea</i>)		Buartnut
419	<i>Juniperus communis</i>	Jeneverbes	
420	<i>Kalmia latifolia</i>		Lepelboom
421	<i>Koeleria paniculata</i>	Gele zeepboom	
422	<i>Lactuca alpina</i>		
423	<i>Lactuca sativa</i>	Sla	Snijsla
424	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>capitata</i>		Ijsbergsla
425	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>crispa</i>		Pluksla
426	<i>Lactuca sativa</i> var. <i>longifolia</i>		Bindsla
427	<i>Lamium galeobdolon</i>	Gele / Bonte gele dovenetel	
428	<i>Lamium album</i>	Witte dovenetel	
429	<i>Lamium maculatum</i>	Gevlekte / Gestreepte dovenetel	
430	<i>Larix decidua</i>	Europese lork	
431	<i>Larix kaempferi</i>	Japanse lork	
432	<i>Lathyrus</i>	Lathyrus	
433	<i>Lathyrus latifolius</i>	Brede lathyrus	
434	<i>Lathyrus sylvestris</i>	Boslathyrus	
435	<i>Lathyrus tuberosus</i>	Aardaker	
436	<i>Laurus nobilis</i>		Laurier
437	<i>Lavandula</i>	Lavendel (G)	
438	<i>Lavandula angustifolia</i>		Lavendel
439	<i>Lentinula edodes</i>	Shiitake	
440	<i>Lepidium sativum</i>	Tuinkers	
441	<i>Lespedeza thunbergii</i>		
442	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet	
443	<i>Levisticum officinale</i>	Lavas	Maggiplant
444	<i>Leycesteria formosa</i>	Fazantenbes	
445	<i>Ligustrum</i>	Liguster (G)	
446	<i>Ligustrum lucidum</i>		
447	<i>Ligustrum vulgare</i>	Wilde liguster	Liguster

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
448	<i>Lindera benzoin</i>		Koortsstruik
449	<i>Lonicera</i>	Kamperfoelie (G)	
450	<i>Lonicera acuminata</i>		
451	<i>Lonicera angustifolia</i>		
452	<i>Lonicera caerulea</i>		Honingbes
453	<i>Lonicera involucrata</i>	Ledebours kamperfoelie	
454	<i>Lonicera japonica</i>		Japanse kamperfoelie
455	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wilde kamperfoelie	Kamperfoelie
456	<i>Lonicera rupicola</i> var. <i>syringantha</i>		
457	<i>Lonicera similis</i>		
458	<i>Lonicera standishii</i>		
459	<i>Lonicera tatarica</i>	Tartaarse kamperfoelie	
460	<i>Lonicera x heckrottii</i> (<i>L. americana</i> x <i>L. sempervirens</i> ?)		
461	<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver s.l.	
462	<i>Lunaria annua</i>	Tuinjudaspenning	
463	<i>Lupinus perennis</i>		
464	<i>Lupinus polyphyllus</i>	Vaste lupine	
465	<i>Lycium barbarum</i>	Boksdoorn	Goyibes
466	<i>Lysimachia nummularia</i>	Penningkruid	
467	<i>Maclura tricuspidata</i>		Che fruit
468	<i>Magnolia</i>	Magnolia (G)	
469	<i>Magnolia laevifolia</i>		
470	<i>Magnolia sieboldii</i>		Chinees magnolia
471	<i>Mahonia japonica</i>		Japanse mahonia
472	<i>Mahonia x media</i> (<i>M. lomariifolia</i> x <i>M. japonica</i>)		
473	<i>Maianthemum racemosum</i>		
474	<i>Maianthemum stellatum</i>		
475	<i>Malus</i>	Appel (G)	
476	<i>Malus domestica</i>	Cultuurappel	Appel
477	<i>Malus mandshurica</i>		
478	<i>Malus sylvestris</i>	Appel	Wilde appel
479	<i>Malus x prunifolia</i>		Chinees appel
480	<i>Malva</i>	Kaasjeskruid (G)	
481	<i>Malva alcea</i>	Vijfdelig kaasjeskruid	
482	<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid	
483	<i>Malva neglecta</i>	Klein kaasjeskruid	
484	<i>Malva sylvestris</i>	Groot kaasjeskruid	
485	<i>Malva verticillata</i>	Dessertbladen	Chinees kaasjeskruid
486	<i>Matricaria chamomilla</i>	Echte kamille	
487	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Struisvaren	
488	<i>Medeola virginiana</i>		

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
489	<i>Medicago sativa</i>	Luzerne	Alfalfa
490	<i>Melilotus officinalis</i>	Citroengele honingklaver	
491	<i>Melissa officinalis</i>	Citroenmelisse	
492	<i>Mentha</i>	Munt (G)	
493	<i>Mentha aquatica</i>	Watermunt	Watermunt
494	<i>Mentha arvensis</i>	Akkermunt	
495	<i>Mentha pulegium</i>	Polei	
496	<i>Mentha spicata</i>	Aarmunt	Kruizemunt
497	<i>Mentha x piperita</i>	Pepermunt	
498	<i>Mentha x rotundifolia</i>	Wollige munt	
499	<i>Mertensia maritima</i>		Oesterblad
500	<i>Mespilus germanica</i>	Mispel	
501	<i>Mespilus germanica</i> f. <i>macrocarpa</i>		Mispel 'Macrocarpa'
502	<i>Meum athamanticum</i>		Bergvenkel
503	<i>Mirabilis expansa</i>		Mauka, Miso
504	<i>Monarda citriodora</i>		Zitronenbergamotte
505	<i>Monarda fistulosa</i>		Wilde bergamotte
506	<i>Morella caroliniensis</i>	Wasgagel	
507	<i>Morus</i>	Moerbeï (G)	
508	<i>Morus alba</i>		Moerbeï, witvruchtig
509	<i>Morus alba</i> x <i>Morus nigra</i>		Moerbeï
510	<i>Morus alba</i> x <i>Morus rubra</i>		Moerbeï 'Capsrum'
511	<i>Morus australis</i>		Moerbeï
512	<i>Morus kagayamae</i>		Moerbeï
513	<i>Morus macroura</i>		
514	<i>Morus mongolica</i>		Aziatische moerbeï
515	<i>Morus nigra</i>	Zwarte moerbeï	Moerbeï
516	<i>Morus rubra</i>		
517	<i>Musa basjoo</i>		Japanse vezelbanaan
518	<i>Myrica californica</i>		
519	<i>Myrica gale</i>	Wilde gagel	Gagel
520	<i>Myrica pensylvanica</i>		Wasgagel
521	<i>Myrica rubra</i>		Yang Mei
522	<i>Myrrhis odorata</i>	Roomse kervel	
523	<i>Nandina domestica</i>		Hemelse bamboe
524	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	Wilde narcis / Trompetnarcis	
525	<i>Nasturtium</i>	Witte kers (G)	
526	<i>Nasturtium officinale</i>	Witte waterkers	Waterkers
527	<i>Nothofagus antarctica</i>		Schijnbeuk
528	<i>Nyssa sylvatica</i>		Chineze tupeloboom
529	<i>Ocimum basilicum</i>	Basilicum	
530	<i>Oemleria cerasiformis</i>		Indianenpruim

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
531	<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	Beverneltorkruid	
532	<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem	
533	<i>Oenothera glazioviana</i>	Grote teunisbloem	
534	<i>Origanum laevigatum</i>		
535	<i>Origanum majorana</i>	Echte marjolein	Marjoraan
536	<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein	Oregano
537	<i>Ornithogalum pyrenaicum</i>	Bosvogelmelk	
538	<i>Orogenia linearifolia</i>		Indianen aardappel
539	<i>Osmanthus heterophyllus</i>		
540	<i>Osmanthus x burkwoodii</i> (<i>O. decorus</i> x <i>O. delavayi</i>)		
541	<i>Oxalis tuberosa</i>		Oca
542	<i>Oxyria digyna</i>		
543	<i>Pachysandra terminalis</i>	Dikkemanskruid	
544	<i>Paeonia daurica</i> subsp. <i>mlokosewitschii</i>		
545	<i>Paeonia delavayi</i>		Boompioen
546	<i>Paeonia emodi</i>		
547	<i>Paeonia x suffruticosa</i>		Boompioen
548	<i>Papaver</i>	Klaproos (G)	
549	<i>Passiflora caerulea</i>	Blauwe passiebloem	Passievruucht
550	<i>Passiflora edulis</i>		Passiebloem
551	<i>Pastinaca sativa</i>	Pastinaak / Brandpastinaak	
552	<i>Paulownia fargesii</i>		Anna Paulowna boom
553	<i>Paulownia tomentosa</i>	Anna Paulownaboom	
554	<i>Peltaria alliacea</i>		
555	<i>Persicaria maculosa</i>	Perzikkruid	
556	<i>Petasites hybridus</i>	Groot hoefblad	
557	<i>Petasites japonicus</i>	Japans hoefblad	
558	<i>Petroselinum crispum</i>	Peterselie	
559	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	Phacelia	
560	<i>Phaseolus coccineus</i>	Pronkboon	
561	<i>Phaseolus vulgaris</i>	Boon	Stoksnijboon
562	<i>Phlox</i>		
563	<i>Pholiota microspora</i>		Goudkopje
564	<i>Phormium colensoi</i>		
565	<i>Phormium tenax</i>		New Zealand Flax
566	<i>Photinia x fraseri</i> (<i>P. glabra</i> x <i>P. serrulata</i>)		Glansmispel
567	<i>Phragmites australis</i>	Riet	Echt riet
568	<i>Phyllostachys atrovaginata</i>		
569	<i>Phyllostachys aurea</i>		Gouden bamboe
570	<i>Phyllostachys aureosulcata</i>		Reuzenbamboe aureosulcata
571	<i>Phyllostachys bissetii</i>		bamboe eetbaar

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtsnaam)	Andere Nederlandse namen
572	<i>Phyllostachys dulcis</i>		
573	<i>Phyllostachys nigra</i>		
574	<i>Phyllostachys parvifolia</i>		
575	<i>Phyllostachys 'Shanghai 3'</i>		Bamboe 'Shanghai 3'
576	<i>Phyllostachys vivax</i>		Gele reuzenbamboe vivax
577	<i>Phytolacca</i>	Karmozijnbes (G)	
578	<i>Picea abies</i>	Fijnspar	
579	<i>Pieris japonica</i>		Rotsheide
580	<i>Pinus</i>	Den (G)	
581	<i>Pinus armandii</i>		Chinese pijnboom
582	<i>Pinus cembra</i>		Arve of Alpenden
583	<i>Pinus koraiensis</i>		pijnboom den
584	<i>Pinus pinea</i>		
585	<i>Pinus pumila</i>		
586	<i>Pistacia chinensis</i>		
587	<i>Pisum sativum</i>	Erwt	Kapucijner
588	<i>Pisum sativum var. saccharatum</i>		Peultjes
589	<i>Plantago</i>	Weegbree (G)	
590	<i>Plantago coronopus</i>	Hertshoornweegbree	
591	<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree	
592	<i>Platanus hispanica</i>	Plataan	
593	<i>Pleurotus citrinopileatus</i>		Gele oesterzwam
594	<i>Pleurotus eryngii</i>	Kruisdisteloesterzwam	
595	<i>Pleurotus ostreatus</i>	Gewone oesterzwam	
596	<i>Podophyllum peltatum</i>		Schildvoetblad
597	<i>Polygonatum</i>	Salomonszegel	
598	<i>Polygonatum biflorum</i>		
599	<i>Polygonatum multiflorum</i>	Gewone salomonszegel	
600	<i>Polygonatum odoratum</i>	Welriekende salomonszegel	
601	<i>Populus alba</i>	Witte abeel	
602	<i>Populus nigra</i>	Zwarte populier	
603	<i>Populus tremula</i>	Ratelpopulier	
604	<i>Populus x canadensis</i>		Canadapopulier
605	<i>Porophyllum linaria</i>		Pipiche
606	<i>Portulaca oleracea</i>	Postelein	
607	<i>Potentilla anserina</i>	Zilverschoon	
608	<i>Potentilla fruticosa</i>	Struikganzerik	
609	<i>Prunus armeniaca</i>	Abrikoos	
610	<i>Prunus avium</i>	Zoete kers	
611	<i>Prunus brigantina</i>		
612	<i>Prunus cerasifera</i>	Kerspruim	
613	<i>Prunus cerasus</i>	Zure kers	Morel

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
614	<i>Prunus domestica</i>	Pruim	Pruim halfstam "Mirabelle de Nancy"
615	<i>Prunus domestica subsp. insititia</i>	Kroosjes	Mirabelle
616	<i>Prunus domestica</i> x <i>P. cerasus</i> x <i>P. cerasifera</i>		Russische pruim
617	<i>Prunus dulcis</i>	Amandelboom	Amandel
618	<i>Prunus maritima</i>		Strandpruim
619	<i>Prunus padus</i>	Gewone vogelkers	Vogelkers
620	<i>Prunus persica</i>	Perzik	
621	<i>Prunus persica</i> var. <i>nucipersica</i>		Nectarine
622	<i>Prunus persica</i> x <i>Prunus armeniaca</i>		Percoche
623	<i>Prunus salicina</i>		Japanse pruim
624	<i>Prunus salicina</i> x <i>P. armeniaca</i> / <i>Prunus cerasifera</i> x <i>armeniaca</i>		Pluot
625	<i>Prunus salicina</i> x <i>Prunus armeniaca</i>		Aprium
626	<i>Prunus serotina</i>	Amerikaanse vogelkers	
627	<i>Prunus spinosa</i>	Sleedoorn	
628	<i>Prunus tenella</i>		
629	<i>Prunus tomentosa</i>		Nanking kers
630	<i>Prunus</i> x <i>dasycarpa</i> (<i>P. cerasifera</i> x <i>P. armeniaca</i>)		Papst aprikose 'Biricoccolo'
631	<i>Prunus</i> x <i>gondouinii</i> (<i>P. avium</i> x <i>P. cerasus</i>)		
632	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	Douglasspar	
633	<i>Psidium guajava</i>		Arasa
634	<i>Psoralea esculenta</i>		Broodwortel
635	<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i> (<i>Pueraria lobata</i>)*	Kudzu	
636	<i>Pulmonaria officinalis</i>	Gevlekt longkruid	Longkruid
637	<i>Punica granatum</i>		
638	<i>Pyracantha coccinea</i>	Vuurdoorn	
639	<i>Pyrus bretschneideri</i> x <i>Pyrus communis</i>		Xinjiangpeer
640	<i>Pyrus communis</i>	Peer	
641	<i>Pyrus communis</i> x <i>Pyrus pyrifolia</i>		Benitapeer
642	<i>Pyrus pashia</i>		
643	<i>Pyrus pyraeaster</i>	Wilde peer	
644	<i>Pyrus pyrifolia</i>		Nashipeer
645	<i>Pyrus ussuriensis</i>		Harbin peer
646	<i>Quercus</i>	Eik (G)	
647	<i>Quercus bicolor</i>		Moereseik
648	<i>Quercus ilex</i>	Steeneik	
649	<i>Quercus ithaburensis subsp. macrolepis</i>		
650	<i>Quercus palustris</i>	Moereseik	
651	<i>Quercus petraea</i>	Wintereik	
652	<i>Quercus robur</i>	Zomereik	
653	<i>Quercus rubra</i>	Amerikaanse eik	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
654	<i>Raphanus sativus</i>	Radijs	Slangenradijs
655	<i>Rhamnus cathartica</i>	Wegedoorn	
656	<i>Rhamnus frangula</i>	Sporkehout	Spork, Vuilboom
657	<i>Rheum australe</i>		Russische of sierrabarber
658	<i>Rheum palmatum</i>		Turkse rabarber
659	<i>Rheum rhaponticum</i>		
660	<i>Rheum x rhabarbarum</i>	Tuinrabarber	Rabarber
661	<i>Rhododendron ponticum</i>	Pontische rododendron	
662	<i>Rhus aromatica</i>		Welriekende sumak, Limonadeboom, Zuurkruid
663	<i>Rhus glabra</i>		Fluweelboom, sumac
664	<i>Rhus typhina</i>	Azijnboom	Fluweelboom, azijnboom
665	<i>Ribes alpinum</i>	Alpenbes	
666	<i>Ribes cereum</i>		
667	<i>Ribes cynosbati</i>		Stekelige stekelbes
668	<i>Ribes divaricatum</i>	Amerikaanse kruisbes	Worcesterbes
669	<i>Ribes laurifolium</i>		
670	<i>Ribes malvaceum</i>		
671	<i>Ribes nigrum</i>	Zwarte bes	
672	<i>Ribes odoratum</i>	Gele ribes	
673	<i>Ribes oxycanthoides</i>		
674	<i>Ribes rubrum</i>	Aalbes	Rode bes
675	<i>Ribes sanguineum</i>	Rode ribes	
676	<i>Ribes trilobum</i>		
677	<i>Ribes uva-crispa</i>	Kruisbes	
678	<i>Ribes x culverwellii</i> (<i>R. nigrum</i> x <i>R. uva-crispa</i>)		'Jochelina', "Jochelbeere"
679	<i>Ribes x gordonianum</i> (<i>R. sanguineum</i> x <i>R. odoratum</i>)		
680	<i>Ribes x nidigrolaria</i> (<i>R. nigrum</i> x <i>R. divaricatum</i>)x(<i>R. nigrum</i> x <i>R. uva-crispa</i>)	Jostabes	
681	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Robinia	
682	<i>Robinia x margarettae</i> (<i>R. hispida</i> x <i>R. pseudoacacia</i>)		
683	<i>Rodgersia aesculifolia</i>		Kastanjebladige astilbe
684	<i>Rosa</i>	Roos (G)	Klimroos
685	<i>Rosa acicularis</i>		
686	<i>Rosa arvensis</i>	Bosroos	
687	<i>Rosa balsamica</i>	Beklierde heggenroos	
688	<i>Rosa canina</i>	Hondsroos	
689	<i>Rosa corymbifera</i>	Heggenroos	Hondsroos
690	<i>Rosa moyesii</i>		
691	<i>Rosa rubiginosa</i>	Egelantier	Egelantier
692	<i>Rosa rugosa</i>	Rimpelroos	Bottelroos
693	<i>Rosa spinosissima</i>	Duinroos	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
694	<i>Rosa tomentosa</i>	Viltroos	
695	<i>Rosa x salaevensis</i>		
696	<i>Rosmarinus officinalis</i>	Rozemarijn	
697	<i>Rostrinucula dependens</i>		Huilende budleia
698	<i>Rubus</i>		Boysenberry
699	<i>Rubus arcticus</i>		Poolbraam
700	<i>Rubus 'boysenberry' (R. idaeus x R. fruticosus x R. aboriginum x R. xloganobaccus)</i>		Boysenbes
701	<i>Rubus caesius</i>	Dauwbraam	
702	<i>Rubus cockburnianus</i>		Rubus cockburnianus
703	<i>Rubus fruticosus</i>	Gewone braam	Braam
704	<i>Rubus fruticosus x Rubus idaeus</i>		Taybes
705	<i>Rubus idaeus</i>	Framboos	Rode zomer- en herfstframboos
706	<i>Rubus idaeus subsp. strigosus</i>		
707	<i>Rubus illecebrosus</i>		Framboosaardbei
708	<i>Rubus loganobaccus (R. ursinus x R. idaeus)</i>	Loganbes	
709	<i>Rubus nemoralis f. laciniatus</i>	Peterseliehaagbraam	Fijnbladige braam
710	<i>Rubus nepalensis</i>		
711	<i>Rubus occidentalis</i>		Zwarte framboos
712	<i>Rubus parviflorus</i>	Witte esdoornbraam	
713	<i>Rubus parvifolius x Rubus idaeus</i>		Kruipbraamboos
714	<i>Rubus phoenicolasius</i>	Japanse wijnbes	
715	<i>Rubus rolfei</i>		Kruipende framboos
716	<i>Rubus sectie Moriferi</i>		
717	<i>Rubus setchuenensis</i>		
718	<i>Rubus tricolor</i>		Kruipbraam
719	<i>Rubus x neglectus (R. idaeus x R. occidentalis)</i>		
720	<i>Rubus x nobilis (R. odoratus x R. idaeus)</i>		
721	<i>Rubus xanthocarpus</i>		Kruipbraam
722	<i>Rumex</i>	Zuring (G)	
723	<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring	Zuring
724	<i>Rumex patientia</i>	Spinaziezuring	
725	<i>Rumex sanguineus</i>	Bloedzuring	
726	<i>Rumex scutatus</i>	Spaanse zuring	
727	<i>Rumex thyrsiflorus</i>	Geoorde zuring	
728	<i>Salix</i>	Wilg (G)	
729	<i>Salix alba</i>	Schietwilg	
730	<i>Salix aurita</i>	Geoorde wilg	
731	<i>Salix caprea</i>	Boswilg	
732	<i>Salix cinerea</i>	Grauwe wilg s.l.	
733	<i>Salix dasyclados</i>	Duitse dot	

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
734	<i>Salix fragilis</i>	Kraakwilg	
735	<i>Salix irrorata</i>		
736	<i>Salix magnifica</i>		
737	<i>Salix myrsinifolia</i>		Zwarte wilg
738	<i>Salix purpurea</i>	Bittere wilg	
739	<i>Salix triandra</i>	Amandelwilg	wilg
740	<i>Salix viminalis</i>	Katwilg	
741	<i>Salix x rubens</i>	Kraak- x Schietwilg	
742	<i>Salvia officinalis</i>	Echte salie	Salie
743	<i>Sambucus</i>	Vlier (G)	
744	<i>Sambucus canadensis</i>	Amerikaanse vlier	Canadese vlier
745	<i>Sambucus ebulus</i>	Kruidvlier	
746	<i>Sambucus miquelii</i>		
747	<i>Sambucus nigra</i>	Gewone vlier	Vlier
748	<i>Sambucus nigra subsp. cerulea</i>		
749	<i>Sambucus nigra subsp. palmensis</i>		
750	<i>Sambucus racemosa subsp. kamtschatica</i>		
751	<i>Sambucus racemosa subsp. pubens</i>		
752	<i>Sambucus racemosa subsp. pubens var. melanocarpa</i>		
753	<i>Sambucus racemosa subsp. sibirica</i>		
754	<i>Sambucus williamsii</i>		
755	<i>Sanguisorba</i>	Pimpernel (G)	
756	<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimpernel / Moespimpernel	
757	<i>Santolina rosmarinifolia</i>		Olijfkruid
758	<i>Saponaria officinalis</i>	Zeepkruid	
759	<i>Sassafras albidum</i>		Sassafras
760	<i>Satureja montana</i>	Winterbonenkruid	Bergbonenkruid
761	<i>Schisandra chinensis</i>		Schisandra
762	<i>Schisandra grandiflora</i>		
763	<i>Schisandra rubriflora</i>		Vijf smaken kruid
764	<i>Schisandra sphenanthera</i>		Vijf smaken bes
765	<i>Scorzonera hispanica</i>	Grote schorseneer	Schorseneer
766	<i>Secale montanum</i>		Bergrogge
767	<i>Sedum spectabile</i>	Roze hemelsleutel	
768	<i>Sedum telephium</i>	Hemelsleutel	
769	<i>Shepherdia argentea</i>		Buffelbes
770	<i>Sideritis syriaca</i>		Griekse bergthee
771	<i>Silene vulgaris</i>	Blaassilene	
772	<i>Silybum marianum</i>	Mariadistel	
773	<i>Sium latifolium</i>	Grote watereppe	
774	<i>Sium sisarum</i>		Suikerwortel

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijstsoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
775	<i>Skimmia japonica</i>		
776	<i>Smallanthus sonchifolius</i>		Yacon, Appelwortel
777	<i>Smilacina stellata</i>	Troslelietje	
778	<i>Smilax aspera</i>		
779	<i>Smilax china</i>		Chinese wortel
780	<i>Smilax herbacea</i>		Smilax
781	<i>Smilax rotundifolia</i>		
782	<i>Smilax tamnoides</i>		
783	<i>Smyrnum olusatrum</i>	Zwartmoeskervel	
784	<i>Solanum lycopersicum</i>	Tomaat	
785	<i>Solanum melongena</i>		Aubergine
786	<i>Solanum tuberosum</i>	Aardappel	
787	<i>Solidago</i>	Guldenroede (G)	
788	<i>Sophora japonica</i>		
789	<i>Sorbus</i>	Lijsterbes (G)	
790	<i>Sorbus alnifolia</i>		Elsbladige lijsterbes
791	<i>Sorbus aria</i>	Meelbes	
792	<i>Sorbus aucuparia</i>	Wilde lijsterbes	Lijsterbes
793	<i>Sorbus aucuparia</i> 'Nevezhinskaja'		Lijsterbes 'Nevezhinskaja'
794	<i>Sorbus commixta</i>		Japanse lijsterbes
795	<i>Sorbus commixta</i> Hedl. var. <i>rufoferruginea</i>		lijsterbes
796	<i>Sorbus devoniensis</i>		Devon meelbes
797	<i>Sorbus domestica</i>	Tamme lijsterbes	Peerlijsterbes
798	<i>Sorbus latifolia</i>		
799	<i>Sorbus mougeotii</i>		Alpenmeelbes
800	<i>Sorbus thibetica</i>		
801	<i>Sorbus torminalis</i>	Elsbes	
802	<i>Spinacia oleracea</i>	Spinazie	
803	<i>Spiraea douglasii</i>	Douglasspirea	
804	<i>Stachys affinis</i>		Crosne, Japanse andoorn, Chinese artisjok
805	<i>Stachys sylvatica</i>	Bosandoorn	
806	<i>Staphylea bumalda</i>		Pimpernoot
807	<i>Staphylea colchica</i>		Kaukasische pimpernoot
808	<i>Staphylea pinnata</i>	Pimpernoot	
809	<i>Stauntonia hexaphylla</i>		Chocoladerank
810	<i>Stratiotes aloides</i>	Krabbenscheer	
811	<i>Streptopus amplexifolius</i>		
812	<i>Streptopus lanceolatus</i>		
813	<i>Streptopus streptopoides</i>		
814	<i>Stropharia rugosoannulata</i>	Blauwplaatstropharia	Wijnhoed stropharia
815	<i>Styrax officinalis</i>		Storax

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
816	<i>Symphoricarpos x chenaultii</i>		
817	<i>Symphytum</i>		Smeerwortel 'Romanian Red'
818	<i>Symphytum azureum</i>		
819	<i>Symphytum ibiricum</i>	Kruipende smeerwortel	
820	<i>Symphytum officinale</i>	Gewone smeerwortel	Smeerwortel
821	<i>Symphytum x uplandicum</i>	Symphytum x uplandicum	
822	<i>Syringa vulgaris</i>	Sering	
823	<i>Taraxacum officinale</i>	Paardenbloem	
824	<i>Taxus baccata</i>	Taxus	Venijnboom
825	<i>Tetradium daniellii</i>		Bijenboom
826	<i>Tetrapanax papyrifer</i>		Rijstpapierboom of Rijstpapierplant
827	<i>Thymus camphoratus</i>		
828	<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm	
829	<i>Thymus serpyllum</i>	Kleine tijm	Wilde tijm
830	<i>Thymus vulgaris</i>	Echte tijm	
831	<i>Tiarella cordifolia</i>		Schuimbloem
832	<i>Tigridia pavonia</i>		Tijgerbloem
833	<i>Tilia americana var. americana.</i>		
834	<i>Tilia cordata</i>	Winterlinde	
835	<i>Tilia henryana</i>		Linde
836	<i>Tilia kiusiana</i>		
837	<i>Tilia mandshurica</i>		
838	<i>Tilia oliveri</i>		Chinese linde
839	<i>Tilia platyphyllos</i>	Zomerlinde	
840	<i>Tilia tomentosa</i>	Zilverlinde	
841	<i>Tilia x flaccida (T. americana x T. platyphyllos)</i>		
842	<i>Tilia x vulgaris</i>	Hollandse linde	Linde
843	<i>Toona sinensis</i>		Franse uiensoep-boom, Chinese mahonieboom
844	<i>Torreya nucifera</i>		Japanse torreya
845	<i>Trachystemon orientalis</i>		Oriëntaals komkommerkruid
846	<i>Tragopogon porrifolius</i>	Paarse morgenster	Haverwortel
847	<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver	
848	<i>Trifolium repens</i>	Witte klaver	
849	<i>Tripterygium wilfordii</i>		
850	<i>Tropaeolum majus</i>	Oost-Indische kers	
851	<i>Tropaeolum tuberosum</i>		Knolcapucien, Mashua
852	<i>Tuber melanosporum</i>		Zwarte truffel
853	<i>Tussilago farfara</i>	Klein hoefblad	
854	<i>Typha angustifolia</i>	Kleine lisdodde	
855	<i>Typha latifolia</i>	Grote lisdodde	
856	<i>Ugni molinae</i>		Chileense guave

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijssoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtnaam)	Andere Nederlandse namen
857	<i>Ulex europaeus</i>	Gaspeldoorn	
858	<i>Ullucus tuberosus</i>		Ulluku, Olluco, Prinsessenknol
859	<i>Ulmus laevis</i>	Fladderiep	
860	<i>Ulmus minor</i>	Gladde iep	
861	<i>Urtica dioica</i>	Grote brandnetel	
862	<i>Vaccinium</i>	Bosbes (G)	
863	<i>Vaccinium arctostaphylos</i>		
864	<i>Vaccinium corymbosum</i>	Trosbosbes	
865	<i>Vaccinium cylindraceum</i>		Grootbladige bosbes, luckyberry
866	<i>Vaccinium macrocarpon</i>	Cranberry	
867	<i>Vaccinium myrsinites</i>		
868	<i>Vaccinium myrtilloides</i>		Grootbladige blauwe bosbes
869	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blauwe bosbes	
870	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Rode bosbes	Vossebes
871	<i>Valeriana jatamansi</i>		
872	<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriaan	Valeriaan
873	<i>Valerianella locusta</i>	Veldsla	
874	<i>Viburnum dentatum</i>		Sneeuwbal dentatum
875	<i>Viburnum furcatum</i>		Sneeuwbal furcatum
876	<i>Viburnum lentago</i>		Schapenbes
877	<i>Viburnum nudum</i>		Sneeuwbal
878	<i>Viburnum opulus</i>	Gelderse roos	
879	<i>Viburnum opulus var. americanum</i>		Cranberry bush
880	<i>Viburnum plicatum</i>		Japanse sneeuwbal
881	<i>Viburnum prunifolium</i>		Zwarte haagdoorn
882	<i>Viburnum setigerum</i>		Thee Viburnum
883	<i>Viburnum tinus</i>		Sneeuwbal
884	<i>Viburnum x burkwoodii (V. carlesii x V. utile)</i>		
885	<i>Vicia faba</i>	Tuinboon	
886	<i>Vinca major</i>	Grote maagdenpalm	
887	<i>Viola</i>	Viooltje (G)	
888	<i>Viola labradorica</i>		
889	<i>Viola odorata</i>	Maarts viooltje	
890	<i>Vitex agnus-castus</i>		Monnikenpeper, Monnikspeper
891	<i>Vitex negundo</i>		
892	<i>Vitis</i>	Vitis (G)	
893	<i>Vitis labrusca</i>		
894	<i>Vitis vinifera</i>	Wijnstok	Druif
895	<i>Vitis vinifera x Vitis amurensis</i>		Russische druif Mitschurinski
896	<i>Wisteria floribunda</i>		Japanse blauwe regen
897	<i>Wisteria frutescens</i>		
898	<i>Wisteria sinensis</i>	Chinees blauwewegen	Blauwe regen

Bijlage III. Totaallijst met potentiële voedselbossoorten			
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijstsoort)	Officiële Nederlandse naam (G: geslachtsnaam)	Andere Nederlandse namen
899	<i>Xanthoceras sorbifolium</i>		Chinese kastanje
900	<i>xCrataegomespilus grandiflora</i> (<i>Crataegus laevigata</i> x <i>Mespilus germanica</i>)		Grootbloemige meidoornmispel
901	<i>xCrataegosorbus 'Granatjaja'</i> (<i>Sorbus aucuparia</i> x <i>Crataegus sanguinea</i>)		Sorbus 'Granatnaja'
902	<i>xCrataegosorbus 'Ivan's Belle'</i> (<i>Sorbus aucuparia</i> x <i>Crataegus laevigata</i>)		Ivan's belle
903	<i>Xerochrysum bracteatum</i>		Jumbo Red'
904	<i>xPyronia veitchii</i> (<i>Cydonia oblonga</i> x <i>Pyrus communis</i>)		Pyronia veitchii
905	<i>xSorbaronia 'Burka'</i> (<i>S. aucuparia</i> x (<i>S. aria</i> x <i>Aronia arbutifolia</i>))		Sorbus 'Burka'
906	<i>xSorbaronia fallax 'Bursinka'</i>		
907	<i>xSorbaronia 'Titan'</i> (<i>xSorbaronia 'Burka'</i> x <i>Malus domestica</i> x <i>Pyrus communis</i>)		Lijsterbes 'Titan'
908	<i>xSorbopyrus auricularis</i> (<i>Pyrus communis</i> x <i>Sorbus aria</i>)		Shipova, Bollweilerpeer
909	<i>Yucca baccata</i>		
910	<i>Zanthoxylum</i>		Sechuan peper
911	<i>Zanthoxylum americanum</i>		Sechuan peper
912	<i>Zanthoxylum armatum</i>		Nepalese peper
913	<i>Zanthoxylum beecheyanum</i>		
914	<i>Zanthoxylum bungeanum</i>		Sechuan peper
915	<i>Zanthoxylum coreanum</i>		Sechuanpepper, kiespijnboom
916	<i>Zanthoxylum giraldii</i>		
917	<i>Zanthoxylum nitidum</i>		
918	<i>Zanthoxylum piasezkii</i>		
919	<i>Zanthoxylum piperitum</i>		Sechuan peper
920	<i>Zanthoxylum schinifolium</i>		Szechuanpeper schinifolium
921	<i>Zanthoxylum simulans</i>		Sechuan peper
922	<i>Zanthoxylum stenophyllum</i>		
923	<i>Zea mays</i>	Maïs	Suikermais
924	<i>Zingiber mioga</i>		Japanse gember
925	<i>Zizania</i>		Wilde rijst
926	<i>Ziziphus jujuba</i>		Jujube

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijstsoort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
1	<i>+Crataegomespilus dardarii</i>		Meimispel, Asnieresii meidoornmispel	2	Uitheems
2	<i>+Pyro-cydonia danieli</i>		Peerkwee	2	Uitheems
3	<i>Acca sellowiana</i>		Ananasguave	1	Uitheems
4	<i>Acer campestre</i>	Spaanse aak		6	Inheems
5	<i>Acer glabrum</i>			1	Uitheems
6	<i>Acer rubrum</i>		Rode esdoorn	1	Uitheems
7	<i>Acer saccharum</i>	Suikeresdoorn		4	Uitheems
8	<i>Achillea ageratum</i>			1	Uitheems
9	<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad		1	Inheems
10	<i>Acorus gramineus</i>		Zoethoutgras	1	Uitheems
11	<i>Actinidia arguta</i>		Mini-kiwi, 'Vitikiwi'	10	Uitheems
12	<i>Actinidia chinensis</i>		Kiwi	3	Uitheems
13	<i>Actinidia deliciosa</i>	Kiwi	Chinese kruisbes	5	Uitheems
14	<i>Actinidia kolomikta</i>		Siberische kiwi, Straalstempel	3	Uitheems
15	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Witte paardenkastanje		1	Uitheems
16	<i>Aesculus parviflora</i>	Kleinbloemige kastanje		1	Uitheems
17	<i>Agastache rugosa</i>	Koreaanse munt	Droplant	1	Uitheems
18	<i>Agastache scrophulariifolia</i>		Violette reuzendroplant	1	Uitheems
19	<i>Ajuga reptans</i>	Kruipend zenegroen		1	Inheems
20	<i>Akebia quinata</i>	Klimaugurk	Schijnaugurk	6	Uitheems
21	<i>Akebia trifoliata</i>		Chocolade- wingerd	1	Uitheems
22	<i>Albizia julibrissin</i>		Perzische slaapboom, Zijdeacacia	1	Uitheems
23	<i>Alcea rosea</i>	Stokroos		2	Uitheems
24	<i>Alchemilla mollis</i>	Fraaie vrouwenmantel	Vrouwenmantel	1	Uitheems
25	<i>Alkanna orientalis</i>		Alkanet	1	Uitheems
26	<i>Alliaria petiolata</i>	Look-zonder-look		1	Inheems
27	<i>Allium ampeloprasum</i>		Oerprei/Wilde ui	3	Uitheems
28	<i>Allium cepa</i>	Ui		2	Uitheems
29	<i>Allium chinense</i>			1	Uitheems
30	<i>Allium fistulosum</i>		Stengelui, Grove bieslook	1	Uitheems
31	<i>Allium hookeri</i>			1	Uitheems
32	<i>Allium ledebourianum</i>		Japanse bieslook, Asatzuki	1	Uitheems
33	<i>Allium neapolitanum</i>		Bruidsuitje	1	Uitheems
34	<i>Allium obliquum</i>		Siberische	1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
			knoflook		
35	<i>Allium paradoxum</i>	Armbloemig look		1	Uitheems
36	<i>Allium sativum</i>		Knoflook	1	Uitheems
37	<i>Allium schoenoprasum</i>	Bieslook		1	Inheems
38	<i>Allium senescens</i>		Duitse knoflook	1	Uitheems
39	<i>Allium triquetrum</i>	Driekantig look		1	Uitheems
40	<i>Allium ursinum</i>	Daslook		2	Inheems
41	<i>Alnus cordata</i>	Hartbladige els	Italiaanse els	2	Uitheems
42	<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els		7	Inheems
43	<i>Alnus incana</i>	Witte els	Grijze els	3	Uitheems
44	<i>Alnus rubra</i>		Rode els	1	Uitheems
45	<i>Althaea officinalis</i>	Heemst		1	Inheems
46	<i>Amelanchier alnifolia</i>		Krentenboompje	4	Uitheems
47	<i>Amelanchier laevis</i>			1	Uitheems
48	<i>Amelanchier lamarckii</i>	Amerikaans krentenboompje	Krentenboompje	5	Uitheems
49	<i>Amelanchier ovalis</i>			1	Uitheems
50	<i>Amorpha fruticosa</i>		Valse Indigostruik, Indigobloem	1	Uitheems
51	<i>Amphicarpaea bracteata</i>		Bospinda, Wilde pinda	1	Uitheems
52	<i>Angelica archangelica</i>	Grote engelwortel		2	Uitheems
53	<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel		1	Inheems
54	<i>Anredera cordifolia</i>		Peruaanse postelein	1	Uitheems
55	<i>Apios americana</i>		Amerikaanse grondnoot, Indianen-aardappel	3	Uitheems
56	<i>Aralia cordata</i>	Japanse bosasperge	Udo	1	Uitheems
57	<i>Aralia elata</i>	Duivelswandelstok		3	Uitheems
58	<i>Araucaria araucana</i>	Slangenden	Apenboom	2	Uitheems
59	<i>Arbutus unedo</i>		Aardbeiboom	3	Uitheems
60	<i>Aristolochia clematitis</i>	Pijpbloem		1	Uitheems
61	<i>Armoracia rusticana</i>	Mierikswortel		1	Uitheems
62	<i>Aronia arbutifolia</i>			3	Uitheems
63	<i>Aronia melanocarpa</i>	Zwarte appelbes	Appelbes	4	Uitheems
64	<i>Aronia x prunifolia</i>	Appelbes		7	Uitheems
65	<i>Artemisia dracunculus</i>	Dragon		1	Uitheems
66	<i>Asarum europaeum</i>	Mansoor		1	Uitheems
67	<i>Asclepias syriaca*</i>	Zijdeplant		1	Uitheems
68	<i>Asimina triloba</i>		Pawpaw	8	Uitheems
69	<i>Asparagus officinalis</i>	Asperge / Liggende asperge		5	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
70	<i>Atriplex canescens</i>		Zoutmelde	2	Uitheems
71	<i>Atriplex halimus</i>		Zoutmelde	2	Uitheems
72	<i>Berberis julianae</i>			1	Uitheems
73	<i>Berberis trigona</i>			1	Uitheems
74	<i>Berberis vulgaris</i>	Zuurbes		2	Inheems
75	<i>Berberis x bidentata</i>			1	Uitheems
76	<i>Berberis x frikartii</i>			1	Uitheems
77	<i>Berberis x stenophylla</i>			1	Uitheems
78	<i>Betula papyrifera</i>		Papierberk	1	Uitheems
79	<i>Betula pendula</i>	Ruwe berk		5	Inheems
80	<i>Betula pubescens</i>	Zachte berk		3	Inheems
81	<i>Brassica napus</i>	Koolzaad		1	Uitheems
82	<i>Brassica oleracea</i>		Eeuwige moes, Bladkool	2	Uitheems
83	<i>Broussonetia kazinoki</i>		Japanse papierboom	3	Uitheems
84	<i>Broussonetia papyrifera</i>	Papiermoerbe	Papiermoerbeboom	2	Uitheems
85	<i>Brunnera macrophylla</i>	Kaukasisch vergeet-mij-nietje		1	Uitheems
86	<i>Buddleja davidii</i>	Vlinderstruik		3	Uitheems
87	<i>Bunium bulbocastanum</i>	Aardkastanje		1	Inheems
88	<i>Buxus sempervirens</i>	Buxus		1	Uitheems
89	<i>Calycanthus floridus</i>		Gewone specerijstruik	1	Uitheems
90	<i>Campsis x tagliabuana</i>		Trumpet creeper 'Madame Rosy'	1	Uitheems
91	<i>Caragana arborescens</i>	Erwtenboompje	Erwtenstruik	5	Uitheems
92	<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk		5	Inheems
93	<i>Carum carvi</i>	Karwij		2	Inheems
94	<i>Carya illinoensis</i>		Pecannoot	3	Uitheems
95	<i>Carya laciniata</i>		Koningsnoot	1	Uitheems
96	<i>Carya ovata</i>		Hickorienoot, witte bitternoot	3	Uitheems
97	<i>Carya ovata x Carya illinoensis</i>		Hican (Burton)	3	Uitheems
98	<i>Carya x dunbarii</i>		Yoder nr1	3	Uitheems
99	<i>Castanea crenata</i>		Japanse kastanje	1	Uitheems
100	<i>Castanea sativa</i>	Tamme kastanje		12	Uitheems
101	<i>Castanea sativa x Castanea crenata</i>		Kastanje 'Maraval' / 'Marigoule'	2	Uitheems
102	<i>Castanea x pulchella</i>			1	Uitheems
103	<i>Ceanothus impressus</i>		Amerikaanse sering	1	Uitheems
104	<i>Ceanothus thyrsiflorus</i>			1	Uitheems
105	<i>Ceanothus x delilianus</i>		Amerikaanse sering	2	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
106	<i>Ceanothus x pallidus</i>		Amerikaanse sering	1	Uitheems
107	<i>Celtis australis</i>		Europese netelboom	1	Uitheems
108	<i>Celtis occidentalis</i>		Zwepenboom	3	Uitheems
109	<i>Cephalotaxus harringtonii</i>		Knoptaxus	5	Uitheems
110	<i>Cercis canadensis</i>		Canadese judasboom	2	Uitheems
111	<i>Cercis siliquastrum</i>	Europese judasboom	Judasboom	5	Uitheems
112	<i>Chaenomeles cathayensis</i>		Chinees kwee	3	Uitheems
113	<i>Chaenomeles japonica</i>	Japanse sierkwee	Japanse dwergkwee	4	Uitheems
114	<i>Chaenomeles sinensis</i>		Chinees kwee	2	Uitheems
115	<i>Chaenomeles speciosa</i>	Chinees sierkwee		1	Uitheems
116	<i>Choisya ternata</i>		Glansmispel, Mexicaanse oranjebloesem	1	Uitheems
117	<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei		1	Uitheems
118	<i>Cistus albidus</i>		Rotsroos, Wit zonneroosje	1	Uitheems
119	<i>Cistus x pulverulentus</i>			1	Uitheems
120	<i>Citrus trifoliata</i>		Wilde citroen, Winterharde citroen	4	Uitheems
121	<i>Claytonia sibirica</i>	Roze winterpostelein		1	Uitheems
122	<i>Clematis montana</i>			1	Uitheems
123	<i>Clematis urophylla</i>		Clematis 'Winter Beauty'	1	Uitheems
124	<i>Clematis vitalba</i>	Bosrank		2	Inheems
125	<i>Clerodendrum bungei</i>		Kansenboom	1	Uitheems
126	<i>Clerodendrum trichotomum</i>		Kansenboom of Pindakaasboom	1	Uitheems
127	<i>Clethra alnifolia</i>	Clethra		1	Uitheems
128	<i>Clethra barbinervis</i>		Schijnels	1	Uitheems
129	<i>Clinopodium menthifolium</i>	Bergsteentijm		1	Inheems
130	<i>Colutea persica</i>			1	Uitheems
131	<i>Colutea x media</i>			1	Uitheems
132	<i>Cornus canadensis</i>		Dwergkornoelje	1	Uitheems
133	<i>Cornus capitata</i>			1	Uitheems
134	<i>Cornus capitata x Cornus kousa</i>			1	Uitheems
135	<i>Cornus kousa</i>		Japanse kornoelje	7	Uitheems
136	<i>Cornus mas</i>	Gele kornoelje		10	Inheems
137	<i>Cornus sanguinea</i>	Rode kornoelje		7	Inheems
138	<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar	Hazelnoot	13	Inheems
139	<i>Corylus maxima</i>	Lambertsnot		7	Uitheems
140	<i>Corylus sieboldiana</i>		Japanse hazelnoot	2	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
141	<i>Corylus x colurnoides</i>		Hazelboom, Trazel	1	Uitheems
142	<i>Cotinus coggygria</i>	Pruikenboom		1	Uitheems
143	<i>Cotoneaster franchetii</i>			1	Uitheems
144	<i>Crataegus arnoldiana</i>		Canadese vruchtmeidoorn	3	Uitheems
145	<i>Crataegus chlorosarca</i>		Mantsjoerije vruchtmeidoorn	1	Uitheems
146	<i>Crataegus durobrivensis</i>			1	Uitheems
147	<i>Crataegus ellwangeriana</i>		Amerikaanse vruchtmeidoorn	4	Uitheems
148	<i>Crataegus laevigata</i>	Tweestijlige meidoorn	Meidoorn (tweestijlig)	5	Inheems
149	<i>Crataegus mexicana</i>			1	Uitheems
150	<i>Crataegus mollis</i>			1	Uitheems
151	<i>Crataegus monogyna</i>	Eenstijlige meidoorn		5	Inheems
152	<i>Crataegus orientalis</i>			2	Uitheems
153	<i>Crataegus persimilis</i>		Pruimbladige meidoorn	1	Uitheems
154	<i>Crataegus pinnatifida</i>		Chinees vruchtmeidoorn	3	Uitheems
155	<i>Crataegus succulenta</i>			1	Uitheems
156	<i>Crataegus tanacetifolia</i>			1	Uitheems
157	<i>Crataegus viridis</i>			1	Uitheems
158	<i>Crocasmia x crocosmiiflora</i>	Montbretia		1	Uitheems
159	<i>Cydonia oblonga</i>	Kweeper	Kweeper 'Vranja'	9	Uitheems
160	<i>Cynara cardunculus</i>	Kardoen		2	Uitheems
161	<i>Cynara scolymus</i>		Artisjok	3	Uitheems
162	<i>Cyperus esculentus</i>	Knolcyperus		1	Uitheems
163	<i>Cytisus scoparius</i>	Brem		2	Inheems
164	<i>Daphne mezereum</i>	Rood peperboompje		1	Inheems
165	<i>Darmera peltata</i>	Indianenrabarber		1	Uitheems
166	<i>Decaisnea insignis</i>		Tibetaanse augurkenstruik, Augurkenstruik	4	Uitheems
167	<i>Deutzia scabra</i>	Roze deutzia		1	Uitheems
168	<i>Dioscorea japonica</i>		Japanse yam	1	Uitheems
169	<i>Dioscorea polystachya</i>		Chinees yam	2	Uitheems
170	<i>Diospyros kaki</i>		Kaki, Kakiboom	4	Uitheems
171	<i>Diospyros lotus</i>		Lotusboom, Kakipruim, Dadelpruim, Godenpeer	1	Uitheems
172	<i>Diospyros virginiana</i>		Westerse persimoon, Amerikaanse persimoon	4	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
173	<i>Diospyros virginiana x Diospyros kaki</i>		Kaki 'Rosseyanka' / 'Russian Beauty' / 'Nikita's Gift'	3	Uitheems
174	<i>Dystaenia takesimana</i>			1	Uitheems
175	<i>Echinacea angustifolia</i>		Smalbladige rode zonnehoe	1	Uitheems
176	<i>Edgeworthia tomentosa</i>		Papierstruik	1	Uitheems
177	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	Smalle olijfwilg		2	Uitheems
178	<i>Elaeagnus commutata</i>	Zilverwilg		1	Uitheems
179	<i>Elaeagnus multiflora</i>	Langstelige olijfwilg		3	Uitheems
180	<i>Elaeagnus pungens</i>	Stekelige olijfwilg		2	Uitheems
181	<i>Elaeagnus umbellata</i>	Schermolijfwilg	Olijfwilg	8	Uitheems
182	<i>Elaeagnus x submacrophylla</i>		Zilverbes	4	Uitheems
183	<i>Eleutherococcus senticosus</i>		Siberische ginseng	1	Uitheems
184	<i>Erica tetralix</i>	Gewone dophei		1	Inheems
185	<i>Eriobotrya japonica</i>	Japanse mispel	Japanse wolmispel	2	Uitheems
186	<i>Eucalyptus glaucescens</i>			1	Uitheems
187	<i>Euonymus europaeus</i>	Wilde kardinaalsmuts	Kardinaalsmuts	4	Inheems
188	<i>Euonymus fortunei</i>	Kruipkardinaalsmuts		1	Uitheems
189	<i>Eutrema japonicum</i>		Wasabi	2	Uitheems
190	<i>Fagopyrum dibotrys</i>			1	Uitheems
191	<i>Fagus sylvatica</i>	Beuk		5	Inheems
192	<i>Fallopia baldschuanica</i>	Chinese bruidssluier		1	Uitheems
193	<i>Ficaria verna</i>	Gewoon / Vreemd speenkruid		1	Inheems
194	<i>Ficus carica</i>	Vijgenboom	Vijgen "Pingo de mel" en "Petit negri"	10	Uitheems
195	<i>Foeniculum vulgare</i>	Venkel		1	Uitheems
196	<i>Forsythia x intermedia</i>			2	Uitheems
197	<i>Fragaria moschata</i>	Grote bosaardbei		1	Inheems
198	<i>Fragaria vesca</i>	Bosaardbei		2	Inheems
199	<i>Fragaria virginiana</i>		Virginia aardbei	1	Uitheems
200	<i>Fragaria x ananassa</i>	Aardbei		5	Uitheems
201	<i>Fragaria x vescana</i>			1	Uitheems
202	<i>Fraxinus excelsior</i>	Es		3	Inheems
203	<i>Fritillaria meleagris</i>	Wilde kievitsbloem		1	Inheems
204	<i>Fuchsia magellanica</i>		Fuchsia	2	Uitheems
205	<i>Galanthus nivalis</i>	Gewoon sneeuwkllokje		1	Uitheems
206	<i>Gaultheria procumbens</i>	Bergthee		1	Uitheems
207	<i>Gaultheria shallon</i>	Gaultheria	Shallonfruit	2	Uitheems
208	<i>Geum rivale</i>	Knikkend nagelkruid		1	Inheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
209	<i>Ginkgo biloba</i>	Ginkgo	Tempelboom	4	Uitheems
210	<i>Glycyrrhiza glabra</i>		Zoethout	1	Uitheems
211	<i>Gomphostigma virgatum</i>		Besembossie	1	Uitheems
212	<i>Hablitia tamnoides</i>		Rankspinazie	3	Uitheems
213	<i>Halesia carolina</i>	Sneeuwklorkjesboom		4	Uitheems
214	<i>Hamamelis x intermedia</i>		Toverhazelaar 'Arnold's promise'	2	Uitheems
215	<i>Hedera helix</i>	Klimop		2	Inheems
216	<i>Helianthus tuberosus</i>	Aardpeer		4	Uitheems
217	<i>Hemerocallis dumortieri</i>		Daglelie	1	Uitheems
218	<i>Heptacodium miconioides</i>		Bloem der zeven zonen	1	Uitheems
219	<i>Hibiscus syriacus</i>		Hibiscus, Altheastruik	4	Uitheems
220	<i>Hippophae rhamnoides</i>	Duindoorn		9	Inheems
221	<i>Houttuynia cordata</i>		Moerasanemoon	1	Uitheems
222	<i>Hovenia dulcis</i>		Japanse krentenboom, Rozijnenboom	6	Uitheems
223	<i>Humulus lupulus</i>	Hop		4	Inheems
224	<i>Hyacinthus orientalis</i>	Hyacint		1	Uitheems
225	<i>Hydrangea macrophylla</i>		Thee hortensia	2	Uitheems
226	<i>Hypericum maculatum</i>	Kantig / Gevlekt hertshooi		1	Uitheems
227	<i>Hypericum perforatum</i>	Sint-Janskruid		1	Inheems
228	<i>Hyssopus officinalis</i>	Hyssop		2	Uitheems
229	<i>Ilex aquifolium</i>	Hulst		8	Inheems
230	<i>Ilex ciliospinosa x Ilex aquipernyi</i>		Ilex 'September Gem'	1	Uitheems
231	<i>Ilex crenata</i>	Japanse hulst		1	Uitheems
232	<i>Ilex verticillata</i>		Beshulst	1	Uitheems
233	<i>Imperata cylindrica</i>		Japans bloedgras	1	Uitheems
234	<i>Indigofera heterantha</i>		Indigostruik	1	Uitheems
235	<i>Indigofera himalayensis</i>			1	Uitheems
236	<i>Indigofera potaninii</i>		Indigostruik	1	Uitheems
237	<i>Inula helenium</i>	Griekse alant	Zoete aardappel	1	Uitheems
238	<i>Ipomoea batatas</i>			1	Uitheems
239	<i>Iris laevigata</i>			1	Uitheems
240	<i>Iris pseudacorus</i>	Gele lis		1	Inheems
241	<i>Jasminum nudiflorum</i>	Winterjasmijn		1	Uitheems
242	<i>Jasminum officinale</i>		Jasmijn	1	Uitheems
243	<i>Juglans ailanthifolia</i>		Japanse walnoot	4	Uitheems
244	<i>Juglans cinerea</i>		Boternoot	3	Uitheems
245	<i>Juglans microcarpa</i>			1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
246	<i>Juglans nigra</i>	Zwarte walnoot		5	Uitheems
247	<i>Juglans regia</i>	Okkernoot	Walnoot	9	Uitheems
248	<i>Juglans x bixbyi</i>		Buartnut	3	Uitheems
249	<i>Juniperus communis</i>	Jeneverbes		4	Inheems
250	<i>Kalmia latifolia</i>		Lepelboom	1	Uitheems
251	<i>Koeleria paniculata</i>	Gele zeepboom		1	Uitheems
252	<i>Lamium galeobdolon</i>	Gele / Bonte gele dovenetel		1	Uitheems
253	<i>Lamium album</i>	Witte dovenetel		1	Uitheems
254	<i>Lamium maculatum</i>	Gevlekte / Gestreepte dovenetel		1	Uitheems
255	<i>Larix decidua</i>	Europese lork		1	Uitheems
256	<i>Larix kaempferi</i>	Japanse lork		1	Uitheems
257	<i>Lathyrus tuberosus</i>	Aardaker		2	Inheems
258	<i>Laurus nobilis</i>		Laurier	1	Uitheems
259	<i>Lavandula angustifolia</i>		Lavendel	1	Uitheems
260	<i>Lespedeza thunbergii</i>			1	Uitheems
261	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet		1	Inheems
262	<i>Levisticum officinale</i>	Lavas	Maggiplant	2	Uitheems
263	<i>Leycesteria formosa</i>	Fazantenbes		2	Uitheems
264	<i>Ligustrum lucidum</i>			1	Uitheems
265	<i>Ligustrum vulgare</i>	Wilde liguster	Liguster	4	Inheems
266	<i>Lindera benzoin</i>		Koortsstruik	2	Uitheems
267	<i>Lonicera acuminata</i>			1	Uitheems
268	<i>Lonicera caerulea</i>		Honingbes	12	Uitheems
269	<i>Lonicera involucrata</i>	Ledebours kamperfoelie		1	Uitheems
270	<i>Lonicera japonica</i>		Japanse kamperfoelie	1	Uitheems
271	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wilde kamperfoelie	Kamperfoelie	6	Inheems
272	<i>Lonicera similis</i>			1	Uitheems
273	<i>Lonicera standishii</i>			1	Uitheems
274	<i>Lonicera tatarica</i>	Tartaarse kamperfoelie		1	Uitheems
275	<i>Lonicera x heckrottii</i>			1	Uitheems
276	<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver s.l.		1	Inheems
277	<i>Lupinus perennis</i>			1	Uitheems
278	<i>Lupinus polyphyllus</i>	Vaste lupine		1	Uitheems
279	<i>Lycium barbarum</i>	Boksdooorn	Goyibes, Boksdooorn	4	Uitheems
280	<i>Lysimachia nummularia</i>	Penningkruid		1	Inheems
281	<i>Maclura tricuspidata</i>		Che fruit	3	Uitheems
282	<i>Magnolia laevifolia</i>			1	Uitheems
283	<i>Magnolia sieboldii</i>		Chinese magnolia	2	Uitheems
284	<i>Mahonia x media</i>			1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
285	<i>Maianthemum racemosum</i>			1	Uitheems
286	<i>Maianthemum stellatum</i>			1	Uitheems
287	<i>Malus domestica</i>	Cultuurappel	Appel	13	Uitheems
288	<i>Malus sylvestris</i>	Appel	Wilde appel	7	Inheems
289	<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid		1	Inheems
290	<i>Malva sylvestris</i>	Groot kaasjeskruid		2	Uitheems
291	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Struisvaren		3	Uitheems
292	<i>Melilotus officinalis</i>	Citroengele honingklaver		1	Uitheems
293	<i>Melissa officinalis</i>	Citroenmelisse		1	Uitheems
294	<i>Mentha aquatica</i>	Watermunt		2	Inheems
295	<i>Mentha arvensis</i>	Akkermunt		1	Inheems
296	<i>Mentha pulegium</i>	Polei		2	Inheems
297	<i>Mentha spicata</i>	Aarmunt	Kruizemunt	2	Uitheems
298	<i>Mentha x piperita</i>	Pepermunt		1	Uitheems
299	<i>Mentha x rotundifolia</i>	Wollige munt		1	Uitheems
300	<i>Mespilus germanica</i>	Mispel		11	Uitheems
301	<i>Mirabilis expansa</i>		Mauka, Miso	1	Uitheems
302	<i>Monarda citriodora</i>		Zitronen-bergamotte	1	Uitheems
303	<i>Monarda fistulosa</i>		Wilde bergamotte	1	Uitheems
304	<i>Morella caroliniensis</i>	Wasgagel		1	Uitheems
305	<i>Morus alba</i>		Moerbeï, witvruchtig	5	Uitheems
306	<i>Morus alba x Morus rubra</i>		Moerbeï 'Capsrum'	2	Uitheems
307	<i>Morus australis</i>		Moerbeï	1	Uitheems
308	<i>Morus macroura</i>			2	Uitheems
309	<i>Morus nigra</i>	Zwarte moerbeï	Moerbeï	6	Uitheems
310	<i>Morus rubra</i>			1	Uitheems
311	<i>Musa basjoo</i>		Japanse vezelbanaan	2	Uitheems
312	<i>Myrica californica</i>			1	Uitheems
313	<i>Myrica gale</i>	Wilde gagel	Gagel	7	Inheems
314	<i>Myrica pensylvanica</i>		Wasgagel	2	Uitheems
315	<i>Myrica rubra</i>		Yang Mei	1	Uitheems
316	<i>Myrrhis odorata</i>	Roomse kervel		2	Uitheems
317	<i>Nandina domestica</i>		Hemelse bamboe	1	Uitheems
318	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	Wilde narcis / Trompetnarcis		1	Uitheems
319	<i>Oemleria cerasiformis</i>		Indianenpruim	2	Uitheems
320	<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	Beverneltorkruid		1	Uitheems
321	<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem		2	Uitheems
322	<i>Oenothera glazioviana</i>	Grote teunisbloem		3	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
323	<i>Origanum majorana</i>	Echte marjolein	Marjoraan	1	Uitheems
324	<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein	Oregano	1	Inheems
325	<i>Ornithogalum pyrenaicum</i>	Bosvogelmelk		1	Uitheems
326	<i>Osmanthus heterophyllus</i>			1	Uitheems
327	<i>Osmanthus x burkwoodii</i>			1	Uitheems
328	<i>Oxalis tuberosa</i>		Oca	2	Uitheems
329	<i>Oxyria digyna</i>			1	Uitheems
330	<i>Pachysandra terminalis</i>	Dikkemanskruid		1	Uitheems
331	<i>Paeonia daurica</i>			1	Uitheems
332	<i>Paeonia delavayi</i>		Boompioen	1	Uitheems
333	<i>Paeonia emodi</i>			1	Uitheems
334	<i>Paeonia x suffruticosa</i>		Boompioen	1	Uitheems
335	<i>Passiflora edulis</i>		Passiebloem	1	Uitheems
336	<i>Paulownia fargesii</i>		Anna Paulownaboom	1	Uitheems
337	<i>Paulownia tomentosa</i>	Anna Paulownaboom		4	Uitheems
338	<i>Petasites hybridus</i>	Groot hoefblad		1	Inheems
339	<i>Petasites japonicus</i>	Japans hoefblad		1	Uitheems
340	<i>Phormium colensoi</i>			1	Uitheems
341	<i>Phormium tenax</i>		New Zealand Flax	1	Uitheems
342	<i>Photinia x fraseri</i>		Glansmispel	1	Uitheems
343	<i>Phyllostachys atrovaginata</i>			1	Uitheems
344	<i>Phyllostachys aureosulcata</i>		Reuzenbamboe aureosulcata	3	Uitheems
345	<i>Phyllostachys bisetii</i>		Bamboe eetbaar	1	Uitheems
346	<i>Phyllostachys dulcis</i>			1	Uitheems
347	<i>Phyllostachys nigra</i>			1	Uitheems
348	<i>Phyllostachys parvifolia</i>			1	Uitheems
349	<i>Phyllostachys 'Shanghai 3'</i>		Bamboe 'Shanghai 3'	3	Uitheems
350	<i>Phyllostachys vivax</i>		Gele reuzenbamboe vivax	3	Uitheems
351	<i>Picea abies</i>	Fijnspar		2	Uitheems
352	<i>Pieris japonica</i>		Rotsheide	1	Uitheems
353	<i>Pinus armandii</i>		Chinese pijnboom	1	Uitheems
354	<i>Pinus koraiensis</i>		Pijnboom den	4	Uitheems
355	<i>Pinus pinea</i>			1	Uitheems
356	<i>Pinus pumila</i>			1	Uitheems
357	<i>Pistacia chinensis</i>			1	Uitheems
358	<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree		1	Inheems
359	<i>Platanus hispanica</i>	Plataan		1	Uitheems
360	<i>Podophyllum peltatum</i>		Schildvoetblad	1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie- frequentie	Herkomst
361	<i>Polygonatum biflorum</i>			1	Uitheems
362	<i>Populus alba</i>	Witte abeel		1	Uitheems
363	<i>Populus nigra</i>	Zwarte populier		3	Inheems
364	<i>Populus tremula</i>	Ratelpopulier		2	Inheems
365	<i>Populus x canadensis</i>		Canadapopulier	2	Uitheems
366	<i>Porophyllum linaria</i>		Pipiche	1	Uitheems
367	<i>Potentilla fruticosa</i>	Struikganzerik		1	Uitheems
368	<i>Prunus armeniaca</i>	Abrikoos		7	Uitheems
369	<i>Prunus avium</i>	Zoete kers		11	Inheems
370	<i>Prunus cerasifera</i>	Kerspruim		2	Uitheems
371	<i>Prunus cerasus</i>	Zure kers	Morel	4	Uitheems
372	<i>Prunus domestica</i>	Pruim	Pruim halfstam "Mirabelle de Nancy"	13	Uitheems
373	<i>Prunus domestica x P. cerasus x P. cerasifera</i>		Russische pruim	1	Uitheems
374	<i>Prunus dulcis</i>	Amandelboom	Amandel	8	Uitheems
375	<i>Prunus padus</i>	Gewone vogelkers	Vogelkers	4	Inheems
376	<i>Prunus persica</i>	Perzik		9	Uitheems
377	<i>Prunus persica x Prunus armeniaca</i>		Percoche	1	Uitheems
378	<i>Prunus salicina</i>		Japanse pruim	3	Uitheems
379	<i>Prunus salicina x P. armeniaca/Prunus cerasifera x armeniaca</i>		Pluot	2	Uitheems
380	<i>Prunus salicina x Prunus armeniaca</i>		Aprium	1	Uitheems
381	<i>Prunus spinosa</i>	Sleedoorn		8	Inheems
382	<i>Prunus tomentosa</i>		Nanking kers	4	Uitheems
383	<i>Prunus x dasycarpa</i>		Papst aprikose 'Biricoccolo'	1	Uitheems
384	<i>Prunus x gondouinii</i>			1	Uitheems
385	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	Douglasspar		3	Uitheems
386	<i>Psidium guajava</i>		Arasa	1	Uitheems
387	<i>Pulmonaria officinalis</i>	Gevlekt longkruid	Longkruid	2	Inheems
388	<i>Punica granatum</i>			1	Uitheems
389	<i>Pyracantha coccinea</i>	Vuurdoorn		1	Uitheems
390	<i>Pyrus bretschneideri x Pyrus communis</i>		Xinjiangpeer	1	Uitheems
391	<i>Pyrus communis</i>	Peer		12	Uitheems
392	<i>Pyrus communis x Pyrus pyrifolia</i>		Benitapeer	1	Uitheems
393	<i>Pyrus pashia</i>			1	Uitheems
394	<i>Pyrus pyraeaster</i>	Wilde peer		2	Uitheems
395	<i>Pyrus pyrifolia</i>		Nashipeer	11	Uitheems
396	<i>Quercus bicolor</i>		Moeraseik	1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
397	<i>Quercus ilex</i>	Steeneik		2	Uitheems
398	<i>Quercus ithaburensis</i>			1	Uitheems
399	<i>Quercus robur</i>	Zomereik		5	Inheems
400	<i>Rhamnus cathartica</i>	Wegedoorn		5	Inheems
401	<i>Rhamnus frangula</i>	Sporkehout	Spork, Vuilboom	7	Inheems
402	<i>Rheum australe</i>		Russische of sierrabarber	1	Uitheems
403	<i>Rheum palmatum</i>		Turkse rabarber	1	Uitheems
404	<i>Rheum rhaponticum</i>			1	Uitheems
405	<i>Rheum x rhabarbarum</i>	Tuinrabarber	Rabarber	4	Uitheems
406	<i>Rhododendron ponticum</i>	Pontische rododendron		1	Uitheems
407	<i>Rhus aromatica</i>		Welriekende sumak, Limonadeboom, Zuurkruid	2	Uitheems
408	<i>Rhus glabra</i>		Fluweelboom, Sumac	2	Uitheems
409	<i>Rhus typhina</i>	Azijnboom	Fluweelboom	4	Uitheems
410	<i>Ribes alpinum</i>	Alpenbes		1	Uitheems
411	<i>Ribes cereum</i>			1	Uitheems
412	<i>Ribes cynosbati</i>		Stekelige stekelbes	1	Uitheems
413	<i>Ribes divaricatum</i>	Amerikaanse kruisbes	Worcesterbes	3	Uitheems
414	<i>Ribes laurifolium</i>			1	Uitheems
415	<i>Ribes malvaceum</i>			1	Uitheems
416	<i>Ribes nigrum</i>	Zwarte bes		11	Inheems
417	<i>Ribes odoratum</i>	Gele ribes		5	Uitheems
418	<i>Ribes oxycanthoides</i>			1	Uitheems
419	<i>Ribes rubrum</i>	Aalbes	Rode bes	14	Inheems
420	<i>Ribes sanguineum</i>	Rode ribes		1	Uitheems
421	<i>Ribes trilobum</i>			1	Uitheems
422	<i>Ribes uva-crispa</i>	Kruisbes		9	Inheems
423	<i>Ribes x culverwellii</i>		'Jochelina', "Jochelbeere"	1	Inheems
424	<i>Ribes x gordonianum</i>			1	Uitheems
425	<i>Ribes x nidigrolaria</i>	Jostabes		6	Uitheems
426	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Robinia		5	Uitheems
427	<i>Robinia x margarettae</i>			1	Uitheems
428	<i>Rodgersia aesculifolia</i>		Kastanjebladige astilbe	1	Uitheems
429	<i>Rosa arvensis</i>	Bosroos		4	Inheems
430	<i>Rosa balsamica</i>	Beklierde heggenroos		3	Inheems
431	<i>Rosa canina</i>	Hondsroos		5	Inheems
432	<i>Rosa corymbifera</i>	Heggenroos	Hondsroos	5	Inheems
433	<i>Rosa moyesii</i>			1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
434	<i>Rosa rubiginosa</i>	Egelantier		8	Inheems
435	<i>Rosa rugosa</i>	Rimpelroos	Bottelroos	6	Uitheems
436	<i>Rosa spinosissima</i>	Duinroos		1	Inheems
437	<i>Rosa tomentosa</i>	Viltroos		3	Inheems
438	<i>Rosa x salaevensis</i>			1	Uitheems
439	<i>Rosmarinus officinalis</i>	Rozemarijn		3	Uitheems
440	<i>Rostrinucula dependens</i>		Huilende budleia	1	Uitheems
441	<i>Rubus arcticus</i>		Poolbraam	2	Uitheems
442	<i>Rubus cockburnianus</i>		Rubus cockburnianus	1	Uitheems
443	<i>Rubus fruticosus</i>	Gewone braam	Braam	6	Inheems
444	<i>Rubus fruticosus x Rubus idaeus</i>		Taybes	5	Inheems
445	<i>Rubus idaeus</i>	Framboos	Rode zomer- en herfstframboos	13	Inheems
446	<i>Rubus illecebrosus</i>		framboosaardbei	1	Uitheems
447	<i>Rubus loganobaccus</i>	Loganbes		3	Uitheems
448	<i>Rubus occidentalis</i>		Zwarte framboos	1	Uitheems
449	<i>Rubus parviflorus</i>	Witte esdoornbraam		1	Uitheems
450	<i>Rubus parvifolius x Rubus idaeus</i>		Kruipbraamboos	1	Uitheems
451	<i>Rubus phoenicolasius</i>	Japanse wijnbes		6	Uitheems
452	<i>Rubus rolfei</i>		Kruipende framboos	2	Uitheems
453	<i>Rubus sectie</i>			1	Inheems
454	<i>Rubus setchuenensis</i>			2	Uitheems
455	<i>Rubus tricolor</i>		Kruipbraam	1	Uitheems
456	<i>Rubus x neglectus</i>			1	Uitheems
457	<i>Rubus x nobilis</i>			1	Uitheems
458	<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring	Zuring	1	Inheems
459	<i>Rumex patientia</i>	Spinaziezuring		1	Uitheems
460	<i>Rumex sanguineus</i>	Bloedzuring		2	Inheems
461	<i>Rumex scutatus</i>	Spaanse zuring		1	Inheems
462	<i>Rumex thyrsiflorus</i>	Geoorde zuring		1	Inheems
463	<i>Salix alba</i>	Schietwilg		4	Inheems
464	<i>Salix caprea</i>	Boswilg		4	Inheems
465	<i>Salix cinerea</i>	Grauwe wilg s.l.		3	Inheems
466	<i>Salix dasyclados</i>	Duitse dot		1	Uitheems
467	<i>Salix fragilis</i>	Kraakwilg		3	Inheems
468	<i>Salix irrorata</i>			1	Uitheems
469	<i>Salix magnifica</i>			1	Uitheems
470	<i>Salix purpurea</i>	Bittere wilg		2	Inheems
471	<i>Salix triandra</i>	Amandelwilg	Wilg	4	Inheems
472	<i>Salix viminalis</i>	Katwilg		5	Inheems
473	<i>Salix x rubens</i>	Kraak- x Schietwilg		1	Inheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten

Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie- frequentie	Herkomst
474	<i>Salvia officinalis</i>	Echte salie	Salie	1	Uitheems
475	<i>Sambucus canadensis</i>	Amerikaanse vlier	Canadese vlier	2	Uitheems
476	<i>Sambucus ebulus</i>	Kruidvlier		1	Inheems
477	<i>Sambucus miquelii</i>			1	Uitheems
478	<i>Sambucus nigra</i>	Gewone vlier	Vlier	10	Inheems
479	<i>Sambucus williamsii</i>			1	Uitheems
480	<i>Saponaria officinalis</i>	Zeepkruid		1	Uitheems
481	<i>Sassafras albidum</i>		Sassafras	4	Uitheems
482	<i>Schisandra chinensis</i>		Schisandra	3	Uitheems
483	<i>Schisandra rubriflora</i>		Vijf smaken kruid	1	Uitheems
484	<i>Schisandra sphenanthera</i>		Vijf smaken bes	1	Uitheems
485	<i>Sedum telephium</i>	Hemelsleutel		1	Inheems
486	<i>Shepherdia argentea</i>		Buffelbes	2	Uitheems
487	<i>Silybum marianum</i>	Mariadistel		1	Uitheems
488	<i>Sium latifolium</i>	Grote watereppe		1	Inheems
489	<i>Sium sisarum</i>		Suikerwortel	1	Uitheems
490	<i>Skimmia japonica</i>			1	Uitheems
491	<i>Smallanthus sonchifolius</i>		Yacon, Appelwortel	2	Uitheems
492	<i>Smyrniolum olusatrum</i>	Zwartmoeskervel		1	Uitheems
493	<i>Sophora japonica</i>			1	Uitheems
494	<i>Sorbus alnifolia</i>		Elsbladige lijsterbes	1	Uitheems
495	<i>Sorbus aucuparia</i>	Wilde lijsterbes	Lijsterbes	7	Inheems
496	<i>Sorbus commixta</i>		Japanse lijsterbes	1	Uitheems
497	<i>Sorbus devoniensis</i>		Devon meelbes	1	Uitheems
498	<i>Sorbus domestica</i>	Tamme lijsterbes	Peerlijsterbes	3	Uitheems
499	<i>Sorbus mougeotii</i>		Alpenmeelbes	1	Uitheems
500	<i>Sorbus torminalis</i>	Elsbes		4	Uitheems
501	<i>Spiraea douglasii</i>	Douglasspirea		1	Uitheems
502	<i>Stachys affinis</i>		Crosne, Japanse andoorn, Chinese artisjok	1	Uitheems
503	<i>Stachys sylvatica</i>	Bosandoorn		1	Inheems
504	<i>Staphylea colchica</i>		Kaukasische pimpernoot	1	Uitheems
505	<i>Staphylea pinnata</i>	Pimpernoot		4	Uitheems
506	<i>Stauntonia hexaphylla</i>		Chocoladerank	1	Uitheems
507	<i>Styrax officinalis</i>		Storax	2	Uitheems
508	<i>Symphoricarpos x chenaultii</i>			1	Uitheems
509	<i>Symphytum officinale</i>	Gewone smeewortel	Smeewortel	1	Inheems
510	<i>Symphytum x uplandicum</i>	Symphytum x uplandicum		1	Uitheems
511	<i>Syringa vulgaris</i>	Sering		1	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie- frequentie	Herkomst
512	<i>Taxus baccata</i>	Taxus	Venijnboom	3	Inheems
513	<i>Tetradium daniellii</i>		Bijenboom	3	Uitheems
514	<i>Tetrapanax papyrifer</i>		Rijstpapierboom of Rijstpapierplant	1	Uitheems
515	<i>Thymus camphoratus</i>			1	Uitheems
516	<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm		1	Inheems
517	<i>Thymus vulgaris</i>	Echte tijm		3	Uitheems
518	<i>Tiarella cordifolia</i>		Schuimbloem	1	Uitheems
519	<i>Tilia americana</i>			1	Uitheems
520	<i>Tilia cordata</i>	Winterlinde	Winterlinde	10	Inheems
521	<i>Tilia henryana</i>		Linde	2	Uitheems
522	<i>Tilia kiusiana</i>			1	Uitheems
523	<i>Tilia mandshurica</i>			1	Uitheems
524	<i>Tilia oliveri</i>		Chineze linde	1	Uitheems
525	<i>Tilia platyphyllos</i>	Zomerlinde		4	Inheems
526	<i>Tilia x flaccida</i>			1	Uitheems
527	<i>Tilia x vulgaris</i>	Hollandse linde	Linde	3	Uitheems
528	<i>Toona sinensis</i>		Franse uiensoep- boom, Chinese mahonieboom	7	Uitheems
529	<i>Torreya nucifera</i>		Japanse torreya	2	Uitheems
530	<i>Trachystemon orientalis</i>		Oriëntaals kom- kommerkruid	1	Uitheems
531	<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver		2	Inheems
532	<i>Trifolium repens</i>	Witte klaver		1	Inheems
533	<i>Tripterygium wilfordii</i>			1	Uitheems
534	<i>Tropaeolum majus</i>	Oost-Indische kers		1	Uitheems
535	<i>Tropaeolum tuberosum</i>		Knolcapucien, Mashua	1	Uitheems
536	<i>Tussilago farfara</i>	Klein hoefblad		1	Inheems
537	<i>Ugni molinae</i>		Chileense guave	2	Uitheems
538	<i>Ulex europaeus</i>	Gaspeldoorn		1	Inheems
539	<i>Ullucus tuberosus</i>		Ulluku, Olluco, Prinsessenknol	1	Uitheems
540	<i>Ulmus laevis</i>	Fladderiep		3	Inheems
541	<i>Ulmus minor</i>	Gladde iep		1	Inheems
542	<i>Vaccinium arctostaphylos</i>			1	Uitheems
543	<i>Vaccinium corymbosum</i>	Trosbosbes		9	Uitheems
544	<i>Vaccinium cylindraceum</i>		Grootbladige bosbes, luckyberry	1	Uitheems
545	<i>Vaccinium macrocarpon</i>	Cranberry		3	Uitheems
546	<i>Vaccinium myrsinites</i>			1	Uitheems
547	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blauwe bosbes		3	Inheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie-frequentie	Herkomst
548	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Rode bosbes	Vossebes	1	Inheems
549	<i>Valeriana jatamansi</i>			1	Uitheems
550	<i>Viburnum dentatum</i>		Sneeuwbal dentatum	1	Uitheems
551	<i>Viburnum furcatum</i>		Sneeuwbal furcatum	1	Uitheems
552	<i>Viburnum lentago</i>		Schapenbes	9	Uitheems
553	<i>Viburnum nudum</i>		Sneeuwbal	2	Uitheems
554	<i>Viburnum opulus</i>	Gelderse roos		7	Inheems
555	<i>Viburnum plicatum</i>		Japanse sneeuwbal	1	Uitheems
556	<i>Viburnum prunifolium</i>		Zwarte haagdoorn	3	Uitheems
557	<i>Viburnum setigerum</i>		Thee Viburnum	1	Uitheems
558	<i>Viburnum tinus</i>		Sneeuwbal	1	Uitheems
559	<i>Viburnum x burkwoodii</i>			1	Uitheems
560	<i>Vinca major</i>	Grote maagdenpalm		1	Uitheems
561	<i>Viola labradorica</i>			1	Uitheems
562	<i>Viola odorata</i>	Maarts viooltje		1	Inheems
563	<i>Vitex agnus-castus</i>		Monnikenpeper, Monnikspeper	1	Uitheems
564	<i>Vitex negundo</i>			1	Uitheems
565	<i>Vitis labrusca</i>			1	Uitheems
566	<i>Vitis vinifera</i>	Wijnstok	Druif	7	Uitheems
567	<i>Vitis vinifera x Vitis amurensis</i>		Russische druif Mitschurinski	1	Uitheems
568	<i>Wisteria floribunda</i>		Japanse blauwe regen	1	Uitheems
569	<i>Wisteria frutescens</i>			1	Uitheems
570	<i>Wisteria sinensis</i>	Chinese blauweregen	Blauwe regen	3	Uitheems
571	<i>Xanthoceras sorbifolium</i>		Chinese kastanje	3	Uitheems
572	<i>xCrataegomespilus grandiflora</i>		Grootbloemige meidoornmispel	2	Uitheems
573	<i>xCrataegosorbus 'Granatjaja'</i>		Sorbus 'Granatnaja'	3	Uitheems
574	<i>xCrataegosorbus 'Ivan's Belle'</i>		Ivan's belle	2	Uitheems
575	<i>Xerochrysum bracteatum</i>		Jumbo Red'	1	Uitheems
576	<i>xPyronia veitchii</i>		Pyronia veitchii	2	Uitheems
577	<i>xSorbaronia 'Burka'</i>		Sorbus 'Burka'	2	Uitheems
578	<i>xSorbaronia 'Titan'</i>		Lijsterbes 'Titan'	2	Uitheems
579	<i>xSorbopyrus auricularis</i>		Shipova, Bollweilerpeer	2	Uitheems
580	<i>Zanthoxylum americanum</i>		Sechuan peper	1	Uitheems
581	<i>Zanthoxylum armatum</i>		Nepalese peper	2	Uitheems
582	<i>Zanthoxylum beecheyanum</i>			1	Uitheems
583	<i>Zanthoxylum bungeanum</i>		Sechuan peper	2	Uitheems

Bijlage IV. Lijst van aangeplante voedselbossoorten					
Nr.	Wetenschappelijke naam (*: Unielijsort)	Officiële Nederlandse naam	Andere Nederlandse namen	Registratie- frequentie	Herkomst
584	<i>Zanthoxylum coreanum</i>		Sechuanpepper, Kiespijnboom	2	Uitheems
585	<i>Zanthoxylum giraldii</i>			1	Uitheems
586	<i>Zanthoxylum nitidum</i>			1	Uitheems
587	<i>Zanthoxylum piasezkii</i>			1	Uitheems
588	<i>Zanthoxylum piperitum</i>		Sechuan peper	1	Uitheems
589	<i>Zanthoxylum schinifolium</i>		Szechuanpeper schinifolium	3	Uitheems
590	<i>Zanthoxylum simulans</i>		Sechuan peper	8	Uitheems
591	<i>Zanthoxylum stenophyllum</i>			1	Uitheems
592	<i>Zingiber mioga</i>		Japanse gember	4	Uitheems
593	<i>Ziziphus jujuba</i>		Jujube	5	Uitheems

Bijlage V. Metadata aanvullend literatuuronderzoek voor vaak aangeplante soorten

Wetenschappelijke naam	Aantal zoekresultaten	Gevonden relevante zoekresultaten	Aantal soortregistraties
<i>Acer campestre</i>	13300	0	6
<i>Acer saccharum</i>	26800	0	4
<i>Actinidia arguta</i>	17300	2	10
<i>Actinidia deliciosa</i>	17500	4	5
<i>Akebia quinata</i>	7000	3	6
<i>Alnus glutinosa</i>	31400	1	7
<i>Amelanchier alnifolia</i>	4130	0	4
<i>Amelanchier lamarckii</i>	772	5	5
<i>Aronia melanocarpa</i>	14800	1	4
<i>Aronia x prunifolia</i>	242	1	7
<i>Asimina triloba</i>	5380	0	8
<i>Asparagus officinalis</i>	20300	2	5
<i>Betula pendula</i>	32600	1	5
<i>Caragana arborescens</i>	2370	5	5
<i>Carpinus betulus</i>	56400	0	5
<i>Castanea sativa</i>	24000	1	12
<i>Cephalotaxus harringtonii</i>	16	0	5
<i>Cercis siliquastrum</i>	1980	2	5
<i>Chaenomeles japonica</i>	8130	0	4
<i>Citrus trifoliata</i>	432	0	4
<i>Cornus kousa</i>	5080	0	7
<i>Cornus mas</i>	18200	0	10
<i>Cornus sanguinea</i>	6410	0	7
<i>Corylus avellana</i>	30000	1	13
<i>Corylus maxima</i>	6320	0	7
<i>Crataegus ellwangeriana</i>	3	0	4
<i>Crataegus laevigata</i>	5710	1	5
<i>Crataegus monogyna</i>	20300	3	5
<i>Cydonia oblonga</i>	9550	1	9
<i>Decaisnea insignis</i>	187	0	4
<i>Diospyros kaki</i>	15400	1	4
<i>Diospyros virginiana</i>	4040	1	4
<i>Elaeagnus umbellata</i>	4800	3	8
<i>Elaeagnus x submacrophylla</i> (<i>E. macrophylla</i> x <i>E. pungens</i>)	6	2	4
<i>Euonymus europaeus</i>	4410	3	4
<i>Fagus sylvatica</i>	45500	0	5
<i>Ficus carica</i>	40900	5	10
<i>Fragaria x ananassa</i> (<i>F. virginiana</i> x <i>F. chiloensis</i>)	20200	0	5
<i>Ginkgo biloba</i>	71000	3	4
<i>Halesia carolina</i>	2290	0	4
Bijlage V. Metadata aanvullend literatuuronderzoek per soort (vervolg)			

Wetenschappelijke naam	Aantal zoekresultaten	Gevonden relevante zoekresultaten	Aantal soortregistraties
<i>Helianthus tuberosus</i>	17900	4	4
<i>Hibiscus syriacus</i>	5210	2	4
<i>Hippophae rhamnoides</i>	26700	5	9
<i>Hovenia dulcis</i>	8830	1	6
<i>Humulus lupulus</i>	52300	5	4
<i>Ilex aquifolium</i>	11000	7	8
<i>Juglans ailanthifolia</i>	208	0	4
<i>Juglans nigra</i>	15200	0	5
<i>Juglans regia</i>	22500	3	9
<i>Juniperus communis</i>	52000	2	4
<i>Ligustrum vulgare</i>	6140	5	4
<i>Lonicera caerulea</i>	3630	2	12
<i>Lonicera periclymenum</i>	15700	1	6
<i>Lycium barbarum</i>	19800	1	4
<i>Malus domestica</i>	60500	1	13
<i>Malus sylvestris</i>	10600	0	7
<i>Mespilus germanica</i>	2670	1	11
<i>Morus alba</i>	53400	5	5
<i>Morus nigra</i>	9850	2	6
<i>Myrica gale</i>	17500	0	7
<i>Paulownia tomentosa</i>	9230	6	4
<i>Pinus koraiensis</i>	11900	1	4
<i>Prunus armeniaca</i>	20800	2	7
<i>Prunus avium</i>	22400	0	11
<i>Prunus cerasus</i>	13400	0	4
<i>Prunus domestica</i>	24400	1	13
<i>Prunus dulcis</i>	23000	4	8
<i>Prunus padus</i>	7900	1	4
<i>Prunus persica</i>	25500	2	9
<i>Prunus spinosa</i>	14000	0	8
<i>Prunus tomentosa</i>	5020	0	4
<i>Pyrus communis</i>	21000	0	12
<i>Pyrus pyrifolia</i>	8520	1	11
<i>Quercus robur</i>	52600	1	5
<i>Rhamnus cathartica</i>	5990	6	5
<i>Rhamnus frangula</i>	3730	1	7
<i>Rheum x rhabarbarum</i>	4	1	4
<i>Rhus typhina</i>	5170	5	4
<i>Ribes nigrum</i>	10500	1	11
<i>Ribes odoratum</i>	126	2	5
<i>Ribes rubrum</i>	6650	0	14
<i>Ribes uva-crispa</i>	2480	2	9
Bijlage V. Metadata aanvullend literatuuronderzoek per soort (vervolg)			

Wetenschappelijke naam	Aantal zoekresultaten	Gevonden relevante zoekresultaten	Aantal soortregistraties
<i>Ribes x nidigrolaria</i> (<i>R. nigrum</i> x <i>R. divaricatum</i>)x(<i>R. nigrum</i> x <i>R. uva-crispa</i>)	112	0	6
<i>Robinia pseudoacacia</i>	24400	5	5
<i>Rosa arvensis</i>	965	0	4
<i>Rosa canina</i>	17100	5	5
<i>Rosa corymbifera</i>	278	0	5
<i>Rosa rubiginosa</i>	3470	5	8
<i>Rosa rugosa</i>	27200	4	6
<i>Rubus fruticosus</i>	15900	8	6
<i>Rubus fruticosus</i> x <i>Rubus idaeus</i>	1	0	5
<i>Rubus idaeus</i>	21800	0	13
<i>Rubus phoenicolasius</i>	1040	4	6
<i>Salix alba</i>	23400	2	4
<i>Salix caprea</i>	11900	2	4
<i>Salix triandra</i>	1810	0	4
<i>Salix viminalis</i>	14000	2	5
<i>Sambucus nigra</i>	37900	8	10
<i>Sassafras albidum</i>	4740	3	4
<i>Sorbus aucuparia</i>	15400	2	7
<i>Sorbus torminalis</i>	4730	0	4
<i>Staphylea pinnata</i>	1370	1	4
<i>Tilia cordata</i>	15700	0	10
<i>Tilia platyphyllos</i>	6620	1	4
<i>Toona sinensis</i>	5680	1	7
<i>Vaccinium corymbosum</i>	28500	3	9
<i>Viburnum lentago</i>	1010	0	9
<i>Viburnum opulus</i>	15700	2	7
<i>Vitis vinifera</i>	69400	1	7
<i>Zanthoxylum simulans</i>	175	2	8
<i>Zingiber mioga</i>	1130	3	4
<i>Ziziphus jujuba</i>	11100	2	5

Bijlage VI. Enquête voor voedselbosbeheerders

Beschrijving

Onderzoekers van de Radboud Universiteit en FLORON doen momenteel onderzoek naar de plantensoorten en het beheer van voedselbossen in Nederland. Deze enquête is onderdeel van onderzoek dat wordt uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). We benaderen u voor dit onderzoek omdat u initiatiefnemer en/of beheerder van één of meerdere voedselbossen in Nederland bent. De kennis waarover u beschikt is van grote waarde voor ons onderzoek, vandaar dat wij hopen op uw medewerking.

1. Inleiding enquête

Welkom

De NVWA verkent risico's van nieuwe introductieroutes voor invasieve soorten. Doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de in- en uitheemse soorten die in voedselbossen in Nederland aangeplant worden. Daarmee willen wij, een onderzoeksteam van de Radboud Universiteit en FLORON, de potentiële risico's van deze soorten voor mens en natuur in kaart brengen. Met dit onderzoek kunnen we samen zorgdragen voor veilige en duurzame voedselbosbouw. Daarnaast is de NVWA geïnteresseerd in de visie van voedselbosbouwers op de mogelijkheden voor risicobeheersing. Het in kaart brengen van de in voedselbossen aangeplante soorten, hun eigenschappen en de manier waarop deze voedselgewassen geselecteerd worden, kan bijdragen aan de verdere ontwikkeling van voedselbossen als een duurzame productiemethode voor voedsel in Nederland.

De resultaten van deze enquête worden anoniem gerapporteerd. Het invullen duurt ongeveer 20 minuten. U kunt de enquête op elk gewenst moment opslaan en later openen om hem verder in te vullen door in de hoek rechtsboven 'Hervat later' aan te klikken en de stappen daar te volgen.

2. Soorteninventarisatie

Welke plantensoorten zijn er de afgelopen jaren in uw voedselbos aangeplant? Het gaat hierbij om soorten die aangeplant werden, niet om soorten die zichzelf gevestigd hebben. Vult u alstublieft zowel eetbare als niet-eetbare planten in. U kunt hier een bestand met een soortenlijst uploaden. Wetenschappelijke namen hebben de voorkeur boven Nederlandse of anderstalige namen.

Upload minimaal 1 en maximaal 5 bestanden <Upload files>

3. Soortenselectie

- a. Op basis waarvan heeft soortenselectie voor uw voedselbos plaatsgevonden? U kunt per optie aangeven hoe belangrijk deze was.

	Onbelangrijk	Enigszins belangrijk	Redelijk belangrijk	Belangrijk	Zeer belangrijk
Goede smaak en/of hoge voedingswaarde					
Goede kans van winteroverleving					
Fraai uiterlijk van de soort					
Hoge opbrengst (kwantitatief)					
Hoge opbrengst (financieel)					
Exclusieve of zeldzame soort					
Positieve bijdrage aan de gezondheid door medicinale werking					
Bijdrage aan herstel biodiversiteit					
Bijdrage aan herstel bodemkwaliteit en bodemfuncties (bijv. door stikstofbinding)					
Makkelijk verkrijgbaar plantgoed en zaden					
Voorkeur voor inheemse soort boven uitheemse soort					
Geen of positief effect van soort op inheemse soorten					
Niet giftig of allergeen voor de mens					

- b. Zijn er nog andere factoren meegewogen bij de selectie van soorten voor aanplant in uw voedselbos? (*open vraag*)
- c. Kunt u voor de volgende opties aangeven in welke mate ze gebruikt zijn om planten voor uw voedselbos te verkrijgen?

	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Heel vaak
Aangekocht via een fysieke kwekerij/groothandel in Nederland					
Aangekocht via een fysieke kwekerij/groothandel in buitenland					
Aangekocht via het internet bij een Nederlands bedrijf					
Aangekocht via het internet bij een buitenlands bedrijf					
Aangekocht via het internet bij een Nederlandse particulier					
Aangekocht via het internet bij een buitenlandse particulier					
Geruild met of gekregen van andere voedselbosbouwers					
Zelf meegenomen uit andere gebieden in Nederland					
Zelf meegenomen uit het buitenland					

- d. Zijn er nog andere manieren waarop de planten in uw voedselbos verkregen zijn? (*open vraag*)

4. Publieksinteractie

- a. Welke mogelijkheden heeft het publiek in uw voedselbos? U kunt aanvinken welke optie(s) van toepassing is/zijn. *(meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)*
- ☐ Vrijelijk rondlopen
 - ☐ Vrijelijk plukken
 - ☐ In het gezelschap van ten minste één volwassene rondlopen
 - ☐ In het gezelschap van ten minste één volwassene plukken
 - ☐ Onder professionele begeleiding rondlopen
 - ☐ Onder professionele begeleiding plukken
 - ☐ Kopen van door beheerders geoogste en/of opgekweekte producten
 - ☐ Kopen van poot- en/of plantgoed
 - ☐ Kopen van zelfgeoogste producten
 - ☐ Het gebied is (nog) niet toegankelijk voor het publiek
- b. Welke andere mogelijkheden bieden jullie aan het publiek? U kunt aanvinken welke optie(s) van toepassing is/zijn. *(meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)*
- ☐ Advies over bereiding van oogstproducten
 - ☐ Advies over het zelf kweken van voedselbosplanten
 - ☐ Educatie over ecologische voordelen van voedselbosbouw
 - ☐ Educatie over maatschappelijke voordelen van voedselbosbouw
 - ☐ (Nog) Geen
 - ☐ Anders:
- c. Welke situatie is het meest van toepassing op uw voedselbos? *(meerkeuze, één antwoord mogelijk)*
- ☐ Open zonder borden of informatievoorziening
 - ☐ Open, maar met informatieborden
 - ☐ Open, maar met informatie-, verbods- en/of gebodsborden
 - ☐ Deels afgesloten (bijvoorbeeld deels omheind, al dan niet met borden)
 - ☐ Volledig afgesloten (bijvoorbeeld omheind, al dan niet met borden)
 - ☐ Anders:

5. Verspreiding van soorten

- a. Heeft u, of een van uw collega's, wel eens gemerkt dat bepaalde aangeplante soorten zich snel verspreiden en/of woekeren **binnen** het voedselbos? Hierbij doelen we op zowel inheemse als uitheemse soorten, en zowel eetbare als niet-eetbare soorten. *(meerkeuze, één antwoord mogelijk)*
- ☐ Nee
 - ☐ Ja, namelijk...
 - ☐ Dit is nog niet van toepassing op ons voedselbos
 - ☐ Dat weet ik niet
- b. Heeft u, of een van uw collega's, wel eens gemerkt dat bepaalde soorten zich snel verspreiden **buiten** het voedselbos? Hierbij doelen we op zowel inheemse als uitheemse soorten, en zowel eetbare als niet-eetbare soorten. *(meerkeuze, één antwoord mogelijk)*
- ☐ Nee
 - ☐ Ja, namelijk...
 - ☐ Dit is nog niet van toepassing op ons voedselbos
 - ☐ Dat weet ik niet

6. Beheer

In welke mate worden of zijn in uw voedselbos de volgende maatregelen toegepast? In de bijbehorende tekstvakken kunt u toelichten op welke plantensoorten de maatregel van toepassing is (geweest). *(meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Uitroeiing van inheemse planten, namelijk...
- ☐ Uitroeiing van uitheemse planten, namelijk...
- ☐ Bestrijding van inheemse planten, namelijk...
- ☐ Bestrijding van uitheemse planten, namelijk...
- ☐ Anders:

7. Algemeen

a. In welke provincie ligt uw voedselbos? *(meerkeuze, één antwoord mogelijk)*

- ☐ Drenthe
- ☐ Flevoland
- ☐ Friesland
- ☐ Gelderland
- ☐ Groningen
- ☐ Limburg
- ☐ Noord-Brabant
- ☐ Noord-Holland
- ☐ Overijssel
- ☐ Utrecht
- ☐ Zeeland
- ☐ Zuid-Holland

b. Hoe groot is het voedselbos dat u beheert? Antwoord alstublieft met het aantal hectaren. Decimalen kunnen met een komma aangegeven worden. *(open vraag)*

c. In welk jaar werd of wordt voor het eerst in uw voedselbos geoogst? *(open vraag)*

d. Hoe is de **aanleg** van uw voedselbos gefinancierd? Het gaat om de kosten van de planning, ontwerp, aankoop en aanleg en **niet** het huidige beheer en onderhoud. *(meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Subsidie van het Rijk
- ☐ Subsidie van de Provincie
- ☐ Subsidie van de Gemeente
- ☐ Subsidie van Waterschap
- ☐ Subsidie van particuliere natuurbeschermingsorganisatie(s)
- ☐ Overige subsidies
- ☐ Particuliere gelden (bijv. crowdfunding, donaties of erfenis)
- ☐ Eigen middelen
- ☐ Inzet van vrijwilligers (d.w.z. besparing van aanlegkosten)
- ☐ Anders:

e. Hoe wordt **beheer** van uw voedselbos gefinancierd? Het gaat om de structurele kosten die voor het onderhoud nodig zijn en **niet** om de kosten van planning en aanleg. *(meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ Subsidie van het Rijk

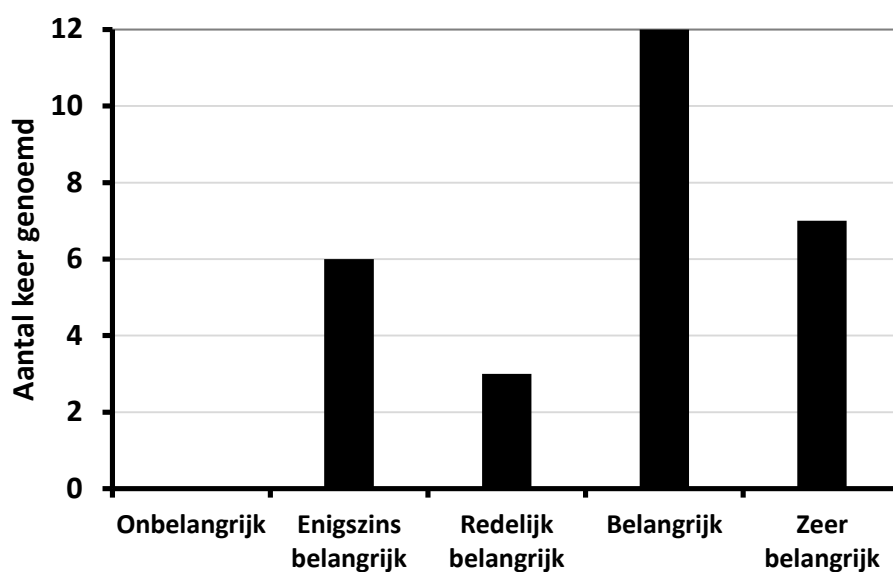
- Subsidie van de Provincie
 - Subsidie van de Gemeente
 - Subsidie van Waterschap
 - Subsidie van particuliere natuurbeschermingsorganisatie(s)
 - Overige subsidies
 - Particuliere gelden (bijv. crowdfunding, donaties of erfenis)
 - Eigen middelen
 - Opbrengsten uit verkoop
 - Inzet van vrijwilligers (d.w.z. besparing van onderhoudskosten)
 - Dit is nog niet van toepassing op ons voedselbos
 - Anders:
- f. Hebt u vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit onderzoek? Als u op de hoogte gehouden wilt worden van de uitkomsten van het onderzoek kunt u hier uw e-mailadres invullen. *(open vraag)*
- g. Het kan zijn dat wij naar aanleiding van uw antwoorden verdere vragen hebben, of verduidelijking zoeken. Mogen wij u in dat geval benaderen voor zulke vragen? Zo ja, vermeld u dan hieronder het telefoonnummer en/of e-mailadres waarop u bij voorkeur benaderd wilt worden. *(open vraag)*

Afsluiting

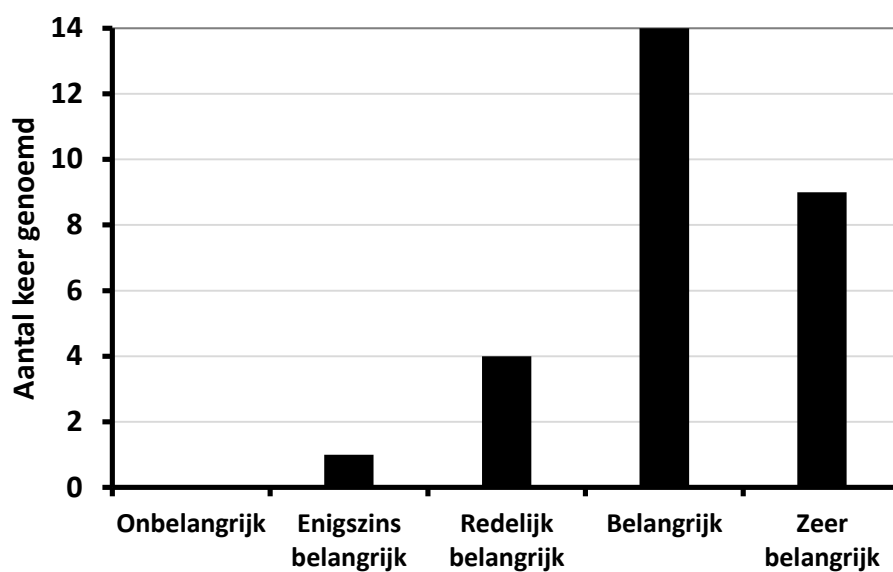
Hartelijk dank voor uw deelname aan deze enquête. Mocht u op een later moment nog vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u deze richten aan Jacqueline Hoppenreijds MSc (via jacqueline.hoppenreijds@ru.nl).

Bijlage VII. Uitkomsten enquêtevragen 3a en 4a

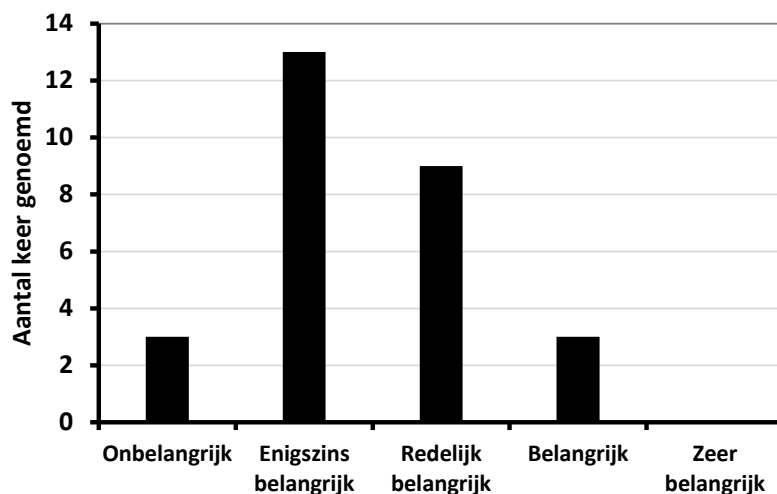
Resultaten vraag 3a

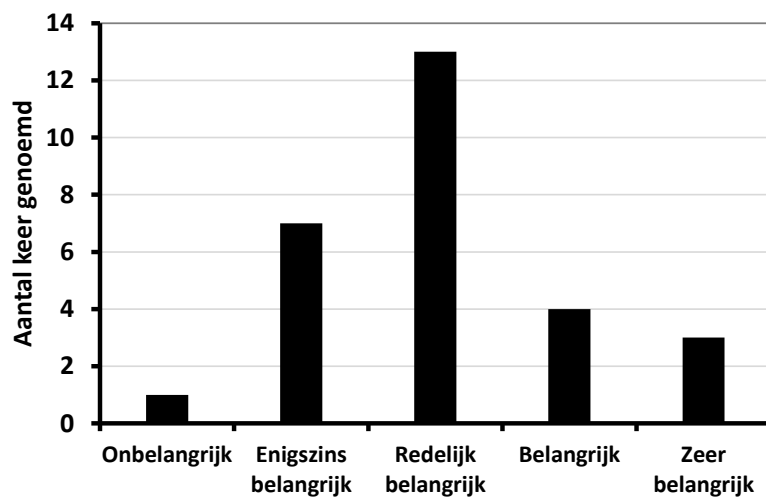
Figuur VII.1. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriterium 'Goede smaak en/of hoge voedingswaarde' in de enquête.

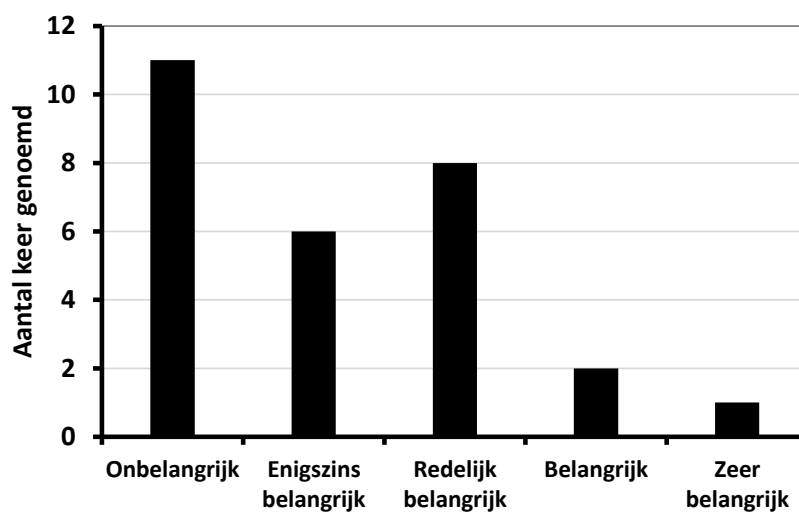
Figuur VII.2. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriterium 'Goede kans van winteroverleving' in de enquête.

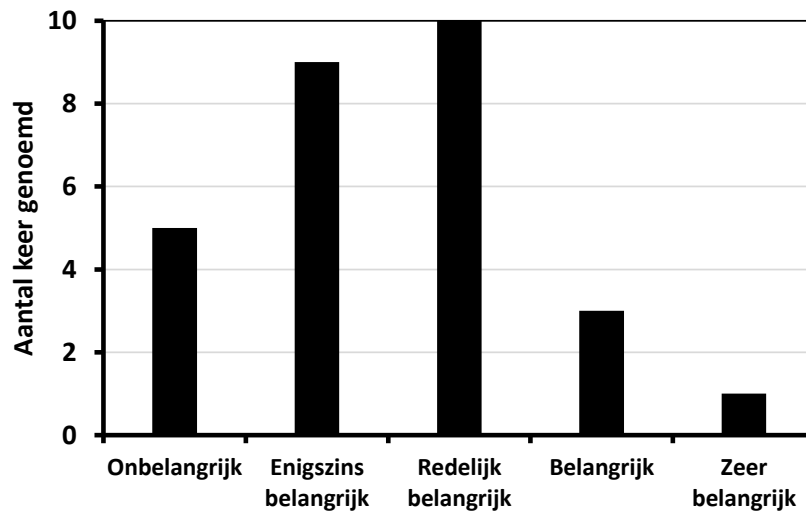
Figuur VII.3. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Fraai uiterlijk van de soort' in de enquête.

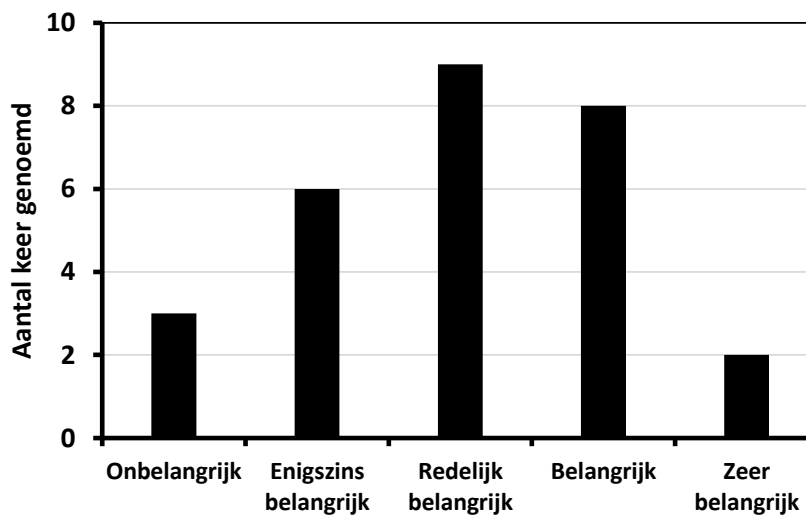
Figuur VII.4. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Hoge opbrengst (kwantitatief)' in de enquête.

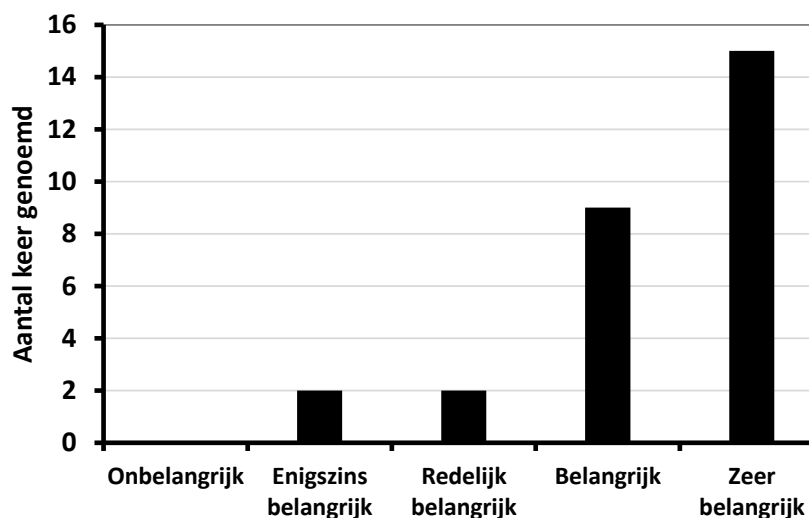
Figuur VII.5. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Hoge opbrengst (financieel)' in de enquête.

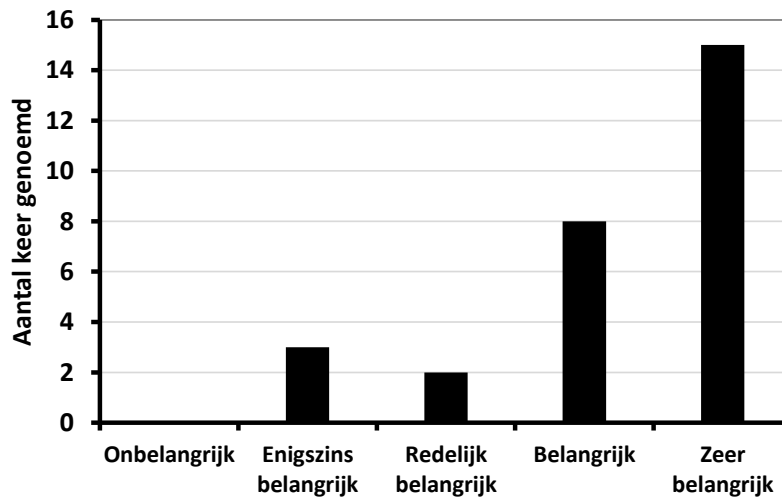
Figuur VII.6. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Exclusieve of zeldzame soort' in de enquête.

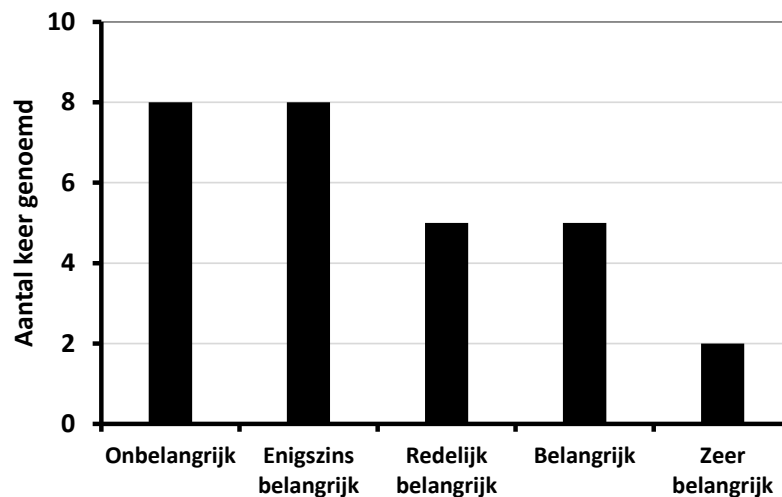
Figuur VII.7. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Positieve bijdrage aan de gezondheid door medicinale werking' in de enquête.

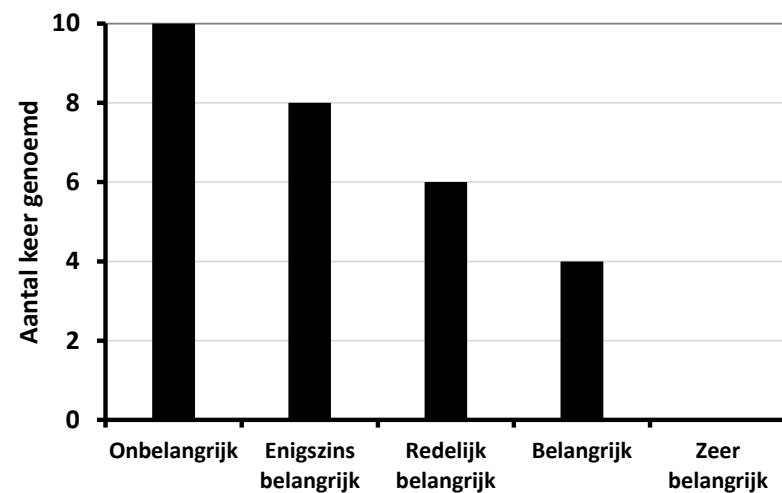
Figuur VII.8. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Bijdrage aan herstel biodiversiteit' in de enquête.

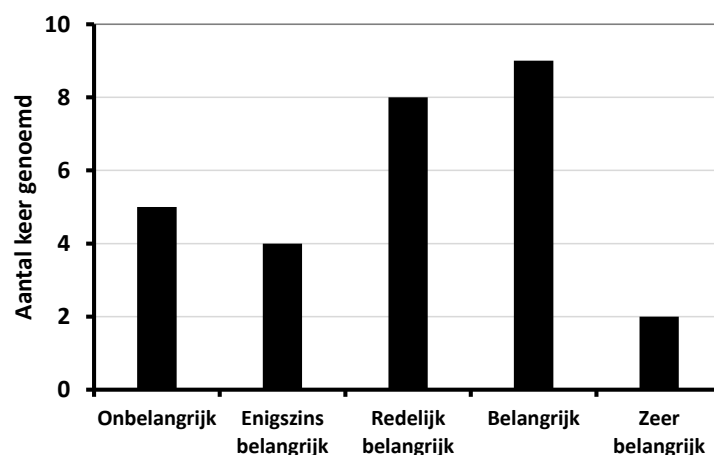
Figuur VII.9. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Bijdrage aan herstel bodemkwaliteit en bodemfuncties (bijv. door stikstofbinding)' in de enquête.

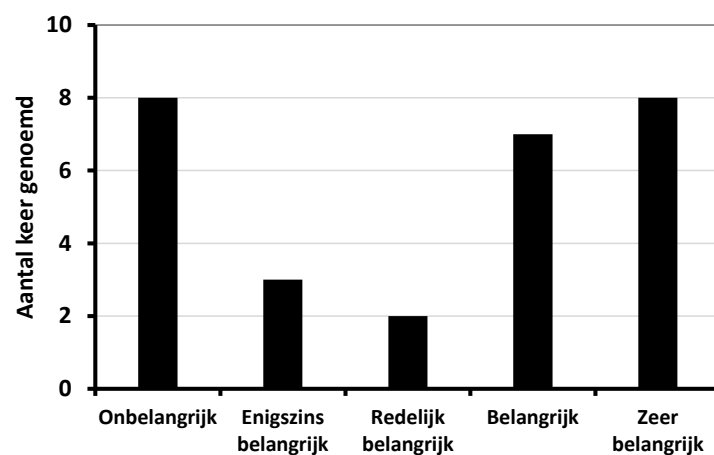
Figuur VII.10. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Makkelijk verkrijgbaar plantgoed en zaden' in de enquête.

Figuur VII.11. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Voorkeur voor inheemse soort boven uitheemse soort' in de enquête.

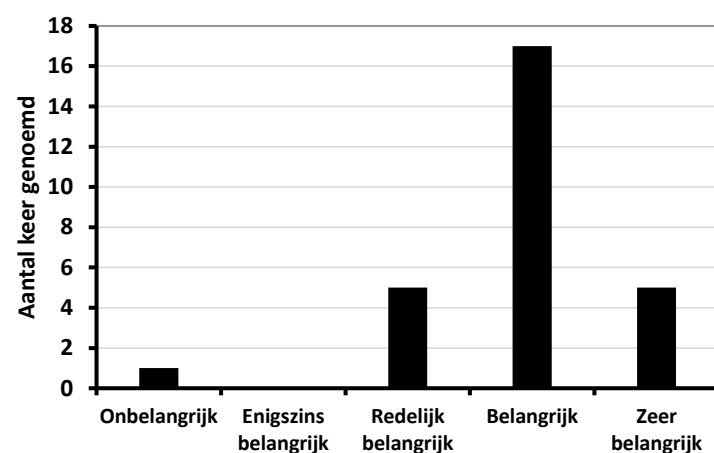

Figuur VII.12. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Geen of positief effect van soort op inheemse soorten' in de enquête.

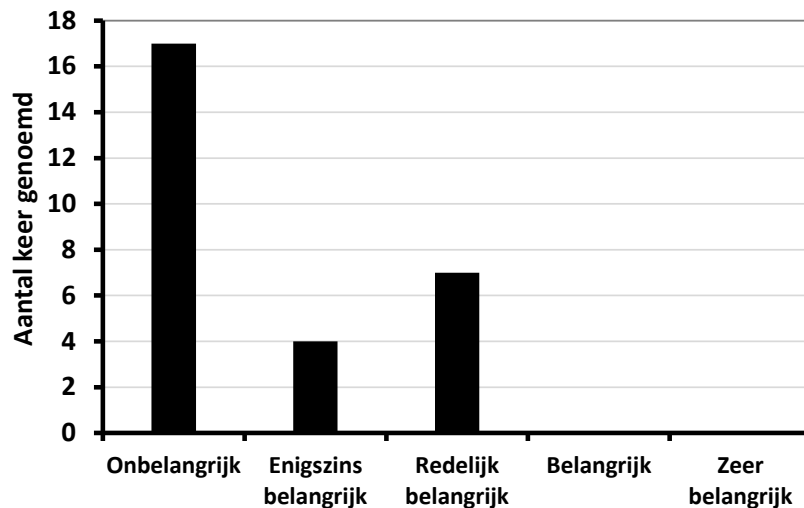

Figuur VII.13. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Niet giftig of allergeen voor de mens' in de enquête.

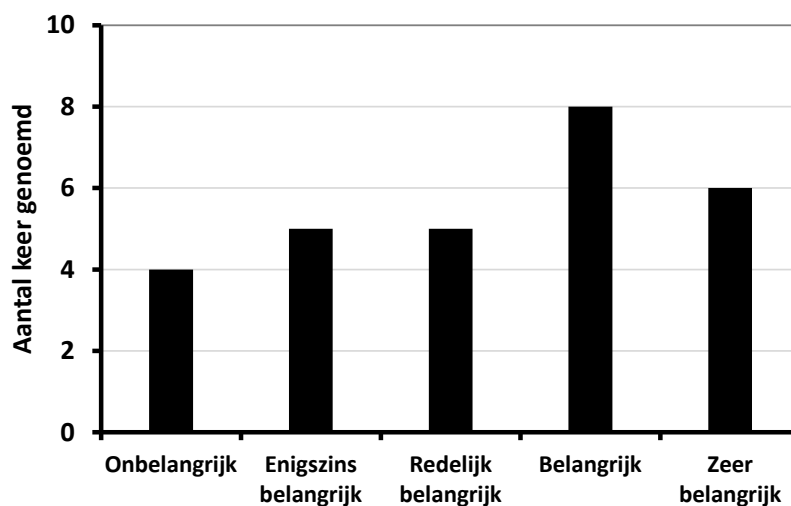
Resultaten vraag 4a

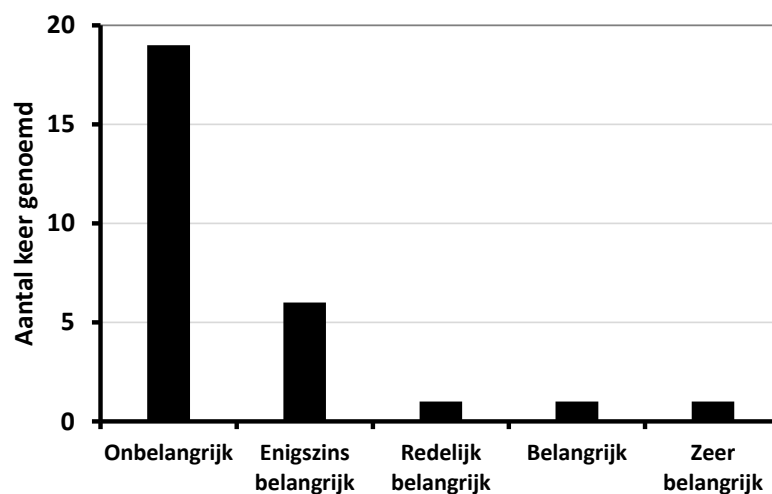
Figuur VII.14. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Aangekocht via een fysieke kwekerij/groothandel in Nederland' in de enquête.

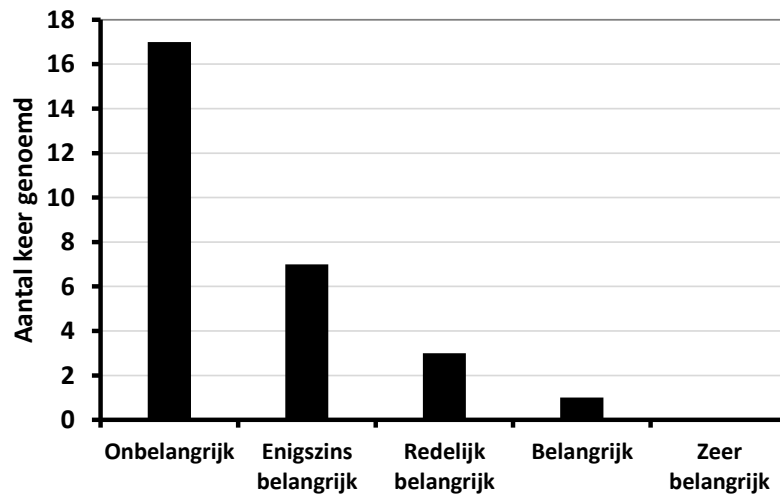
Figuur VII.15. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Aangekocht via een fysieke kwekerij/groothandel in buitenland' in de enquête.

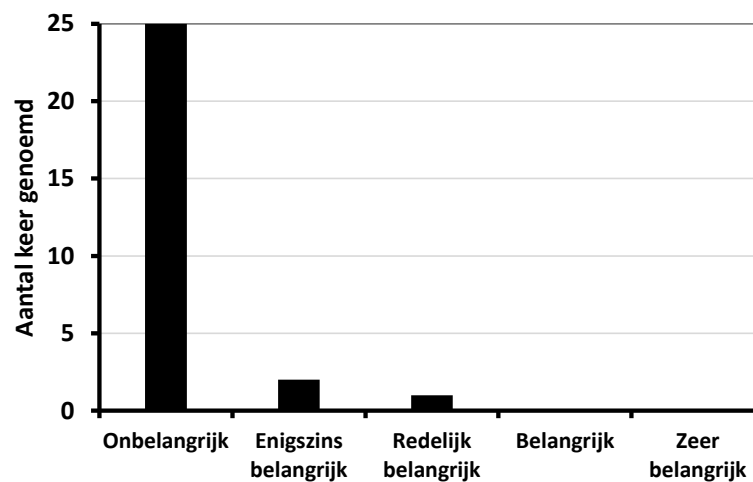
Figuur VII.16. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Aangekocht via het internet bij een Nederlands bedrijf' in de enquête.

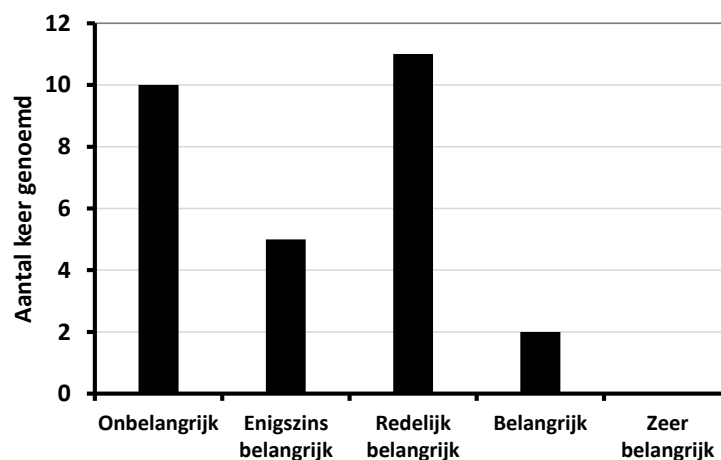
Figuur VII.17. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Aangekocht via het internet bij een buitenlands bedrijf' in de enquête.

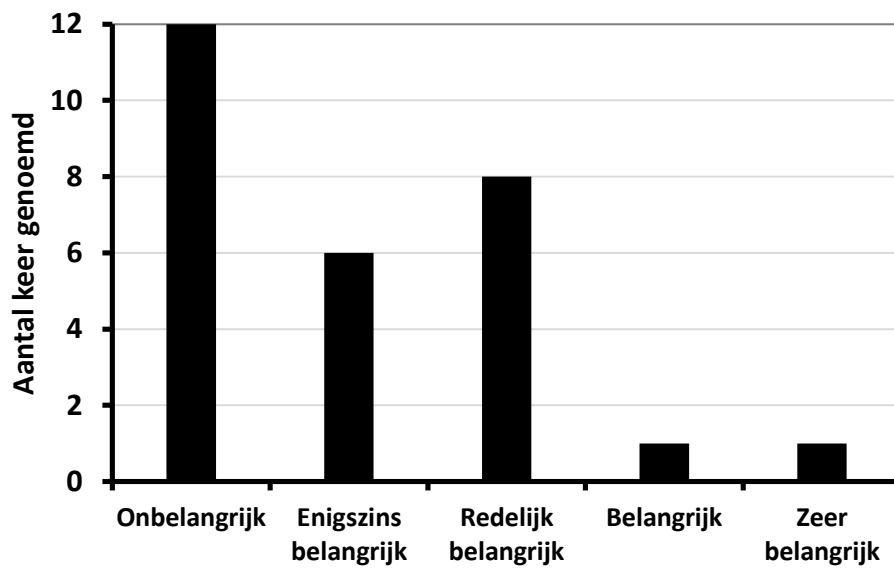
Figuur VII.18. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Aangekocht via het internet bij een Nederlandse particulier' in de enquête.

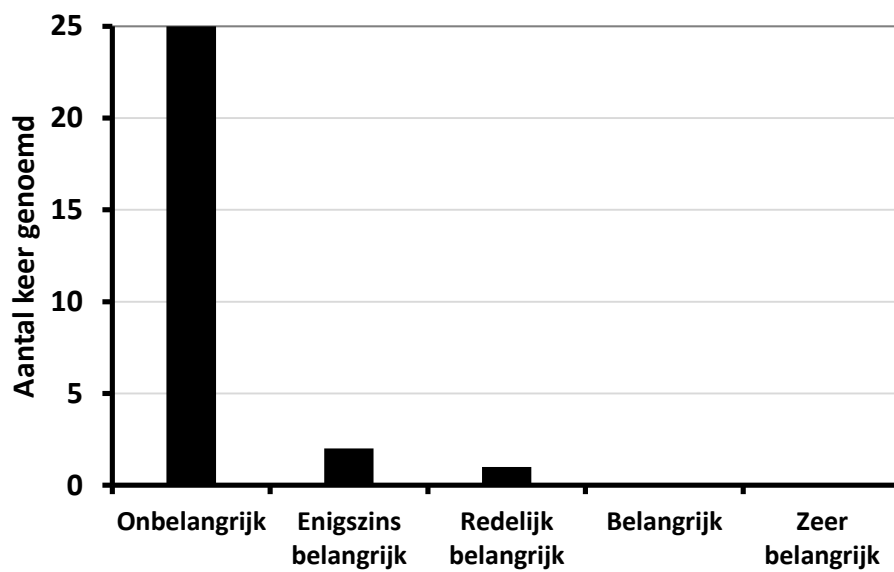
Figuur VII.19. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Aangekocht via het internet bij een buitenlandse particulier' in de enquête.

Figuur VII.20. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Geruild met of gekregen van andere voedselbosbouwers' in de enquête.

Figuur VII.21. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Zelf meegenomen uit andere gebieden in Nederland' in de enquête.

Figuur VII.22. Aantal respondenten per antwoordoptie voor het selectiecriteria 'Zelf meegenomen uit het buitenland' in de enquête.

Bijlage VIII. Risicoscores

In onderstaande tabellen worden de resultaten voor de verschillende risicocategorieën weergegeven. Alle cijfers betreffen aantallen soorten. In de eerste kolom wordt telkens aangegeven hoeveel soorten zijn bestudeerd. In de tweede kolom hoeveel soorten daarvan pluis of niet pluis zijn (pluis/niet-pluis). In de derde en vierde kolom worden respectievelijk de hoeveelheden soorten voor risicoschalen bij Risicoscore I en II weergegeven en het aantal soorten waarvoor dit onbekend is. Met behulp van de vijfde kolom wordt aangegeven of de indeling bij risicoschalen een hoge of lage onzekerheid heeft. Grijsgearceerde gebieden indiceren dat de betreffende analyse niet is uitgevoerd.

Tabel VIII.1. Aantal soorten per risicoschaal voor biodiversiteit.

Biodiversiteit	Pluis/ niet- pluis	Risicoscore I				Risicoscore II				Onzekerheid
		Laag	Matig	Hoog	Onbekend	Laag	Matig	Hoog	Onbekend	
Weinig aangeplante uitheemse soorten (n=413)	318/95	52	5	7	336					Hoog
		0	11	2						Laag
Vaak aangeplante uitheemse soorten (n=68)	40/28	17	2	1	41	1	1	7	59	Hoog
		0	5	2		0	0	0		Laag

Tabel VIII.2. Aantal soorten per risicoschaal voor het functioneren van ecosystemen.

Functioneren van ecosystemen	Pluis/ niet- pluis	Risicoscore I				Risicoscore II				Onzekerheid
		Laag	Matig	Hoog	Onbekend	Laag	Matig	Hoog	Onbekend	
Weinig aangeplante uitheemse soorten (n=413)	335/78	59	9	4	335					Hoog
		0	4	2						Laag
Vaak aangeplante uitheemse soorten (n=68)	25/43	19	5	1	41	4	0	0	55	Hoog
		0	0	2		0	0	9		Laag

Tabel VIII.3. Aantal soorten per risicoschaal voor ecosystemendiensten.

Ecosysteem- diensten	Pluis/ niet- pluis	Risicoscore I				Risicoscore II				Onzekerheid
		Laag	Matig	Hoog	Onbekend	Laag	Matig	Hoog	Onbekend	
Weinig aangeplante uitheemse soorten (n=413)	408/5	1	4	0	408					Hoog
		0	0	0						Laag
Weinig aangeplante uitheemse soorten (n=68)	65/3	0	3	0	65	0	0	0	68	Hoog
		0	0	0		0	0	0		Laag

Tabel VIII.4. Aantal soorten per risicoschaal voor volksgezondheid.

Volksgezondheid	Pluis/ niet- pluis	Risicoscore I				Risicoscore II				Onzekerheid
		Laag	Matig	Hoog	Onbekend	Laag	Matig	Hoog	Onbekend	
Weinig aangeplante uitheemse soorten (n=413)	264/149	65	2	0	345					Hoog
		0	1	0						Laag
Weinig aangeplante inheemse soorten (n=68)	30/38	6	0	0	62					Hoog
		0	0	0						Laag
Vaak aangeplante uitheemse soorten (n=68)	30/38	22	2	0	43	7	1	0	60	Hoog
		0	1	0		0	0	0		Laag
Vaak aangeplante inheemse soorten (n=44)	14/30	1	0	0	43	4	0	0	37	Hoog
		0	0	0		0	0	3		Laag

Tabel VIII.5. Aantal soorten per risicoschaal voor overige effecten.

Overige effecten	Pluis/ niet- pluis	Risicoscore I				Risicoscore II				Onzekerheid
		Laag	Matig	Hoog	Onbekend	Laag	Matig	Hoog	Onbekend	
Weinig aangeplante soorten (n=481)	408/73									
Vaak aangeplante soorten (n=112)	86/26									

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen

B = potentieel risico voor biodiversiteit, FE = potentieel risico voor functioneren van ecosystemen, ED = potentieel risico voor ecosysteemdiensten. 0 = pluis, 1 = niet pluis. * = Unielijstsoort. + of - = volgens oordeel van de auteurs is dit risico in Nederland respectievelijk hoger of lager dan de score (zie paragraaf 3.3.1).

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>+Crataegomespilus dardarii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>+Pyro-cydonia danieli</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Acca sellowiana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Acer glabrum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Acer rubrum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Acer saccharum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Achillea ageratum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Acorus gramineus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Actinidia arguta</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Actinidia chinensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Actinidia deliciosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	1	-	-	Hoog	Laag
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Actinidia kolomikta</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aesculus hippocastanum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aesculus parviflora</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Agastache rugosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Agastache scrophulariifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Akebia quinata</i>	B	1	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
	FE	1	Hoog	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Akebia trifoliata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Albizia julibrissin</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Alcea rosea</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Alchemilla mollis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Alkanna orientalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium ampeloprasum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium cepa</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium chinense</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Allium fistulosum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium hookeri</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium ledebourianum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium neapolitanum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium obliquum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium paradoxum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium sativum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium senescens</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Allium triquetrum</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Alnus cordata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Alnus incana</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Alnus rubra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Amelanchier alnifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Amelanchier laevis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Amelanchier lamarckii</i>	B	1	Matig	Laag	Matig	Hoog
	FE	1	Laag	Hoog	Laag	Hoog
	ED	0	-	-	-	-
<i>Amelanchier ovalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Amorpha fruticosa</i>	B	1	Matig	Hoog	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Amphicarpaea bracteata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Angelica archangelica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Anredera cordifolia</i>	B	1	Matig	Hoog	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Apios americana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aralia cordata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aralia elata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Araucaria araucana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Arbutus unedo</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aristolochia clematitis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Armoracia rusticana</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aronia arbutifolia</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Aronia melanocarpa</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Aronia x prunifolia</i>	B	1	Matig ⁺	Hoog	-	-
	FE	1	Matig ⁺	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Artemisia dracunculus</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Asarum europaeum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Asclepias syriaca</i> *	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Laag	-	-
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Asimina triloba</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Asparagus officinalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	1	-	-	Hoog	Laag
	ED	0	-	-	-	-
<i>Atriplex canescens</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Atriplex halimus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Berberis julianae</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Berberis trigona</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Berberis x bidentata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Berberis x frikartii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Berberis x stenophylla</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Betula papyrifera</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Brassica napus</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Brassica oleracea</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Broussonetia kazinoki</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Broussonetia papyrifera</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Brunnera macrophylla</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Buddleja davidii</i>	B	1	Hoog	Laag	-	-
	FE	1	Hoog	Laag	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Buxus sempervirens</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Calycanthus floridus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Campsis x tagliabuana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Caragana arborescens</i>	B	1	Matig	Laag	Hoog	Hoog
	FE	1	Matig	Hoog	Laag	Hoog
	ED	0	-	-	-	-
<i>Carya illinoensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Carya laciniata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Carya ovata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Carya ovata</i> x <i>Carya illinoensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Carya x dunbarii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Castanea crenata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Castanea sativa</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Castanea sativa</i> x <i>Castanea crenata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Castanea x pulchella</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus impressus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus thyrsiflorus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus x delilianus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus x pallidus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Celtis australis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Celtis occidentalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cephalotaxus harringtonii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cercis canadensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Cercis siliquastrum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles cathayensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles japonica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles sinensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles speciosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Choisya ternata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cichorium intybus</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cistus albidus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cistus x pulverulentus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Citrus trifoliata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Claytonia sibirica</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Clematis montana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Clematis urophylla</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Clerodendrum bungei</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Clerodendrum trichotomum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Clethra alnifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Clethra barbinervis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Colutea persica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Colutea x media</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cornus canadensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cornus capitata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cornus capitata x Cornus kousa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cornus kousa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Corylus maxima</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Corylus sieboldiana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Corylus x colurnoides</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cotinus coggygria</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cotoneaster franchetii</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Crataegus arnoldiana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus chlorosarca</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus durobrivensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus ellwangeriana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus mexicana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus mollis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus orientalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus persimilis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus pinnatifida</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus succulenta</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus tanacetifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crataegus viridis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Crocasmia x crocosmiiflora</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cydonia oblonga</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Cynara cardunculus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cynara scolymus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Cyperus esculentus</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Darmera peltata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Decaisnea insignis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Deutzia scabra</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Dioscorea japonica</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Dioscorea polystachya</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Diospyros kaki</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Diospyros lotus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Diospyros virginiana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Diospyros virginiana</i> x <i>Diospyros kaki</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Dystaenia takesimana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Echinacea angustifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Edgeworthia tomentosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Laag	-	-
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Elaeagnus commutata</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus multiflora</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus pungens</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus umbellata</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	Hoog	Laag
	ED	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus x submacrophylla</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Eleutherococcus senticosus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Eriobotrya japonica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Eucalyptus glaucescens</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Euonymus fortunei</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Hoog	Hoog	-	-
	ED	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Eutrema japonicum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Fagopyrum dibotrys</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Fallopia baldschuanica</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Ficus carica</i>	B	1	Laag	Hoog	Hoog	Hoog
	FE	1	Laag	Hoog	Hoog	Laag
	ED	0	-	-	-	-
<i>Foeniculum vulgare</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Forsythia x intermedia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Fragaria virginiana</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Fragaria x ananassa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Fragaria x vesca</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Fuchsia magellanica</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Galanthus nivalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Gaultheria procumbens</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Gaultheria shallon</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ginkgo biloba</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Glycyrrhiza glabra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Gomphostigma virgatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hablitzia tamnoides</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Halesia carolina</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hamamelis x intermedia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Helianthus tuberosus</i>	B	1	Matig	Laag	Hoog	Hoog
	FE	1	Matig	Hoog	Hoog	Laag
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Hemerocallis dumortieri</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Heptacodium miconioides</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hibiscus syriacus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Houttuynia cordata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hovenia dulcis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hyacinthus orientalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hydrangea macrophylla</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hypericum maculatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Hyssopus officinalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ilex ciliospinosa x Ilex aquipernyi</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ilex crenata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Ilex verticillata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Imperata cylindrica</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Indigofera heterantha</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Indigofera himalayensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Indigofera potaninii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Inula helenium</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ipomoea batatas</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Iris laevigata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Jasminum nudiflorum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Jasminum officinale</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Juglans ailanthifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Juglans cinerea</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Juglans microcarpa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Juglans nigra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Juglans regia</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Juglans x bixbyi</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Kalmia latifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Koelreuteria paniculata</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lamiastrum galeobdolon</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lamium album</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lamium maculatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Larix decidua</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Larix kaempferi</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Laurus nobilis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lavandula angustifolia</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lespedeza thunbergii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Levisticum officinale</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Leycesteria formosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Ligustrum lucidum</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lindera benzoin</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera acuminata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera caerulea</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera involucrata</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera japonica</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Hoog	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera similis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera standishii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera tatarica</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lonicera x heckrottii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lupinus perennis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Lupinus polyphyllus</i>	B	1	Hoog	Laag	-	-
	FE	1	Hoog	Laag	-	-
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Lycium barbarum</i>	B	1	Matig	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	Laag	Hoog
	ED	0	-	-	-	-
<i>Maclura tricuspidata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Magnolia laevifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Magnolia sieboldii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Mahonia x media</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Maianthemum racemosum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Maianthemum stellatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Malus domestica</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Malva sylvestris</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Melilotus officinalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Melissa officinalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Mentha spicata</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Mentha x piperita</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Mentha x rotundifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Mespilus germanica</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Mirabilis expansa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Monarda citriodora</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Monarda fistulosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morella caroliniensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morus alba</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morus alba x Morus rubra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morus australis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morus macroura</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morus nigra</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Morus rubra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Musa basjoo</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Myrica californica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Myrica pensylvanica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Myrica rubra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Myrrhis odorata</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Nandina domestica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Oemleria cerasiformis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Oenothera biennis</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Laag	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Oenothera glazioviana</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Origanum majorana</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ornithogalum pyrenaicum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Osmanthus heterophyllus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Osmanthus x burkwoodii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Oxalis tuberosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Oxyria digyna</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pachysandra terminalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Paeonia daurica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Paeonia delavayi</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Paeonia emodi</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Paeonia x suffruticosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Passiflora edulis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Paulownia fargesii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Paulownia tomentosa</i>	B	1	-	-	Laag	Hoog
	FE	1	-	-	Hoog	Laag
	ED	0	-	-	-	-
<i>Petasites japonicus</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phormium colensoi</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phormium tenax</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Photinia x fraseri</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys atrovaginata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys aureosulcata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys bissetii</i>	B	1	Matig	Hoog	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Phyllostachys dulcis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys nigra</i>	B	1	Matig	Hoog	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys parvifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys 'Shanghai 3'</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys vivax</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Picea abies</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pieris japonica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pinus armandii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pinus koraiensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pinus pinea</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pinus pumila</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pistacia chinensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Platanus hispanica</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Podophyllum peltatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Polygonatum biflorum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Populus alba</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Populus x canadensis</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Laag	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Porophyllum linaria</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Potentilla fruticosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus armeniaca</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus cerasifera</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus cerasus</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus domestica</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus domestica</i> x <i>P. cerasus</i> x <i>P. cerasifera</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus dulcis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus persica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus persica</i> x <i>Prunus armeniacus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus salicina</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Prunus salicina</i> x <i>P. armeniaca</i> / <i>Prunus cerasifera</i> x <i>armeniaca</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus salicina</i> x <i>Prunus armeniaca</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus tomentosa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus x dasycarpa</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Prunus x gondouinii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pseudotsuga menziesii</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Psidium guajava</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Punica granatum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pyracantha coccinea</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pyrus bretschneideri</i> x <i>Pyrus communis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pyrus communis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pyrus communis</i> x <i>Pyrus pyrifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pyrus pashia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Pyrus pyraeaster</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Pyrus pyrifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Quercus bicolor</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Quercus ilex</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Quercus ithaburensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rheum australe</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rheum palmatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rheum rhaponticum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rheum x rhabarbarum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rhododendron ponticum</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Hoog	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rhus aromatica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rhus glabra</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rhus typhina</i>	B	1	Matig	Laag	Hoog	Hoog
	FE	1	Matig	Hoog	Hoog	Laag
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes alpinum</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes cereum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Ribes cynosbati</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes divaricatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes laurifolium</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes malvaceum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes odoratum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes oxyacanthoides</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes sanguineum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes trilobum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes x gordonianum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ribes x nidigrolaria</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Robinia pseudoacacia</i>	B	1	Hoog	Laag	Hoog	Hoog
	FE	1	Hoog	Laag	Hoog	Laag
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Robinia x margarettae</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rodgersia aesculifolia</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rosa moyesii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Rosa rugosa</i>	B	1	Hoog	Laag	Hoog	Hoog
	FE	1	Hoog	Laag	Hoog	Laag
	ED	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Rosa x salaevensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rosmarinus officinalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rostrinucula dependens</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus arcticus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus cockburnianus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus illecebrosus</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus loganobaccus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus occidentalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus parviflorus</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus parvifolius x Rubus idaeus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus phoenicolasius</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus rolfei</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus setchuenensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Rubus tricolor</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus x neglectus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rubus x nobilis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Rumex patientia</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Salix dasyclados</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Salix irrorata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Salix magnifica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Salvia officinalis</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sambucus canadensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sambucus miquelii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sambucus williamsii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Saponaria officinalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sassafras albidum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Schisandra chinensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Schisandra rubriflora</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Schisandra sphenanthera</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Shepherdia argentea</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Silybum marianum</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sium sisarum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Skimmia japonica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Smallanthus sonchifolius</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Smyrniolum olusatrum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sophora japonica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sorbus alnifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sorbus commixta</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sorbus devoniensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sorbus domestica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Sorbus mougeotii</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Sorbus torminalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Spiraea douglasii</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Stachys affinis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Staphylea colchica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Staphylea pinnata</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Stauntonia hexaphylla</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Styrax officinalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Symphoricarpos x chenaultii</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Symphytum x uplandicum</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Syringa vulgaris</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tetradium daniellii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tetrapanax papyrifer</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Thymus camphoratus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Thymus vulgaris</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Tiarella cordifolia</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia americana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia henryana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia kiusiana</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia mandshurica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia oliveri</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia x flaccida</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tilia x vulgaris</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Toona sinensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Torreya nucifera</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Trachystemon orientalis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tripterygium wilfordii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tropaeolum majus</i>	B	1	Matig	Laag	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Tropaeolum tuberosum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Ugni molinae</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ullucus tuberosus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium corymbosum</i>	B	1	Matig ⁺	Laag	-	-
	FE	1	Matig	Hoog	Laag ⁺	Hoog
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium cylindraceum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium macrocarpon</i>	B	1	Hoog	Hoog	-	-
	FE	1	Hoog	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium myrsinites</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Valeriana jatamansi</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum dentatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum furcatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum lentago</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum nudum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum plicatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum prunifolium</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Viburnum setigerum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum tinus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viburnum x burkwoodii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vinca major</i>	B	1	Matig	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Viola labradorica</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vitex agnus-castus</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vitex negundo</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vitis labrusca</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vitis vinifera</i>	B	1	Laag	Hoog	-	-
	FE	1	Laag	Hoog	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Vitis vinifera x Vitis amurensis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Wisteria floribunda</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Wisteria frutescens</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Wisteria sinensis</i>	B	1	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Xanthoceras sorbifolium</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet plus' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>xCrataegomespilus grandiflora</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>xCrataegosorbus 'Granatjaja'</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>xCrataegosorbus 'Ivan's Belle'</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Xerochrysum bracteatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>xPyronia veitchii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>xSorbaronia 'Burka'</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>xSorbaronia 'Titan'</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>xSorbopyrus auricularis</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum americanum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum armatum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum beecheyanum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum bungeanum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum coreanum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum giraldii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage IX. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor biodiversiteit en ecosystemen						
Wetenschappelijke naam	Risico	'Pluis/niet pluis' score	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Zanthoxylum nitidum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum piasezkii</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum piperitum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum schinifolium</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum simulans</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum stenophyllum</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Zingiber mioga</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-
<i>Ziziphus jujuba</i>	B	0	-	-	-	-
	FE	0	-	-	-	-
	ED	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid

Herkomst: U = uitheems, I = inheems; 'Pluis/niet pluis' score 1 of 0: respectievelijk wel of geen indicaties in geraadpleegde documenten dat de betreffende plantensoort allergene en/of giftige stoffen bevat en/of de risicoscore 1 en/of 2 tenminste een laag risico indiceren; Allergeen 1 of 0: in de geraadpleegde documenten staan respectievelijk wel of geen vermeldingen van allergene stoffen of effecten; Giftig 1 of 0: in de geraadpleegde documenten zijn respectievelijk wel of niet plantenstoffen met een (potentieel) risico of effecten voor de gezondheid van mensen vermeld; * = Unielijstsoort

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>+Crataegomespilus dardarii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>+Pyro-cydonia danieli</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Acca sellowiana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Acer campestre</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Acer glabrum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Acer rubrum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Acer saccharum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Achillea ageratum</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Achillea millefolium</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Acorus gramineus</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Actinidia arguta</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Actinidia chinensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Actinidia deliciosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Actinidia kolomikta</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Aesculus hippocastanum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Aesculus parviflora</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Agastache rugosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Agastache scrophulariifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ajuga reptans</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Akebia quinata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Akebia trifoliata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Albizia julibrissin</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Alcea rosea</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Alchemilla mollis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Alkanna orientalis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Alliaria petiolata</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Allium ampeloprasum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium cepa</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Allium chinense</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium fistulosum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Allium hookeri</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium ledebourianum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Allium neapolitanum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium obliquum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium paradoxum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium sativum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium schoenoprasum</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium senescens</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium triquetrum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Allium ursinum</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Alnus cordata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Alnus glutinosa</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Alnus incana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Alnus rubra</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Althaea officinalis</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Amelanchier alnifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Amelanchier laevis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Amelanchier lamarckii</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Amelanchier ovalis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Amorpha fruticosa</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Amphicarpaea bracteata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Angelica archangelica</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Angelica sylvestris</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Anredera cordifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Apios americana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Aralia cordata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Aralia elata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Araucaria araucana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Arbutus unedo</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Aristolochia clematidis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Armoracia rusticana</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Aronia arbutifolia</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Aronia melanocarpa</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Aronia x prunifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Artemisia dracunculus</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Asarum europaeum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Asclepias syriaca*</i>	U	1	0	1	Matig	Laag	-	-
<i>Asimina triloba</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Asparagus officinalis</i>	U	1	1	1	-	-	Laag	Hoog
<i>Atriplex canescens</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Atriplex halimus</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Berberis julianae</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Berberis trigona</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Herkomst	'Pluis/niet pluis' score	Allergeen	Giftig	Risicoscore I	Onzekerheid Risicoscore I	Risicoscore II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Berberis vulgaris</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Berberis x bidentata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Berberis x frikartii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Berberis x stenophylla</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Betula papyrifera</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Betula pendula</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Betula pubescens</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Brassica napus</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Brassica oleracea</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Broussonetia kazinoki</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Broussonetia papyrifera</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Brunnera macrophylla</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Buddleja davidii</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Bunium bulbocastanum</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Buxus sempervirens</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Calycanthus floridus</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Campsis x tagliabuana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Caragana arborescens</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Carpinus betulus</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Carum carvi</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Carya illinoensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Carya laciniata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Carya ovata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Carya ovata x Carya illinoensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Carya x dunbarii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Castanea crenata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Castanea sativa</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Castanea sativa x Castanea crenata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Castanea x pulchella</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus impressus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus thyrsiflorus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus x delilianus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ceanothus x pallidus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Celtis australis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Celtis occidentalis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cephalotaxus harringtonii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cercis canadensis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Cercis siliquastrum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles cathayensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles japonica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Chaenomeles sinensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Chaenomeles speciosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Choisya ternata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cichorium intybus</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Cistus albidus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cistus x pulverulentus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Citrus trifoliata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Claytonia sibirica</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Clematis montana</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Clematis urophylla</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Clematis vitalba</i>	I	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Clerodendrum bungei</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Clerodendrum trichotomum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Clethra alnifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Clethra barbinervis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Clinopodium menthifolium</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Colutea persica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Colutea x media</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cornus canadensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cornus capitata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cornus capitata x Cornus kousa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cornus kousa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cornus mas</i>	I	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Cornus sanguinea</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Corylus avellana</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Corylus maxima</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Corylus sieboldiana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Corylus x colurnoides</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cotinus coggygria</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cotoneaster franchetii</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Crataegus arnoldiana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus chlorosarca</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus durobrivensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus ellwangeriana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus laevigata</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus mexicana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus mollis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus monogyna</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus orientalis</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Crataegus persimilis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Crataegus pinnatifida</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus succulenta</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus tanacetifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crataegus viridis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Crocasmia x crocosmiflora</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cydonia oblonga</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Cynara cardunculus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cynara scolymus</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Cyperus esculentus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Cytisus scoparius</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Daphne mezereum</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Darmera peltata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Decaisnea insignis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Deutzia scabra</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Dioscorea japonica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Dioscorea polystachya</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Diospyros kaki</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Diospyros lotus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Diospyros virginiana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Diospyros virginiana x Diospyros kaki</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Dystaenia takesimana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Echinacea angustifolia</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Edgeworthia tomentosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Elaeagnus commutata</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Elaeagnus multiflora</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus pungens</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Elaeagnus umbellata</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	Laag	Hoog
<i>Elaeagnus x submacrophylla</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Eleutherococcus senticosus</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Erica tetralix</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Eriobotrya japonica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Eucalyptus glaucescens</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Euonymus europaeus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Euonymus fortunei</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Eutrema japonicum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Fagopyrum dibotrys</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Fagus sylvatica</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Fallopia baldschuanica</i>	U	1	0	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Ficaria verna</i>	I	1	1	1	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Ficus carica</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	Matig	Hoog
<i>Foeniculum vulgare</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Forsythia x intermedia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Fragaria moschata</i>	I	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Fragaria vesca</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Fragaria virginiana</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Fragaria x ananassa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Fragaria x vescana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Fraxinus excelsior</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Fritillaria meleagris</i>	I	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Fuchsia magellanica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Galanthus nivalis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Gaultheria procumbens</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Gaultheria shallon</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Geum rivale</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ginkgo biloba</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Glycyrrhiza glabra</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Gomphostigma virgatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Hablitia tamnoides</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Halesia carolina</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Hamamelis x intermedia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Hedera helix</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Helianthus tuberosus</i>	U	1	0	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Hemerocallis dumortieri</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Heptacodium miconioides</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Hibiscus syriacus</i>	U	0	0	0	-	-	Laag	Hoog
<i>Hippophae rhamnoides</i>	I	1	0	1	-	-	Laag	Hoog
<i>Houttuynia cordata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Hovenia dulcis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Humulus lupulus</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Hyacinthus orientalis</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Hydrangea macrophylla</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Hypericum maculatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Hypericum perforatum</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Hyssopus officinalis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Ilex aquifolium</i>	I	1	0	1	-	-	Hoog	Laag
<i>Ilex ciliospinosa x Ilex aquipernyi</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ilex crenata</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Ilex verticillata</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Imperata cylindrica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Indigofera heterantha</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Indigofera himalayensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Indigofera potaninii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Inula helenium</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Ipomoea batatas</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Iris laevigata</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Iris pseudacorus</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Jasminum nudiflorum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Jasminum officinale</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Juglans ailanthifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Juglans cinerea</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Juglans microcarpa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Juglans nigra</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Juglans regia</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Juglans x bixbyi</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Juniperus communis</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Kalmia latifolia</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Koelreuteria paniculata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lamiastrum galeobdolon</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lamium album</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lamium maculatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Larix decidua</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Larix kaempferi</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Lathyrus tuberosus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Laurus nobilis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lavandula angustifolia</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Lespedeza thunbergii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Leucanthemum vulgare</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Levisticum officinale</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Leycesteria formosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ligustrum lucidum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Ligustrum vulgare</i>	I	1	0	1	-	-	Hoog	Laag
<i>Lindera benzoin</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lonicera acuminata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lonicera caerulea</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lonicera involucrata</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Lonicera japonica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Lonicera periclymenum</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Lonicera similis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lonicera standishii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lonicera tatarica</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Lonicera x heckrottii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Lotus corniculatus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Lupinus perennis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Lupinus polyphyllus</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Lycium barbarum</i>	U	1	0	1	Matig	Hoog	Laag	Hoog
<i>Lysimachia nummularia</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Maclura tricuspidata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Magnolia laevifolia</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Magnolia sieboldii</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Mahonia x media</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Maianthemum racemosum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Maianthemum stellatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Malus domestica</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Malus sylvestris</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Malva moschata</i>	I	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Malva sylvestris</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Melilotus officinalis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Melissa officinalis</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Mentha aquatica</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Mentha arvensis</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Mentha pulegium</i>	I	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Mentha spicata</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Mentha x piperita</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Mentha x rotundifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Mespilus germanica</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Mirabilis expansa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Monarda citriodora</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Monarda fistulosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Morella caroliniensis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Morus alba</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Morus alba x Morus rubra</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Morus australis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Morus macroura</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Morus nigra</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Morus rubra</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Musa basjoo</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Myrica californica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Myrica gale</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Myrica pensylvanica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Myrica rubra</i>	U	1	0	1	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Myrrhis odorata</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Nandina domestica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Oemleria cerasiformis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Oenothera biennis</i>	U	1	0	1	Matig	Hoog	-	-
<i>Oenothera glazioviana</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Origanum majorana</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Origanum vulgare</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ornithogalum pyrenaicum</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Osmanthus heterophyllus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Osmanthus x burkwoodii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Oxalis tuberosa</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Oxyria digyna</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Pachysandra terminalis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Paeonia daurica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Paeonia delavayi</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Paeonia emodi</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Paeonia x suffruticosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Passiflora edulis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Paulownia fargesii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Paulownia tomentosa</i>	U	1	0	1	-	-	Laag	Hoog
<i>Petasites hybridus</i>	I	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Petasites japonicus</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Phormium colensoi</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phormium tenax</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Photinia x fraseri</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys atrovaginata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys aureosulcata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys bissetii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys dulcis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys nigra</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys parvifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys 'Shanghai 3'</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Phyllostachys vivax</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Picea abies</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pieris japonica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Pinus armandii</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Pinus koraiensis</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Pinus pinea</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Pinus pumila</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Herkomst	'Pluis/niet pluis' score	Allergeen	Giftig	Risicoscore I	Onzekerheid Risicoscore I	Risicoscore II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Pistacia chinensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Plantago lanceolata</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Platanus hispanica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Podophyllum peltatum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Polygonatum biflorum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Populus alba</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Populus nigra</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Populus tremula</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Populus x canadensis</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Porophyllum linaria</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Potentilla fruticosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus armeniaca</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Prunus avium</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus cerasifera</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Prunus cerasus</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Prunus domestica</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Prunus domestica x P. cerasus x P. cerasifera</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus dulcis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Prunus padus</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus persica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus persica x Prunus armeniaca</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus salicina</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus salicina x P. armeniaca/Prunus cerasifera x armeniaca</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus salicina x Prunus armeniaca</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus spinosa</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus tomentosa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus x dasycarpa</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Prunus x gondouinii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pseudotsuga menziesii</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Psidium guajava</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pulmonaria officinalis</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Punica granatum</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Pyracantha coccinea</i>	U	1	1	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Pyrus bretschneideri x Pyrus communis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pyrus communis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pyrus communis x Pyrus pyrifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pyrus pashia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Herkomst	'Pluis/niet pluis' score	Allergeen	Giftig	Risicoscore I	Onzekerheid Risicoscore I	Risicoscore II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Pyrus pyraeaster</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Pyrus pyrifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Quercus bicolor</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Quercus ilex</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Quercus ithaburensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Quercus robur</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rhamnus cathartica</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rhamnus frangula</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rheum australe</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rheum palmatum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rheum rhaponticum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rheum x rhabarbarum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Rhododendron ponticum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rhus aromatica</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Rhus glabra</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Rhus typhina</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Ribes alpinum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes cereum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes cynosbati</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes divaricatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes laurifolium</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes malvaceum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes nigrum</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes odoratum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes oxyacanthoides</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes rubrum</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Ribes sanguineum</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Ribes trilobum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes uva-crispa</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Ribes x culverwellii</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes x gordonianum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ribes x nidigrolaria</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Robinia pseudoacacia</i>	U	1	0	1	Matig	Laag	-	-
<i>Robinia x margaretae</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rodgersia aesculifolia</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Rosa arvensis</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rosa balsamica</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rosa canina</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Rosa corymbifera</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Rosa moyesii</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Rosa rubiginosa</i>	I	1	1	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her- komst	'Pluis/niet pluis' score	Aller- geen	Giftig	Risico- score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico- score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Rosa rugosa</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Rosa spinosissima</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rosa tomentosa</i>	I	1	1	0	-	-	-	-
<i>Rosa x salaevensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rosmarinus officinalis</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Rostrinucula dependens</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus arcticus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus cockburnianus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus fruticosus</i>	I	1	0	0	-	-	Laag	Hoog
<i>Rubus fruticosus x Rubus idaeus</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus idaeus</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus illecebrosus</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Rubus loganobaccus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus occidentalis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus parviflorus</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Rubus parvifolius x Rubus idaeus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus phoenicolasius</i>	U	1	0	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Rubus rolfei</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus sectie</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus setchuenensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus tricolor</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus x neglectus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rubus x nobilis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Rumex acetosa</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rumex patientia</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Rumex sanguineus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rumex scutatus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Rumex thyrsiflorus</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix alba</i>	I	1	1	1	-	-	-	-
<i>Salix caprea</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix cinerea</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix dasyclados</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix fragilis</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix irrorata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix magnifica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix purpurea</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Salix triandra</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salix viminalis</i>	I	1	1	0	-	-	Laag	Hoog
<i>Salix x rubens</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Salvia officinalis</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Herkomst	'Pluis/niet-pluis' score	Allergeen	Giftig	Risicoscore I	Onzekerheid Risicoscore I	Risicoscore II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Sambucus canadensis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sambucus ebulus</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Sambucus miquelii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Sambucus nigra</i>	I	1	0	1	-	-	Hoog	Laag
<i>Sambucus williamsii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Saponaria officinalis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sassafras albidum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Schisandra chinensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Schisandra rubriflora</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Schisandra sphenanthera</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Sedum telephium</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Shepherdia argentea</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Silybum marianum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Sium latifolium</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sium sisarum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Skimmia japonica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Smallanthus sonchifolius</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Smyrniolum olusatrum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Sophora japonica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sorbus alnifolia</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sorbus aucuparia</i>	I	1	0	1	-	-	Laag	Hoog
<i>Sorbus commixta</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sorbus devoniensis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sorbus domestica</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Sorbus mougeotii</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Sorbus torminalis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Spiraea douglasii</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Stachys affinis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Stachys sylvatica</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Staphylea colchica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Staphylea pinnata</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Stauntonia hexaphylla</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Styrax officinalis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Symphoricarpos x chenaultii</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Symphytum officinale</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Symphytum x uplandicum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Syringa vulgaris</i>	U	1	1	0	Laag	Hoog	-	-
<i>Taxus baccata</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Tetradium daniellii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tetrapanax papyrifer</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Thymus camphoratus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Herkomst	'Pluis/niet pluis' score	Allergeen	Giftig	Risicoscore I	Onzekerheid Risicoscore I	Risicoscore II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Thymus pulegioides</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Thymus vulgaris</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Tiarella cordifolia</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia americana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia cordata</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Tilia henryana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia kiusiana</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia mandshurica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia oliveri</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia platyphyllos</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Tilia x flaccida</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tilia x vulgaris</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Toona sinensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Torreya nucifera</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Trachystemon orientalis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Trifolium pratense</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Trifolium repens</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Tripterygium wilfordii</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Tropaeolum majus</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Tropaeolum tuberosum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Tussilago farfara</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Ugni molinae</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ulex europaeus</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ullucus tuberosus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ulmus laevis</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Ulmus minor</i>	I	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium corymbosum</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	Laag	Hoog
<i>Vaccinium cylindraceum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium macrocarpon</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium myrsinites</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vaccinium myrtillus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Valeriana jatamansi</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Viburnum dentatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum furcatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum lentago</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum nudum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum opulus</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Viburnum plicatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum prunifolium</i>	U	1	0	1	-	-	-	-

Bijlage X. Lijst voedselbossoorten met potentieel risico voor volksgezondheid								
Wetenschappelijke naam	Her-komst	'Pluis/niet-pluis' score	Allergeen	Giftig	Risico-score I	Onzekerheid Risicoscore I	Risico-score II	Onzekerheid Risicoscore II
<i>Viburnum setigerum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum tinus</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viburnum x burkwoodii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vinca major</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Viola labradorica</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Viola odorata</i>	I	1	0	1	-	-	-	-
<i>Vitex agnus-castus</i>	U	1	1	1	-	-	-	-
<i>Vitex negundo</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Vitis labrusca</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Vitis vinifera</i>	U	1	0	1	Laag	Hoog	-	-
<i>Vitis vinifera x Vitis amurensis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Wisteria floribunda</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Wisteria frutescens</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Wisteria sinensis</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Xanthoceras sorbifolium</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xCrataegomespilus grandiflora</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xCrataegosorbus 'Granatjaja'</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xCrataegosorbus 'Ivan's Belle'</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Xerochrysum bracteatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xPyronia veitchii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xSorbaronia 'Burka'</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xSorbaronia 'Titan'</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>xSorbopyrus auricularis</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum americanum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum armatum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum beecheyanum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum bungeanum</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum coreanum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum giraldii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum nitidum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum piasezkii</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum piperitum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum schinifolium</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum simulans</i>	U	1	0	1	-	-	-	-
<i>Zanthoxylum stenophyllum</i>	U	0	0	0	-	-	-	-
<i>Zingiber mioga</i>	U	1	1	0	-	-	-	-
<i>Ziziphus jujuba</i>	U	1	0	1	-	-	Laag	Hoog